T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜNEY KORE'NİN ORTA ASYA POLİTİKASI: ÖZBEKİSTAN VE KAZAKİSTAN ÖRNEKLERİ

DİLAY DİNÇ
1208212157

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. FAHRİ TÜRK

EDİRNE 2024

Tezin adı: Güney Kore'nin Orta Asya Politikası: Özbekistan ve Kazakistan Örnekleri
Hazırlayan: Dilay DİNÇ

ÖZET

Orta Asya geçmişten günümüze büyük devletlerin güç mücadelelerine tanıklık etmiş bir coğrafyadır. Güney Kore'nin bölge ile ilk teması beş Orta Asya Cumhuriyetinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından gerçekleşmiştir. Güney Kore'nin Orta Asya'ya olan ilgisi söz konusu ülkelerin coğrafi konumlarından ve sahip oldukları doğal kaynaklardan ileri gelmektedir. Güney Kore'nin bölge ile iş birliğinde başlangıçta ekonomik nedenler ön plana çıksa da bu durum zamanla kültürel alana sirayet ederek dal budak sarmıştır. Bu minvalde Seul, ilişkilerin kültürel boyutuna Orta Asya ülkeleri özelinde etkili bir yumuşak güç aracı olarak büyük önem vermiştir. Bunda bölgede yaşayan Korelilerin katkısı da önemli bir yer işgal etmiştir.

Bu çalışma, Güney Kore'nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ele almaktadır. Beş Orta Asya Cumhuriyeti arasında, doğal kaynaklar, ekonomik gelişme potansiyeli ve bölgede yaşayan etnik Koreliler göz önüne alındığında Seul'un yatırımlarının ve faaliyetlerinin yoğunlaştığı iki ülkenin Özbekistan ve Kazakistan olduğu saptanmıştır. Diğer Orta Asya ülkeleri (Türkmenistan, Tacikistan ve Kırgızistan) ile Güney Kore arasındaki ikili ilişkiler düşük yoğunluklu olarak seyrettiği için bu çalışma kapsamında değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte çalışma 1991-2022 dönemi ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırmada söz konusu zaman diliminin seçilmesinin nedeni; Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazandıkları yıldan ilişkilerin 30'uncu yılına kadar olan süreçte izlenen politikaların incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Güney Kore, Özbekistan, Kazakistan, Siyaset, Ekonomi, Kültür Dil ve Yumuşak Güç

Thesis Title: South Korea’s Central Asia Policy: The Cases of Uzbekistan and Kazakhstan

Prepared by: Dilay DİNÇ

ABSTRACT

Central Asia is a geography that has witnessed the power struggles of external states from the past to the present. South Korea's first contact with the region took place after the five Central Asian Republics gained their independence. South Korea's interest in Central Asia stems from these countries' geographical location and natural resources. Although economic reasons initially came to the fore in South Korea's cooperation with the region, this situation has spread to the cultural sphere over time. In this regard, Seoul has attached great importance to the cultural dimension of relations as an effective soft power tool in Central Asian countries. The contribution of Koreans living in the region has also played a vital role.

This study delves into the unique aspects of South Korea's Central Asia policy through Uzbekistan and Kazakhstan case studies. Among the five Central Asian Republics, Uzbekistan and Kazakhstan stand out as the countries where Seoul's investments and activities are concentrated, given their natural resources, economic development potential, and the significant presence of ethnic Koreans. The study, however, does not encompass the bilateral relations between South Korea and other Central Asian countries (Turkmenistan, Tajikistan, and Kyrgyzstan) due to their relatively low intensity. It is important to note that the study is limited to 1991-2022, a time span chosen to analyze the policies pursued from when the Central Asian Republics gained their independence until the 30th anniversary of the relations.

Keywords: Foreign Policy, South Korea, Uzbekistan, Kazakhistan, Diplomacy, Economy, Culture Language and Soft Power

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı Güney Kore'nin Orta Asya politikasını siyasi, ekonomik ve kültürel açılardan çözümlemektir. Bu doğrultuda çalışmanın nirengi noktası Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin 1991'den sonra nasıl şekillendiğinin ortaya koyulmasının yanında Seul'un bölgeye yönelmesinin temel saiklerini saptamaktır. Böylece ilkin Güney Kore'nin Orta Asya politikasının belirlenmesinde etkili olan düşünsel arka plana dair bir fikir verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca Güney Kore'nin dış politika yaklaşımında, Orta Asya Cumhuriyetlerinin oynadıkları rol araştırılmaktadır.

Bu çalışmanın önemi, Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki çok yönlü ilişkileri Kazakistan ve Özbekistan örnek olayları üzerinden ayrıntılı olarak ele almasından kaynaklanmaktadır. Güney Kore'nin Orta Asya politikası Türkçe yazında yeterince araştırılmış bir konu değildir. Bu alanda yayımlanan mevcut çalışmalar Güney Kore-Orta Asya ilişkilerini genel bir perspektiften ele almaktadır. Bu çalışmanın özelliği ise Seul'un, Taşkent ve Astana'ya karşı izlediği politikaların şekillenmesinde rol oynayan unsurları ayrıntılı olarak ele almasından ileri gelmektedir. Bu bağlamda çalışma, Güney Kore'nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ele alarak bu alandaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Yüksek lisans hayatımın başlangıcından beri tanıdığım, tezin fikir aşamasından, yazım sürecine ve nihayetine kadar bıkmadan, yorulmadan, tecrübesini ve bilgisini benimle paylaşan, görüş ve önerileri ile beni sürekli olarak destekleyen, çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, konuya, bilimsel bakış açısıyla farklı boyutlardan yaklaşmamı sağlayan ve en önemlisi motivasyonum kaybolduğunda beni tekrar çalışmaya döndüren, pes etmememi sağlayan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Fahri Türk hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Değerli hocamdan, aldığım Orta Asya dersleri ve kendisiyle yaptığımız karşılıklı fikir alışverişleri bu çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Son sözüm, daima bana inanan, varlığı ile beni her zaman mutlu ve motive eden sevgili ailem içindir. Bu çalışmayı eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir surette esirgemeyen, her zaman yanımda olarak beni cesaretlendiren sevgili annem ve babam Filiz ve Hüseyin DİNÇ'e ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
ÖNSÖZ ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
1.GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Analitik Yapısı 2
1.2. Yöntem 5
1.3. Yazın 6
1.4. Kuramsal Çerçeve 12
1.4.1. Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık 19
1.4.2. Kuramın Güney Kore'nin Orta Asya Politikasına Uyarlanması 20
2.GÜNEY KORE'NİN ORTA ASYA POLİTİKASININ SACAYAKLARI **24**
2.1. Dış Politika Öncelikleri 24
2.2. Seul'un Orta (Asya) Stratejileri 28
2.2. Etnik Koreliler 34
2.3. Dış Ticarette Karşılaşılan Zorluklar 40
3.GÜNEY KORE'NİN ÖZBEKİSTAN POLİTİKASI **43**
3.1. Siyaset ve Diplomasi 43
3.2. Koreliler 49
3.3. İktisadi İlişkiler 56
3.3.1. Kalkınma Yardımları 58
3.3.2. Dış Ticaret 67
3.3.3. Güney Koreli Firmalar 69
3.4.Kültür ve Dil 71
3.4.1. Eğitim 72
3.4.2. Kültür Merkezleri 76
3.4.3. Kore Dizileri 78
4. GÜNEY KORE'NİN KAZAKİSTAN POLİTİKASI **80**
4.1. Siyaset ve Diplomasi 81

4.2. Koreliler 86
4.3. İktisadi İlişkiler 91
4.3.1. Kalkınma Yardımları 92
4.3.2. Dış Ticaret 101
4.3.3. Güney Koreli Firmalar 103
4.4.Kültür ve Dil 107
4.4.1. Eğitim 107
4.4.2. Kültür Merkezleri 111
4.4.3. Kore Dizileri 113
5. SONUÇ 117
5.1. Giriş 117
5.2. Yöntem 119
5.3. Bulguların Özeti 120
5.4. Çalışmanın Katkıları 123
5.5. Öngörüler 123
KAYNAKÇA 125

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Güney Kore'nin Orta Asya Ülkeleri ile Dış Ticaret Hacmi 2005-2021 (Bin Dolar) 67
Tablo 2 Güney Kore'nin Orta Asya Ülkelerinde Gerçekleştirdiği Yatırımlar (milyon dolar) 68
Tablo 3 Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Dış Ticaret Hacmi (Bin Dolar).... 101

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AEO	Yetkilendirilmiş Yükümlü Danışmanlık
DAC	Kalkınma Yardım Komitesi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EDCF	Dış Ekonomik İşbirliği Fonu
HIS	Hastane Bilgi Sistemi
KAZAID	Kazakistan Uluslararası Kalkınma Ajansı
KAZATİSO	Kazakistan Çalışma ve Sosyal İlişkiler Akademisi
KDV	Katma Değer Vergisi
KIEP	Kore Uluslararası Ekonomi Politikası
KIMEP	Kazakistan Yönetim, Ekonomi ve Stratejik Araştırma Enstitüsü
KITA	Kore Uluslararası Ticaret Birliği
KOFIH	Kore Uluslararası Sağlık Vakfı
KOICA	Kore Uluslararası İş Birliği Ajansı
KOPIA	Yurtdışı Tarım Merkezi
KOTRA	Kore Ticaret Yatırım ve Teşvik Ajansı
KSP	Ekonomik Kalkınma Deneyimi Paylaşma Programı
KTNET	Güney Kore Ticaret Bilgisi ve İletişim Ağı
NBU	Özbekistan Dış Ekonomik Faaliyetleri Ulusal Bankası
ODA	Güney Kore Dış Yardımları
OECD	Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TOPIK	Korece Yeterlik Sınavı
TPCIT	Taşkent Bilgi Teknolojileri Koleji

1. GİRİŞ

Orta Asya geçmişten günümüze büyük devletlerin güç mücadelelerine tanıklık etmiş bir coğrafyadır. Güney Kore'nin bölge ile ilk teması beş Orta Asya Cumhuriyetinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından gerçekleşmiştir. Güney Kore'nin Orta Asya'ya olan ilgisi söz konusu ülkelerin coğrafi konumlarından ve sahip oldukları doğal kaynaklardan ileri gelmektedir. Enerji ihtiyacının karşılandığı Orta Doğu'daki çatışma ortamı ve bu bölge ile seyreden istikrarsız ilişkiler Seul'un Orta Asya ülkelerine yönelmesinin başlıca sebeplerinden biridir. Güney Kore, bölgedeki diğer büyük güçlerin baskıcı yaklaşımlarının aksine, karşılıklı faydayı temel alan bir politika izlemektedir. Seul bu strateji ile kendisini Orta Asya'da güvenilir bir ticaret ortağı olarak konumlandırmış, böylece Orta Asya Cumhuriyetleri ile arasındaki iş birliğinin derinleşmesini sağlamıştır. Seul'un Orta Asya ülkelerinin iç işlerine karışmaması ilişkilerin daha olumlu ve istikrarlı bir şekilde seyretmesine neden olmuştur. Güney Kore'nin bölge ile iş birliğinde başlangıçta ekonomik nedenler ön plana çıksa da bu durum zamanla kültürel alana sirayet ederek dal budak sarmıştır. Bu minvalde Seul, ilişkilerin kültürel boyutuna Orta Asya ülkeleri özelinde etkili bir yumuşak güç aracı olarak büyük önem vermiştir. Bunda bölgede yaşayan Korelilerin katkısı da önemli bir yer işgal etmiştir. Seul, yumuşak güç politikaları bağlamında bölge halkı için Kore dilini, müziğini ve kültürünü tanıtan etkinlikler düzenleyerek bu cumhuriyetler ile yakın ilişkiler geliştirmeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma Güney Kore'nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ele almaktadır. Beş Orta Asya Cumhuriyeti arasında, doğal kaynaklar, ekonomik gelişme potansiyeli ve bölgede yaşayan etnik Koreliler göz önüne alındığında Seul'un yatırımlarının ve faaliyetlerinin yoğunlaştığı iki ülkenin Özbekistan ve Kazakistan olduğu saptanmıştır. Diğer Orta Asya ülkeleri (Türkmenistan, Tacikistan ve Kırgızistan) ile Güney Kore arasındaki ikili ilişkiler düşük yoğunluklu olarak seyrettiği için bu çalışma kapsamında değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte çalışma 1991-2022 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Araştırmada bu zaman diliminin seçilmesinin nedeni; Orta Asya

Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazandıkları yıldan ilişkilerin 30'uncu yılına kadar olan süreçte izlenen politikaların incelenmesidir.

Yazarın bu konuyu seçmesinde ilham kaynağı danışman hocası Fahri Türk'ün vermiş olduğu Orta Asya dersleri etkili olmuştur. Ayrıca bu satırların yazarının lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamlamış olması da bu konuya eğilmesinin diğer bir nedenidir.

1.1. Çalışmanın Analitik Yapısı

Bu çalışmanın amacı Güney Kore'nin Orta Asya politikasını siyasi, ekonomik ve kültürel açılardan çözümlemektir. Bu doğrultuda çalışmanın nirengi noktası Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin 1991'den sonra nasıl şekillendiğinin ortaya koyulmasının yanında Seul'un bölgeye yönelmesinin temel saiklerini saptamaktır. Böylece ilkin Güney Kore'nin Orta Asya politikasının belirlenmesinde etkili olan düşünsel arka plana dair bir fikir verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca Güney Kore'nin dış politika yaklaşımında, Orta Asya Cumhuriyetlerinin oynadıkları rol araştırılmaktadır. Bu çerçevede elinizde tutmuş olduğunuz bu çalışmada aşağıdaki soruların cevabı aranmaktadır:

Neden Güney Kore, Orta Asya ülkeleri arasında Kazakistan ve Özbekistan'ı diğerlerine (Tacikistan, Kırgızistan ve Tacikistan) tercih etmektedir? , Seul'un Taşkent ve Astana ile iş birliğine yönelmesinin arka planında yatan temel saikler nelerdir? , Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişmesinde ekonominin haricinde Koreliler ve Kore kültürü nasıl bir rol oynamaktadır? Bu sorular ışığında çalışmanın hipotezleri ise aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

Hipotez 1: Güney Kore'nin Orta Asya politikasının oluşumunda ekonomik çıkarlar önemli bir rol oynamaktadır.

Hipotez 2: Orta Asya ülkelerinin enerji ve doğal kaynaklar bakımından zengin olması Güney Kore'yi bu bölgenin ekonomik kalkınmasını desteklemeye itmektedir.

Hipotez 3: Orta Asya ülkelerinde özellikle Kazakistan ve Özbekistan'da yaşayan Koreliler ve Kore kültür merkezleri Güney Kore'nin bu ülkelerle ilişkilerinin katalizörü durumundadır.

Bu araştırmanın siyaset bilimi açısından önemi, Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki çok yönlü ilişkileri Kazakistan ve Özbekistan örnek olayları üzerinden ayrıntılı olarak ele almasından kaynaklanmaktadır. Güney Kore'nin Orta Asya politikası Türkçe yazında yeterince araştırılmış bir konu değildir. Bu alanda yayımlanan mevcut çalışmalar Güney Kore ve Orta Asya arasındaki ilişkileri genel bir perspektiften ele almaktadırlar. Bu çalışmanın özelliği ise Seul'un, Taşkent ve Astana'ya karşı izlediği politikaların şekillenmesinde rol oynayan unsurları ayrıntılı olarak ele almasından ileri gelmektedir. Bu bağlamda çalışma, Güney Kore'nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ele alarak bu alandaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada yer alan Korece yer, şahıs, kurum ve kuruluş isimlerinin varsa Türkçe yazılımları, olmaması durumunda Türkçe okunuşları esas alınarak kullanılmaktadır.

Bu tezde yukarıda ortaya koyulan hipotezlerin sınanması için aşağıdaki yol haritası takip edilmektedir: Birinci bölümde çalışmanın önemi, amacı, soruları, hipotezi ve yöntemi ortaya koyulduktan sonra yazın hakkında eleştirel bir değerlendirme yapılmıştır. Ardından çalışmanın kuramsal çerçevesi netleştirilmiştir. Çalışma ekonominin uluslararası ilişkilerdeki önemine atıfta bulunan karşılıklı bağımlılık kuramı çerçevesinde incelenmiştir. İkinci bölümde, Güney Kore'nin Orta Asya'ya yönelik dış politika önceliklerinden bahsedilmiştir. Güney Kore açısından Orta Asya'nın öneminin açıklandığı bu bölümde Seul'un bölgeye ilişkin dış politika hedeflerine yer verilmiştir. Bu minvalde Güney Kore'nin 2009 yılında uygulamaya koyduğu "Küresel Kore politikası" çerçevesinde gerçekleştirilen projeler incelenmiştir. Diğer yandan Güney Kore tarafından 2017 yılında hayata geçirilen "Kuzey Ekonomik İş Birliği" adlı politika ele alınarak bu çerçevede faaliyete sokulan örgütlere odaklanılmıştır. Ardından Seul'un Orta Asya politikasının temel yapıtaşlarından biri hâline gelen Koryo Saramlar mercek altına alınmıştır. Son olarak ise dış ticarette karşılaşılan zorluklara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, Güney Kore'nin Özbekistan politikası çözümlenmiştir. Bu bölüm; siyaset ve diplomasi, iktisadi ilişkiler, kültür ve dil alt başlıklarından oluşmuştur. Çalışmanın bu bölümünde; Güney Kore'nin Özbekistan'a ilişkin dış politika önceliklerinden bahsedilmiştir. Üst düzey devlet yetkililerince gerçekleştirilen

ziyaretlere değinilerek bu bağlamda hayatiyet kazandırılan iş birliği projelerine yer verilmiştir. Ardından Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren etnik Korelilerin Seul'un bölgeye yönelik politikalarındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. İktisadi ilişkiler alt başlığında Seul'un, başta enerji olmak üzere tarım, ulaşım gibi çeşitli alanlardaki yatırımları tahlil edilmiştir. Dış ticarette karşılaşılan zorluklara dikkat çekilmiştir. Güney Koreli firmaların iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmede oynamış oldukları roller incelenmiştir. Son olarak Özbekistan'da Güney Kore'nin kültürel etkisi ele alınmıştır. Kore dizileri ve müziği ayrıntılı olarak masaya yatırılarak söz konusu ülkenin yumuşak güç unsurları saptanmıştır.

Dördüncü bölümde, Güney Kore'nin Kazakistan politikası açıklanmıştır. İlkin Güney Koreli liderlerin 1992 yılından itibaren Kazakistan'a gerçekleştirmiş olduğu ziyaretler ve zirve toplantıları mercek altına alınmıştır. Daha sonra Kazakistan'da yaşayan Koryo Saramlar hakkında bilgi verilmiştir. Etnik Korelilerin iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyen bir unsur olup olmadıkları sorgulanmıştır. Ardından Güney Kore'nin Kazakistan'daki ekonomik faaliyetleri incelenmiştir. Burada, Kazakistan'ın doğal kaynaklar bakımından zengin oluşu ve jeopolitik konumu dikkate alınarak bir ekonomi politikası üreten Seul'un; enerji, tarım, ulaşım vb. alanlardaki yatırımları tahlil edilmiştir. Ayrıca Kazakistan'a yapılan kalkınma yardımlarına değinilmiştir. Bu bölümün son kısmında ise Güney Kore'nin Kazakistan üzerinde gün geçtikçe artan kültürel etkisinden bahsedilmiştir. Kore dizileri, müziği ve tarzını ifade etmek maksadıyla kullanılan Kore Dalgası başlıca yumuşak güç aracı olarak ele alınmıştır. Seul hükûmetinin bahsi geçen araçları kullanırken üniversitelere ve Kore kültür merkezlerine atfettiği rol göz ardı edilmeyerek, bu çerçevede gerçekleştirilen faaliyetlerin önemi vurgulanmıştır.

Beşinci ve son bölümde; birinci bölümde ortaya atılan soruların ve hipotezlerin sınanması sonucunda elde edilen sonuçlar konu bütünlüğü içerisinde tekrar ele alınarak bu sonuçların Güney Kore'nin Orta Asya politikasını açıklamada yeterli olup olmadıkları tartışılmıştır. Bu bölümde son olarak yazarın görüş ve önerilerine yer verilmiştir.

1.2. Yöntem

Bu çalışmada, Güney Kore ve Orta Asya ülkelerinin bakanlıklarına ait resmi sayfalardan erişilen veriler ile çeşitli araştırma merkezleri tarafından yazılan raporlar birincil kaynaklar olarak görev ifa etmişlerdir. Yapılan detaylı yazın taraması neticesinde çoğuna çevrim içi ortamda ulaşılabilen Türkçe, Korece ve İngilizce makaleler ile haberler ikincil kaynaklar olarak kullanılmıştır. Güney Kore'nin Orta Asya politikası hakkındaki verilere erişebilmek maksadıyla çevrim içi ortamdaki gazetelerden de yararlanılmıştır. Bununla birlikte çalışmada Sakarya Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi gibi eğitim kurumlarında hazırlanan yüksek lisans tezlerinden de faydalanılmıştır. Bu çalışmada yukarıda bahsedilen kaynaklardan elde edilen veriler kalitatif içerik çözümlemesi yöntemiyle değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca mümkün mertebe nicel verilerden de yararlanılmıştır.

Güney Kore'nin Orta Asya politikası hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla Güney Kore Dışişleri Bakanlığı'nın verilerinden istifade edilmiştir. Kazakistan ve Özbekistan'da bulunan Güney Kore büyükelçiliklerinin çevrim içi sayfaları da yararlanılan kaynaklar arasındaki yerlerini almışlardır. Bunlara ilaveten, Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkiler hakkında Kore Ticaret Yatırım ve Teşvik Ajansı (KOTRA) ile Kore Uluslararası Ekonomi Politikası Enstitüsü (KIEP) gibi kurumların yayımladıkları raporlar çalışmanın iktisadi ilişkiler bölümüne veri temininde önemli bir rol oynamışlardır. Bu surette elde edilen bilgiler çalışmanın derinleştirilmesinde önemli bir görev ifa etmişlerdir. Bilhassa Orta Asya'ya yapılan kalkınma yardımları hakkında raporlar yayımlayan Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı (KOICA)'dan elde edilen bilgiler yeri doldurulamayacak bir görev yapmıştır. Güney Kore ve Orta Asya arasındaki kültürel ilişkilerin çözümlenmesinde ise Kore kültür merkezlerinin çevrim içi sayfalarına başvurulmuştur.

Güney Kore'nin Orta Asya politikası hakkında yayın yapan "Monthly Chosun", "Korea.kr", "Natv" ve "President Global Window" gibi basın ve yayın organlarının takip edilmesine bilhassa dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra yeri geldikçe Güney Kore'de yayımlanan çeşitli gazetelerden de faydalanılmıştır. Elinizde tutmuş olduğunuz bu çalışmada, güncel olayları takip edebilmek için "The Korea Times" "The Dong-A Ilbo" ve "The Seul Times" gazetelerinden istifade edilmiştir. Güney

Kore ve Orta Asya arasındaki ilişkileri basın üzerinden takip etmek, güncel gelişmeleri tüm ayrıntılarıyla öğrenme olanağı sağlamıştır.

Bu çalışmada yöntem olarak nitel bir araştırma modeli olan çoklu vaka analizi tercih edilmiştir. Bu yöntemin seçilmesinin nedeni iki ülke özelinde ayrıntılı bir çözümleme yapılmak istenmesinden kaynaklanmıştır. Güney Kore'nin Orta Asya politikası bağlamında özellikle Özbekistan ve Kazakistan'a öncelik vermesi yüzünden bu yöntem tercih edilerek derinlikli bir çalışmanın ortaya koyulmasına gayret edilmiştir. Bu araştırma modeli bir olgunun ayrıntılı olarak yani tüm boyutlarıyla ele alınmasını gerektirdiğinden çoklu örnek olay yaklaşımı tercih edilmiştir.[1] Bu yöntemin söz konusu olumlu yanlarının yanında, genellemeye elverişli olmaması gibi olumsuz bir yanının da bulunduğuna işaret edilmesi gerekmektedir.[2]

1.3. Yazın

Araştırma konusu hakkındaki mevcut alan yazın incelendiğinde, Türkçe çok az sayıda kaynak bulunduğu tespit edilmiştir. Güney Kore'nin Orta Asya politikaları üzerine yapılan çalışmaların genelde Korece veya İngilizce olarak kaleme alındıkları müşahede edilmiştir. Güney Kore'nin Orta Asya politikası bu çalışmada ele alındığı hâliyle hiçbir araştırmaya doğrudan konu teşkil etmemiştir. Ancak Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkileri ele alan birçok makale ve rapora rastlanmıştır. Söz konusu eserler hakkında aşağıdaki değerlendirme yapılabilir:

Lee Jae-Young, ''Kazakistan Bağlamında Orta Asya'da Ekonomik İş Birliği"[3] başlıklı makalesinde Seul'un Astana'ya yönelik dış politika önceliklerinden bahsetmiştir. Lee muazzam miktarda petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olan Orta Asya bölgesini "İkinci Orta Doğu" olarak tanımlamıştır. Lee, Güney Kore hükûmetinin ekonomik iş birliği çerçevesinde Kazakistan'a öncelik vermesi gerektiğini ileri sürmüştür. Kazakistan'daki mevcut doğal kaynakların zenginliği, yüksek ekonomik büyüme hızı ve nüfus artışını göz önüne alan yazar; söz konusu

[1] Şimşek, Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2018, s.93.
[2] Aynı yerde.
[3] Young, Lee Jae, Kazakistan Bağlamında Orta Asya'da Ekonomik İş Birliği, Çin- Sovyet Araştırması, Cilt 1, No 12, 2007, s. 137-161.

ülkedeki pazarın gelecekte gelişip serpilebileceğini öngörmüştür. Ancak yazar Kazakistan ve Güney Kore arasındaki iş birliğinin yalnızca ekonomik yönünü değerlendirmeye tabi tutmuştur.

Diğer önemli bir çalışma ise Ho Un Gim tarafından kaleme alınan "Kore ve Özbekistan Arasındaki Ekonomik İş Birliği: Karşılıklı Gelişme İçin Strateji ve Görevlere Odaklanma"[4] başlıklı makaledir. Yazar bu çalışmada Özbekistan'ın mevcut ekonomik durumunun yanı sıra Taşkent ve Seul arasındaki ekonomik ilişkileri masaya yatırmıştır. Özbekistan; enerji, inşaat, ulaşım ve iletişim gibi alanlarda karşılıklı yarar sağlayan bir ülke ve önemli bir ticari ortak olarak yaftalanmıştır. Yazar, Güney Kore'nin ekonomik kalkınmasını tamamlamış ve yüksek teknolojiye sahip bir ülke olarak Özbekistan pazarında daha faal bir şekilde yer alması gerektiğinin altını çizmiştir.

Kore Ticaret ve Yatırımları Teşvik Ajansı'nın 2017 yılında yayımlanan "Kazakistan"[5] raporunda Astana'nın Güney Koreli firmaların bölgedeki faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla uygulamaya koyduğu önlemlerden bahsedilmiştir. Bu önlemlerden ilki üretici firmaların beş yıl süreyle vergiden muaf olmalarıdır. Bir diğeri ise projelerin uygulanmasında gerekli olan yedek parçaların gümrük vergisinden muaf tutulmasıdır. 2019 yılında yayımlanan "Kazakistan'a Giriş Stratejileri"[6] başlıklı raporda ise Güney Kore ve Kazakistan arasındaki başlıca sorunlar ve beklentiler ele alınmıştır. Raporun ikinci bölümünde iki ülke arasındaki iş birliği olanakları çözümlenmiştir. Dünyanın 12'nci ham petrol ve 26'ncı doğal gaz rezervine sahip ülkesi olduğuna dikkat çekilen Kazakistan, fırsatlar ülkesi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Kazakistan'ın uranyum, krom, bakır, kurşun, çinko, gümüş, tungsten ve magnezyum gibi madenler bakımından dünyada 10'uncu sırada geldiğinin altı çizilmiştir. Üçüncü bölümde ise Kore ve Kazakistan arasındaki ithalat ve ihracat rakamları temelinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Kore Uluslararası Ekonomi Politikası Enstitüsü (KIEP)'nin 17 Ağustos 2021 tarihinde yayımladığı "Kazakistan Ekonomisinin Analizi: Kore Kazakistan Ekonomik

---

[4] Ho-Un Gim, "Kore ve Özbekistan Arasındaki Ekonomik İş Birliği: Karşılıklı Gelişim İçin Strateji ve Görevlere Odaklanma, Bölgesel Endüstri Araştırma Dergisi, Cilt 39, No 4, s.209-236.
[5] Kazakistan Ülke Raporu, Kotra, 2017, s.1-199.
[6] Kazakistan'a Giriş Stratejileri Raporu, Kotra, 2019, s.1-33.

İş Birliğinin Cihetleri"[7] başlıklı raporda Güney Kore'nin özellikle korona-19 sonrası dönemde oldukça yakın ilişkiler içerisinde bulunduğu Kazakistan'da yeni yatırım alanları keşfetmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Kazakistan'ın 2050 kalkınma stratejisine vurgu yapan yazar, Güney Kore'nin bu plan gereğince yeni iş birliği projeleri önermesi gerektiğini savunmuştur. Ancak bu çalışmada Güney Koreli firmaların Kazakistan'da yürüttükleri faaliyetlerde yaşadıkları sorunlar göz ardı edilmiştir. KIEP 24 Aralık 2021 tarihinde yayımladığı "Kore-Özbekistan Zirvesinin Temel İçeriği ve Etkileri"[8] başlıklı diğer bir raporda ise bu kez Kore ve Özbekistan arasındaki ilişkileri mevzu bahis etmiştir. İki ülke arasında 16-18 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen zirve adeta gelecekteki iş birliğinin sigortası niteliğini taşımıştır. İki ülke yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve enerji verimliliğinin artırılması konularını masaya yatırmıştır. Bu görüşmelerde Güney Kore ve Özbekistan gelecekte özellikle teknoloji alanında yakın bir iş birliği mesaisinde bulunacaklarının sinyallerini vermişlerdir.

KIEP 2022 yılında yayımladığı "Kore Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30'uncu Yıldönümü ve Gelecekteki İş Birliği İmkânlarının Değerlendirilmesi"[9] başlıklı raporda ilkin Orta Asya'nın mevcut durumu hakkında değerlendirmelerde bulunmuş ardından Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri için ne anlam ifade ettiğini yorumlamıştır. Bu bağlamda Güney Kore'nin gelenekleri, hayat tarzı, Ural-Altay dil ailesine mensubiyeti gibi özellikler dile getirilmek suretiyle Orta Asya ülkeleri ile sahip olunan ortak paydalar üzerinde durulmuştur. Raporda 1991 yılından itibaren Güney Kore hükûmetlerinin Orta Asya politikalarına ayrıntılı olarak yer verilmesi bu değerlendirmenin ayırt edici bir özelliği olarak öne çıkmıştır. Çalışmada Güney Kore'nin Orta Asya politikasının ana hatlarının Roh Moo- Hyun döneminde çizildiği belirtilirken Park Geun-Hye yönetimi sırasında ise, Güney Kore Orta Asya İşbirliği Forumu'nun bakanlık düzeyine yükseltildiği dile getirilmiştir. Raporun son

[7]Çong Min Hyon ve Kim Ço Rong, Kazakistan Ekonomisinin Analizi ve Kore-Kazakistan Ekonomik İş Birliğinin Yönü, KIEP, Rapor No: 46, 2021, s.1-11.
[8] Kim Ço Rong, Kore-Özbekistan Zirvesinin Temel İçeriği ve Etkileri, KIEP, Rapor No: 55, 2021, s.1-9.
[9] Bag Sang Nam, Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30'uncu Yıldönümü ve Gelecekteki İş Birliğinin Değerlendirilmesi, KIEP, 2022, s. 1-10.

bölümünde Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin daha ileri boyutlara taşınması amacıyla çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Institute for International Trade tarafından 2019 yılında yayımlanan "Orta Asya'nın Kazakistan ile Ekonomik İş Birliğini Geliştirme Yolları"[10] başlıklı raporda Kazakistan ve Güney Kore arasındaki ekonomik iş birliğinin mevcut durumu ve geleceği üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Raporda Güney Kore'nin Kazakistan ile iş birliğini geliştirmek maksadıyla yapabileceği hamlelere geniş yer verilmiştir.

Dong Kil Lee ise "Kazakistan Maden Kaynaklarının Mevcut Durumu ve Gelişimi"[11] başlıklı makalede Güney Kore'nin yıllık enerji ihtiyacının %97'sini ve madenlerin ise %87'sini yurt dışından ithal ettiğine dikkat çekmiştir. Lee, ekonomik büyüme ile birlikte maden kaynaklarına olan yurt içi talebin 5 yılda bir ikiye katlandığını, kendi kendine yeterlik oranının giderek azaldığını bu durumun ise endüstriyel hammadde talebine olan ihtiyacı artırdığını vurgulamıştır. Yazar, maden kaynaklarına ilişkin talebi hızla artan Seul'un kaderinin büyük ölçüde denizaşırı tedarikçilere bağlı olduğunu dile getirmiştir. Seong- Guk Kim ise "Güney Kore'nin Kazakistan'da İhracat ve Rekabet Gücünü Pekiştirme Yolları Üzerine Bir Araştırma"[12] başlıklı çalışmasında Kazakistan ile iyi ilişkiler geliştirilmek istenmesini Kore'nin sürekli ve istikrarlı bir enerji kaynağına duyduğu ihtiyaca bağlamıştır. Yazar ayrıca 1992-2013 döneminde Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacmini mercek altına almıştır.

I Jhe Young, "Kore Orta Asya Ekonomik İş Birliği Stratejisi"[13] başlığıyla kaleme aldığı makalede ekonomik alandaki iş birliğini ileri boyutlara taşımak amacıyla Güney Koreli liderlerin Özbekistan ve Kazakistan'a 2009 yılında gerçekleştirdikleri ziyaretleri değerlendirmiştir. Yazar, Güney Kore'nin Orta Asya

---

[10] Kim Hyon Su ve Şim Hye Cong, Orta Asya'nın Merkezi Kazakistan ile Ekonomik İş Birliğini Geliştirme Yolları, Instıtute For International Trade (ITT), 2019, s.1-39.
[11] Lee, Dong Kil, Kazakistan Maden Kaynaklarının Mevcut Durumu ve Gelişimi, Kore Dünya Sistem Mühendisliği Derneği Dergisi, Cilt 46, No 5, 2009, s. 635-645.
[12] Kim, Seong Guk, Güney Kore'nin Kazakistan'da İhracat ve Rekabet Gücünü Pekiştirme Yolları Üzerine Bir Araştırma, Kore Ticaret Dergisi, Cilt 63, 2014, s.261-282.
[13] Young, I Jhe, Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliği Stratejisi, KIEP, Cilt 9, No 14, 2009, s.2-4.

Cumhuriyetleri arasında bilhassa Özbekistan ve Kazakistan'a önem verdiğini ifade ederek mevcut iş birliğini geliştirmenin yolları üzerinde durmuştur.

Jong- Jin Kim ve Jong- İn Choi ise "Kore'nin Gelişmekte Olan Ülkelerde Bilim ve Teknoloji Merkezleri Kurma Stratejisi: Ekvator ve Kazakistan Örnekleri"[14] başlıklı ortak makalelerinde Güney Kore'nin çok kısa bir zaman dilimine sığdırdığı ekonomik kalkınmasının gelişmekte olan ülkeler için iyi bir örnek teşkil ettiğini vurgulamışlardır. Yakın geçmişte yardım alan ülke konumundaki Güney Kore'nin kısa zamanda nasıl yardım eden ülke statüsüne yükseldiği çalışmanın ana fikrini oluşturmuştur. Bu çalışmada Orta Asya ülkelerinin Güney Kore'ye duymuş oldukları ilginin nedenleri araştırılmıştır. Birinci neden olarak Güney Kore'nin 50 yıl içerisinde nasıl dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girdiği vurgulanmaktadır. İkincisi, Güney Kore'nin ABD veya Çin gibi baskıcı bir devlet değil aksine daha iş birliği odaklı bir ülke olmasının Orta Asyalılara güven verdiği hususudur. Bunlara ilaveten çalışmada Orta Asya Cumhuriyetlerinin Güney Kore ile birlikte hareket ettiği takdirde üç önemli kazancı olacağının altı çizilmektedir. Bunlardan birincisi, tarım sektörünü geliştirmeye odaklanan Orta Asya ülkeleri açısından Güney Kore'nin tarım alanındaki yardımlarının önemli bir fırsat olduğudur. İkincisi, Seul hükûmeti tarafından desteklenen bilim ve teknoloji projeleri aracılığıyla Orta Asya ülkelerinin kalkınmalarının gerçekleştirilmesidir. Üçüncüsü ise, finansal krizler yaşayan Orta Asya ülkelerinin Güney Kore'nin deneyimlerinden yararlanmak istemeleridir.

Aigul Zhanadılova "Kazakistan'da Popüler Kültürün Bir Göstergesi Olarak K-Pop Kimliği Astana Örneği"[15] başlıklı yüksek lisans tezinde Kazakistan'da "K-Pop" adı altında yeni bir alt kültür meydana geldiğine temas etmektedir. Yazar Kazakistan'da hızla yaygınlık kazanan ve oldukça popüler olan K-Pop'un nasıl bir kültürel değişim meydana getirdiğini incelemektedir. Zhanadılova K-Pop'un Kazak toplumunun kültürel değerlerine ve yaşam tarzına etki ettiği çıkarımında bulunmuştur.

Güney Kore ve Orta Asya ilişkileri hakkında İngilizce olarak yayımlanan eserlerin bazılarına aşağıda yer verilmiştir. Söz konusu çalışmalarda genel olarak

---

[14] Kim, Jong- Jin ve Choi Jong- İn, Kore'nin Gelişmekte Olan Ülkelerde Bilim ve Teknoloji Merkezleri Kurma Stratejisi: Ekvator ve Kazakistan Örnekleri, Asya-Pasifik İş Girişimi ve Girişimcilik Dergisi, Cilt 7, Sayı 4, 2012, s.131-141.

[15] Zhanadılova, Aigul, Kazakistan'da Popüler Kültürün Bir Göstergesi Olarak K-Pop Kimliği (Astana Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2019, s.54-70.

Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkilerin diplomatik, iktisadi ve kültürel boyutlarına dikkat çekilmiştir. Örneğin, Saltanat Kondybayeva "Analysis of Current Stage and Future Perspectives of Kazakhstan-South Korea Cooperation"[16] başlıklı makalede 30 yıldan bu yana gelişen ilişkilere odaklanmıştır. Bu çalışmada Kazakistan'ın Güney Kore Cumhuriyeti için önemli bir ortak olduğu vurgulanmıştır. Kondybayeva, iki ülke arasındaki iş birliğinin temelini 16 Mayıs 2005 tarihinde imzalanan anlaşmaya dayandırmıştır. Yazar özellikle 2009 yılındaki zirve vesilesiyle ikili ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine yükseltildiğine dikkat çekmiştir. Özellikle iki ülke arasındaki kültürel iş birliğine dikkat çeken yazar; Korelilerin Kazakistan ve Güney Kore arasında son derece güçlü kültürel ve insani bağlar oluşturduğunu savunmuştur. Bu minvalde Kazakistan'da yaşayan Korelilere büyük önem atfeden yazar; bunların iki halk arasında bir tür köprü vazifesi gördüğünü iddia etmiştir.

M.T Alokhanov ise "Uzbekistan South Korea: New Perspectives of Cooperation in the Education Sector"[17] başlıklı makalesinde Güney Kore ve Özbekistan arasındaki iş birliğinin özellikle eğitim sektöründe ivme kazandığına dikkat çekmiştir. Güney Kore Devlet Başkanı'nın 1994 yılında Özbekistan'a gerçekleştirdiği ziyaret esnasında ilan edilen Güney Kore Özbekistan Deklarasyonu'na özel bir anlam yükleyen yazar; bu minvalde Güney Kore'nin Özbekistan'da uygulanan geniş çaplı reformları desteklediğinin altını çizmiştir. Alokhanov'a göre özellikle iki ülke arasındaki güçlü dostluk ilişkileri ve manevi yakınlık bu politikaların izlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Türkçe matbuatta ise Güney Kore'nin Orta Asya politikası hakkında yazılan eserler arasında Özlem Tezer tarafından kaleme alınmış olan "Güney Kore ve Orta Asya İlişkileri"[18] başlıklı rapor bulunmaktadır. Raporda Güney Kore Cumhuriyeti ve beş Orta Asya ülkesi arasındaki ilişkiler siyasi, ekonomik ve kültürel açılardan mercek altına alınmıştır. Yazar Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkilerini iki bölüme ayırarak değerlendirmeye tabi tutmuştur. Güney Kore'nin bölgeyle olan

---

[16] Kondybayeva, Saltanat, Analysis of Current Stage and Future Perspectives of Kazakhstan-South Korea Cooperation, Emerics. s.1-5.

[17] Alokhanov, M.T, Uzbekistan- South Korea: New Perspectives of Cooperation in the Education Sector, EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, Cilt 6, No 12, 2020, s. 197-200.

[18] Tezer, Özlem, Güney Kore ve Orta Asya İlişkileri, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü (ERI), ERI Rapor No: 4, 2018, s.1-80.

ilişkilerinin daha yüzeysel seyrettiği 1991-2000 dönemindeki münasebetlerin daha çok Özbekistan ile kurulduğu tespitinde bulunan yazar; 2000 yılından sonraki dönemde ise Güney Kore'nin söz konusu cumhuriyetlerle yakın ilişkiler kurmaya başladığını vurgulamıştır. Raporun herhangi Korece bir kaynak kullanılmadan kaleme alınmış olması ise çalışmanın özgünlüğünün sorgulanmasına neden olmuştur. Gülten Büşra Övüt ise "Eski Sovyet Coğrafyasında Yaşayan Etnik Koreliler Koryo Saram"[19] başlığıyla kaleme aldığı makalede Orta Asya'da yaşayan Korelilerin Yosef Stalin yönetiminde Sovyet Rusya'nın uzak doğusundan zorla göç ettirilerek bu bölgeye yerleştirildiklerini ortaya koymuştur. Güney Kore hükûmetinin Orta Asya'da yaşamlarını sürdüren Korelilere yönelik politikalarını da inceleyen Övüt, bölge ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından Seul'un Korelilere gösterdiği ilginin güçlendiğini savunmaktadır. Zira yazar çalışmasında Koryo Saramların Güney Kore ve Orta Asya arasındaki iş birliğini derinleştiren bir unsur olduğunu dile getirmektedir. Övüt'ün çalışması, Türkçe yazında Koryo Saramlar hakkında yazılan ilk makale olma özelliği taşımaktadır. Etnik Koreliler hakkındaki en güncel çalışmalardan bir diğeri ise Dongin Lee tarafından 2020 yılında kaleme alınan "Kazakistan Korelilerinin Sosyo-Kültürel Yapısı"[20] başlıklı makaledir. Bu makale yaşamlarını Kazakistan'da sürdüren Korelilerin mevcut durumlarını ve sosyo-kültürel yapılarını irdelemektedir. Çalışmada Kazakistan'da yaşayan Koreliler dil, din, eğitim, ekonomi ve etnik kimlik gibi açılardan derinlemesine çözümlenmiştir. Yazara göre Koreliler etnik kimliklerini bir noktaya kadar koruyabilmişlerse de bir müddet sonra Rus ve Kazak kültürlerinin etkisinde kalmışlardır. Özellikle dil konusuna dikkat çeken Lee, Kazakistan'da yaşayan Korelilerin anadilleri olan Koreceyi neredeyse unutmuş olduklarını vurgulamaktadır.

1.4. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi karşılıklı bağımlılık yaklaşımına dayanmaktadır. Bu nedenle ilkin sözü geçen kuram hakkında genel bir bilgi verildikten

---

[19] Övüt, Gülten Büşra, Eski Sovyet Coğrafyasında Yaşayan Etnik Koreliler Koryo Saram, Akademik Hassasiyetler, Cilt 5, No 9, 2018, s.195-217.
[20] Lee, Dongin, Kazakistan Korelilerinin Sosyo - Kültürel Yapısı, Avrasya İncelemeleri Dergisi, Cilt 9, No 2, 2020 s. 259-282.

sonra bu kuramın Güney Kore'nin Orta Asya politikasını açıklamada oynadığı rol üzerinde durulmaktadır.

Karşılıklı bağımlılık siyaset biliminde Joseph Nye ve Robert Keohane vasıtasıyla tanınmıştır.[21] Söz konusu düşünürler 1977 yılında yayımladıkları "Power and Interdependence: World Politics in Transition" başlıklı kitapları aracılığıyla uluslararası ilişkiler yazınına karşılıklı bağımlılık paradigmasını kazandırmışlardır.[22] Bu kuram, daha sonraları uluslararası sistemde yaşanan değişimlerin de etkisiyle dönüşüm geçirmiştir.[23] Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması Soğuk Savaş'ın sona ermesine vesile olmuş, bu durum ise yeni dünya düzenine geçişi hızlandırmıştır. Uluslararası sistemin yapısındaki bu değişimler uluslararası ilişkiler disiplininde yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını tetiklemiştir ki bunlardan bir tanesi de karşılıklı bağımlılık kuramıdır.[24]

Karşılıklı bağımlılık liberal düşünürler tarafından gerçekçi kuramın savunduğu görüşlere taban tabana zıt bir kuram olarak ihdas edilmiştir.[25] Yeni liberaller her ne kadar devletlerin önemli aktörler oldukları görüşünü kabul etmiş olsalar da bunların uluslararası ilişkilerde yegâne aktörler oldukları fikrine karşı çıkmaktadırlar.[26] Karşılıklı bağımlılık kuramı da tıpkı yeni liberalizm gibi devletlerin uluslararası sistemde yegâne aktörler oldukları görüşünü reddetmektedir.[27] Onlara göre uluslararası ilişkilerin aktörleri yalnızca devletler değildirler. Özellikle 20'nci yüzyılın ortalarından sonra yaşanan gelişmeler neticesinde devletlerin sorunları çözmede yetersiz kalmaları hükûmetleri doğrudan temsil etmeyen örgütlerin uluslararası ilişkileri etkilediği yeni bir dünya düzenini beraberinde getirmiştir.[28]

---

[21] Oğuş, Nezir, Karşılıklı Bağımlılık Ekseninde Soğuk Savaş Sonrası Çin- Hindistan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2018, s. 9.

[22] Kakışım, Cemal, Karşılıklı Bağımlılık Kapsamında Türkiye-Rusya Enerji İlişkilerinin Analizi, Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi Cilt 7, No 1, 2019, s. 70.

[23] Yüceer, Gökhan, Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Putin Dönemi Türkiye-Rusya İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 2019, s.13.

[24] Yıldız, Uğur Burç, Avrupa Birliği-Rusya Karşılıklı Bağımlılığında Kuzey Boyutu Çevre Ortaklığı'nın Rolü, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt 13, No 2, 2014, s. 156.

[25] Kaya, Hulusi Ekber, Karşılıklı Bağımlılık ve Asimetrik Bağımlılık Bağlamında Avrasya Ekonomik İş Birliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, 2019, s.9.

[26] Mammadov, Aqil, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Perspektifinde Azerbaycan Dış Politikasının Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2017, s. 19.

[27] İshankulov, İlyas, Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Türkiye Türkmenistan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, 2019, s.24.

[28] Aynı yerde.

Karşılıklı bağımlılık kuramı; uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları gibi birçok aktörü bünyesinde barındırmaktadır.[29]

Karşılıklı bağımlılık düşünürlerine göre uluslararası sistemdeki aktör çeşitliliği aynı zamanda konuların farklılaşmasına da sebebiyet vermiştir.[30] Bu dönemde savaş ve güç gibi askerî meseleler uluslararası ilişkilerdeki öncelikli konular olmaktan çıkmış; realist kuramın alçak politika (low politics) olarak tanımladığı ekonomi ve sosyal konular önemli hâle gelmeye başlamıştır.[31] Bu dönemde uluslararası sistemde yeni tehdit algıları ortaya çıkmıştır.[32] Karşılıklı bağımlılık kuramına göre realist kuram yeni nesil tehditleri açıklamada yetersiz kalmıştır.[33]

Nitekim devletler ve hükûmet dışı örgütler arasındaki ilişkileri inceleyen karşılıklı bağımlılık kuramı, gücü temel alan realizmi eleştirmektedir.[34] Zira realizm, askerî güvenliğin uluslararası ilişkilerin en önemli gündem maddesi olduğunu ileri sürmektedir.[35] Karşılıklı bağımlılık ise ilişkilerin iş birliği çerçevesinde ele alınması gerektiğini öngörmektedir.[36] Yani realizm devletleri tek önemli aktör olarak görmeyerek uluslararası sistemde hükûmet dışı örgütlere ayrıcalıklı bir rol biçmektedir.[37] Karşılıklı bağımlılık kuramı uluslararası ilişkilere, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler ve bankalar gibi farklı aktörleri kapsayan geniş bir yelpazeden bakmaktadır. Karşılıklı bağımlılık, realist kuramın savaş ve güç gibi ilkelerini eleştirerek kendine özgü farklı bir anlayış ortaya koymaktadır.[38]

---

[29] Arı, Tayyar, Uluslararası İlişkiler Kuramları- I, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2013, s.30.
[30] Aynı yerde.
[31] Tepe, Özgür, Obama Döneminde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Türkiye-Irak Bölgesel Kürt Yönetimi(IBKY) İlişkilerine Etkisi: Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Üzerinden Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019, s. 20.
[32] Dedeoğlu, Beril, Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine, Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, No 4, 2004, s. 7.
[33] Polat, Doğan Şafak, Küreselleşme, Ulus Devlet Egemenliği ve Ulusal Güvenlik, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 22, No 2, 2020, s.493.
[34] Can, Hüseyin Caner, Avrupa Birliği ve Rusya Arasında Doğal Gaz Temelli Karşılıklı Bağımlılık İlişkisi: Sıkı Bağlardan Çözülmeye, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 2022, s.19.
[35] Aydın, Mustafa, Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, No 1, 2004, s. 37.
[36] Arı, a.g.e., s.31.
[37] Aynı yerde.
[38] Mukhaeva, Mariia, Analysis of Turkey-Russia Relations Sınce the Early 2000s Through Complex Interdependence Approach, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022, s.15.

Karşılıklı bağımlılık kuramı anlaşmazlıkların iş birliği içerisinde çözüme kavuşturulmasından yanadır.[39] Uluslararası sistemi bir rekabet alanı olarak gören karşılıklı bağımlılık devletlerin ancak iş birliği içerisinde hareket ettikleri takdirde böyle bir ortamdan kazançla ayrılabileceklerini iddia etmektedir.[40] Karşılıklı bağımlılık kuramı realist düşünceyi devletlerarası iş birliğine yeterince önem vermediği için eleştirmektedir. Onlara göre devletler çatışma yerine iş birliği yolunu seçmelidirler.[41] Bu iş birliği karşılıklı bağımlılıktan doğmaktadır. Diğer yandan ülkeler arasında sağlıklı bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurulabilmesi için uluslararası örgütlere ihtiyaç duyulmaktadır.[42] Bu örgütlerin varlığı güvensizlik duygusunu ortadan kaldırmaktadır.[43]

Karşılıklı bağımlılık, askerî gücü sorunların çözümünde bir seçenek olmaktan çıkartarak uluslararası sistemde düzenin sağlanması gerektiğini savunmaktadır.[44] Karşılıklı bağımlılık düşünürlerine göre askerî güç kullanımı uluslararası sistemin yapısını bozarak kargaşaya sebebiyet vermektedir. Ayrıca askerî güç taraflara bazı maliyetler yüklemektedir.[45] Bu nedenle karşılıklı bağımlılık içerisinde bulunan aktörler maliyetlerle uğraşmak yerine sorunları iş birliği içerisinde çözme yolunu tercih etmektedirler.[46]

Karşılıklı bağımlılık kavramı uluslararası aktörler arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Keohane ve Nye'ya göre bu etkileşimin karşılıklı bağımlılık kuramınca ele alınabilmesi için maliyet unsurunun dikkate alınması gerekmektedir.[47] Ancak

---

[39] Bahtiyar, Duygu, Bölgesel Güç Ekseninde Türkiye-İran İlişkileri: Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Bağlamında Suriye İç Savaşı, Katar Diplomatik Krizi ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Bağımsızlık Referandumu Sorunlarına Dayalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, 2020, s.19.

[40] Kanapiyanova, Zhuldyz, Türkmenistan'ın Doğal Gaz İş Birlikleri ve Projeleri, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, No 15, 2022, s. 228.

[41] Aksoy Özcan, Berna, Çevre Sorunlarının Küreselleşmenin Yapısal Sorunları Açısından Bir Değerlendirilmesi, Beykoz Akademi Dergisi, Cilt 10, No 2, 2022, s.415.

[42] Arı, Tayyar, Uluslararası İlişkiler Kuramları- II, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2014, s.33.

[43] Işıksal, Hüseyin, To What Extend Complex Interdependence Theorists Challange to Structural Realist School of International Relations, Alternatives: Turkish Journal of International Relations, Cilt 3, No 2-3, 2004, s. 141.

[44] Polat, a.g.e., s.493.

[45] Arı, Uluslararası İlişkiler Kuramları- I, a.g.e., s.34.

[46] Mammadov, Aqil, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Perspektifinde Azerbaycan Dış Politikasının Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2017, s. 24.

[47] Gürkaynak, Muharrem ve Yalçıner, Serhan, Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme, Uluslararası İlişkiler, Cilt 6, No 23, 2009, s. 75.

maliyetin her iki tarafa eşit dağıtılması gerekmektedir.[48] Ancak karşılıklı bağımlılıkta maliyetlerin taraflar arasında her zaman eşit dağıtılması mümkün değildir.[49] Yani en azından maliyetler birbirine yakın bir seviyede seyretmelidir. Aksi takdirde taraflar arasındaki ilişkilerde asimetrik bağımlılık söz konusu olmaktadır.[50]

Karşılıklı bağımlılık kuramı meydana gelebilecek olumsuz bir durumda tüm tarafların olaydan belirli bir miktarda etkilenmelerini denklik olarak tanımlamaktadır.[51] Fakat taraflar arasındaki etkilenme oranı mutlaka bir aktörün lehine olmaktadır. Bu minvalde etkilenme miktarı tarafların pazarlık gücüne tesir eden bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.[52] Bağımlılığı daha fazla olan aktörün ilişkiyi sürdürmek için göstermiş olduğu çaba karşı tarafa pazarlık gücü kazandırmaktadır.[53] Daha az bağımlı olan aktör ise pazarlıkta avantajlı konuma geçerek diğer tarafı etkilemektedir.[54]

Karşılıklı bağımlılık kuramında uluslararası politikada aktörlerin pazarlık gücünü ve maliyetlerden etkilenme durumunu açıklarken hassasiyet (sensitivity) ve etkilenebilirlik (vulnerability) terimlerine başvurmuştur.[55] Hassasiyet bir devletin diğer devletin politikalarına karşı göstermiş olduğu duyarlılık anlamına gelmektedir.[56] Etkilenme kavramı ise tarafların politikalarındaki değişikliklerin ortaya çıkardığı sonuçlara katlanmaları durumunu ifade etmektedir.[57] Taraflar arasındaki pazarlık gücü hassasiyet ve etkilenme derecesine bağlıdır.[58] Karşılıklı bağımlılık kuramına göre ölçülebilirlik bu terimler sayesinde sağlanmaktadır. Ancak Keohane ve Nye'ya göre

---

[48] Yantur, Pelin ve Dedeli, Kemal, Türkiye-ABD Karşılıklı Bağımlılık İlişkilerinin Sektörel Analizi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 23, No 2, 2021, s. 691.
[49] Türkeş, İlkay ve Şahin, Güngör, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Çerçevesinde Türkiye-İsrail İlişkileri: Ortak Çıkarlar, Beklentiler ve Farklılıklar, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, No 75, 2023, s. 105.
[50] Dedeli, Kemal, Türkiye-ABD Karşılıklı Bağımlılık İlişkilerinin Sektörel Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2020, s.5.
[51] Aydın, a.g.e., s.15.
[52] Yantur, ve Dedeli, a.g.e., s. 691.
[53] Polat, a.g.e., 493.
[54] Demiryol, Tolga, Türkiye-Rusya İlişkilerinde Enerjinin Rolü: Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık ve Sınırları, Gaziantep University Journal of Social Sciences, Cilt 17, No 4, 2018, s. 1439.
[55] Akçay, Özlem, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Ekseninde Avrupa Komşuluk Politikası: Azerbaycan Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2021, s. 5.
[56] Tepe, a.g.e., s.16.
[57] Demiryol, a.g.e., s.1439.
[58] Gürkaynak ve Yalçıner, a.g.e., s. 76.

bazı durumlarda küçük bir ülke sahip olduğu önemli bir koz sayesinde kendisini büyük bir devlet karşısında avantajlı duruma getirebilmektedir.[59]

Aralarında karşılıklı bağımlılık ilişkisi bulunan devletlerin olumsuz gelişmelerden etkilenme dereceleri birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin A devletinin B devletine olan ihtiyacı B'nin A'ya ihtiyacına kıyasla daha fazla ise B devletinin pazarlık gücü daha fazla olmaktadır.[60] Ayrıca yaşanan olumsuz gelişmeler neticesinde ilişkilerin sekteye uğraması B aktörünü A aktöründen daha az etkilemektedir.[61] Şu halde A devletinin etkilenme ve maliyet oranı daha yüksek olmaktadır. Bu minvalde A devleti B devleti ile ilişkilerinin bozulmamasına gayret etmektedir. İlişkilerin bozulması en çok A devletini etkiliyor olsa da B devletinin de belirli ölçüde etkilenecek olması bu tür bir ilişkiyi asimetrik güç ilişkisinden ayırmaktadır.[62] B devletinin A devleti üzerindeki pazarlık gücü A aktörünün bu ilişkideki hassasiyet ve etkilenebilirliğine bağlıdır.[63] Hassasiyet ve etkilenme oranı açısından bakıldığında ise, A devletinin etkilenme ve hassasiyet oranı daha yüksek olmaktadır.[64]

Devletlerin hassasiyet ve etkilenebilirlik düzeyleri birbirinden farklılık gösterirken bu iki kavramın da kendi içerisinde aktörleri etkileme oranı değişmektedir. Hassasiyet maliyetlere katlanma zorunluluğu getirmezken etkilenebilirlik aktörleri maliyete katlanma yükümlülüğü altına sokmaktadır.[65] Ayrıca tarafların hassasiyet ve etkilenebilirlik düzeyinde tek sorumlu karşı taraf değildir. Bir uluslararası aktörün aldığı kararlar da onun hassasiyet ve etkilenebilme kapasitesini değiştirmektedir.[66] Diğer yandan her karşılıklı bağımlılığın, karşılıklı yarar sağlaması beklenmemelidir. Kimi zaman iki aktör arasındaki ilişki olumsuz sonuçlara da sebebiyet verebilir.[67]

---

[59] Akçay, a.g.e., s.6.
[60] Eren, Erdem ve Yantur, Pelin, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Perspektifinde Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle Dış Ticaret İlişkilerinin Ekonomi Politik Analizi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, No 2, 2022, s.445.
[61] Polat, a.g.e., s.493.
[62] Dalar, Mehmet, Türkiye-Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi İlişkileri: Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Bağlamında Petrol İlişkisine Dayalı Bir Analiz, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt 34, No 1, s. 51.
[63] Türkeş ve Şahin, a.g.e., s. 105.
[64] Akçay, a.g.e., 7.
[65] Aynı yerde.
[66] Tepe, a.g.e., s.11.
[67] Türkeş ve Şahin, a.g.e., s. 107.

Ancak karşılıklı bağımlılık böyle bir durumu ehvenişer şeklinde yorumlamaktadır. Diğer seçeneklerin daha kötü olma ihtimalleri nedeniyle taraflar aralarındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisini sürdürmektedirler.[68]

Karşılıklı bağımlılığın çözümlenmesinde dört ana unsurdan faydalanılmaktadır.[69] Bunlardan ilki bağımlılığın kaynağıdır. Bu kaynak ekonomik, sosyal veya askerî şekillerde oluşabileceği gibi bunlardan birkaçının birleşiminden de meydana gelebilmektedir.[70] İkincisi bağımlılığın sağlamış olduğu faydadır. Fayda sıfır, negatif ve pozitif toplamlı olmak üzere üç farklı şekilde ifade edilmektedir.[71] Sıfır toplamlı bir bağımlılık söz konusu olduğunda bir tarafın kazancı, karşı tarafın kaybı olarak ortaya çıkmaktadır.[72] Pozitif toplamlı bağımlılıkta her iki taraf kazançlı çıkarken, negatif toplamlı ilişkide ise her iki taraf da kaybetmektedir.[73] Üçüncü unsur ise maliyettir. Maliyet kısa vadeli hassasiyeti ve uzun vadeli etkilenebilirliği içermektedir.[74] Dördüncü unsur ise simetridir. Bu minvalde ise iki taraf arasındaki bağımlılık durumunun denkliği üzerinde durulmaktadır.[75]

Karşılıklı bağımlılık kuramının kurucuları Keohane ve Nye 1990'lı yıllardaki mevcut uluslararası sistemi açıklarlarken "küreselleşme" kavramını kullanmışlardır.[76] Bu kuramcılara göre küreselleşme ülkelerin politika oluşturma süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak bu dönemde uluslararası ticaret ivme kazanmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte uluslararası ticaret rakamlarının yükselişe geçmesi ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşmasına dolayısıyla karşılıklı bağımlılık ağlarının güçlenmesine sebep olmuştur.[77]

---

[68] Arı, İlişkiler Kuramları- I, a.g.e., s.33.
[69] Kakışım, a.g.e., s.71.
[70] Aydın, a.g.e., 19.
[71] Türkeş, ve Şahin, a.g.e., s. 107.
[72] Mammadov, a.g.e., s. 25.
[73] Tepe, a.g.e., s.16.
[74] Kakışım, a.g.e., s.71.
[75] Aynı yerde.
[76] Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, "Globalization: What's New? What's Not? (And So What?)", Foreign Policy, No 118, 2000, s. 105.
[77] Kan, Kürşat, Globalleşmenin Uluslararası İlişkilere Etkileri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 13, No 20, 2011, s. 5.

1.4.1. Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık

Karmaşık karşılıklı bağımlılık kuramı devletler, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler gibi birçok aktör arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.[78] Uluslararası ilişkilerin konuları arasında herhangi bir önem sırası olmadığını vurgulayan karmaşık karşılıklı bağımlılık uluslararası sistemin tüm aktörlerini bünyesinde barındırmaktadır.[79] Değişen dünya düzeninin bir sonucu olarak aktörler arasındaki ilişkilerin daha karmaşık bir hâl alması tarafları birbirlerinin ihtiyaçları konusunda daha savunmasız bir duruma getirmiştir.[80]

Karmaşık karşılıklı bağımlılığın üç temel varsayımı; aktörler arası iletişim kanallarının çeşitliliği, aktörlerin uluslararası ilişkilerdeki önem sırasının ortadan kalkması ve askerî gücün önemini giderek yitirmesidir.[81] Teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda iletişim ve ulaşım sektörlerinde büyük değişimler yaşanmıştır. Daha önceleri sadece bir devletin bünyesindeki teknolojik imkânlar tüm dünyaya yayılmıştır.[82] Resmi iletişim kanalları devlet dışı aktörleri de içerecek şekilde genişlemiştir.[83] Bu gelişmeler devletler ve diğer aktörler arasındaki iletişim kanallarının güçlenmesini sağlayarak ülkelerin politikalarını birbirine bağımlı hâle getirmiştir.[84] Yalnızca bir devletin iç politikasını ilgilendiren bir olay bile iletişim kanallarının çokluğu sayesinde dünyanın diğer ucundaki aktörleri etkileyebilecek duruma gelmiştir.[85] Bu minvalde sorunlara ancak diğer ülkelerin müdahil olmasıyla birlikte çözüm bulunmaya başlanmıştır.

Dünyanın çeşitli yerlerindeki devlet dışı aktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin gelişmesini sağlayan ana unsur ise iletişim kanallarının varlığıdır. Sendikalar, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler birbirleriyle bu kanallar sayesinde rahatça iletişime geçebilmektedirler. Bu durum ülkelerin politikalarını

---

[78] Yüceer, a.g.e., s.15.
[79] Oğuş, a.g.e., s.12.
[80] Yüceer, a.g.e., s.15.
[81] Keohane, Robert O. ve Nye, Joseph, Güç ve Karşılıklı Bağımlılığı Yeniden Ele Almak, (Çev.) Dizdaroğlu, Hande, Uluslararası İlişkiler, Cilt 12, No 46, s. 89.
[82] Mammadov, a.g.e., s. 33.
[83] Gürkaynak ve Yalçıner, a.g.e., s. 78.
[84] Pulat, Abdüssamet, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Açısından Türkiye-İran Ekonomik İlişkileri: 2002-2014, İran Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, No 2, 2018, s. 99.
[85] Akdemir, Sema, Küreselleşme, İletişim ve Normatif Kavramlaştırma Süreci, Kurgu Dergisi, Cilt 21, No 1, 2005, s. 42.

birbirine bağımlı hâle getirdiği için iş birliğini zorunlu kılmaktadır.[86] Zira devletlerin yanında uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler gibi aktörlerin uluslararası ilişkiler alanında faaliyetlerde bulunmaları iç ve dış politika arasındaki ayrımın ortadan kalkmasına neden olmuştur.[87] Ezcümle söylenecek olursa uluslararası politikada hükûmet dışı aktörlerin rollerinin önem kazanması ile birlikte devletlerin hareket serbestliği kısıtlanmıştır.[88]

Devletlerin askerî güce büyük bir önem atfetmesi karmaşık karşılıklı bağımlılık yaklaşımınca eleştirilen diğer bir husustur.[89] Bu kurama göre, devletlerin düşmanlarının yalnızca diğer devletler olabileceğini savunan realist yaklaşım yeni nesil tehdit algılamalarını açıklamada yetersiz kalmaktadır.[90] Uluslararası sistemin yapısındaki değişimlerle birlikte askerî güç kullanımı önemini kaybetmiş olsa da iş birliğinin çözümsüz kaldığı durumlarda hâlen son tercih olarak varlığını sürdürmektedir.[91] Ancak ülkeler arasındaki ekonomik bağlar çatışma ihtimalini oldukça düşürmektedir. Karşılıklı bağımlılık kuramcılarına göre askerî güç hâlen önemli bir unsur olsa da, yüksek maliyetler devletlerin iş birliği yolunu tercih etmelerine neden olmaktadır.[92] Devletler oluşturulan iş birliği sistemi vasıtasıyla ekonomik kazançlar elde etmektedirler. Bu minvalde olası bir askerî müdahale yüzünden iş birliğinin sona ermesini göze alamayan devletler güç kullanımından kaçınmaktadırlar.[93] Ekonomik iş birliği içerisindeki devletlerin birbirleriyle savaşmaları hem maliyet hem de gelir kaybına neden olmaktadır. Bu minvalde karşılıklı bağımlılık durumu devletleri caydıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

1.4.2. Kuramın Güney Kore'nin Orta Asya Politikasına Uyarlanması

Bu çalışmada, karşılıklı bağımlılık kuramının Güney Kore'nin Özbekistan ve Kazakistan politikasını açıklamada önemli bir rol oynadığı varsayımından hareket

---

[86] Akdemir, a.g.e, s. 50.
[87] Keohane ve Nye, a.g.e., 91.
[88]Patir, Ersin, Karşılıklı Bağımlılık Bağlamında Ak Parti Dönemi Türkiye Enerji Politikaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2022, s.12.
[89] Aynı yerde.
[90] Dedeoğlu, a.g.e., s.7.
[91] Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, "Power and Interdependence in the Information Age", Foreign Affairs, Cilt 77, No 5, s.87.
[92] Pulat, a.g.e., s.101.
[93] Arı, Uluslararası İlişkiler Kuramları- I, a.g.e., s.34.

edilmiştir. Küreselleşmeyle birlikte uluslararası ilişkilerde ekonomik çıkarlar ve ihtiyaçlar önem kazandığından devletlerin birbirlerine olan bağımlılıkları ön plana çıkmaya başlamıştır.[94] Teknoloji ve ekonomi alanında meydana gelen gelişmeler devletlerin hammadde, enerji ve pazar ihtiyaçlarını artırmıştır. Bu durum ülkeleri birbirlerine bağımlı hâle getirmiştir. Esasen Güney Kore için Orta Asya coğrafyasını çekici kılan temel etken kendi enerji kaynaklarının yetersizliğinden ileri gelmektedir.[95] Enerjide dışa bağımlı bir ülke olan Güney Kore, zengin petrol ve doğal gaz yataklarına sahip Kazakistan ve Özbekistan'a özel bir önem atfetmektedir.[96] Taşkent ve Astana ise mevcut enerji kaynaklarını işleme becerisine sahip olmadığı için bu bakımdan yabancılara bağımlıdır. Bu noktada Güney Kore söz konusu ülkelere karşı geliştirdiği politikalar aracılığıyla karşılıklı bağımlılık ilişkisi meydana getirmiştir. Yani Seul, Orta Asya politikası mucibince bu coğrafyadan ihtiyacı olan enerji kaynaklarını temin ederken, Taşkent ve Astana ise ekonomik kazanç elde etmektedir. Ayrıca söz konusu kuramın öngördüğü şekilde Güney Koreli devlet dışı aktörler de devreye girmiş durumdadır. Bu bağlamda Güney Koreli firmalar Özbekistan ve Kazakistan'da özellikle enerji alanında ciddi yatırımlar yapmaktadırlar.

Güney Kore'nin Özbekistan ve Kazakistan ile münasebetleri ekonomik, kültürel ve sosyal alanları kapsayacak şekilde geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Bu minvalde Seul bölgeye yönelik politikalarını yürütürken hükümet dışı aktörleri de devreye sokmuştur. Yani bir bakıma Güney Kore'nin Orta Asya politikasının yürütülmesinde bir aktör çeşitliliğinden söz edilebilir. Güney Kore'nin Taşkent ve Astana'da bulunan sivil toplum örgütleri önemli görevler ifa etmektedir. Örneğin KOICA Orta Asya ülkelerinde yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir.[97] Seul resmi kalkınma yardımları aracılığıyla bu ülkelerin refahını artırmaya katkı sunmaktadır. Bu bağlamda Güney Kore yeni bir pazar keşfederken Orta Asya ülkeleri ise Seul'un teknolojik ve ekonomik yatırımlarından yararlanmaktadır. Esasında Güney Kore'nin Orta Asya politikasında Seul, Astana ve Taşkent'in belli başlı kazançlar elde etmeleri taraflar arasındaki

---

[94] Gürkaynak ve Yalçıner, a.g.e., s.80.
[95] Seong Won- Yong, Orta Asya'da Ulaşımı Geliştirme Stratejisi ve Kore Orta Asya İş Birliğinin Durumu, Kore Ulaştırma Enstitüsü, No 8, 2017, s.3.
[96] Young, a.g.e., s.2.
[97] https://www.koica.go.kr/sites/koica_kr/index.do, (20.04.2023).

karşılıklı bağımlılığa işaret etmektedir. Bu karşılıklı bağımlılık, Seul ve Orta Asya başkentlerini iş birliği yapmaya teşvik etmektedir. Ayrıca KOICA yürüttüğü çeşitli iş birliği projeleri aracılığıyla taraflar arasındaki bağların gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Uluslararası politikadaki aktör çeşitliliğinin kültürel alana yansıdığı bilinmektedir. Güney Kore kurduğu sivil toplum örgütleri ve kültür merkezleri aracılığıyla da bölgeyle ilişkilerini geliştirmektedir. Bu kurumlar, bulundukları ülkelerde çeşitli etkinlikler düzenleyerek Güney Kore kültürünü Orta Asya'ya tanıtmayı amaçlamaktadırlar. Seul bu minvalde Orta Asya Cumhuriyetlerinde kültürel faaliyetleri desteklemektedir. Güney Kore, kendi kültürünü tanıtmak amacıyla 31 ülkede 41 Kore Kültür Merkezi açmıştır.[98] Kazakistan'da 28 Aralık 2009 tarihinde kurulan Kore Kültür Merkezi de bunlardan bir tanesidir.[99] Güney Kore, kültürel değerler kapsamında Kore Dalgasının Kazakistan'da benimsenmesi yönünde politikalar izlemektedir. Kazakistan ve Güney Kore devlet başkanları 2010'un Güney Kore'de Kazakistan, 2011'in ise Kazakistan'da Güney Kore yılı olarak kutlanmasına karar vermişlerdir.[100] Kore Kültür Merkezleri dışında, Seul'un kültür politikalarına hizmet eden kurumların başında Kral Sejong Enstitüleri gelmektedir. Güney Kore Kültür Spor ve Turizm Bakanlığı tarafından 2011 yılında hizmet vermeye başlayan Taşkent Sejong Enstitüsü, Kore dilinin ve kültürünün tanıtılması çalışmalarında öncü bir rol üstlenmektedir.[101] Kore Kültür Merkezi ve Sejong Enstitüsü kuruldukları günden bu yana Kore şarkıları, dansları, geleneksel oyunlar ve geleneksel sporlar ile ilgili çeşitli etkinlikler düzenlemektedirler. Diğer yandan Güney Kore diplomatik bağların kurulmasından bu yana Özbekistan ve Kazakistan'ın önemli üniversitelerinde Kore dili bölümleri açarak Kore dilini ve kültürünü benimsetmek amacıyla büyük bir çaba göstermektedir.[102] Şöyle ki bu girişimler aracılığıyla Güney Kore'nin Orta Asya'daki etkinliği perçinlenmiştir. Güney Kore'nin Orta Asya politikasında yadsınamayacak bir role sahip olan söz konusu kurumlar, bu yönüyle Seul'un izlediği dış politikanın önemli bir parçası hâline gelmişlerdir. Orta Asya politikasında karşılıklı

---

[98] https://tr.korean-culture.org/tr/1024/korea/778, (22.04.2023).
[99] Zhanadilova, a.g.e., s. 65-66.
[100] Zhandilova, a.g.e., s.65.
[101] http://tashkent.sejonghakdang.org/blog/main.ksif, (22.04.2023).
[102] https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=13474, (01.05.2023).

bağımlılık kuramının hükûmet dışı aktörleri önceleyen temel önermesi gereğince hareket eden Seul, bölge başkentleri ile uzun vadeli ilişkilere kapı aralamıştır. Diğer bir ifadeyle Güney Kore, Orta Asya politikasında aktör çeşitliliğini sağlamak suretiyle bölge ülkeleri ile sağlam temellere dayanan ikili ilişkiler kurmaya gayret etmektedir.

2. GÜNEY KORE'NİN ORTA ASYA POLİTİKASININ SACAYAKLARI

Bu bölüm; dış politika öncelikleri, (Orta) Asya stratejileri, etnik Koreliler ve dış ticarette karşılaşılan zorluklar alt başlıklarından oluşmuştur. Çalışmanın bu alt başlığında ilkin Güney Kore'nin Orta Asya politikasının temel saikleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra Seul'un Yeni Asya Girişimi ve Kuzey Ekonomik İş Birliği politikaları aydınlatılmıştır. Ardından Orta Asya'da yaşayan Koreliler hakkında genel bilgiler verilmiştir. Son olarak ise dış ticarette karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır.

2.1. Dış Politika Öncelikleri

Orta Asya tarih boyunca büyük güçler arasında şiddetli rekabetlerin yaşandığı bir bölge olmuştur. Söz konusu coğrafyanın önemi, sahip olduğu doğal kaynaklar ve yer altı zenginliklerinden ileri gelmektedir.[103] Orta Asya bölgesinin uluslararası siyasetteki değeri arttıkça Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Rusya ve Japonya gibi büyük güçlerin bölgeye gösterdikleri rağbet de aynı oranda artmıştır.[104] Günümüzün yükselen küresel güçlerinden birisi olan Güney Kore'nin Orta Asya'ya odaklanması ise bölge ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından gerçekleşmiştir.[105] Seul bu coğrafyayla ilişkilerde Özbekistan ve Kazakistan'a öncelik vermektedir. Bunun temel nedeni ise bu devletlerin Orta Asya'da doğal kaynak zengini ülkeler arasında yer almalarıdır.[106]

Güney Kore açısından Orta Asya bölgesi büyük bir önem arz etmektedir. Bunun başlıca nedeni; Seul'un enerji kaynakları bakımından yoksul bir ülke olmasıdır. Bu coğrafya sahip olduğu doğal kaynaklar hasebiyle, Güney Kore gibi enerji açlığı çeken ülkelerin dikkatlerini çekmektedir.[107] Seul mahrum olduğu doğal gaz ve petrol

---

[103] Gim, Yong Çin,vd., Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30. Yıldönümü: Ekonomik İşbirliği ve Dört Ana İşbirliği Görevinin Değerlendirilmesi, KIEP, 2021, No 21-33, s.3.
[104] Toştemirov, Azizbek, Güney Kore'nin Orta Asya ile İlişkilerinin Gelişimine Yönelik Bir Araştırma: Özbekistan Odaklı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Seul Yabancı Çalışmalar Üniversitesi, 2020, s.3.
[105]Cho Young- Kwan, Orta Asya'da Bağımsız Bölgesel İş Birliği Arayışı, 2023, http://diverseasia.snu.ac.kr/?p=5485, (01.05.2023).
[106] Young, a.g.e., s.3.
[107] Sung Won- Young, Yaptırımlar Paradoksu Orta Asya'ya İlerlemek İçin Bir 'Fırsat Penceresi' Açıyor, 23 Haziran, 2022, https://m.naeil.com/m_news_view.php?id_art=427110, (02.05.2023).

gibi enerji kaynaklarını tedarik ettiği ülkeleri çeşitlendirmek için Orta Asya bölgesinin önemli iki devleti olan Özbekistan ve Kazakistan'a yönelmiştir.[108] Güney Kore hükûmetinin 2007 yılında yaptığı bir açıklama; ülkedeki ekonomik büyümenin hız kazanmasıyla birlikte maden kaynaklarına olan yurt içi talebin beş yılda bir ikiye katlandığına ve bu durumun endüstriyel hammadde ithalini zorunlu hâle getirdiğine dikkat çekmiştir. Bu minvalde enerjide dışa bağımlılık derecesi bu denli yüksek olan ve hammadde ithaline olan talebi hızla artan Güney Kore'nin enerji ihtiyacını karşılamak için denizaşırı kaynaklara bağımlı olduğunu söylemek abartılı değildir. Güney Kore enerjide dışa bağımlılık sorununu Orta Asya ülkeleri aracılığıyla aşmayı planlamaktadır. Zira enerji ihtiyacının karşılandığı Orta Doğu'daki çatışma ortamı ve bundan dolayı istikrarsız seyreden ilişkiler Güney Kore'nin Orta Asya bölgesine yönelmesinin diğer bir sebebi olarak öne çıkmıştır.[109] Güney Kore için Orta Asya coğrafyası bulunmaz bir fırsat olarak görülmektedir. Orta Doğu'daki hammaddelerin çoğu diğer dış güçlerin kontrolüne geçtiği hâlde Orta Asya coğrafyasının zengin kaynakları Güney Koreli girişimciler açısından adeta biçilmiş bir kaftandır. Öte yandan Güney Kore zaviyesinden Orta Asya pazarı kendi sanayi ürünleri için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Güney Kore'yi bölgeye iten nedenlerin başında ekonomik mülahazalar gelmektedir.[110] Zira bu açıdan bakıldığında Orta Asya ülkeleriyle iş birliğinin Güney Kore ekonomisi için özel bir anlam taşıdığı görülmektedir. Orta Asya'daki mevcut nüfus artışı ve yüksek ekonomik büyüme gelecekte söz konusu pazarın genişlemesine yol açabilecek potansiyele sahiptir.[111] Bu bağlamda Orta Asya coğrafyası Güney Kore noktainazarından cazip bir yatırım bölgesi olarak değerlendirilmektedir. Şöyle ki son 30 yılda Güney Kore'nin Orta Asya'daki toplam yatırımları 3,5 milyar dolara ulaşmıştır.[112] Bu yatırımların %74'lük kısmı Kazakistan'da gerçekleştirilmiş, %21'i ise Özbekistan'ın payına düşmüştür. Yani Güney Kore'nin yabancı yatırımları

---

[108] Kim Heung-Jong, Kore-Özbekistan Zirvesi ve Yeni Ekonomik İş Birliğinin Yönü, 17 Aralık 2021, https://www.korea.kr/news/contributePolicyView.do?newsId=148896887, (06.05.2023).
[109]Gyongcemin, 2009, https://www.mofa.go.kr/www/brd/m_4095/view.do?seq=302851&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&amp, (07.05.2023).
[110] Jeong Min-Hyeon, Zamanında Orta Asya, 2023, http://diverseasia.snu.ac.kr/?p=5079, (07.05.2023).
[111] Gim Yong Çin,vd., a.g.e., s.6.
[112] Aynı yerde.

öncelikle Kazakistan'a ardından da Özbekistan'a yoğunlaşmıştır. Güney Kore'nin 1990'lı yıllarda Orta Asya'ya yaptığı en yüksek yatırım oranı Özbekistan'ın payına tekabül ederken, 2000'li yıllardan itibaren ise Kazakistan en fazla yatırım yapılan ülke konumuna yükselmiştir.[113] Ayrıca Güney Kore 1992-2022 döneminde kendisini Orta Asya'nın önemli ticaret ortaklarından biri olarak konumlandırmayı başarmıştır.[114]

Diğer yandan Seul, Güney Kore Orta Asya İş Birliği adı verilen bir mekanizma kurmaya gayret etmektedir.[115] Bu bağlamda Seul'un Orta Asya'da kapsamlı bir dış politika yürüttüğü söylenebilir. Güney Kore'nin Orta Asya stratejisinin merkezinde zirveleri etkin olarak kullanma yer almaktadır.[116] Güney Koreli liderler 1992 yılından bu yana Orta Asya'ya birçok resmi ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan 1990'lı yılların birinci yarısından itibaren Seul ve Orta Asya başkentleri arasında bazı siyasal mekanizmalar hayata geçirilmeye başlanmıştır.[117] Bu girişimler ve kurumsallaşma çabaları Güney Kore'nin Orta Asya politikasının gelişip serpilmesinde önemli görevler ifa etmişlerdir. İkincisi, Seul ekonomik kalkınma deneyimlerini bölge ülkeleri ile paylaşarak stratejik ortaklıklar kurmayı hedeflemektedir. Bunda Orta Asya ülkelerinin Güney Kore'nin ekonomik kalkınmada izlediği yolu elverişli bir model olarak addetmeleri de önemli bir rol oynamaktadır.[118] Çünkü Orta Asya ülkeleri, SSCB döneminde dışa kapalı ve devletçi bir ekonomik sistem izlemişlerdir. Ayrıca Güney Kore bölgedeki diğer dış güçlerin izlediği gibi baskıcı politikalar değil, bilâkis karşılıklı fayda odaklı bir politika takip etmektedir. Bu durum ise Güney Kore'nin kendisini Orta Asya'da güvenilir bir ortak olarak konumlandırmasına yol açmıştır.[119] Seul'un Orta Asya başkentlerinin iç işlerine müdahaleye cevaz vermeyen bir dış politika yaklaşımı benimsemesi Koreliler ile Orta Asyalılar arasındaki iş birliğini kolaylaştırmaktadır. Diğer yandan Orta Asya

---

[113] Tezer, a.g.e., s.50-60.
[114] Youngjin, Kim, Diplomatik İlişkilerin 30. Yıl Dönümü Münasebetiyle Kore ve Beş Orta Asya Ülkesi Arasındaki Ekonomik İş Birliğine Geriye Dönük Bakış, 22 Haziran, 2022, http://www.eurasiareview.co.kr/news/articleView.html?idxno=234, (07.05.2023).
[115] Koh Jae Nam, Güney Kore'nin Orta Asya Diplomasisi Mevcut Zorluklar, 6 Ağustos 2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (07.05.2023).
[116] http://jpi.or.kr/?p=10073, (07.05.2023).
[117]https://www.emerics.org:446/issueDetail.es?brdctsNo=330961&mid=a10200000000&systemcode=04, (07.05.2023).
[118] https://m.naeil.com/m_news_view.php?id_art=427110, (08.05.2023).
[119] Bag Ci Won, Güney Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliğinin Görevleri, Kotra, 2020, s.10.

Cumhuriyetleri de Güney Kore'yi önemsemektedirler. Bu ülkeler zengin doğal kaynaklara sahip olsalar da, bu kaynakları işleme teknolojisinden yoksundurlar. Hiç şüphesiz Güney Kore bilgi birikimi ve sermayesi ile bu bölgedeki teknoloji ihtiyacını karşılayabilecek kapasiteye sahiptir.

Güney Kore'nin Orta Asya politikasının üçüncü temel yapı taşı ise kalkınma yardımlarına verilen önemde düğümlenmektedir. Güney Kore, Orta Asya'ya yaptığı kalkınma yardımlarını, KOICA aracılığıyla gerçekleştirmektedir.[120] Seul, kalkınma yardımları vasıtasıyla Orta Asya ülkelerinde yoksulluğun azaltılmasını, yaşam kalitesinin yükseltilmesini ve insan haklarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır.[121] Güney Kore, en büyük ticaret ortakları olarak addettiği Orta Asya ülkelerine tarım, ulaşım, altyapı, teknoloji, çevre ve kültür alanlarında destek vererek aralarındaki mevcut iş birliğini güçlendirme stratejisi izlemektedir. Son dönemlerde Güney Kore, Orta Asya ülkelerinde ağırlıklı olarak bilişim ve sağlık sektörlerine omuz vermektedir.

Güney Kore'nin bölgeye olan ilgisi enerji ihtiyacını gidermek amacıyla ekonomik temelde başlamış olsa da büyük resme bakıldığında Seul'un Orta Asya ölçeğinde kültürel unsurları da etkin bir yumuşak güç aracı olarak ön plana çıkardığı görülmektedir. Seul hükûmeti bu çerçevede Kore Dalgasının Orta Asya'da benimsenmesini sağlamaya çalışmaktadır. Güney Kore, söz konusu coğrafyaya yönelik dil ve kültür politikalarına özel bir önem vermektedir. Özbekistan ve Kazakistan'daki üniversitelerde verilen Korece derslerinin yanı sıra Astana'da açılan Kore Kültür Merkezi ve Taşkent'te hizmet veren Kral Sejong Enstitüleri kültürel alandaki iş birliği süreçlerine büyük katkılar sağlamaktadır. Öte yandan aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere Kazakistan ve Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Koreliler, Kore Dalgasının söz konusu bölgeye hızlı bir şekilde tesir etmesinde katalizör rolü oynamaktadırlar. Orta Asya'daki Kore diasporası Seul'un bölgeyle mevcut bağlarının güçlendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. 2021 yılı verilerine göre Özbekistan 175 bin 865 kişi ile en yoğun Koryo Saram nüfusuna sahip ülke konumundadır. Bu ülkeyi 109 bin 495 kişi ile Kazakistan takip etmektedir.[122] Bu

---

[120] https://www.koica.go.kr/koica_kr/851/subview.do, (08.05.2023).
[121] ODA'nın Amacı ve Misyonu, https://www.oda.go.kr/opo/odin/mainInfoPage.do?P_SCRIN_ID=OPOA601000S02, (08.05.2023).
[122]Reckel, Johannes, Introduction, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.7-14, s.8-9.

minvalde Koryo Saram, Güney Kore ve söz konusu Orta Asya ülkeleri arasındaki münasebetleri derinleştiren bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Seul yönetimi, bölgeyle güçlü siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirmek amacıyla Orta Asyalı Korelilere önemli bir işlev atfetmektedir. Bu bağlamda kültürel münasebetlerin ekonomik iş birliğini tetiklediği söylenebilir.

2.2. Seul'un Orta (Asya) Stratejileri

Güney Kore Cumhurbaşkanı Lee Myung-Bak "Küresel Kore politikasını" 2008 yılında uygulamaya koymuştur.[123] Bu politika çerçevesinde Seul gelişmekte olan Asya ülkelerinde model ülke konumuna yükselerek kültürünü bölgesel düzeyde yumuşak güç aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Bu politikanın bir uzantısı olan "Yeni Asya Girişimi" ise Lee'nin 8 Mart 2009 tarihli Endonezya ziyareti sırasında ilan edilmiştir.[124] Güney Kore bu politika vasıtasıyla sadece Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Japonya ve Rusya gibi dört büyük güce odaklanan rotasını Asya'ya çevirmiştir.[125] Lee'nin bu girişimi bir nevi Güney Kore'nin Asya'ya yöneliş politikası olarak da ifade edilmektedir. Yeni Asya Girişimi; Kuzeydoğu Asya, Güneydoğu Asya ve Orta Asya'yı kapsayan bir dış politika stratejisi olma özelliğine sahiptir.[126] Bu girişim bilhassa Seul'un Orta Asya'ya ciddi bir önem verdiğini göstermektedir.[127] Zira Güney Kore'nin Avrupa'ya ve dünyaya açılabilmesinde Orta Asya oldukça kritik bir rol üstlenmektedir.[128] Seul hükûmeti Orta Asya ülkeleriyle ekonomik iş birliğinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Güney Kore ve Orta Asya arasındaki iş birliğinin hâlen istenilen seviyelere çıkarılamamış olması söz konusu ülkelere özel önem atfeden yaklaşımların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Güney Kore bu girişim marifetiyle Orta Doğu'nun

---

[123] Güney Kore'nin Orta Asya Diplomasisi, Mevcut Durum ve Zorluklar, http://jpi.or.kr/?p=10073, (05.05.2023).
[124] Lee Seung- Gwan, Başkan Lee'nin Yeni Asya Diplomasisi, 20 Mayıs 2009, https://www.hankyung.com/politics/article/2009052041118, (10.05.2023).
[125] Hwang, Jeong-Wook ve Lee, Seung –Gwan, Başkan Lee'nin 'Yeni Asya Girişimi'nin Arka Planı ve Anlamı, 8 Mart 2009, https://www.hani.co.kr/arti/politics/bluehouse/342803.html, (10.05.2023).
[126]Jeong Jae- Hoon, Başkan Lee "Yeni Asya Diplomasisi'ni" Açıkladı, 2 Mart 2009, https://www.nocutnews.co.kr/news/557880, (10.05.2023).
[127]Kim Kyung-Guk, Başkan Lee İki Ülkeyi Ziyaret Etti, 10 Mayıs 2009, http://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0100&key=20090511.22004213815, (15.05.2023).
[128] Young, a.g.e., s.3.

enerji kaynaklarına olan bağımlılığını bir nebze de olsa azaltmaya çalışmaktadır.[129] Bu minvalde Seul hükûmeti özellikle Özbekistan ve Kazakistan gibi ülkelerle hem politik hem de ekonomik alanlarda yakın bir iş birliği içerisine girmeyi hedeflemektedir.[130] Güney Kore bu ülkelerdeki doğal gaz ve uranyum üretimi ile petro kimya gibi stratejik sektörlerde iş birliğine öncelik vererek doğal kaynak arama hakkı elde etmeye çalışmaktadır.[131]

Başkan Lee, bu girişimin başarı şansını Orta Asya ile ikili ilişkilerin geliştirilmesine bağlamıştır. Bu minvalde Güney Kore ilk olarak Orta Asya'nın mevcut sorunlarını çözmeye odaklanmıştır. Başkan Lee ardından Güney Kore ve Orta Asya arasındaki ekonomik iş birliğini desteklemiştir. Esasen Güney Kore 2004 yılından beri Orta Asya'ya yönelik kapsamlı bir dış politika yürütmektedir. Eski Cumhurbaşkanı Roh Moo- Hyun 2004 yılında Kazakistan'ı ziyaret etmiş, aradan iki yıl geçtikten sonra ise Hazar Denizi'nde maden arama çalışmaları yürütmek maksadıyla Kazakistan ile bir anlaşma imzalamıştır. Mayıs 2005'te Özbekistan'ı ziyaret eden Cumhurbaşkanı petrol sahalarındaki araştırma çalışmalarına katılmak amacıyla Taşkent ile de bir anlaşmaya hayatiyet kazandırmıştır. Şubat 2008'de göreve başlayan Lee enerji alanındaki ilişkileri daha da güçlendirmek amacıyla başbakanı bu ilişkilerden sorumlu kişi olarak atamıştır. Ardından 2008 yılının nisan ayında bir ön araştırma ekibini Orta Asya'ya göndermiştir.[132] Öte yandan Güney Kore hükûmeti Orta Asya ülkeleri ile uluslararası alanda iş birliğine gitmek amacıyla diplomasiyi faal bir şekilde kullanarak önemli sonuçlar elde etmiştir. Özbekistan 2006 yılında yapılan BM Genel Sekreterliği seçimlerinde Güney Koreli Ban Ki-Moon'u desteklemiştir.[133] Güney Kore Dışişleri Bakanlığı, Orta Asya politikasının uygulanmasını kolaylaştırmak ve bu ülkeler arasındaki ilişkilerin derinleştirilmesine destek vermek amacıyla 2007 yılında Güney Kore-Orta Asya İş Birliği Forumu'nu hayata

---

[129] Hyung, Jun Hyoo, Başkan Lee Özbekistan ve Kazakistan'ı Ziyaret Etti, 6 Mayıs 2009, https://www.etnews.com/200905040146, (15.05.2023).
[130] Kim Seong- Gon, Başkan Lee, 10'unda Özbekistan ve Kazakistan'a Devlet Ziyareti Gerçekleştiriyor, 04.05.2009, https://cm.asiae.co.kr/article/2009050408392100786, (15.05.2023).
[131]https://www.keei.re.kr/main.nsf/index.html?open&p=%2Fweb_keei%2Fd_dataroom.nsf%2F0%2F109e82ea6946cac7492575ac00166f46&s=%3FOpenDocument%26Click%3D, (15.05.2023).
[132]Güney Kore'nin Orta Asya Diplomasisi, Mevcut Durum ve Zorluklar, http://jpi.or.kr/?p=10073, (15.05.2023).
[133] Aynı yerde.

geçirmiştir.[134] Bu forum Güney Kore ve Orta Asya arasındaki ilk çok taraflı diyalog ortamı oluşturma özelliği ile kayıtlara geçmiştir.[135]

Güney Kore Yeni Asya Girişimi'nde ilk somut adımı 10-14 Mayıs 2009 tarihleri arasında Cumhurbaşkanı Lee'nin Orta Asya'ya yaptığı ziyaret vesilesiyle atmıştır.[136] Başkan'ın gerçekleştirdiği bu ziyaret, Endonezya gezisi esnasında açıklanan yeni dış politika stratejisinin bir yansımasıdır. Cumhurbaşkanı Lee'nin Özbekistan ve Kazakistan'a yaptığı seyahat diplomatik ilişkilerin kurulmasından bu yana geçen süreçteki ilişkileri gözden geçirmek ve Yeni Asya Girişimi'ni kuvveden fiile çıkarmak gibi önemli sonuçlar doğurmuştur.[137] Söz konusu Cumhurbaşkanı bu Orta Asya ziyareti vesilesi ile enerji sektöründe iş birliğini güçlendirmeyi de amaçlamıştır.[138]

Başkan Lee ilk olarak 11 Mayıs'ta Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov ile bir zirve toplantısı gerçekleştirmiştir.[139] Bu toplantı sonucunda Güney Kore beş petrol ve doğal gaz sahasında arama hakkı kazanmıştır.[140] Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ile 13'ünde gerçekleşen zirve toplantısında ise iki ülke arasında iş birliğini güçlendirmek amacıyla ortak eylem planı kabul edilmiştir.[141] Ayrıca Cambul bölgesindeki yataklarda petrol arama hakkına dair bir anlaşma imzalanmıştır.[142] Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in "Güney Kore'ye yalnızca uranyum ihraç etmek yerine iki ülkenin araştırma aşamasından itibaren enerji sektöründe iş birliği yaparak ortak çalışmalar yürütmesi Kazakistan açısından çok daha iyi olacaktır" sözlerine karşılık Güney Kore kanadı bu ziyaretin beklentilerin üzerinde bir fayda

---

[134] Outcomes of the 1st Korea-Central Asia Cooperation Forum, 15.11.2007, https://www.mofa.go.kr/eng/ brd/m_5676/view.do?seq=304777, (15.05.2023).
[135] https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148860204, (15.05.2023).
[136] https://www.kukinews.com/newsView/kuk200905040071, (17.05.2023).
[137]Jae Young Lee, Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliği Stratejileri, 08.05.2009, https://www.kiep.go.kr/gallery.es?mid=a10102020000&bid=0003&act=view&list_no=3099&cg_code, (17.05.2023).
[138]Jeong Jae Hoon, Başkan Lee, Özbekistan ve Kazakistan'a Gezi, 04.05.2009, https://www.nocutnews.co.kr/news/582575, (17.05.2023).
[139]Baek Young- Joon, Başkan Lee, 10'unda Özbekistan ve Kazakistan'da, 06.05.2009, https://www.kyongbuk.co.kr/news/articleView.html?idxno=261686, (17.05.2023).
[140] http://sisanews3.mediaon.co.kr/news/article.html?no=17713, (17.05.2023).
[141]Oh Seung- Eon, Başkan Lee'nin 'Yeni Asya Girişimi' Hayata Geçti, 14.05.2009, https://www.shinailbo.co.kr/news/articleView.html?idxno=129659, (17.05.2023).
[142] Aynı yerde.

sağladığını ifade etmiştir.[143] Bu minvalde teknoloji ve sermaye gücüne sahip olan Güney Kore ile doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke olan Kazakistan arasında karşılıklı faydayı temel alan bir iş birliği gerçekleştirildiği dile getirilebilir.

Bu ziyaretlerin en büyük kazanımlarından birisi ise hiç şüphesiz iki ülke arasındaki dostluğun derinleştirilmesi olmuştur. Başkan Kerimov Güney Kore Cumhurbaşkanı'nı havaalanına karşılamaya giderek beklenmedik bir sürprize imza atmıştır. Başkan Nazarbayev, Güney Kore Cumhurbaşkanı Lee'ye sadece birkaç büyük ülke liderinin deneyimlediği sauna keyfi yapma fırsatı sunmuştur.[144] Zira Kazakistan'da sauna keyfi liderler arasında dostluğun bir nişanesi olarak görülmektedir. Tüm bu gelişmeler liderler arasında bir güven ortamı oluşmasına katkı sağlamıştır.

Güney Koreli liderler 1993-2009 yılları arasında Orta Asya'yı beş kez ziyaret ederlerken Küresel Kore politikasının hayata geçirilmesinden sonra ise bu rakam dokuza yükselmiştir. Bu ziyaretler Güney Kore'nin Yeni Asya Girişimine ne kadar önem verdiğinin bir kanıtı mahiyetindedir. Zira Güney Koreli liderlerin Orta Asya ziyaretleri Cumhurbaşkanı Lee dönemi ile birlikte büyük bir ivme kazanmıştır. Lee, söz konusu coğrafyaya en çok ziyaret gerçekleştiren lider sıfatına sahip olmuştur.[145] Buradan Cumhurbaşkanı Lee'nin dış politikasında Orta Asya'ya atfettiği önem şek ve şüpheye mahal bırakmayacak şekilde görülmektedir.

Yeni Asya girişimi için her iki ülkeden destek alınması Güney Kore tarafından büyük bir başarı olarak değerlendirilmektedir. Zira Yeni Asya Girişimi, Orta Asya bölgesinde etkili olan mali krizden sonra gelen yeni düzende tüm Asya ülkelerinin refahı için bölgesel iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Başkan Kerimov bu girişimi "zamanında ve özel olarak hazırlanmış bir politika" olarak değerlendirmektedir.[146] Güney Kore cephesinden ise doğal kaynaklar bakımından zengin bir bölge olan Orta Asya'ya atılan tohumlar; sermaye, teknoloji ve bilgi birikimi ile birleşince güzel bir sinerji yaratmıştır. Güney Kore, Küresel Kore politikasının başarılı olmasından sonra OECD'ye (2009) ve DAC'ye (2010) üye

---

[143]Yeni Asya Girişimi'nin İlk Adımı… Doğal Kaynaklarda Kapsamlı İş Birliğinin Sonuçları, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (17.05.2023).
[144] https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (25.05.2023).
[145]Artar, vd., a.g.e., s.10-14.
[146]https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (28.05.2023).

olmuştur.[147] Güney Kore ayrıca 11 Kasım 2010 tarihinde G-20 Liderler Zirvesine 26-27 Mart 2012 tarihleri arasında ise Nükleer Güvenlik Zirvesi gibi önemli etkinliklere ev sahipliği yapmıştır.[148]

Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae- In 2017 yılında bu kez "Kuzey Ekonomik İş Birliği" politikasını uygulamaya koymuştur.[149] Başkan Moon göreve geldikten sonra Güney Kore'nin ekonomideki yeni yol haritasını çizmiştir.[150] Seul'un Kuzey Ekonomik İş Birliği politikasında; Rusya, Ukrayna, Çin, Moğolistan, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Beyaz Rusya ve Orta Asya Cumhuriyetleri olmak üzere toplam 14 ülke yer almaktadır.[151] Bahsedilen girişim her ne kadar ilk etapta Güney Kore, Kuzey Kore ve Rusya arasındaki ilişkilere odaklanmış olsa da daha sonra Orta Asya ve Doğu Avrupa ülkeleri de bu oluşuma katılmışlardır.[152]

Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Kuzey Ekonomik İş Birliği politikası çerçevesinde söz konusu ülkelerle diplomasi, güvenlik, ekonomi ve kültür alanlarında iş birliğini pekiştirmeyi amaçlamaktadır.[153] Başkan Moon bu politika aracılığıyla özellikle Orta Asya ülkeleri ile ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesini sağlamaya çalışmaktadır.[154] Bunun sebebi ülkelerin zengin doğal kaynaklar ve önemli pazarlara sahip olmasıdır.[155] Öte yandan Güney Kore'nin diğer bir amacı Kore Yarımadası'nda barışın tesis edilmesidir.[156] Başkan, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan

---

[147]Tezer, a.g.e., s.31.
[148]Jae Hyun Lee, Yeni Güney Politikasına Dayalı Kore Tarzı Bir İnsani Yardım Stratejisi Önerisi, 28 Şubat 2022,https://www.asaninst.org/contents, (28.05.2023).
[149]Kang Myeong-Gu, Yeni Kuzey Politikasının İlerlemesi ve Etkileri, 23.03.2020, http://president.globalwindow.org/kz.relateData.InDepthDataDetail.do?data_seq=521, (28.05.2023).
[150]Park Kyung Hee, Kuzey Politikasında Önemli Bir Ortak Olan Merkezi Üç Ülkeye Gidiyor, 16.04.2019, http://www.newsworker.co.kr/news/articleView.html?idxno=28610, (28.05.2023).
[151]Kim Jong-Un, Tarımda Kuzey Ekonomik İş Birliği'nin Canlandırılması Önerisi, http://www.krei.re.kr/krei/selectBbsNttView.do?key=109&bbsNo=75&nttNo=131942, (28.05.2023).
[152]Yeni Kuzey Politikası, 02.03.2020,
https://www.korea.kr/special/policyCurationView.do?newsId=148865644, (28.05.2023).
[153]Yeni Kuzey Ekonomik İş Birliği Yoluyla Barış ve Refaha Giden yolu İnşa Ediyoruz, 14.11.2019, http://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=498, (29.05.2023).
[154]German Kim, Kore ve Orta Asya Ülkeleri Arasındaki İşbirliği Beklentileri, https://koreans.kz/news/640-.html, (30.05.2023).
[155]Orta Asya'daki Yeni Kuzey Politikasının Başarıları ve Gelecekteki Görevleri, 03.12.2021, https://snuac.snu.ac.kr, (30.05.2023).
[156]Yeni Kuzey Politikası Nasıl Geliştirilir?,
https://www.nrc.re.kr/board.es?mid=a10301000000&bid=0008&act=view&list_no=175739&otp_id, (30.05.2023).

arındırılmasını istihdaf etmektedir.[157] Bu bağlamda Moon, Orta Asya ülkelerinden Kore Yarımadası'ndaki barış sürecine destek sağlamalarını beklemektedir.[158] Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından nükleer silahlarından vazgeçen Kazakistan'ın deneyimleriyle bu politikaya ciddi katkılar yapacağı düşünülmektedir.[159]

Başkan Moon 16-23 Nisan 2019 tarihleri arasında Özbekistan, Kazakistan ve Türkmenistan'ı ziyaret etmiştir.[160] Cumhurbaşkanı bu ziyaretler vasıtasıyla Orta Asya ülkeleriyle ekonomik iş birliğini güçlendirmeyi ve Güney Koreli şirketlerin bölge pazarlarına girişini kolaylaştırmayı hedeflemiştir.[161] Diğer yandan Moon, Orta Asya ülkelerinin Kuzey Ekonomik İş Birliği politikası hakkındaki görüşlerini almayı da ihmal etmemiştir. Bu minvalde Güney Kore Cumhurbaşkanı ilk olarak Özbekistan'ı ziyaret etmiş, burada bir zirve toplantısı düzenleyerek yeni politikasını tanıtmıştır.[162] Ardından Astana'ya hareket eden Moon, burada Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev ile bir araya gelmiştir.[163] Güney Kore Cumhurbaşkanı'nın Orta Asya bölgesine gerçekleştirdiği bu ziyaret söz konusu ülkeler ile iş birliğinin güçlendirilmesi bağlamında doğru zamanda yapılmış önemli bir hamle olmuştur. Ezcümle Orta Asya Cumhuriyetleri tarımdan teknolojiye kadar birçok sektörde Güney Kore ile iş birliği yapmaya sıcak bakmaktadırlar.[164]

---

[157]Seong Yeon- Cheol, Başkan Moon Jae-İn Üç Ülkeyi Kapsayan Orta Asya Turuna Çıkıyor… New Northem Policy'in Tam Olarak Uygulanması, 16.04.2019, https://www.hani.co.kr/arti/politics/bluehouse/890200.html, (01.06.2023).

[158]Başkan, Orta Asya'da Ekonomik Büyüme İstiyor... Yeni Kuzey Diplomasisi Ciddi Bir Şekilde Başlıyor, 17.04.2019, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20190417/95098077/1, (01.06.2023).

[159]Başkan Moon Jae-in, Orta Asya'da Ekonomik Büyüme İstiyor... 'Yeni Kuzey Diplomasisi' Ciddi Bir Şekilde Başlıyor, 17.04.2019, https://www.weeklytrade.co.kr/news/view.html?no=51786&section=1&category=3, (01.06.2023).

[160]Hankyu Kim, Başkan Moon Jae-İn, üç Orta Asya Ülkesine Yaptığı Gezi Sırasında Ekonomik İş Birliğinde Bir Dayanak Sağlıyor, 24.04.2019, http://www.ikbn.news/news/article.html?no=78196, (03.06.2023).

[161]Blue House "Orta Asya ile Ekonomik İş Birliğine Hız Veriliyor… Tam Teşekküllü Yeni Kuzey Politikası", 20.04.2019, https://yonhapnewstv.co.kr/news/MYH20190420007300038, (04.06.2023).

[162]Park Byung-Seok, Orta Asya'ya 'Yeni Kuzey Politikası' Gezisi... "Sağlık İş Birliğinin Temelini Güçlendireceğiz", 31.03.2021, https://www.newspim.com/news/view/20210331001254, (04.06.2023).

[163]Başkan Moon Jae-in'in Üç Orta Asya Ülkesini Ziyareti... Yeni Kuzey Politikası Konusunda İş Birliğini Tartışmak, 03.05.2019, https://www.emerics.org:446/, (04.06.2023).

[164]Başkan Moon Jae-in'in Orta Asya Gezisinin Başarıları ve Gelecekteki Görevleri, 13.05.2019, https://www.ifans.go.kr, (06.06.2023).

2.2. Etnik Koreliler

Yaşamlarını Orta Asya'da sürdüren Korelilerin hikâyesi bu halk topluluğunun 1864 yılında Joseon Krallığı'ndan Çarlık Rusya'nın uzak doğu bölgesine göç etmesiyle başlamıştır.[165] 21 Eylül 1864 tarihinde Hamgyong bölgesindeki 14 haneden ve 65 Koreli Rusya'nın Posjet şehrine göç etmiştir.[166] Bu tarihten itibaren vatanlarını terk ederek Rusya'ya yerleşen Korelilerin sayısı her geçen gün artmıştır. Dolayısıyla 1884 yılında Kore ve Rusya arasında diplomatik temaslar kurduktan sonra Rusya'da ikamet eden tüm Koreliler Rus vatandaşlığı almaya hak kazanmışlardır.[167] 1895 yılında yapılan nüfus sayımına göre Rusya'nın uzak doğu bölgesinde yaşayan Korelilerin sayısı 18.400 olarak açıklanmış, 1897 yılında ise bu rakam 26 bine yükselmiştir.[168] 1900'lü yıllara gelindiğinde bölgedeki Korelilerin nüfuslarının büyük bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. 1915 yılına ait verilere göre ülkedeki Koreli sayısı 72.600 olarak kayıtlara geçmiştir.[169] Çarlık Rusya'nın uzak doğu bölgesine yerleşen Koreliler burada özellikle tarım alanında çok büyük başarılara imza atmışlardır.[170] Ardından Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla birlikte sosyal ve ekonomik statülerini yükselten Koreliler hiç beklemedikleri bir durum ile karşı karşıya kalmışlardır. Stalin yönetimi Korelileri Orta Asya'nın uçsuz bucaksız bozkırlarına sürgün etmiştir.[171] Böylece günümüzde Orta Asya'da bir Kore diasporası ortaya çıkmıştır.[172]

Stalin 21 Ağustos 1937 tarihinde SSCB'nin uzak doğusunda ikamet eden tüm Korelilerin Orta Asya'ya yerleştirilmelerini öngören bir kararname imzalamıştır.[173] Aslında Korelileri bölgeden uzaklaştırma fikri yeni değildi. Sovyet hükûmeti daha 1927 yılında Posjet'de yaşayan Korelileri iç bölgelere taşımaya çalışmış fakat amacına ulaşamamıştır. Ardından 1928 yılında Koreliler Vladivostok'tan Habarovsk'a

---

[165]Reisenbichler, Alexander, Koryo-Saram – Sowjetkoreaner in Südkorea, https://german.korea.net/Events/Overseas/view?articleId=7510, (08.06.2023).
[166]Koryo Saram, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072273, (08.06.2023).
[167]Övüt, Gülten Büşra, Eski Sovyet Coğrafyasında Yaşayan Etnik Koreliler Koryo Saram, Akademik Hassasiyetler, Cilt 5, No 9, 2018, s.201.
[168]Koryo Saram, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072273, (08.06.2023).
[169]Aynı yerde.
[170]Byunghak Kim, Kazakistan'daki Korelilerin Mevcut Durumu, 13.07.2003, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.06.2023).
[171]Vernachlässigte Tuchfühlung in Zentralasien?, 23.12.2005, https://daz.asia/blog/vernachlssigte-tuchfhlung-in-zentralasien/, (08.06.2023).
[172]Kazakistan'daki Korelilerin Mevcut Durumu, 13.07.2003, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.06.2023).
[173] Korelilerin Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (09.06.2023).

gönderilmek istenmişse de bu girişim de başarısız olmuştur. Ancak ertesi yıl Vladivostok'da yaşayan Korelilerin bir kısmı Habarovsk'a, diğer bir kısmı ise Mançurya'ya göç ettirilmiştir.[174] Stalin Koryo Saramların Orta Asya'ya gönderilmelerine dair kararnameyi onaylar onaylamaz göç vuku bulmuştur. Şöyle ki ağustos ayının sonlarına doğru alınan bu karar eylül ayında derhâl uygulamaya sokulmuştur. Sovyet yetkililer Korelilere bu zorunlu göçü yalnızca birkaç gün önceden bildirerek bu insanların hazırlık yapmalarına dâhi fırsat tanımadan binlerce Koreliyi trenlere bindirip Orta Asya'ya göndermişlerdir.[175] Hatta zorunlu göç haberinin duyulmasının ardından Korelilere bir köyden diğer köye seyahat etme ve haberleşme yasağı getirilmiştir. Hastanede tedavi gören Koreliler taburcu edilmiş, görev başındaki askerler de terhis edilerek göçe zorlanmışlardır. Ezcümle uzak doğu bölgesinden yaklaşık 172 bin Koreli zorla trenlere bindirilerek Orta Asya'ya sürülmüştür.[176] 5 Aralık 1937 tarihli belgeye göre Kazakistan'a 95.427, Özbekistan'a ise 73.990 Koryo Saram yerleştirilmiştir.[177] Korelileri bu yolculukta en çok zorlayan şey nakliye koşulları olmuştur.[178] Binlerce Koreli trenlerdeki kötü koşullar nedeniyle hayatlarını kaybetmişlerdir.[179] Göçe direnenler veya eyleme geçmek istemeyenler ise ya tutuklanmış ya da idam edilmişlerdir. Ezcümle yaklaşık bir ay süren yolculuk; yetersiz beslenme, içme suyu kıtlığı ve tıbbi noksanlıklar yüzünden ıstırap dolu bir süreç olarak hafızalara kazınmıştır.[180]

Korelilerin göçe zorlanmalarında üç temel saik önemli bir rol oynamıştır. Her şeyden önce Stalin bölgedeki Japon casusluk faaliyetlerinin engellenmesini amaçlamıştır. Söz konusu dönemde Sovyet yöneticiler arasında Korelilerin ve Japonların dış görünüş olarak birbirlerine benzemelerinden mütevellit casusların tespit

---

[174]Aynı yerde.
[175]Choi Jin- Seok, 1937, Trajedi—Korelilerin Zorla Yerinden Edilmelerini Nasıl Hatırlayacağız?, https://diverseasia.snu.ac.kr/?p=1087, (12.06.2023).
[176]Nazarova, Ogulgerek, Koreans in Turkmenistan: History and Modern Situation, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.43-50 s.43.
[177]Korelilerin Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (12.06.2023).
[178]Aynı yerde.
[179]Song Yoon- Kyung, Benim Adım Ne… Kore Yarımadası, Kazak ve Özbek "Gezgin Koreliler", 25.05.2019, https://m.khan.co.kr/national/national-general/article/201905250600055, (12.06.2023).
[180]1937, Trajedi—Korelilerin Zorla Yerinden Edilmelerini Nasıl Hatırlayacağız?, https://diverseasia.snu.ac.kr/?p=1087, (12.06.2023).

edilmesinin zorlaştığı yönünde yaygın bir kanaat hâsıl olmuştur.[181] Japonya'nın 1931 yılında Mançurya'yı, 1937 yılında da Çin'i işgal etmesiyle birlikte Sovyetler Birliği hükûmeti Korelilerin varlığından rahatsızlık duymaya başlamıştır. Bu minvalde tehcir gerçekleştirilmeden hemen önce uzak doğu bölgesinde yaşayan 2.500 Koryo Saram hükûmet tarafından tutuklanmıştır.[182] Neticede Koreliler Sovyetler Birliği'nde ulusal güvenlik gerekçesiyle yaşadıkları topraklardan sürülmüşlerdir. Şöyle ki Kim Gyeong -Cheon, Kim Dan-Ya ve Park Jin-Soon isimli Koreliler Japon casusluğu ile suçlandıkları için büyük tasfiyenin[183] kurbanları arasında yer almışlardır.[184] İkincisi, Koreliler yaşadıkları bölgelerde mutlak çoğunluğu oluşturdukları için bu etnik grubun gelecekte bölgesel özerklik talebinde bulunabileceklerini öngören hükûmet bu tehlikeyi bertaraf etmek istemiştir.[185] 1934 yılında bir Yahudi Özerk Bölgesi'nin kurulması kararının alınmasında bu yöndeki düşünceler etkili olmuştur.[186] Üçüncüsü ise tarımda kolektifleştirme politikası nedeniyle nüfusun hızla azaldığı Orta Asya bölgesinde iş gücü talebini karşılamak ve toprakların verimliliğini artırmak olarak öne çıkmıştır.[187] Bu minvalde üstün tarım becerilerine sahip Koryo Saramların Orta Asya bölgesindeki verimliliği artırabilecekleri düşünülmüştür. Böylece bu halk grubu Sovyetler Birliği döneminde devletin tekelinde olan tarım sektöründe verimliliğin artmasında oldukça etkili olmuştur.[188]

---

[181]Hojun Kim, 1937'de Korelilerin Zorunlu Göçünü Hatırlamak, 23.05.2017, http://www.jamir.or.kr/bbs/board.php?bo_table=sub_2_1&wr_id=9, (12.06.2023).

[182]Korelilerin Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (14.06.2023).

[183]"Büyük Temizlik" veya "Büyük Terör" olarak da bilinen bu kavram Sovyetler Birliği lideri Yosef Stalin'in kendisine karşı tehdit olarak algıladığı kimseleri ortadan kaldırmak amacıyla yürüttüğü politikayı ifade etmektedir. 1936 ila 1938 yılları arasında gerçekleştirilen bu tasfiyeler esnasında en az 750.000 kişinin hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Öte yandan en az bir milyon kadar kişinin de Gulag adı verilen toplama kamplarına gönderildiği ve oralarda kayıplara karıştığı bilinmektedir. Stalin'in yürüttüğü bu politika ülke genelinde endişeye sebep olmuştur. Büyük Tasfiye aslında ilk olarak 1930'lu yıllarda Bolşevikleri ortadan kaldırmak maksadıyla başlatılmışsa da daha sonraları köylüleri, azınlıkları ve yabancıları da içerecek şekilde genişletilmiştir, [Ayrıntılı bilgi için bk. https://ungo.com.tr/2020/07/stalin-buyuk-temizlik/, (14.06.2023)].

[184]Kim Yong-Hee, Gwangju'daki Goryeoin Köyü, 1 Mart Hareketi'nin 104. Yıldönümü Goryeo Ilbo'nun 100. Yıldönümü, 27.02.2023, https://www.hani.co.kr/arti/area/honam/1081384.html, (14.06.2023).

[185]Korelilerin Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (20.06.2023).

[186]Kim, Svetlana ve Pacher, Andreas, The Koryo saram in Uzbekistan and Their Relations to South Korea, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.51.

[187]Korelilerin Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (20.06.2023).

[188]Koryo-Saram – Sowjetkoreaner in Südkorea, https://german.korea.net/Events/Overseas/view?articleId=7510, (20.06.2023).

Korelilerin Orta Asya'daki ilk yerleşim yeri Kazakistan'ın Üştöbe şehri olmuştur.[189] Bir sanayi şehri olan Üştöbe'nin içerisinden bir demiryolu geçmesi ve burada çalışan işçi sayısının yetersizliği Korelilerin bölgeye yerleştirilmelerinin önünü açmıştır.[190] Ancak buradan Kazakistan ve Özbekistan'ın çeşitli şehirlerine göç dalgası devam etmiştir. Neticede yurtlarından koparılarak Orta Asya'ya yerleştirilen Koreliler zor da olsa bu topraklarda yeni bir hayat kurmayı başarmışlardır. Öte yandan tarımdaki üstün yeteneklerini Orta Asya'da da devam ettiren Koreliler çok kısa bir süre içerisinde refaha erişmişlerdir.[191] Zira tarımdaki muazzam başarılarından dolayı yaklaşık 100 Koreliye "Sosyalist İşçi Kahramanı" madalyası tevdi edilmiştir.[192] Ayrıca Koryo Saramlar bitki yetiştirmenin zor olduğu çorak arazide pirinç, soğan ve havuç ekerek bu mahsullerden meydana getirdikleri turşuları ülke genelinde yaygınlaştırmışlardır. Zorunlu göçün ilk yıllarında çiftçilik ve ağır fiziksel güç gerektiren işlerde çalışan Koryo Saramlar daha sonraları kültür, bilim, eğitim, teknoloji ve spor gibi çeşitli alanlarda görev yapmaya başlamışlardır.[193] Koreliler özellikle Stalin'in ölümünden sonra ülkenin diğer vatandaşları gibi özgürce hareket etme imkânına sahip olmuşlardır.[194] Orta Asya ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmaları Korelilerin maddi ve manevi kalkınmalarına katkılar sağlamıştır.[195]

Orta Asya bölgesinde günümüzde yaklaşık 300 bin Korelinin yaşadığı bilinmektedir.[196] Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Korelilerin büyük çoğunluğu Orta Asya'da yaşamaya devam etmiştir. Buradan Güney Kore, Amerika ve Rusya'ya göç edenler olsa da bu etnik grubun önemli bir kısmı bölgeden ayrılmama kararı

---

[189]Ushtobe, Zorunlu Göçün İlk Yerleşim Yeri, 27.12.2013, https://www.yna.co.kr/view/AKR20131226044200009, (20.06.2023).
[190]Jeong Wi- Yong, Zorunlu Göçün 70. Yılı, Ushtobe, ilk Kore Yerleşimi, https://www.donga.com/news/Inter/article/all/20070101/8391054/1, (23.06.2023).
[191] Övüt, a.g.e., s.203.
[192]Jo Jeong Nam, Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70. Yıldönümü, 09.01.2009, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (23.06.2023).
[193]1937'de Korelilerin Zorunlu Göçünü Hatırlamak, 23.05.2017, http://www.jamir.or.kr/bbs/board.php?bo_table=sub_2_1&wr_id=9, (23.06.2023).
[194] Kim, Svetlana ve Pacher, Andreas, a.g.e., s.54.
[195]Oh, Chong-Jin Soviet Korean (Koryo- In) In Central Asıa And Korean Relıgıous Actıvıtıes In Post-Sovıet Central Asıa, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 53, No 2, 2013, s.216.
[196]Hyung Lee, Orta Asya'daki Denizaşırı Korelilere Yönelik Desteğin Güçlendirilmesi, 05.06.2019, http://www.k-today.com/news/articleView.html?idxno=4044, (25.06.2023).

almıştır.[197] Ana dillerini unutmaları ve Kore'ye aidiyet duygularını kaybetmeleri gibi sebepler nedeniyle bu insanlar Güney Kore'ye geri dönme fikrini cazip bulmamışlardır. Aslında en temel nedenlerden birisi Korelilerin ana yurdunun Güney Kore sınırları içerisinde yer almaması olmuştur.[198] Diğer yandan Orta Asya'da yaşamlarını sürdüren Koryo Saramların coğrafi olarak Kore yarımadasından çok uzakta bulunmaları ve siyasi olarak ise ayrı bir özerk yapıya sahip olmamaları nedeniyle bölgede Korece konuşanların sayısı hızla azalmıştır.[199] Koryo Saramlar ve Güney Kore arasındaki ilişkilerin günden güne zayıflaması ile birlikte Korece yalnızca bazı yaşlı insanların konuşabildiği bir dil hâlini alarak yok olmanın eşiğine gelmiştir. Orta Asya'da yaşayan genç Korelilerin çoğu anadilleri olarak Rusçayı kullanmaktadır. Bu nedenle Ruslara daha yakın bir görüntü çizmektedirler.[200] Fakat Koryo Saramların kimlikleri kendi iradeleri ile değil, Stalin döneminde şekillendirilmiştir. Stalin, Korelilerin milli benliklerini yok etmek amacıyla Korece konuşulmasını, bu dilde eğitim yapılmasını, hatta okullar açılmasını yasaklamış, karma evlilikleri teşvik etmiştir.[201] 1938 yılında Vladivostok'ta hayata geçirilen tüm Kore okulları kapatılarak, Korece eserler imha edilmiştir.[202] Diğer yandan Koryo Saramlar birçok etnik grupla iç içe yaşamış olsalar da ulusal gelenek ve göreneklerini koruyarak kimliklerinin kaybolmasına engel olmuşlardır.[203] Koreliler kendi çabalarıyla ulusal kimliklerine sahip çıkmışlardır. Şöyle ki Koreliler Orta Asya'da milli bayramlar ve özel günlerde ataları için ayinler düzenlemeye devam etmişlerdir.[204] Tüm bu yaşananların ortasında bile ısrarla kendi dillerinde "Goryeo Ilbo" (Koryo Gazetesi) isimli bir gazete çıkarmışlar ve Goryeo Tiyatrosu'nda Korece oyunlar sergilemişlerdir.[205] Koryo Saramlar, Sovyetler Birliği vatandaşı oldukları dönemde de kendi kültürlerini

---

[197] Övüt. a.g.e., s.204.
[198] Tezer, vd. Güney Kore-Orta Asya İlişkileri, AAE Yayınları, No5, 2013, s.15.
[199]Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70. Yıl Dönümü, 09.01.2019, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (25.06.2023).
[200] Koryo-Saram: Life of Korean Community in Tajikistan, 23.01.2020, https://cabar.asia/en/koryo-saram-life-of-korean-community-in-tajikistan, (25.06.2023).
[201]Benim Adım Ne… Kore Yarımadası, Kazak ve Özbek "Gezgin Koreliler", 25.05.2019, https://m.khan.co.kr/national/national-general/article/201905250600055, (25.06.2023).
[202] Övüt, a.g.e., s.203.
[203]Oh, a.g.e., s.216.
[204]Kazakistan'daki Korelilerin Mevcut Durumu, 13.07.2003, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (28.06.2023).
[205]Kerıman, Kim, Arirang: Kazakistan'daki Kore Diasporasının Ulusal Kimliğinin Sembolü, https://koreans.kz/news/539-.html, (28.06.2023).

korumaya özen göstermişlerdir. Etnik Koreliler Orta Asya'da özellikle yemek kültürünü orijinal hâliyle yaşatmışlardır.[206]

Güney Kore'nin Koryo Saramlara olan ilgisi Orta Asya ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından ortaya çıkmıştır.[207] Bu coğrafyadaki Koreli nüfus Sovyetler Birliği döneminde tam manasıyla unutulmamışsa da istenilen seviyede bir ilişki kurulamamıştır. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Güney Kore, Orta Asya'daki Koreliler ile irtibata geçmiştir.[208] Bunun en temel sebebi Güney Kore'nin söz konusu coğrafyada yaşayan soydaşlarına yardım etmek istemesidir. Orta Asya ile ilişkilerini geliştirmeyi hedefleyen Seul, Koreli nüfusun bölgeyle iyi ilişkiler kurulmasına katkı sağlayacağını ummaktadır. Güney Kore, Orta Asya ülkeleri ile güçlü siyasi ve ekonomik ilişkiler tesis etmenin Koreliler vasıtasıyla mümkün olabileceği kanaatindedir.[209] Şöyle ki Güney Kore'nin Orta Asya bölgesinde hedeflerine ulaşmasında Kore diasporasının büyük bir katkısı bulunmaktadır. Zira Güney Koreli liderler, özellikle en yoğun Koryo Saram nüfusuna sahip olan Özbekistan ve Kazakistan'a gerçekleştirdikleri ziyaretlerde sık sık Korelilerin mevcudiyetlerine vurgu yapmışlardır.[210] Bu iki ülkede açılan Kore Kültür Merkezleri ve Kral Sejong Enstitüleri gibi kurumlar, Koryo Saramların anavatanlarıyla bağlarını güçlendirmelerinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Güney Kore hükûmeti Koryo Saramların milli bilinçlerini güçlendirmeye yönelik politikalar da izlemeye başlamıştır. Örneğin 27 Mart 1997'de kurulan Yurtdışı Koreliler Vakfı, Korelilerin ulusal bilinçlerini güçlendirmek maksadıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu vakıf, Güney Kore ve Koreliler arasındaki bağların güçlendirilmesine büyük katkı sağlamaktadır. Öte yandan 29 Eylül 2018 tarihinde Chonbuk Ulusal Üniversitesinde Güney Kore'deki ilk Koryo Saram Araştırma Merkezi açılmıştır.[211]

---

[206]Choi Won-Joon, Koryoin Kore Yemeği, 14.02.2023, http://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0500&key=20230215.22014004118, (28.06.2023).
[207]Övüt, a.g.e., s.205.
[208]Tezer, a.g.e., s.15.
[209]Pala, Medine, Güney Kore'nin Diasporadaki Vatandaşlarına Yönelik Yürüttüğü Kültürel Politikalar, Turkish Journal of Diaspora Studies, Cilt 2, No 2, 2022, s.188.
[210]Güney Kore'nin Orta Asya ile Diplomasisi: Mevcut Durum ve Zorluklar, 06.08.2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (28.06.2023).
[211]Chonbuk Ulusal Üniversitesi, https://www.jbnu.ac.kr/eng/?menuID=269, (01.07.2023).

Özbekistan'daki Koreli nüfus 2020 yılı itibarıyla 175 bin olarak açıklanmıştır. Bu rakam Özbekistan'ın Orta Asya'da en yüksek Koreli nüfusa ev sahipliği yaptığını ortaya koymuştur.[212] Ancak Özbekistan'da yaşayan Koryo Saramların sayısı her geçen gün azalmaktadır. Bir zamanlar 200 bini aşan Koreli nüfus zamanla yukarıda dile getirilen rakamlara kadar düşmüştür.[213] Sovyetler Birliği döneminde çiftçilik yaparak rahat bir yaşam süren Kore halkı Özbekistan'ın bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte azınlık konumuna düşerek işsiz kalmıştır. Özellikle son yıllarda oldukça fazla sayıda Koryo Saram Güney Kore'ye göç etmiştir. Güney Kore ve Özbekistan arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla birlikte Koryo Saramlar arasında Güney Kore'ye olan ilgi güçlenmiştir.[214]

2.3. Dış Ticarette Karşılaşılan Zorluklar

Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ekonomik ilişkilerde ciddi sorunlar göze çarpmaktadır. Diğer bir ifadeyle Güney Koreli yatırımcılar Orta Asya pazarında birtakım engellerle karşı karşıyadırlar. Bunlardan ilki Orta Asya ülkelerindeki döviz kurlarının oldukça istikrarsız olmasıdır.[215] Devletlerin sıkı döviz politikaları izlemeleri ve döviz bozdurmada yaşanan gecikmeler şirketlerin yatırımlarını ciddi bir şekilde sınırlandırmaktadır. İkincisi Güney Koreli şirketlerin yüksek vergiler ödemek zorunda kalmalarıdır. Ayrıca devlet yetkililerinin bu konudaki keyfi müdahaleleri nedeniyle firmaların iflas riskinin bulunması yerel pazarlara girişi zorlaştırmaktadır.[216] Orta Asya ülkeleri, Güney Koreli yatırımcıların karşılaştıkları bu zorluklara çözüm bulmak amacıyla çalışmalarını sürdürmektedirler. Örneğin Kazakistan hükûmeti, ülkesindeki yabancı firmalara destek olmak maksadıyla KDV ve gelir vergilerini düşürerek yatırımcıların üzerindeki yükü hafifletmeye çalışmaktadır.[217] Korona-19'un neden olduğu küresel ekonomik kriz, Orta Asya

---

[212]Lee Seo In, Özbek Goryeoin, "Yurtdışı Koreliler Ofisi Incheon'un Cazibe Merkezine" Desteğini Açıkladı, 19.12.2022, https://www.incheontoday.com/news/articleView.html?idxno=224863, (01.07.2023).
[213]http://webzine.korean.net/201106/pages/sub03_02_06.jsp, (01.07.2023).
[214] Tezer, a.g.e., s.41, Övüt, a.g.e., s.206.
[215]Seonghak Yoon, Orta Asya Enerji Santrali Pazarının Geleceği ve Kore'nin Katılım Planı Üzerine Bir Çalışma, Stratejik Bölgelerin Derinlemesine İncelenmesi, 2010, s.1-312.
[216]Yoon, a.g.e., s.5.
[217]Gil Hee Kyung, Kazakistan'ın Yabancı Yatırım Politikası ve Özel Ekonomik Bölgeler, 31.12.2013, https://dream.kotra.or.kr/, (01.07.2023).

ülkelerinin kırılgan ekonomik yapıları, bürokrasi, yolsuzluk ve katı iş kültürü gibi saikler Güney Koreli şirketlerin bölgedeki yatırımlarını tehdit etmektedir.[218]

Güney Koreli firmaların bölge dillerini bilen eleman istihdam etmede yaşadıkları sorunlar ve söz konusu coğrafya hakkında yetersiz bilgiye sahip olmaları ticaretin önündeki engellerden bir diğeridir.[219] Orta Asyalı yetkililerle iletişimde yaşanan zorluklar Güney Koreli şirketlerin bölgedeki yatırımlarına ket vurmaktadır. Görüşmelerde Rus tercümanların kullanılması dil eğitimi ihtiyacını gündeme getirmektedir. Öte yandan Orta Asya bölgesi Güney Koreli şirketler açısından hâlen yabancı bir coğrafyadır. Bu nedenle Güney Kore hükûmetlerinin ana hedefi bölge uzmanları yetiştirerek bu coğrafya hakkındaki bilgi ihtiyacını gidermektir.[220] Ancak Orta Asya ülkelerinde gizliliğin üst seviyede olması bilgi edinmeyi zorlaştırmaktadır. Dış ticarette karşılaşılan zorluklardan bir diğeri ise lojistik maliyetlerdir. Güney Kore ve Orta Asya arasındaki mesafenin dört bin kilometreden fazla olması ve doğrudan bir karayolu bağlantısının bulunmaması maliyetlere yansımaktadır. Tüm ürünlerin Çin, İran, Rusya ve diğer ülkelerin limanlarından geçmek zorunda kalmaları maliyetlerin katlanmasına sebebiyet vermektedir.[221] Bu durumda çoğu yatırımcı rotasını farklı bölgelere kırmaktadır. Öte yandan bölgedeki kötü çalışma şartları da Güney Koreli yatırımcılar tarafından eleştirilmektedir. Güney Koreli göçmen işçiler Orta Asya hükûmetlerinden çalışma ortamının ve özellikle izin sisteminin iyileştirilmesini talep etmektedirler.[222]

Güney Koreli yatırımcılar, Orta Asya ülkeleri ve Rusya arasındaki ilişkilere dikkat ederek Moskova'nın olası bir anlaşmazlıkta bölgenin önemli doğal kaynaklarını kontrol etme ihtimalini göz önünde bulundurmaktadırlar. Bunu olası bir tehdit ve dış ticaretin önündeki engel olarak nitelendiren Güney Koreli yatırımcılar bu sorunun çözüme kavuşturulması gerektiği kanaatindedirler.[223] Ayrıca bölgedeki siyasal

---

[218]Nurdinova, Shoirakhon, Orta Asya Bölgesel Bütünleşme Girişiminin Mevcut Durumu ve Beklentiler, 20.06.2022,https://www.emerics.org:446/issueDetail.es?brdctsNo=330961&mid=a10200000000&systemcode=04, (01.07.2023).
[219]Yeni Kuzey Politikası, 02.03.2020, https://www.korea.kr/special/policyCurationView.do?newsId=148865644, (01.07.2023).
[220]Lee, a.g.e., s.644.
[221]Ho, a.g.e., s.225.
[222]Orta Asya'daki Yeni Kuzey Politikasının Başarıları ve Gelecekteki Görevleri, 03.12.2021, https://snuac.snu.ac.kr, (05.07.2023).
[223] Aynı yerde.

risklerin Güney Kore'nin yatırımlarını gelecekte olumsuz yönde etkileme ihtimali Seul'un temkinli hareket etmesine neden olmaktadır. Zira Orta Asya ülkelerinin kendi aralarındaki çatışmalar da Güney Koreli şirketlerin yatırımlarının hız kesmesine sebep olmaktadır.[224] Diğer yandan Güney Kore hükûmeti, bölgedeki stratejik çıkarları nedeniyle diğer dış güçlerle çatışma yaşama ihtimalinden çekinmektedir.[225]

[224]Orta Asya'da Bağımsız Bölgesel İş Birliği Arayışı, http://diverseasia.snu.ac.kr/?p=5485, (05.07.2023).
[225] Seonghak, a.g.e., s.21.

3. GÜNEY KORE'NİN ÖZBEKİSTAN POLİTİKASI

Orta Asya, eskiden beri hem komşularının hem de büyük devletlerin yakından ilgilendiği bir bölgedir. Günümüzün yükselen küresel güçlerinden biri olan Güney Kore'nin Özbekistan'a yönelimi ise ancak bağımsızlığın kazanılmasının ardından gerçekleşmiştir. Bunda ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların ve coğrafi konumun etkisi büyüktür. Güney Kore'nin Özbekistan ile ilişkisi başlangıçta ekonomik temelli olarak gelişmişse de sonraları bu durum faal dış politikanın bir parçası olarak diğer alanlara sirayet etmiştir. Bu minvalde Seul, Kore kültürünü hem küresel ölçekte hem de Özbekistan özelinde etkin bir yumuşak güç aracı olarak ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Koreliler, iki ülke arasındaki çok yönlü iş birliğinin gün geçtikçe daha ileri boyutlara taşınmasına yardımcı olmaktadırlar.

Bu bölüm; siyaset, diplomasi, Koreliler, iktisadi ilişkiler, kültür ve dil gibi alt başlıklardan oluşmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak Seul hükûmetinin Özbekistan'a ilişkin dış politika önceliklerine yer verilmiştir. Ardından devlet yetkililerince gerçekleştirilen temaslar ile bu bağlamda hayata geçirilen anlaşmalara değinilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında, Yosef Stalin döneminde Orta Asya'ya göç etmek zorunda kalan Koreliler mercek altına alınmıştır. Güney Kore'nin Özbekistan ile ilişkilerinde Koryo Saramlara yüklediği anlam ve işleve odaklanılmıştır. Bir sonraki bölüm, kalkınma yardımları, dış ticaret ve Güney Koreli firmalar alt başlıklarına ayrılmıştır. Burada Güney Kore'nin Özbekistan ile kurduğu ekonomik ilişkiler incelenmiştir. Son kısımda ise, Güney Kore'nin Özbekistan üzerinde gittikçe artan kültürel etkisinden bahsedilmiştir. Bu bölüm eğitim, Kore kültür merkezleri ve Kore dizileri alt başlıkları altında incelenmiştir.

3.1. Siyaset ve Diplomasi

Güney Kore Cumhuriyeti, Özbekistan'ın bağımsızlığını 30 Aralık 1991 tarihinde tanımıştır. Ancak iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin başlangıcı 29

Ocak 1992 tarihine tekabül etmektedir.[226] Söz konusu tarihten yaklaşık bir yıl sonra 21 Aralık 1993'de Özbekistan'da Güney Kore Büyükelçiliği açılmıştır. Özbekistan'ın Seul'daki daimi temsilciliğine ise 1997 yılında hayatiyet kazandırılmıştır.[227] Güney Kore ve Özbekistan arasındaki siyasi ilişkiler 2000 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde gelişmektedir. İlişkilerin ivme kazanmasında gerçekleştirilen üst düzey ziyaretlerin önemli bir rolü olmuştur. Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov Güney Kore'yi ilk kez 1992 yılında ziyaret etmiştir. Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Young-sam ise 1994 yılında Özbekistan'a iade-i ziyaret gerçekleştirmiştir.[228] Bu görüşme esnasında imzalanan Kültür Anlaşması uyarınca iki ülke, aralarındaki kültürel iş birliğini güçlendirmek maksadıyla Güney Kore-Özbekistan Ortak Kültür Komitesi'ne hayatiyet kazandırmıştır. Ortak Kültür Komitesi ilk toplantısını 27 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirmiştir.[229] Bu toplantı Seul ile Taşkent arasındaki kültürel ilişkilerin güçlenmesine vesile olmuştur. 20 Temmuz 2006'da ise ikinci toplantısını yapan komite bu kez Güney Kore'de düzenlenecek olan kültür haftasına destek sağlayarak önemli bir görev icra etmiştir.[230]

Cumhurbaşkanı Kim'in ardından Roh Moo-hyun ise 10-12 Mayıs 2005 tarihleri arasında Özbekistan'ı ziyaret etmiştir.[231] Güney Kore ve Özbekistan bu ziyaretin hemen akabinde yayımladıkları ortak bildiride ikili ilişkilerin karşılıklı güven ve saygıya dayalı olarak geliştiğini bir kez daha teyit etmişlerdir. İki ülke birbirlerinin toprak bütünlüklerine, bağımsızlıklarına ve egemenliklerine saygıyı temel alan bir iş birliğine gidilmesi konusunda anlaşmışlardır. Cumhurbaşkanları birbirlerinin iç işlerine müdahaleyi açıkça reddetmişlerdir.[232] İki ülke kendi iç meselelerine ters düşmeyen her konuda birbirlerini destekleme konusunda mutabık kalmışlardır.

---

[226]Yang Geum Hee, Kore Özbekistan İlişkilerinin Geleceği, https://www.jejuilbo.net/news/articleView.html?idxno=138721, (07.07.2023).
[227]Kore Özbekistan İlişkileri, https://www.emerics.org:446/nationInfoView.es?systemcode=04&mid=a10500000000&brdctsNo=349592&nation_idx=25&search_area=4, (07.07.2023).
[228]Artar, vd., a.g.e., s.9.
[229]Kore Özbekistan Ortak Kültür Komitesi Düzenlendi, 27.05.2004, https://www.mofa.go.kr/, (09.07.2023).
[230]Kore Özbekistan Ortak Kültür Komitesi Düzenlendi, 20.07.2006, https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=155117169, (10.07.2023).
[231]Cumhurbaşkanı Roh Moo Hyun Özbekistan'a Resmi Bir Ziyarette Bulundu, 10.05.2005, https://www.ehistory.go.kr/view/photo?mediasrcgbn=BK&mediagbn&mediaid=24&mediadtl=5676, (10.07.2023).
[232] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=207, (12.07.2023).

Özbekistan hükûmeti, Seul'un Kuzey Kore'den kaynaklanan nükleer güç sorununu müzakereler yoluyla yani barışçıl bir şekilde çözme çabalarına açıkça destek vermiştir.[233] Öte yandan bu bildiride; ticaret bilişim, kültür, iletişim ve madencilik alanlarındaki yatırımların önemi vurgulanarak iki ülke arasındaki iş birliğinin ikili ilişkileri güçlendirdiğinin altı çizilmiştir.[234] Ayrıca Başkan Roh ve Kerimov iki ülke arasındaki mesafeyi önemli ölçüde kısaltacak ve lojistik maliyetlerin azalmasını sağlayacak olan Uluslararası Trans-Afgan Koridoru projesinin bir an önce hayata geçirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.[235] Bildiride ayrıca Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı'nın (KOICA) Özbekistan'daki faaliyetlerinin önemi üzerinde durulmuştur. Güney Kore Özbekistan'ın ekonomik kalkınmasına katkı sunan ekonomik iş birliği projeleri için Dış Ekonomik İşbirliği Fonu (EDCF) vasıtasıyla kredi desteği verme konusunda taahhütte bulunmuştur.[236] Bunların haricinde taraflar; Özbekistan'da ikamet eden Koryo Saramların iki ülke arasındaki kültürel iş birliğinin gelişmesine katkıda bulundukları görüşünü paylaşmışlardır.[237] Bu olumlu atmosfer iki ülke arasındaki ilişkilerin 2006 yılında stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmesiyle zirveye çıkmıştır.[238] Özellikle bu tarihten itibaren iki ülke arasındaki ziyaretlerin ivme kazandığı görülmektedir. Güney Koreli yöneticiler 2006 yılından sonra Taşkent'i sekiz kez ziyaret etmişlerdir. Başbakan Han Myeong-Sook (2006) Han Seung-Soo (2008), Cumhurbaşkanı Lee Myung-Bak (2009 ve 2011), Başbakan Chung Hong-Won (2014) Hwang Kyo-Ahn (2016) Cumhurbaşkanı Park Geun-Hye (2014) ve Moon Jae-İn (2019) Özbekistan'ı ziyaret eden üst düzey yöneticiler kervanına katılmışlardır. Buna karşılık Güney Kore'ye sekiz kez çıkarma yapan Özbekistan Cumhurbaşkanı Kerimov ise Seul'u en çok ziyaret eden Orta Asyalı lider sıfatına sahip olmuştur.[239]

---

[233] Jeong Geun Tae, Orta Asya Hikâyesi, 11.05.2005, http://1stdream.com/index.php?mid=Central_Asia&l=en&page=27&sort_index=voted_count&m=0&document_srl=6178, (13.07.2023).
[234] Kore ve Özbekistan 'Stratejik Ortaklık' İlan Etti, 29.03.2006, https://m.ktv.go.kr/program/again/view?content_id=104565, (14.07.2023).
[235] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=207, (15.07.2023).
[236] Aynı yerde.
[237] Youngcheol Yoo, Başkan Roh Moo Hyun'un Özbekistan Ziyaretinin Önemi ve Beklentileri, 03.05.2005, https://news.koreadaily.com/2005/05/02/society/opinion/550279.html, (19.07.2023).
[238] https://world.kbs.co.kr/service/contents_view.htm?lang=k&menu_cate&id&board_seq=255796, (19.07.2023).
[239] https://overseas.mofa.go.kr/uz-ko/wpge/m_23440/contents.do, (20.07.2023).

Güney Kore ve Özbekistan 11 Mayıs 2009 tarihinde Lee Myung Bak'ın Taşkent ziyareti esnasında ortak bir bildiri yayımlamışlardır. Seul ve Taşkent madencilik, teknoloji, diplomasi, ekonomi ve kültür alanlarında ikili ilişkilerin gidişatından duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir. İki ülke, aralarındaki stratejik ortaklığı bir adım daha ileriye taşımak amacıyla mevcut enerji ve doğal kaynak projelerini sorunsuz bir şekilde uygulamaya çalışırken yeni madenlerin keşfedilmesi durumunda ortaklaşa hareket etme sözü vermiştir.[240] İki taraf; madencilik, petrol, doğal gaz, petrokimya, yüksek teknoloji ürünleri, tekstil, tarım ve çevre alanlarında iş birliğini güçlendirmek amacıyla yoğun çaba harcayacaklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca taraflar ulaşım sektörü ile su ve kanalizasyon sistemlerinin modernizasyonu da dâhil olmak üzere sosyal altyapı projelerinde birlikte hareket etme kararı almışlardır.[241]

Özbekistan Devlet Başkanı Kerimov'un 2010 yılında Seul'a gerçekleştirmiş olduğu ziyaret esnasında Taşkent'te bir Kore Parkı açılması yönünde mutabakata varılmıştır. İki ülke arasındaki dostane ilişkileri pekiştirmek maksadıyla inşa edilen parkın açılışı ise 2014 yılında resmi bir törenle gerçekleştirilmiştir.[242] Öte yandan iki ülke, aralarındaki iş birliğini güçlendirmek amacıyla 2012 yılında Güney Kore ve Özbekistan Forumuna hayatiyet kazandırmışlardır. Bu forum, Orta Asya'nın gelişme potansiyeli en yüksek ülkesi olan Özbekistan ile ikili ilişkilerin güçlendirilmesinde önemli katkılar sağlamıştır. Güney Kore-Özbekistan Forumu, Özbekistan'a girmiş veya gelecekte girmeyi planlayan firmaların bu ülkede etkili bir şekilde faaliyet göstermelerine zemin hazırlamaktadır.[243]

---

[240] Güney Kore-Özbekistan Ortak Açıklamasının Tam Metni, 11.05.2009, https://world.kbs.co.kr/service/contents_view.htm?lang=k&menu_cate&id&board_seq=255796, (22.07.2023).

[241] http://prapp.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=266, (22.07.2023).

[242]Güney Kore'nin yabancı ülkelerde inşa ettiği bu parklar, sadece basit bir peyzaj alanı olmaktan çok yabancılara Seul'un geleneksel kültürünü tanıtma gibi önemli bir amaca hizmet etmektedir. Özbekistan'daki Seul Parkı, geleneksel Kore peyzajının güzelliğini ve özgünlüğünü yansıtan bir tasarıma sahiptir. Taşkent Seul Parkı'nın bir özelliği de bu mekânın tasarımına Koryo Saramların Özbekistan'a yerleşme sürecinin yansıtılması olmuştur. Orta Asya'ya getirilen 170 bin Koreliyi anmak amacıyla parkın çevresine 17 tane taş yerleştirilmiştir. [Shin Hyun Don, İpek Yolu Üzerinde Oluşturulan Kore Bahçesi, 02.07.2014, https://www.lafent.com/inews/news_view.html?news_id=112131, (22.07.2023)].

[243]Yongsoo Han, Inha Üniversitesi'nde 1. Kore-Özbekistan Forumuna Ev Sahipliği Yaptı, 16.10.2012, https://m.dhnews.co.kr/news/view/179511728274276, (23.07.2023).

Diplomatik ilişkilerin 25'inci yıldönümü vesilesiyle 2016 yılında bir zirve toplantısı gerçekleştiren Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-In ve Şevket Mirziyoyev bu görüşmenin ikili ilişkilerde yeni bir dönem başlatmak adına harika bir fırsat olduğunu bildirmişlerdir.[244] İki lider aralarındaki stratejik ortaklığı bir ileri aşamaya taşımak amacıyla diplomasi, ekonomi, eğitim, teknoloji ve kültür alanlarındaki iş birliğini güçlendirme konusunda anlaşmışlardır.[245] Bu minvalde Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-In'in 19 Nisan 2019 tarihli Özbekistan ziyaretinde iki ülke arasındaki ilişkiler "stratejik ortaklık" seviyesinden "özel stratejik ortaklık" seviyesine yükseltilmiştir.[246] İki lider madencilik, sağlık, bilim ve teknoloji alanlarında iş birliğini güçlendirme konusunda da mutabık kalmışlardır.[247] Ardından bu kez Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, 17 Aralık 2021 tarihinde Güney Kore'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir.[248] Bu görüşmede iki ülke "özel stratejik ortaklık deklarasyonu" adı verilen bir belge imzalamıştır.[249] Güney Kore'nin özel stratejik ortaklık ilişkisi kurduğu dördüncü ülke Özbekistan olarak tarihe geçmiştir. Güney Kore'nin özel stratejik ortaklık ilişkisi tesis ettiği diğer üç ülke ise Hindistan, Endonezya ve Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur.[250] İki ülke arasındaki dış ticaret hacminin 2018 yılı itibarıyla 2 milyon doları aşmasını olumlu olarak değerlendiren devlet başkanları ikili dış ticarete ivme kazandırılması hususunda ellerinden geleni yapacaklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca ticaret, sağlık, bilim ve teknoloji alanlarında

---

[244]Baek Jong Won, Güney Kore Özbekistan Zirvesi Gerçekleştirildi, 24.11.2017, http://www.powerkoreadaily.com/news/articleView.html?idxno=509248, (23.07.2023).
[245]Güney Kore-Özbekistan Zirvesi, https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=350, (23.07.2023).
[246]Jeong Je- Hyeok, Başkan Moon Jae-in, Özbekistan Cumhurbaşkanı ile Bir Zirve Toplantısı Düzenledi, İlişkiler "Özel Stratejik Ortaklığa Yükseltildi", 19.04.2019, https://m.khan.co.kr/politics/president/article/201904191731001, (24.07.2023).
[247]Güney Kore-Özbekistan Ticaret Anlaşması Müzakereleri Resmi Deklarasyonu, 28.01.2021, https://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=613&listUrl=kz.info.SupprtSysList.do&&s_cnts&pageUnit=10&pageIndex=1, (24.07.2023).
[248]Özbekistan Devlet Başkanı ve Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-In ile Zirve Toplantısı, 17.12.2021, http://central-asia.or.kr/xe/index.php?mid=sisa1&sort_index=last_update&order_type=desc&comment_srl=40677&page=8&listStyle=gallery&document_srl=899144, (25.07.2023).
[249]Gyeongbuk Il, Güney Kore ile Özbekistan Arasında Güvene Dayalı İş Birliği 30 Yıldır Devam Etmektedir, 17.01.2022, https://www.hidomin.com/news/articleView.html?idxno=474206, (26.07.2023).
[250] Kim Chi-Gwan, Güney Kore-Özbekistan Zirvesi İlişkiler Özel Stratejik Ortaklığa Yükseltildi, 20.04.2019, http://www.tongilnews.com/news/articleView.html?idxno=128488, (28.07.2023).

yeni projeleri hayata geçirmeyi sabırsızlıkla beklediklerini vurgulamışlardır.[251] Öte yandan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev Özbekistan Senatosu'nda Güney Kore ile iş birliğini yürütecek özel bir komite kurma ve Dışişleri Bakanlığında ise münhasıran Güney Kore'den sorumlu yeni bir bakan yardımcılığı makamı oluşturma sözü vererek Seul ile ikili ilişkileri daha ileriye taşıma konusunda güçlü bir irade ortaya koymuştur.[252] Ezcümle 2021 yılında imzalanan bu deklarasyon ikili ilişkilerin yepyeni bir boyuta evirildiğine işaret etmektedir.

Güney Kore ve Özbekistan 2022 yılı itibarıyla aralarındaki diplomatik ilişkilerin 30'uncu yılını idrak etmişlerdir. 1992-2021 döneminde gerçekleştirilen 18 üst düzey görüşme ve imzalanan 200'den fazla anlaşmanın da kanıtladığı gibi, iki ülke arasındaki siyasi diyalog söz konusu zaman zarfında oldukça güçlenmiştir.[253] Taşkent ve Seul, 1992-2022 döneminde basit ikili ilişkilerden gerçek bir stratejik ortaklığa geçmişlerdir. Güney Kore ve Özbekistan arasında imzalanmış olan önemli anlaşmalardan bazıları şunlardır: Güney Kore ve Özbekistan 1992 yılında; "Ticaret Anlaşması", "Bilim ve Teknoloji İş Birliği Anlaşması" ile "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması" adlarını taşıyan akitlere imza koymuşlardır. Taşkent ve Seul 1998 yılında bu kez Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nı imzalamışlardır. Bu anlaşma çifte vergilendirmeyi önleyerek iki ülkenin sınır ötesi yatırımlarını güvence altına almıştır. Bu durum ayrıca taraflar arasındaki ticareti de teşvik etmektedir. 1999 yılında imzalanan "Gümrük Birliği Anlaşmasıyla" ile birlikte ise Güney Kore ve Özbekistan arasındaki gümrük vergileri kaldırılmış ve üçüncü ülkelere yönelik olarak ortak bir gümrük tarifesi uygulanmaya başlanmıştır.[254] İki ülke ilerleyen yıllarda İade Anlaşması (2004), Sosyal Güvenlik Anlaşması (2006) ve Vize Muafiyeti Anlaşması (2009) mukavelelerini hayata geçirmişlerdir.[255] Ayrıca Güney

---

[251] Choi Hee-Young, Kore-Özbekistan Zirvesi 5. Yeni Zirve Yoluyla 'Özel Stratejik Ortaklık' Anlaşması, 20.04.2019, http://www.mediapia.co.kr/news/articleView.html?idxno=14896#0BrP, (28.07.2023).

[252]Kim, Cho- Rong, Kore-Özbekistan Zirvesinin Temel İçerikleri ve Etkileri, 24.12.2021, https://www.kiep.go.kr/gallery.es?act=view&mid=a10102030000&bid=0004&list_no=9886, (29.07.2023).

[253] Usmanov, Donijor, Güney Kore ile Özbekistan Arasında Güvene Dayalı İş Birliği 30 Yıldır Devam Ediyor, 17.01.2022, http://m.ksmnews.co.kr/view.php?idx=365367, (29.07.2023).

[254] Orta Asya'da Bir Cumhuriyet Özbekistan, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0040126, (29.07.2023).

[255] Ülkeye Göre Deniz Aşırı Genişleme Rehberi Özbekistan, Kore İnşaat Mühendisliği ve Yapı Teknolojisi Enstitüsü/Yurtdışı İnşaat Derneği, 2018, s.17.

Kore ve Özbekistan turizm sektöründe iş birliğini geliştirmek maksadıyla 2012 yılında başka bir anlaşmaya hayatiyet kazandırmışlardır. Güney Kore ve Özbekistan yukarıda değinilen belgeler haricinde eğitim, tarım, sağlık, teknoloji ve ekonomi alanlarında çeşitli anlaşmalara imza atmışlardır. Örneğin 2012 yılında Güney Kore Mali Hizmetler Komisyonu ile Özbekistan Maliye Bakanlığı arasında bir iş birliği anlaşmasına hayatiyet kazandırılmıştır. Ardından 2013 yılında Güney Kore Tüketici Koruma Ajansı ile Özbekistan Rekabeti Geliştirme ve Tüketiciyi Koruma Komisyonu arasında karşılıklı iş birliğini güçlendirmek amacıyla mutabakata varılmıştır. Aynı yıl iki ülke teknoloji sektöründe iş birliğini önceleyen bir diğer metne imza atarak güneş enerjisi alanında ortak hareket etme iradesi beyan etmişlerdir.[256] Güney Kore Exim Bankı ve Özbekistan NBU Bankası arasında 2014 yılında imzalanan ekonomik iş birliği anlaşmasına istinaden Taşkent-Seul Tekstil Teknoparkı kurulması amacıyla önemli bir adım atılmıştır.[257] Daha yakın bir geçmişte hayata geçirilen diğer bir mukavele ise; Güney Kore'nin Incheon şehri ve Özbekistan'ın Fergana vilayeti arasında 16 Aralık 2022 tarihinde imzalanan kardeş şehir anlaşmasıdır. Bu anlaşma, Incheon Belediye Başkanı Yoo Jeong-Bok ve Güney Kore Kültür Bakanı Yardımcısı Haeng-sook Lee'nin Fergana kentini ziyaretleri esnasında imzalanmıştır.[258]

3.2. Koreliler

Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Korelilerin kaderi 21 Ağustos 1937 tarihinde alınan bir kararla şekillendirilmiştir. Yukarıda vurgulandığı üzere Stalin'in emriyle yaklaşık 170 bin Koreli yurtlarından koparılarak zorla Orta Asya'nın çeşitli bölgelerine yerleştirilmiştir. Bu kişilerden 70 bin kadarı ise kendilerine Özbekistan'ı

---

[256] Özbekistan'a Genel Bakış, 25.11.2016, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0040126, (01.08.2023).
[257] Kore Özbekistan Tekstil Endüstrisi İşbirliği Anlaşması, 17.06.2014, https://president.globalwindow.org/kz.info.MouDetail.do?mou_seq=271, (02.08.2023).
[258]Esasen bu yönde ilk somut adım Fergana Valisi Hayrullo Bozarov'un 2021 yılının ekim ayında Güney Kore'nin Özbekistan Büyükelçisi ile özel bir görüşme yaparak Incheon ve Fergana arasında dostane bir ilişki kurmak istemesiyle atılmıştır. Bu anlaşmaya göre iki şehir ticaret, tarım, teknoloji, eğitim ve çevre gibi çeşitli alanlarda ortak politikalar üretmeyi kabul etmişlerdir. Bu minvalde anlaşmanın imzalanmasıyla birlikte iki şehir arasında; ticaretin canlanması, kültür ve spor faaliyetlerinin ivme kazanması beklenmektedir. Bu minvalde Fergana ve Incheon'da bulunan firmalar aralarındaki ekonomik alışverişi canlandırma sözü de vermişlerdir. Öte yandan iki şehrin temsilcileri imza töreninde yabancı işçi ve öğrenci değişim programları hazırlığı içerisinde olduklarını beyan etmişlerdir. [Kim Yong Bin, Incheon Şehri, Özbekistan'ın Fergana Eyaleti ile Dostluk Anlaşması İmzaladı, 16.12.2022, https://www.incheonin.com/news/articleView.html?idxno=92741, (01.08.2023)].

yuva edinmek zorunda kalmışlardır.[259] Korelilerin bölgeye iskân edilmeleri en az göç ettirilme süreci kadar sancılı olmuştur. Daha ilk günlerde besin yetersizliği, barınma sorunu, tarım aletleri eksikliği ve tıbbi yetersizlikler gibi sorunlar baş göstermiştir. Bu süreçte çok sayıda Koreli, Orta Asya'nın sert kış ikliminde hayatını kaybetmiştir. Koreli araştırmacılar bu dönemde 16 bin ila 50 bin civarında Korelinin hayata gözlerini yumduğunu ileri sürmektedirler.[260] Neticede hayatta kalmayı başaran Koryo Saramlar yerli halkın da yardımlarıyla şiddetli soğukların üstesinden gelerek inşa ettikleri kulübelere yerleşmişlerdir. Yatacak yerleri dahi olmayanlar ise kış aylarını tünellerde geçirmek zorunda kalmışlardır.[261] Koryo Saramlar, zor geçen günlerin ardından eşsiz gayretleriyle kelimenin tam anlamıyla çorak olan arazileri ekip biçmeye başlayarak çok kısa bir süre içerisinde müreffeh bir azınlık hâline gelmişlerdir. Koreliler zorunlu göç esnasında yanlarında getirdikleri pirinç tohumlarını kullanarak söz konusu coğrafyada harikulade mahsuller elde etmişlerdir. Pirinç tarımını ilk önce Özbekistan'a daha sonra da tüm Orta Asya'ya yayan Koreliler verimsiz bölgelerde bile su kaynaklarını doğru kullanmak suretiyle mahsul almakta büyük bir marifet göstermişlerdir.[262] Koryo Saramlar, sabırla sayısız zorluğun üstesinden gelerek pirinç ve pamuk üretiminde öncü konuma gelmişlerdir.[263]

Koryo Saramlar kolhoz adı verilen kolektif çiftlikler kurarak Özbekistan'daki maddi kaynaklarını genişletmişlerdir. Özbekistan, Koreliler tarafından yönetilen Polly Tazel, Severni Mayak, Lenin Putji ve Kim Byeong-hwa gibi düzinelerce kolektif çiftliğe ev sahipliği yapmıştır.[264] Bunlar arasında özellikle son olarak anılan kolektif çiftlik önemli başarılara imza atmıştır. Korelilerin Orta Asya'ya geldiklerinde yerleştikleri ilk kolhozlardan biri olan bu çiftlikte Kim Byeong-hwa 1940'tan 1974'e kadar müdür olarak görev yapmıştır. Söz konusu şahıs 1948 ve 1951 yıllarında olmak

---

[259]http://webzine.korean.net/201507/pages/sub01_02_01.jsp, (02.08.2023).
[260]Kim Hyun-Min, Korelilerin Zorla Yer Değiştirmesi, Terk Edilmiş İnsanlar, 17.10.2022, http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=5720, (02.08.2023).
[261]Lee Heon Tae, Lee Heon Tae'nin Özbekistan Ziyareti Geçmişi Hatırlayan Son Nesil, 07.11.2014, http://newsdg.jinbo.net/detail.php?number=4281&thread=21r05, (03.08.2023).
[262]Özbekistan Sosyal Kültür, 09.07.2016, https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/bbs_shop/read.htm?print_yn=1&board_code=turk&idx=1121, (05.08.2023).
[263]Kibyung Park, Özbekistan'daki Koreliler, 19.09.2011, https://www.kado.net/news/articleView.html?idxno=531565, (09.08.2023).
[264]Kore Okullarında Bir Çıkış Yolu Bulmak Orta Asya'daki Özbekistan'da Korelileri Ziyaret Etmek, 08.12.2011, http://news.kmib.co.kr/article/view.asp?arcid=0005632356, (10.08.2023).

üzere iki kez "Sosyalist Kahraman İşçi Madalyası" almaya layık görülmüştür.[265] Kim Byeong-hwa'nın kolhoza liderlik ettiği dönemde bu işletme hedeflenen miktarın çok üzerinde bir mahsul elde etmiştir. Koreliler tarafından kahraman olarak nitelendirilen Kim Byeong-hwa'nın rehberliğinde çevredeki diğer çiftliklerden de yüksek verim elde edilmiştir.[266] Şöyle ki Özbekistan bu şahsı anmak amacıyla Taşkent'te bir müze bile açmıştır.[267] Lider Kim yalnızca Korelilerin değil Sovyetler Birliği'ndeki tüm çiftçilerin umudu hâline gelmiştir. Komünist Partisi Genel Sekreterleri Nikita Kruşçev ve Leonid Brejnev gibi liderler ile dünyanın dört bir yanından çok sayıda insan onun çiftliğini gezerek karşılaştıkları manzarayı tarihi bir başarı öyküsü olarak anlatmışlardır.[268] Doğrusu Orta Asya'daki bu kolektif çiftlikler, Sovyetler Birliği'ndeki en üretken topraklar olarak kabul edilmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında Taşkent'te bulunan Koryo Saram kolektif çiftlikleri, savunma fonları oluşturarak Stalin'in emrine vermişlerdir.

Koreliler İkinci Dünya Savaşı'nda kömür madenleri ve mühimmat fabrikalarındaki ağır işlerde çalışmışlardır. Çalışkan ve mükemmel tarım becerilerine sahip olan Koryo Saramlar nispeten iyi bir gelir seviyesine ulaşmışlardır. Ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Özbekistan'daki Korelilerin yaşamlarını büyük ölçüde değiştirmiştir. 1991 yılından sonra Özbek tarım ürünleri değer kaybetmiştir. Bu minvalde Özbekistan'ın ekonomik durumu Koryo Saramların yaşam standartlarının da gerilemesine sebep olmuştur. Birçok etnik grup arasında en iyi çiftçi unvanına layık görülen Koryo Saramlar ekonominin çökmesiyle birlikte kolektif çiftliklerden maaş bile alamaz hâle gelmişlerdir. Ezcümle Özbekistan'ın bağımsızlığına kavuşmasıyla birlikte çok sayıda Koryo Saram, çiftçilik yapabilecekleri veya diğer alanlarda çalışabilecekleri Güney Kore, Rusya ve Ukrayna gibi ülkelere göç etmiştir.[269]

---

[265]Jeon Jong Sun, Özbek Sasha'nın Ailesinden 'KBS Özel' Arirang, Korelilerin 80 Yıllık Zorunlu Göçü, 15.12.2017, https://www.sedaily.com/NewsView/1OOV775P8O, (11.08.2023).
[266]Neden Korece Bilmiyorsun?, 13.05.2019, https://www.pressian.com/pages/articles/237936, (13.08.2023).
[267]Özbekistan'daki Koreliler Incheon, Hambak Köyü'ndeki Koreliler Derneği Başkanı Lee Viktor Kimdir?, 14.08.2022, https://www.ekw.co.kr/news/curationView.html?idxno=10946, (15.08.2023).
[268] https://webzine.korean.net/201507/pages/sub01_02_01.jsp, (19.08.2023).
[269] Kendi Halkına Sahip Çıkmayan Bir Ülkenin Geleceği Yoktur, 28.04.2004, https://www.mofa.go.kr/, (21.08.2023).

Koryo Saramlar göç ettikleri bölgelerde Kore dilini ve kültürünü yaşatmaya çalışmışlardır. Özbekistan Eğitim Bakanlığı arşivlerine göre; 1938-1939 eğitim öğretim yılında Özbekistan genelinde 96 Kore dil okulu faaliyette bulunmuştur. Bunların arasında 50 tanesi ilkokul, 32 tanesi ortaokul kalan 14 tanesi ise lise düzeyinde eğitim vermiştir. Bu okullarda eğitim gören toplam öğrenci sayısı yaklaşık 20 bin olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde Korece günümüzde olduğu gibi yabancı dil olarak değil, bilhassa ana dil olarak öğretilmiştir.[270] Ancak bu olumlu havanın dağılmasıyla birlikte Korelilerin tekrar Rusça eğitime yönelmeleri çok uzun sürmemiştir. Ne yazık ki bu durum Koryo Saramların ana dil bilgilerinin zayıflamasına dahası kültürün ve kimliğin yok olmasına yol açmıştır. Komünist Partisi liderleri, 16 Ocak 1947 tarihinde yaptıkları toplantıda, Korelilere ilkokul düzeyinde Korece eğitim verilmesi konusunda anlaşmaya varmışsalar da bu karar hiçbir zaman uygulanmamıştır. Hükûmet buna gerekçe olarak ders materyalleri eksikliklerini göstermiştir. Ancak ülkenin birçok yerinde Korece eğitime yönelik çalışmalar devam etmiştir. 1954 yılında ülke çapında çalışan Korece öğretmenleri için bir seminer düzenlenmiş, 1955'te Kore dili eğitimi üzerine dört bölümden oluşan bir kitapçık yayımlanmıştır. 1965 yılına gelindiğinde üçüncü ve on birinci sınıflardaki öğrenciler için Korece bir müfredat dâhi meydana getirilmiştir. Ayrıca ilk kez üçüncü ve dördüncü sınıflar için Korece ders kitapları hazırlanmıştır. Fakat bu çaba Korecenin ülke çapında öğretilmesine yönelik son girişim olmuştur. Bu tarihten sonra ülkede Korece eğitimi yok oluşun eşiğine gelmiştir. Korece öğretmenleri belirli bir süre ders kitabı ve yardımcı kaynak olmadan dersler vermişler, ancak onların çoğunluğu belli bir süre sonra dil öğretmekten vazgeçmiştir. Özbekistan ve Güney Kore arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasını müteakiben 1992 yılında Kore diline olan ilgi yeniden güçlenmiş ve neticede birçok okul tekrar Korece eğitime başlamıştır.[271]

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından azınlıklar arasında kültürel canlanma başlamış, etnik grupların çeşitli kuruluşlar hayata geçirebilecekleri sosyal bir atmosfer meydana gelmiştir. Bu minvalde Korelilerin gayretleri sonucunda 1991

---

[270] Koryo Halkının Göçü ve Kimliği, 25.08.2011, http://www.kwanhun.com/page/brd_view.php?idx=4804&startPage=0&listNo=14&table=cs_bbs_data&code=event2_1, (21.08.2023).
[271] Aynı yerde.

yılında Özbekistan Kore Kültür Derneği kurulmuştur. Dernek aynı yıl Özbekistan'da bir devlet kurumu olan Azınlık Kültürel Canlandırma Merkezi'ne kaydedilerek resmen tescil edilmiştir.[272] Kore Kültür Derneği Korelileri bir araya getiren en önemli kuruluş olma vasfına sahiptir. Kore Kültür Derneği, Özbekistan'daki Korelilerin hak ve çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu dernek Koryo Saramların gelenek ve göreneklerini yaşatmaya yönelik etkinlikler yapmakta ve Kore dili eğitimi gibi kültürel projelere eğilmektedir. Bu doğrultuda söz konusu kuruluş, Özbekistan'daki Kore Büyükelçiliği ile birlikte hareket ederek çeşitli projeler üzerinde çalışmaktadır. Kore Kültür Derneği; yeni yıl, Çusok[273], dans gösterileri, Korece konuşma ve yemek yarışmaları gibi etkinlikler tertiplemektedir.[274] Örneğin Kore Kültür Derneği, 2016 yılında büyük bir Çusok etkinliği düzenlemiştir. Koryo Saramların göçünün 80'inci yıl dönümü ve Güney Kore ile Özbekistan arasındaki diplomatik ilişkilerin 25'inci yıl dönümü anısına düzenlenen Çusok etkinliğinde geleneksel Kore dans gösterileri gerçekleştirilmiş, Begoja (Koryo mantısı) yeme yarışması yapılmış ve daha başka etkinliklere imza atılmıştır. Bu etkinliklere sadece Koreliler değil birçok Özbekistan vatandaşı da iştirak etmiştir.[275]

Öte yandan Kore Kültür Derneği, Koryo Saramlara Korece öğretiminde öncülük etmiş, Güney Kore hakkındaki haber ve bilgilerin Özbekistan'a ulaştırılmasını sağlamıştır. Söz konusu dernek Koryo Saramların geleneklerinin korunmasına destek vermektedir. Hâlihazırda Özbekistan'da Kore toplumunu temsil eden resmi bir kuruluş olan bu kurum ayrıca Güney Kore ve Özbekistan arasındaki ilişkileri geliştirmeyi arzulamaktadır. Örneğin Özbekistan Kore Kültür Derneği ve Güney Kore'nin Incheon şehri bir iş birliği mutabakatına varmıştır.[276] Buna göre taraflar Incheon şehrinde bir Yurtdışı Koreliler Ofisi açma ve Özbekistan'da ise bir

---

[272]Choi Won-Jae, Özbekistan'daki Koreliler, 16.10.2019, https://www.kyeonggi.com/article/201910161092619, (25.08.2023).

[273] Güney Kore geleneksel bayramlarından birisi olan Çusok "Şükran Günü" olarak da bilinmektedir. Günümüzde Güney Kore'nin en önemli bayramlarından bir tanesidir. Ay takvimine göre 8'inci Ayın 15'inci gününde kutlanmaktadır. Bu bayramda yeni hasat edilmiş mahsul ve meyveler ataların ruhlarına sunulmaktadır [https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0057862, (25.08.2023)].

[274]Güney Korelilerin Birlik Olmasıyla Elde Edilen 'Kore Kültür Evi'nin Kurulması, 20.06.2016, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=12532, (26.08.2023).

[275]Özbek Sasha'nın Ailesinden 'KBS'e Özel' Arirang, Korelilerin 80 Yıllık Zorunlu Göçü, 15.12.2017, https://www.sedaily.com/NewsView/1OOV775P8O, (26.08.2023).

[276]Koreliler,Yurtdışı Koreliler Ofisi Incheon'un Cazibe Merkezi'ni Desteklediğini Açıkladı, 19.12.2022, https://www.incheontoday.com/news/articleView.html?idxno=224863, (27.08.2023).

“Kore Tarihi Müzesi” inşa etme hususlarında anlaşma sağlamışlardır. Yurtdışı Koreliler Ofisi, denizaşırı ülkelerde yaşamlarını sürdüren Korelilere destek vermek amacıyla hayata geçirilmiş bir kurumdur. Burası yurtdışında ikamet eden Korelilere konsolosluk hizmetleri sağlamaya matuf bir kuruluştur.[277]

Kültür Derneği’nin kurulması Özbekistan hükûmetinin Koryo Saramlar ile olan ilişkilerine ivme kazandırmıştır. Bu minvalde Taşkent'te bulunan Seul Parkı’na Korelilerin bölgeye zorunlu göçünün 80’inci yıl dönümü anısına bir heykel dikilmiştir. Bu anıt, 1937 yılında Sovyetler Birliği'nin tehcir emriyle bölgeye yerleştirilen ve tüm zorlukların üstesinden gelen Korelileri anmak amacıyla inşa edilmiştir.[278] Ayrıca bu kutlamalar vesilesiyle Koreli ve Özbek sanatçılar ortak bir sergi düzenlemişlerdir. Özbekistan'ın başkentinde gerçekleştirilen etkinlikte 300'e yakın eser sergilenmiştir.[279] Öte yandan Denizaşırı Koreliler Vakfı ve Kore Uluslararası Sağlık Vakfı (KOFIH) Özbekistan’da yaşamlarını sürdüren Korelilere destek sağlamak amacıyla 2010 yılında “Arirang Huzurevi” adlı bir kuruluşa hayatiyet kazandırmışlardır. Bu huzurevi Koreliler için adeta gerçek bir yuvaya dönüşmüştür. Özbekistan’a resmi ziyarette bulunan Güney Kore Dışişleri Bakanı Park Jin de bu huzurevini ziyaret ederek hayattaki en yaşlı Koryo Saram olan 97 yaşındaki Ten Maria ile tanışarak bu soydaşlarına zor zamanlarda hayatta kalma becerisi gösterdiklerinden dolayı teşekkür etmiştir.[280]

Diğer yandan Güney Kore’nin tanınmış markası Hyundai şirketi ise Özbekistan’da yaşayan soydaşlarına destek vermek amacıyla bölgede önemli bir sosyal sorumluluk projesine imza atmıştır. Hyundai bu projeyle Taşkent’te Koryo Saramların ikamet ettiği Ahmet Yesevi köyünün sürdürülebilir kalkınmasına yardımcı olmaya çalışmıştır.[281] Bu köy Rusya’dan göç etmek zorunda kalan Korelilerin

---

[277]Kim Young Bin, Özbekistan Kore KültürDerneği Incheon Yurtdışı Kore Ofisini Destekliyor, 18.12.2022, https://www.incheonin.com/news/articleView.html?idxno=92754, (30.08.2023).
[278]Korelilerin Özbekistan'a Yerleşmesinin 80. Yıldönümü Anısına 'Anıt' Dikildi, 03.07.2017, https://opengov.seoul.go.kr/mediahub/12539369, (01.09.2023).
[279]Heeyong, Zorunlu Göçün 80. Yıldönümü Münasebetiyle Özbekistan'da Koreliler ve Koreli Sanatçıların Ortak Sergisi, 02.11.2017, https://www.yna.co.kr/view/AKR20171102094900371, (01.09.2023).
[280]Hyunsoo Lee, Bakan Jin Park Özbekistan’da Korelilerle Buluştu, 05.06.2023, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=47679, (01.09.2023).
[281]Lee Jae Won, Hyundai, Özbekistan Koryo Köyü Destekleri Büyük Tepki Aldı, 29.01.2019, https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2019/01/29/2019012902133.html, (01.09.2023).

sevinçlerine ve hüzünlerine tanıklık eden tarihi bir mekân olması nedeniyle Hyundai tarafından bilhassa tercih edilmiştir.[282] Bölgeye intikal eden gönüllüler; eğitim şartlarının iyileştirilmesi, köy duvarlarının boyanması ve fakir ailelerin evlerinin onarımı gibi çeşitli faaliyetler yürütmüşlerdir. Ayrıca Hyundai yetkilileri soydaşlarının kimliklerine sahip çıkarlarken bu köyü bir turizm merkezi hâline getirmeyi planladıklarını açıklamışlardır.[283] Bunun haricinde Hyundai, Koreli çocukların eğitimlerini destekleyen Friend Asia şirketi ile birlikte bölgede "Yeni Umut Okulu" adlı bir proje yürüttüğünü de ilan etmiştir. Esasında bu girişim Hyundai'nin az gelişmiş ülkelerde eğitime destek sağladığı sosyal sorumluluk projelerinden biri olma özelliğine sahiptir.[284] Bu proje kapsamında Özbekistan'daki görme engellilerin eğitim gördükleri okullara tahta ve tahta kalemi bağışlanmıştır.[285] Öte yandan Samsung firması ise "Kore Halkıyla Sevgi ve Umut Paylaşma" projesi çerçevesinde bir Kore köyüne bilgi teknolojileri merkezi kurmuştur ki burası bilgisayarlar, yazıcılar ve telefonlar ile donatılmıştır. Ayrıca bu şirketin çalışanları, söz konusu köyün sakinlerine bilgi teknolojileri eğitimi vermek gibi gönüllülük faaliyetleri de gerçekleştirmişlerdir.[286]

Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Korelilerin en çok ihtiyaç duydukları şeylerin başında sağlık hizmetleri gelmektedir. Göç serüveninin akabinde yıllarca ağır işlerde çalışan Koryo Saramlar günümüzde çeşitli kronik hastalıklarla mücadele etmektedirler. Bu minvalde Güney Kore ve Özbekistan hükûmetleri Korelilerin sağlık durumlarını iyileştirmek amacıyla birçok gönüllülük faaliyetleri yürütmüşlerdir. Örneğin Kore Yurtdışı Tıbbi Gönüllüler Birliği, Taşkent'teki Tashmi Hastanesi'ne tıbbi destek sağlamıştır. Doktor Han In- hyeok, ekibinde yer alan diğer sekiz doktor ile birlikte Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Korelileri muayene etmişlerdir. Genelde ağır işlerde çalıştıkları için kötü yaşam şartlarına maruz kalan Korelilerde sırt,

---

[282]Kim Duk Soo, Hyundai Özbekistan Koryoin Köyünün Gelişimi, 30.01.2019, http://www.conslove.co.kr/news/articleView.html?idxno=52106, (01.09.2023).
[283]Moon Eun Hye, Hyundai Özbekistan'daki Kore Köylerini Destekliyor, 24.01.2019, https://www.ebn.co.kr/news/view/970029, (01.09.2023).
[284]Choi Nam Joo, Hyundai Özbekistan'daki Kore Köylerini Geliştirme Projesi'ni Destekliyor, 24.01.2019, https://fetv.co.kr/news/article.html?no=19414, (02.09.2023).
[285]Yang Hhye Won, Hyundai'den Özbekistan'daki Kore Köylerine Destek, 03.08.2018, https://www.womaneconomy.co.kr/news/articleView.html?idxno=65928, (02.09.2023).
[286]Seo Young Jin, Samsung Electronics, Özbekistan'daki Kore Köyünde Bir Bilgi Teknolojileri Merkezi Kurmuştur, 16.12.2011, https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2011121609098236276, (02.09.2023).

omurga ve eklem hastalıkları ortaya çıkmıştır. Doktor Han ve ekibi bir hafta boyunca her gün 700 ila 800 arasındaki Koreliye akupunktur, Chuna terapisi ve alternatif tıbii tedaviler uygulamışlardır.[287] Diğer yandan Seul Hastanesi, Özbekistan'daki Kore köylerinde yaşamlarını sürdüren vatandaşlara dâhiliye, göğüs cerrahisi, ortopedi, pediatri, göz, kulak-burun-boğaz, aile hekimliği ve radyoloji alanlarında tıbbi destek sağlamıştır.[288] Güney Kore'nin Cha Bundang Hastanesi ise 2010 yılında Özbekistan'ın Taşkent vilayetindeki Kore köylerini ziyaret ederek 25 Haziran'dan 1 Temmuza kadar gönüllü tıbbi faaliyetler yürütmüştür ki bu faaliyetler KOICA tarafından desteklenmiştir.[289] Gönüllüler, ekonomik zorluklar nedeniyle tam teşekküllü sağlık hizmeti alamayan Korelilere ücretsiz tedavi imkânı sunmuşlar ve sağlıklı beslenme konusunda seminerler düzenlemişlerdir. Göğüs cerrahisi bölümünden Profesör Lim Chang-young liderliğindeki Cha Bundang Hastanesi'nin gönüllüler ordusu; hemşireler, eczacılar, teknisyenler ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşmuştur. Bunların görev alanları ise aile hekimliği, dâhiliye, kadın hastalıkları, pediatri ve diş hekimliği gibi branşlarda kümelenmiştir.[290] Diğer yandan Bundang Hastanesi gönüllüleri kalıtımsal veya sonradan ortaya çıkmış olan kalp rahatsızlıkları bulunan Korelileri, ülkelerine davet ederek kendi sağlık kurumlarında ücretsiz ameliyat etmişlerdir.[291] Gönüllüler ayrıca Özbekistan'da "Bebekler, Yürümeye Başlayan Çocuklar ve Doğum Öncesi Bakım" konulu özel bir konferans tertiplemişlerdir.[292]

3.3. İktisadi İlişkiler

Seul hükûmeti, 1992 yılından itibaren Orta Asya Cumhuriyetleri ile iyi ilişkiler geliştirmeye özen göstermiştir. Ancak ilişkilerin ekonomik alanda ivme

---

[287]Denizaşırı Gönüllülük, Özbekistan'daki Korelilere Sevgiyle Yardım Etmek, 22.06.2007, https://www.jaseng.org/welfare/news_view.do?idx=642 , (02.09.2023).
[288]Cheol Young Lee, Korelilere Gülümse... Özbekistan'da Tıbbi Hizmet, 15.09.2009, https://www.medifonews.com/news/article.html?no=56768, (02.09.2023).
[289]Hyun Park, Özbekistan'daki Kore Köyünde Tıbbi Gönüllü Çalışma, 25.06.2010, https://www.khanews.com/news/articleView.html?idxno=62149, (02.09.2023).
[290]Jinhee Shin, Özbekistan'daki Koryoin Köyü'ne CHA Bundang Tıp Merkezi Tıbbi Hizmeti, 28.06.2010, http://www.healthmedia.co.kr/news/articleView.html?idxno=24390, (03.09.2023).
[291]Myungin Park, Özbekistan Koryo Sağlık Hizmeti, 28.06.2010, http://www.medworld.co.kr/news/articleView.html?idxno=46266, (03.09.2023).
[292]Özbekistan'daki Koryoin Köyü'ne CHA Bundang Tıp Merkezi Tıbbi Hizmeti, 28.06.2010, http://www.healthmedia.co.kr/news/articleView.html?idxno=24390, (03.09.2023).

kazanması 2000'lerden sonra mümkün olmuştur.[293] Güney Kore, Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirirken bölge devletlerinin siyasi yapıları ve doğal kaynakları gibi pek çok faktörü göz önünde bulundurmaktadır. Bundan dolayı Seul'un, Orta Asya başkentlerine yönelik ekonomi politikası, her ülke için farklı bir stratejik yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Orta Asya söz konusu olduğunda karşılıklı fayda temelinde bir politika benimseyen Güney Kore, bu sayede bölge ülkelerinin kalıcı ortaklarından birine dönüşmeyi arzulamaktadır. Bu bağlamda Güney Kore'nin, Orta Asya ile ekonomik ilişkilerinde önceliği Özbekistan'a verdiği söylenebilir.

Güney Kore ve Özbekistan, ilk temaslardan bu yana yakın ekonomik ilişkilere girişmişlerdir. Seul, yapmış olduğu yatırımlar neticesinde Taşkent'in en büyük dördüncü ticaret ortağı konumuna yükselmiştir.[294] Orta Asya coğrafyasının ulaşım kavşaklarında yer alan Özbekistan, petrol, altın ve uranyum gibi pek çok değerli madene sahip bir ülke sıfatıyla, Kore yatırımları için adeta biçilmiş kaftan mesabesindedir.[295] İki ülkenin aralarındaki ilişkileri 2006 yılında stratejik ortaklık seviyesine yükseltmeleri enerji temelli yatırımların önünü açmıştır.[296] Güney Kore ve Özbekistan'ın başarıyla yürüttükleri ortaklık, iki ülkenin iş birliği yelpazesini zaman içinde ulaşım, bilişim ve tarım gibi alanları kapsayacak şekilde genişletmelerine neden olmuştur.

Bu bölüm; kalkınma yardımları, dış ticaret ve Güney Koreli firmalar alt başlıklarından oluşmuştur. Kalkınma yardımları bölümünde Seul'un KOICA aracılığıyla Özbekistan'da gerçekleştirdiği yardım faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Ardından ise iki ülke arasındaki dış ticaret verileri mercek altına alınmıştır. Son olarak Güney Koreli firmaların başta enerji olmak üzere tarım ve altyapı gibi çeşitli alanlarda hayata geçirdikleri iş birliği projelerine yer verilmiştir. Bu minvalde ayrıca söz konusu

---

[293] Güney Kore'nin Orta Asya ile Diplomasisi: Mevcut Durum ve Zorluklar, 06.08.2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (03.09.2023).
[294] Tezer, a.g.e., s.34.
[295] Başkan Moon, Özbekistan Cumhurbaşkanı ile Zirve Toplantısı Gerçekleştirmiştir. Ticaret Anlaşması Görüşmeleri Başlıyor, 28.01.2021, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20210128/105171670/2, (03.09.2023).
[296] Özbekistan Cumhurbaşkanının Kore'ye Resmi Ziyareti ve Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısının Güncel Konulara İlişkin Rapora Özel Brifing, 09.12.2021, https://www.korea.kr/news/blueHouseView.do?newsId=148896625&pWise=sub&pWiseSub=B12, (03.09.2023).

firmaların Güney Kore'nin bölgeye yönelik politikalarında oynadığı rol üzerinde durulmuştur.

3.3.1. Kalkınma Yardımları

Güney Kore Cumhuriyeti kalkınma yardımlarını, Kore Uluslararası İş Birliği Ajansı (KOICA) aracılığıyla gerçekleştirmektedir. KOICA, Güney Kore Dış İşleri Bakanlığı tarafından 1 Nisan 1991 tarihinde kurulmuştur.[297] Seul, kalkınma yardımları vasıtasıyla Özbekistan'a yoksulluğun azaltılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve insan haklarının iyileştirilmesi gibi hususlarda destek vermektedir.[298] Bunların haricinde Güney Kore, Özbekistan'a ekonomi, teknik ve insani yardım alanlarında omuz vermektedir. KOICA, Özbekistan'daki faaliyetlerine 1992 yılında başlamıştır. Güney Kore, Özbekistan'a eğitim, sağlık, tarım ve enerji alanlarındaki yardım programları çerçevesinde destek sağlamaktadır. Seul'un yardımları özellikle eğitim ve sağlık sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Seul'un eğitim sektöründeki yardımlarında 2004 yılından itibaren ciddi bir artış dikkat çekmektedir. Güney Kore'nin Özbekistan'a yaptığı yardımlar sektörlere göre analiz edildiğinde eğitim sektörünün %44 ile yüksek bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.[299]

Güney Kore, diplomatik ilişkilerin kurulmasının ardından geçen ilk on yılda (1991-2001) bölgeye önemli miktarda kalkınma yardımında bulunmamıştır. Ancak ilişkilerin ikinci on yıllık döneminde (2002-2012) kalkınma yardımlarının miktarında belirgin bir artış göze çarpmıştır. Bu durum Güney Kore ve Özbekistan'ın 2006 yılında ilişkilerini stratejik ortaklık seviyesine yükseltmelerinden kaynaklanmıştır. Ayrıca Güney Kore hükûmeti kalkınma yardımlarının etkisini ve miktarını artırmak maksadıyla her beş yılda bir, bölge ülkeleri arasında öncelikli bir ülke belirlemektedir. Bu doğrultuda Özbekistan 2010 ve 2015 yıllarında öncelikli ülke olarak sınıflandırılmıştır.[300] Güney Kore'nin 2010-2020 yılları arasında Özbekistan'a 384,32

---

[297] https://www.internationaldisabilityalliance.org/stakeholder/korea-international-cooperation-agency-koica, (03.09.2023).
[298] Kalkınma Yardımlarının Amacı ve Motivasyonu, https://www.oda.go.kr/opo/odin/mainInfoPage.do?P_SCRIN_ID=OPOA601000S02, (03.09.2023).
[299] Jihyun Choi,, vd. TCR ile Karşılaştırıldığında Kazakistan ve Özbekistan Tarımsal Ürün İthalat ve İhracatı İçin İşbirliği Planı, Güney Kore Kırsal Ekonomi Enstitüsü, No 771, 2015, s.96.
[300] Gim, Yong Çin,,vd., Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30. Yıldönümü: Ekonomik İşbirliği ve Dört Ana İşbirliği Görevinin Değerlendirilmesi, KIEP, 2021, No 21-33, s.130.

milyon dolarlık hibe desteği verdiği gözlenmektedir. Ayrıca Güney Kore'nin Orta Asya'daki toplam kalkınma yardımları dikkate alındığında; Özbekistan'ın %77,7'lik pay ile bölge ülkeleri arasında başı çektiği anlaşılmaktadır.[301]

Seul, Taşkent'in ekonomik kalkınmasına destek vermek amacıyla 2004 yılından bu yana bu ülkede "Ekonomik Kalkınma Deneyimi Paylaşma Programı (KSP)" adlı bir proje yürütmektedir. KSP, hedef ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını desteklemek amacıyla politika analizi, teknik yardım ve danışmanlık gibi çeşitli hizmetler veren bir programdır.[302] KSP, ilişkide bulunulan ülkelerin hedef ve çıkarlarına göre politikalar oluşturmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla Güney Kore'nin Özbekistan'da bu programı uygulamaya sokmasının amacı bu ülkedeki ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyerek iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğini güçlendirmektedir. Güney Kore bu program aracılığıyla Özbekistan ile çeşitli KSP projeleri yürütmüştür. Örneğin 2004 yılındaki proje Özbekistan'ın imalat sanayisini geliştirmek amacıyla tasarlanmışken 2007 yılındaki proje ise bu ülkede münhasır ekonomik bölgelerin kurulmasına ilişkin fizibilite çalışmalarını konu edinmiştir.[303] Ardından Güney Kore, Nevai Özel Ekonomik Bölgesi'nin kurulması amacıyla 2009 yılında Özbekistan'a tavsiyelerde bulunmuştur. Seul, 2010 yılında Taşkent'in inovasyona dayalı sürdürülebilir ekonomik kalkınmasına destek vermek maksadıyla orta ve uzun vadeli kalkınma planları hazırlamıştır.[304] 2015 yılındaki çalışmalarda Özbekistan'ın ekonomik kalkınmasını destekleyen politikalar analiz edilirken, son olarak 2017 yılında ise Özbekistan'a kamu politikaları alanında danışmanlık hizmetleri verilmiştir.[305] Öte yandan Güney Kore Kırsal Kalkınma İdaresi tarım sektöründeki verimliliği artırmak amacıyla 2009 yılında Özbekistan'da Yurtdışı Tarım Merkezi (KOPIA) adlı bir kuruma hayatiyet kazandırmıştır. Kırsal Kalkınma İdaresi, 1972 yılından bu yana uluslararası iş birliği projeleri çerçevesinde yabancılara Güney Kore'nin ileri tarım teknolojilerini nakletmektedir. Güney Kore, Özbekistan'da

---

[301] Aynı yerde.
[302]Özbekistan Ekonomik Kalkınma Tecrübe Paylaşımı Projesi (KSP)Talep Anketi ve Ayrıntılı Bilgi Toplama Raporu, Uluslararası Kalkınma İşbirliği Merkezi, 2012, s.2.
[303] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.274-276.
[304] Özbekistan Ekonomik Kalkınma Tecrübe Paylaşımı Projesi (KSP)Talep Anketi ve Ayrıntılı Bilgi Toplama Raporu, Uluslararası Kalkınma İşbirliği Merkezi, 2012, s.2.
[305] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.274-276.

KOPIA'yı hayata geçirerek tarım sektörünü geliştirmeye matuf projeleri uygulamaya çalışmaktadır.[306] Ezcümle KOPIA, Güney Kore'nin ileri tarım teknolojisinin Özbekistan'a naklinde önemli bir rol üstlenmektedir. Şöyle ki söz konusu merkez, Özbekistan'da bahçecilik, çeltik üretimi, hayvancılık, pamuk ekimi gibi alanlarda verimliliğin artırılmasına katkı sunmaktadır. KOPIA, Özbekistan'da modern seraların yapılması, sebze ve meyvelerin muhafaza edilmesi amacıyla soğuk hava depolarının kurulması gibi önemli projelere hayatiyet kazandırabilmek için kesenin ağzını açmaktadır.[307] Ayrıca KOPIA, Özbekistan vatandaşlarının çiftçilik becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim öğretim programları da yapmaktadır. Diğer yandan Güney Koreli Myungsung Pragon firması ve Özbekistan hükûmeti, Sir Derya vilayetindeki 10 hektarlık bir alana Güney Kore teknolojisi ile donatılmış modern bir tarım serası inşa etme konusunda anlaşmışlardır. Bu projenin ardından Nukus iline de benzer bir sera kurulması amacıyla mutabakata varılmıştır.[308]

Güney Kore, 2013-2017 yılları arasında Özbekistan'da bir e-devlet projesi yürütmüştür. Ardından Seul yönetimi, Taşkent'in teknolojik kalkınmasını desteklemek amacıyla 2020 yılında bu ülkede bir e-devlet iş birliği merkezi açmıştır.[309] 2020-2022 yılları arasında hizmet veren bu merkeze iki ülke tarafından 4 milyon dolar bütçe ayrılmıştır. Ayrıca bu merkeze her iki ülkeden üçer kişi olmak üzere toplam altı personel sevk edilmiştir.[310] Söz konusu birim, Güney Kore e-devlet modelinin Özbekistan'a uyarlanmasında önemli görevler ifa etmiştir. Diğer yandan Korea Trade Information and Communication (KTNET) firması Özbekistan'da bir e-ticaret platformu kurmuştur. Kasım 2017'de tanıtılan bu proje; Özbekistan'daki şirketlerin sözleşme, ödeme, lojistik, teslimat vb. işlemlerini kolaylıkla gerçekleştirmelerini ve bunu işletecek insan gücünü eğitmelerini hedeflemiştir. Bu minvalde söz konusu platformun hayatiyet kazanmasıyla birlikte Özbekistan'daki ihracat firmaları rahatlıkla

---

[306] Choi Hee-Young, KOPIA Özbekistan Merkezi Başkanı Ahn Hee-Seong'un Tarım Diplomasisi, 12.02.2020, http://www.horsebiz.co.kr/news/articleView.html?idxno=46282, (05.09.2023).
[307]Choi Hee-Young, İki Ülke Arasında Zirve Yoluyla Özel Birleştirme Ortaklıkları Anlaşması, 20.04.2019, https://www.mediapia.co.kr/news/articleView.html?idxno=14896, (05.09.2023).
[308] Park Kyung Hee, Myungsung Pragon Firması Özbekistan'da Sera İnşa Etti, 29.04.2021, https://uznews.kr/396, (05.09.2023).
[309] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.177.
[310]Kore Özbekistan e-Devlet ve Dijital Ekonomi İşbirliği Merkezinin Kurulması, https://prapp.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=524, (05.09.2023).

müşteri bulmaya başlamışlar, ödeme ve navlun teslimatlarını kolaylıkla halledecek hâle gelmişlerdir.[311] Öte yandan Güney Kore ve Özbekistan ikinci anılan ülkenin gümrük sistemini ıslah etmek amacıyla bir anlaşma imzalamışlardır. Ayrıca iki ülke "Yetkilendirilmiş Yükümlü Danışmanlık (AEO)" sisteminin Özbekistan'da uygulamaya koyulması konusunda mutabakata varmışlardır.[312] AEO, gümrük işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılmasına yardımcı olmaktadır. Velhasıl Güney Kore'nin Özbekistan ile gelişmiş gümrük teknolojisini ve bu konudaki bilgi birikimini paylaşması gümrük işlemlerinin daha hızlı ve etkin bir şekilde tamamlanmasına yol açmıştır.[313]

Korea Rural Community Corporation, Youshin, Fivetech ve Geo C&I firmaları 2016-2021 yılları arasında Taşkent'te toplam değeri 700 milyon dolar olan su yönetimi projesini hayata geçirmişlerdir. Söz konusu şirketler Özbekistan'da su yönetimi ana planının oluşturulması, su yönetimi kapasite geliştirme programının yürütülmesi ve su bilgi programının kurulması gibi çeşitli faaliyetler gerçekleştirmişlerdir. İki ülke, bu proje vasıtasıyla yeni bir su yönetim planı oluşturarak su kaynaklarının doğru kullanılmasını sağlamayı ve gelecekte yaşanması muhtemel sorunların önüne geçmeyi amaçlamaktadır.[314] Ayrıca Özbekistan hükûmeti su kullanımını ve dağıtımını denetleyerek su kaçaklarına son vermeyi hedeflemektedir. Bu projenin ardından Kore Su Kaynakları Şirketi ve Asya Kalkınma Bankası, Özbekistan'ın su yönetiminin ve altyapısının modernizasyonuna 2021-2023 döneminde destek vereceklerini açıklamışlardır. Söz konusu şirket, Güney Kore'nin gelişmiş su teknolojisinin ve bu konudaki uzman kişilerin üç yıl boyunca bölgeye gönderileceğini ilan etmiştir. Bu minvalde aynı firma bölgede yeni bir içme suyu tesisi inşa etme ve bu tesislerin bakım ve onarımına ilişkin eğitimler vermeyi taahhüt

---

[311]Kwon Oh Eun, Korea Trade Information and Communication, Özbek Kamu e-Ticaret Platformunu Kuruyor, 30.06.2022, https://biz.chosun.com/industry/company/2022/06/30/3VGBOD63RNFRXBJUX6GCPEQEAU/, (05.09.2023).

[312]Lee Yong Jeong, Kore Gümrük Servisi, Orta Asya Ülkeleriyle Ticareti Kolaylaştırmak için Asya Kalkınma Bankası ile El Ele Veriyor, 30.03.2023, https://www.kcnews.org/news/articleView.html?idxno=4333, (05.09.2023).

[313]Lee Chun Gyu, Kore Gümrük Servisi, Orta Asya Ülkeleriyle Ticareti Kolaylaştırmak İçin Asya Kalkınma Bankası ile El Ele Verdi, 30.03.2023, https://www.intn.co.kr/news/articleView.html?idxno=2028021, (05.09.2023).

[314] https://www.oda.go.kr/opo/bsin/bsnsSumryDocDetail.do?P_BSNS_NO=2016-00047, (05.09.2023).

etmiştir. Aslında bu şirketin bölgeyle ilk teması, Aralık 2020'de Özbekistan'ın su ve kanalizasyon şirketi Uzsuvtaminot ile su temininde karşılıklı iş birliği konusunda bir mutabakat zaptı imzalamasıyla başlamıştır. Kore Su Kaynakları şirketi bu tarihten itibaren ileri teknolojisi ve bilgi birikimi sayesinde Özbekistan'daki su sorunlarının çözümüne yardımcı olmaya öncülük etmiştir.[315] Öte yandan Korea Corparation ve Özbekistan Okul Öncesi Eğitim Bakanlığı bir iş birliği anlaşması imzalamıştır ki bu mukavele yardımıyla söz konusu şirket, Özbekistan'daki binalarda enerji verimliliğinin artırılması hususunda danışmanlık hizmeti vereceğini ve birkaç anaokulu binasının onarımına destek sağlayacağını beyan etmiştir.[316] Özbekistan Okul Öncesi Eğitim Bakanı Agrippina Shin; Seul'un Taşkent'teki anaokullarının ıslahına yaptığı katkılardan memnuniyet duyduğunu dile getirmiştir. Ayrıca söz konusu firma ülkede eskiyen enerji santrallerini yenilemeyi düşünmektedir. Buna göre aynı şirket, çok büyük maliyetler gerektiren yeni santrallerin inşasına yönelmeden mevcut santrallerin verimliliğini yükseltecek bir öneride bulunmuştur.[317] Güney Kore'nin TSK şirketi ve Özbekistan hükûmeti arasında 10 Haziran 2020 tarihinde bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede Harizm vilayetine evsel katı atık tesisi inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. TSK firması; atık su arıtma, endüstriyel ve evsel atıkların geri dönüşümü, yenilenebilir enerji kaynakları ve diğer çevre projeleri üzerine çalışmaktadır. Ayrıca Güney Koreli Sejin firması ve Özbekistan hükûmeti arasında Apgurgan ve Maidontol atık depolama alanlarında üretilen gazlardan bir elektrik santrali inşa etmek amacıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir.[318]

Güney Kore ve Özbekistan İnşaat Araştırma Enstitüleri ortak bir projeye imza atmışlardır. Böylece Özbekler, Güney Korelilerin bilgi birimi ve deneyimleriyle ülkelerindeki mevcut eski binaların onarımını yapmayı düşünmüşlerdir. Özbekistan hükûmeti, geçmişte yaşanan acıların (1966 depremi) tekrarlanmaması için konut

---

[315] Kim Han Gyeol, Kore Su Kaynakları Şirketi ve Asya Kalkınma Bankası, Özbek Su Tedariki Yeteneğini Geliştirmek için Güçlerini Birleştiriyor, 13.09.2021, https://m.ecomedia.co.kr/news/newsview.php?ncode=1065592148068004, (05.09.2023).

[316]Hye Rin Yoo, Kore Enerji Ajansı, Özbekistan'daki AnaOkulu Binası Modernizasyon Projesini Destekliyor, 17.04.2019, https://www.energykorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=35527, (06.09.2023).

[317]Aynı yerde.

[318] Yang In Beom, Çevre Bakanlığı Özbekistan'da Çöp Gazı Santrali Kuruyor, 27.01.2023, http://www.gasnews.com/news/articleView.html?idxno=108754, (06.09.2023).

güvenliğine büyük önem vermektedir.[319] Diğer yandan Hanshin şirketi ve Hokand Belediyesi 9 Haziran 2020 tarihinde bir toplantı gerçekleştirerek bu şehir merkezinde bulunan 34 hektarlık bir arazi üzerine Güney Kore mimarisiyle bir apartman inşa edilmesine karar vermişlerdir. Hokand Belediyesi yetkilileri, Güney Koreli şirketlere inşaat malzemeleri tedarikinin yanında elektrik, su, doğal gaz vb. levazımın sağlanması noktasında ellerinden gelen yardımları yapacaklarını garanti etmişlerdir.[320] Şöyle ki bu proje iki ülke arasındaki dostluğun bir nişanesi olmuştur. Ayrıca Güney Kore hükûmeti, mesleki yeterliğe sahip, yenilikçi ve rekabetçi bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Taşkent, Semerkant ve Şehr-i Sebz'de Mesleki Eğitim Merkezleri açmıştır.[321] Seul, okul öncesi eğitim çocuklarının bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini desteklemek amacıyla çalışmalar yürütmektedir.

Güney Kore hükûmetinin 2010 yılı itibariyle Özbekistan'a yaptığı toplam yardımlar 9 milyon dolara tekabül ederken, 2021 yılında bu rakam 160 milyon dolara yükselmiştir.[322] Yardım rakamlarındaki artış Seul'un sağlık sektöründe Taşkent'e vermiş olduğu destekten kaynaklanmaktadır. İki ülke arasındaki sıkı ilişkilerin önemli bir nişanesi ise Güney Kore hükûmetinin Özbekistan'ın sağlık sektöründe gerçekleştirmiş olduğu yardımlardır. Özbekistan ve Güney Kore arasındaki tıbbi iş birliği her geçen gün gelişmekte ve pekişmektedir. Özellikle iki ülkenin 2011 yılında imzaladıkları Sağlık Anlaşması aralarındaki iş birliğinin dal budak sarmasına vesile olmuştur.[323] Güney Kore Maliye Bakanı Bahk Jae-Wan'ın 31 Ağustos 2012 tarihinde Özbekistan'a yaptığı ziyarette Özbeklere son teknoloji tıbbi cihazlarla donatılmış dünya standartlarında bir çocuk hastanesi projesinde iş birliği yapma sözü verilmiştir. Öte yandan Güney Kore Bundang Cha Hastanesi personelleri Nisan 2013'de Özbekistan'ı ziyaret ederek bu ülkedeki hastalara ücretsiz tedavi imkânı

---

[319] Özbekistan Hükûmetiyle İnşaat Teknolojisi Alanında İşbirliğinin Güçlendirilmesi, 09.03.2023, https://www.kict.re.kr/board.es?mid=a10105060000&bid=pressrls&list_no=16800&act=view, (06.09.2023).
[320] Hanshin Firması, Hokand Bölgesinde Konut İnşa Ediyor, 13.06.2020, https://uznews.4kr/287, (07.09.2023).
[321] KOICA, Semerkand'da Eğitim Merkezi Açıyor, 12.03.2015, https://www.yna.co.kr/view/AKR20150312104000371, (07.09.2023).
[322] Song Youngchan, KOICA, Korona Sonrası Döneme Hazırlık Amacıyla Özbekistan'a 99,2 Milyar Won Yardım Sağlayacak, 17.12.2021, https://www.hankyung.com/politics/article/202112176307i, (09.09.2023).
[323] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.315.

sağlamışlardır. Bu bağlamda pediatri servisinde gözetim altında bulunan kalp hastası çocuklar uzman doktorlar tarafından muayene edilmişlerdir.[324]

İki ülke arasında 2015-2017 döneminde sağlık alanında toplam değeri 58 milyon dolara tekabül eden 11 proje hayata geçirilmiştir.[325] Güney Kore hükûmeti, ODA ve EDCF gibi yardım fonları aracılığıyla bir yandan Özbekistan'ın sağlık sektörünün gelişimine omuz verirken, diğer yandan hastane yönetim sistemlerinin yenilenmesi ve sağlık personellerinin eğitilmesi hususlarında Taşkent'i desteklemiştir.[326] Ayrıca Güney Kore hükûmetinden lisans almış sağlık personelleri ayrı bir akreditasyon prosedürü olmaksızın Özbekistan'da çalışma hakkına sahip olmuşlardır.[327] KOICA, 2018 yılında Taşkent Tıp Akademisi'nin ev sahipliğinde yaklaşık 200 Özbek doktor ve tıp öğrencisinin katıldığı bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansta Güney Kore'nin alternatif tıbbı tanıtılarak, Koreli doktorlar tarafından bu tıp çeşidinin teknikleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Alternatif tıbbın özellikle kronik, dejeneratif ve tedavisi mümkün olmayan hastalıkların önlenmesinde ve geriatrik hastalıkların tedavi edilmesinde mükemmel sonuçlar doğurması Özbekistan'ın bu konuya olan ilgisini tetiklemiştir.[328] Ayrıca Güney Kore alternatif tıbbının, Özbekistan'da uygulanabilmesi amacıyla konferansın her yıl düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Güney Kore'nin tıbbi bilgi birikimini Özbekistan ile paylaşması yalnızca Özbek halkının sağlığına kavuşmasına değil, aynı zamanda Seul ve Taşkent arasındaki dostluğun pekişmesine de büyük katkı sağlamaktadır.

Diğer yandan Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-In'in 19 Nisan 2019 tarihli Özbekistan ziyareti sağlık sektöründeki iş birliği projelerinin önünü açmıştır. İki ülke ortak bir "sağlık iş birliği merkezi" kurulmasına ilişkin mutabakat zaptı imzalamıştır. Seul ve Taşkent bu görüşmede tıbbı personel değişimi ve ilaç temini konularını öncelikli olarak belirleyerek, uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu oluşturulmasını kararlaştırmışlardır.[329] Taşkent Tıp Akademisi'nde Güney Kore-Özbekistan Alternatif Tıp Merkezi açılmıştır. Söz konusu tarihte her iki ülkeden yaklaşık 150 sağlık personelinin katıldığı bir forum

---

[324] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.315-326.
[325]Özbekistan Tıbbi Kore Dalgasının Yeni Merkezi Olarak Ortaya Çıkıyor, 26.08.2016, https://cistoday.com/, (09.09.2023).
[326] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e, s.316.
[327] Min Byeong Gi, Doğal kaynak raporu Özbekistan ile Ekonomik İttifak Orta Asya ve Güney Kore Arasındaki Diplomatik Alanın Genişletilmesi, 16.12.2021, https://news.nate.com/view/20211216n10968, (10.09.2023).
[328] Özbek Doğu Tıbbına Artan İlgiyi Hissedebiliyorum, 23.07.2018, https://cistoday.com, (10.09.2023).
[329] Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e, s.318.

düzenlenmiş, sağlık sigortası ve medikal turizm alanlarında iş birliği imkânları tartışılmıştır.[330] Güney Kore'nin Acryl firması söz konusu ülkeye bir hastane bilgi sistemi (HIS) kurmuştur. Ayrıca Acryl ve Güney Kore Inha Üniversitesi Hastanesi Özbekistan'da ortak bir teknoloji semineri düzenlemişlerdir.[331]

İki ülke sağlık sektöründe ortaklaşa yürüttüğü iş birliği projelerini devam ettirme arzusundadır. Bunun sebebi Özbeklerin Güney Kore'nin sağlık sistemini takdir etmeleridir. Şöyle ki Güney Kore hükûmeti, Buhara'da 25 Kasım 2019 tarihinde Himchan Hastanesi adlı bir sağlık kurumunu faaliyete sokmuştur. Güney Kore Sağlık Bakanlığı bu hastanenin inşaatına 360 milyon won bağış yapmakla kalmamış ayrıca bu kuruma 10 milyar won değerinde tıbbi cihaz da hibe etmiştir.[332]

Güney Kore, korona-19 salgını döneminde de Özbekistan hükûmetine yardım elini uzatmıştır. Bu minvalde Güney Kore, Özbekistan Sağlık Bakanlığına toplam değeri 4 milyon dolar olan 97 çeşit tıbbi malzeme bağışlamıştır.[333] Güney Kore'nin bölgeye ulaştırdığı 87 adet oksijen tüpü hastalara can vermiştir.[334] Güney Kore hükûmeti tarafından gönderilen ilk insani yardım malzemesi uçağı 26 Nisan 2020 tarihinde Taşkent'e ulaşmıştır. Yaklaşık 1 milyon dolar değerinde çeşitli tıbbi malzemeler gönderilmiştir. Güney Kore hükûmeti Özbekistan'a 10 Temmuz'da 144 bin, 22 Temmuz'da 200 bin maske hibe etmiştir. Korea Land and Housing Corporation (LH) firması Özbekistan'da 10 bin adet el dezenfektanı dağıtmıştır.[335] KOICA, Taşkent'e nisan ayında 250 bin dolar

---

[330]Orta Asya'da Sağlık ve Tıbbi İşbirliğinin Temelini Oluşturuyoruz, 24.04.2019, https://www.khidi.or.kr/board/, (12.09.2023).

[331] Bang Eun Ju, 1.500'e Yakın Özbek Hastanesi Kore'nin Yardımıyla Bilişim Hastanesine Dönüştürüldü, 28.07.2022, https://zdnet.co.kr/view/?no=20220726074634, (12.09.2023).

[332] Dijital sağlık teknolojileri ve akıllı tıbbi cihazlar ile donatılmış olan bu hastanede ortopedi, beyin cerrahisi, genel cerrahi, dâhiliye ve nöroloji bölümleri faaliyet göstermektedir. Söz konusu hastanenin merkez şubesi Güney Kore'nin Incheon şehrinde bulunmaktadır. 2002 yılında hastalara kapılarını açan bu kurum söz konusu tarihten bu yana halk arasında büyük bir itibar kazanmıştır. Ağırlıklı olarak eklem ve omurga hastalıkları üzerine uzmanlaşmış olan bu sağlık kurumu hastalarına kaliteli bir tedavi sunmak amacıyla en yeni ve modern teknolojileri kullanmaktadır. Himchan Hastanesi'ndeki odalar hastaların ve doktorların rahatları düşünülerek CT ve MR görüntüleme aletleriyle donatılmıştır. Ayrıca Güney Kore'de görev yapan doktorların Buhara'daki hastalara kendi ülkelerinden teşhis koyabilecekleri bir görüntülü arama sistemi kurulmuştur. Doktorlar hastanın durumunu ilkin video konferans yöntemiyle değerlendirerek icabı hâlinde tedavi amacıyla Buhara'ya intikal etmektedirler. Ezcümle Buhara Himchan Hastanesi, son teknoloji ekipmanları ve uzman doktorları sayesinde dünya standartlarında hizmet sunmaktadır (Gim, Yong Çin,,vd., a.g.e., s.315-326).

[333] KOICA, Basın Bülteni, 14.05.2021, https://www.koica.go.kr/koica_kr/, (12.09.2023).

[334] Soohyun Lee, Hükûmet, Koronavirüsle Mücadeleyi Desteklemek Amacıyla Özbekistan'a 87 Oksijen Tüpü Bağışladı, 13.10.2021, https://www.spnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=44487, (12.09.2023).

[335] Seungsu Han, Özbekistan'a Kovid-19 Karantina Malzemeleri Sağlanıyor, 30.04.2020, https://www.straightnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=73535, (15.09.2023).

değerinde test kiti, temmuz ayında 300 bin dolar değerinde tıbbi maske göndermiştir. Ayrıca KOICA, korona virüs sonrası dönemde ülke ekonomisinin toparlanmasına destek vermek amacıyla 2022-2024 döneminde Taşkent'e 100 milyar won kalkınma yardımı yapılacağını açıklamıştır.[336] Güney Kore Bomi İnşaat, Keumkang Pharmaceutical ve Asco şirketleri Özbekistan'ın korona-19 ile mücadelesine omuz vermek amacıyla bölgeye 100 bin dolar değerinde yardım malzemeleri ulaştırmışlardır. Koreli firmalar Taşkent'e 36 adet son teknoloji hasta yatağı, 2.200 adet hızlı PCR testi bağışlamıştır.[337] Güney Kore'nin Gwangju şehrinde yaşayan Koryo Saramlar ise korona salgını ile mücadele eden soydaşlarına 2 milyon won yardımda bulunmuşlardır.[338] On gün boyunca devam eden bağış toplama etkinliğine Gwangju'ya yerleşen Özbek asıllı Koreliler katılmışlardır. Özellikle 2012 yılında Gwangju'ya göçerek burada restoran ve market işleten Koryo Saram Olga Jeon, 1 milyon won bağışta bulunarak kampanyaya önemli bir katkıda bulunmuştur.[339] Güney Kore Üniversitesi Anam Hastanesi Anesteziyoloji Bölümü Profesörü Yoon Seung-Joo danışman doktor sıfatıyla Özbekistan'a intikal etmiştir. Kardiyopulmoner rehabilitasyon ve yoğun bakım ünitelerinde dalının en iyilerinden biri olarak gösterilen Profesör Yoon kendini buradaki hastaları iyileştirmeye adamıştır.[340] Güney Kore Üniversitesinden Profesör Choi Jae-Wook ise 29 Mart tarihinde acilen Taşkent'e gönderilmiştir. Profesör Choi, yaklaşık bir ay boyunca Özbekistan Başbakanı'nın yakın danışmanı olarak görev almış, korona-19 ile ilgili önemli kararlar alınmasına yardımcı olmuştur. Özbekistan'a intikal eden ekibin başındaki Profesör Dr. Jaewook Choi buradaki üstün başarıları neticesinde birinci sınıf sağlık nişanıyla ödüllendirilmiştir.[341]

---

[336] KOICA, Korona Sonrası Döneme Hazırlık Amacıyla Özbekistan'a Yardım Sağlayacak, 17.12.2021, https://www.hankyung.com/politics/article/202112176307i, (15.09.2023).
[337] Gil So Yeon, Özbekistan'ın Koronavirüs Desteği Talebine Yanıt Olarak Kore İntikamcıları Kuruldu, 28.04.2020, https://www.theguru.co.kr/news/article.html?no=10504, (15.09.2023).
[338]Lee Sam Seop, Özbekistan Gwangju Kore Köyü, Koronavirüs Fonlarını Bağışladı, 04.10.2020, http://www.mdilbo.com/detail/SexeuZ/600217, (15.09.2023).
[339] Aynı yerde.
[340]Shin Hyeong Joo, Kore Üniversitesi Tıp Merkezi, Özbekistan'a COVID-19 Klinik Danışman Profesörü Gönderdi, 29.04.2020, http://www.monews.co.kr/news/articleView.html?idxno=210284, (15.09.2023).
[341]Jae Wook Choi, Kore Üniversitesi Tıp Fakültesi, Özbekistan'da Birinci Sınıf Sağlık Madalyası ile Ödüllendirildi, 16.09.2020, https://tekdeeps.com/professor-jae-wook-choi-university-of-korea-university-medical-school-awarded-the-first-class-health-medal-in-uzbekistan/, (18.09.2023).

3.3.2. Dış Ticaret

Güney Kore'nin Orta Asya Cumhuriyetleri ile dış ticaret verileri incelendiğinde, 2005-2021 döneminde Seul'un bölge ülkeleri ile toplam ihracatının 2.861.517.062 dolar, toplam ithalatının ise 13.333.023 dolar olarak gerçekleştiği gözlenmektedir. Tablo 1'e bakıldığında Güney Kore'nin en yüksek ithalatı 2016-2021 döneminde 7.741.480 milyon dolar ile Kazakistan'dan gerçekleştirdiği görülmektedir. En yüksek ihracat ise 2005-2009 döneminde 1.892.971.375 milyar dolar ile Özbekistan'a yapılmıştır. Güney Kore'nin Orta Asya ülkelerine ihracatının, ithalatına göre her dönem daha fazla olduğu görülmektedir. İhracat fazlalığında otomobil, demir-çelik ürünleri ile çeşitli makineler rol oynamaktadır.[342] Ayrıca Güney Kore ile Kazakistan arasındaki ihracat ve ithalat verilerinin istikrarlı bir yükseliş gösterdiği göze çarpmaktadır. Şöyle ki küresel salgın hastalık süreci bile iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri sekteye uğratamamıştır.

Tablo 1 Güney Kore'nin Orta Asya Ülkeleri ile Dış Ticaret Hacmi 2005-2021 (Bin Dolar)

	Dönem	**İhracat**	**İthalat**	**Dış Ticaret Hacmi**
Özbekistan	2005-2009	1.892.971.375	1.530.074	1.894.501.449
	2010-2015	1.020.913	200.757	1.221.670
	2016-2021	936.688.189	120.789	936.808.978
	Toplam	**2.830.680.477**	**1.851.620**	**2.832.532.097**
Kazakistan	2005-2009	1.798.080	1.291.120	3.089.200
	2010-2015	4.682.314	2.132.891	6.815.205
	2016-2021	7.118.898	7.741.480	14.860.378
	Toplam	**13.599.292**	**11.165.491**	**24.764.783**
Türkmenistan	2005-2009	107.928	4.742	112.670
	2010-2015	1.062.187	2.078	1.064.265
	2016-2021	77.883	305	78.188
	Toplam	**1.247.998**	**7.125**	**1.255.123**
Tacikistan	2005-2009	115.341	84.999	200.340
	2010-2015	220.599	185.505	406.104
	2016-2021	184.159	11.999	196.158
	Toplam	**520.099**	**282.503**	**802.602**
Kırgızistan	2005-2009	540.439	8.117	548.556
	2010-2015	808.790	15.197	823.987
	2016-2021	520.675	2.970	523.645
	Toplam	**1.869.904**	**26.284**	**1.896.188**
Toplam	**2005-2021**	**2.861.517.062**	**13.333.023**	**2.861.250.793**

Kaynak: Bu satırların yazarı tarafından (https://www.trademap.org/Index.aspx, (18.09.2023).) adresindeki verilere istinaden oluşturulmuştur.

[342] Kore ile Özbekistan Arasındaki Ticaret ve Yatırımın Mevcut Durumu ve Koreli Şirketlerin Giriş Planları, 18.12.2007, https://eiec.kdi.re.kr/policy/domesticView.do?ac=0000084968, (18.09.2023).

Öte yandan Güney Kore'nin Özbekistan'a başlıca ihracat kalemleri; makineler, otomobiller, parçalar, motorlar, örme kumaşlar, çelik levhalar, çinko, sentetik reçineler ve mobilyalar olarak açıklanmıştır. İthalatın büyük bir kısmını ise tarım ürünleri, uranyum, azotlu gübre, elyaf, iplik ve pamuk oluşturmaktadır.[343]

Tablo 2 Güney Kore'nin Orta Asya Ülkelerinde Gerçekleştirdiği Yatırımlar (milyon dolar)

	Dönem	**Yatırım Miktarı**
Özbekistan	1991-2000	233,4
	2001-2010	307,7
	2011-2020	232,9
	Toplam	**774,0**
Kazakistan	1991-2000	118,8
	2001-2010	1.707,9
	2011-2020	834,5
	Toplam	**2.661,2**
Türkmenistan	1991-2000	0
	2001-2010	0
	2011-2020	0,9
	Toplam	**0,9**
Tacikistan	1991-2000	29
	2001-2010	30,5
	2011-2020	0,3
	Toplam	**59,8**
Kırgızistan	1991-2000	8,8
	2001-2010	68,6
	2011-2020	22,6
	Toplam	**100**
Toplam	**1991-2020**	**3.595,9**

Kaynak: Bu satırların yazarı tarafından Kim Yong Chin,,vd. Güney Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30. Yıldönümü: Ekonomik İş Birliğinin Değerlendirilmesi ve 4 Ana Görev, KIEP makalesindeki verilere istinaden oluşturulmuştur.

Tablo 2'de Güney Kore'nin 1991'den 2020 yılına kadar geçen 30 yıllık süreçte Orta Asya'daki doğrudan yatırımları onar yıllık üç döneme ayrılarak incelenmiştir. Seul'un 1991-2000 yılları arasında Taşkent'e gerçekleştirmiş olduğu yatırım miktarına bakıldığında 1996 yılında 78,1 milyon dolar ile zirve yaptığı görülmektedir. Ancak ertesi yıl döviz krizinin patlak vermesiyle birlikte Güney Kore'nin yatırımları 1998

[343] Gim, Yong Çin,,vd.,a.g.e., s.18.

yılından itibaren düşüşe geçmiştir. Özbekistan, 233 milyon dolarla yaklaşık %60'lık bir pay ile bölgedeki en yüksek yatırım oranına sahip ülke konumundadır. Seul'un 2001'den 2010 yılına kadar Taşkent'e gerçekleştirmiş olduğu toplam yatırım miktarı 307,7 milyon dolara tekabül etmektedir. Seul'un yatırımları özellikle 2006 yılından sonra önemli bir artış göstererek 70 milyon dolara ulaşmıştır. Bu durum Güney Kore'nin Özbekistan'daki iş ortamının iyileşmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak 2008 mali krizinin etkisi ile birlikte yatırım oranları tekrar düşüşe geçmiştir. Şöyle ki Güney Kore'nin 2011-2020 yılları arasında Özbekistan'a yaptığı yardım miktarının önceki on yıla göre azaldığı görülmektedir. Bu durum bölgede 2008 küresel mali krizinin etkilerinin hissedilmesinden kaynaklanmıştır. Mali kriz Taşkent'in ekonomik olarak toparlanmasını geciktirerek piyasalardaki durgunluğun devam etmesine sebebiyet vermiştir. 2011-2020 yılları arasında Güney Kore'nin Özbekistan'daki toplam yatırımları 232,9 milyon dolar olarak açıklanmıştır. Seul'un yatırımlarının gerilemesinde korona salgını da etkili olmuştur. Yani 2020 yılında Güney Kore'nin yatırım miktarı neredeyse yarı yarıya düşmüştür.

3.3.3. Güney Koreli Firmalar

Güney Koreli firmalar iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişip serpilmesine önemli bir katkı yapmışlardır. Şöyle ki Özbekistan'da Güney Koreli firmalar tarafından birçok önemli proje hayata geçirilmiştir. Bu projeler arasında Nevai Havalimanı, Mübarek Gaz Santrali Projesi, Üstyurt Gaz Kimya Arıtımevi, Kaşkaderya Doğal Gaz Sıvılaştırma Tesisi ve Kandim Doğal Gaz Rafinerisi bulunmaktadır. Özbekistan'daki bazı önemli Koreli yatırımcılar ise; Hyundai, Daewo, Korean Air, SK&EC ve KEPCO gibi şirketlerdir. Özbekistan'daki Koreli firmalar; enerji, ulaşım, altyapı ve tekstil gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedirler. Ancak söz konusu firmalar özellikle enerji sektörüne el atmış durumdadırlar. Şöyle ki 2006 yılında Uzbek-neftegaz ile Korea Gas ve Korea National Oil şirketleri arasında imzalanan akit gereği Güney Kore Cumhuriyeti, Özbekistan'da petrol ve doğal gaz arama hakkı kazanmıştır. Ayrıca Güney Kore'nin Orta Asya'ya yönelmesinin nedenlerinden biri olan uranyum ihtiyacı, Korea Electric Power şirketi ve Taşkent arasında 2008 yılında imzalanan bir mukavele mucibinde büyük ölçüde

karşılanmıştır.[344] Öte yandan Hyundai şirketi, Özbekistan'ın Kandym bölgesinde 2,68 milyar dolarlık yatırıma mal olan bir gaz rafinerisi inşa etmiştir.[345] Büyük ölçekli yatırımlara devam eden Hyundai firması bu kez Kaşkaderya bölgesinde 2,62 milyar dolar (yaklaşık 3,1 trilyon won) değerinde bir doğal gaz sıvılaştırma tesisi yapmıştır.[346] Kore Export-Import Bankası ve Korea Trade Insurance Corporation ise projeye 880 milyon dolarlık bir finansman sağlamıştır. Bu tesiste yıllık 670 bin ton motorin, 270 bin ton kerojen ve 360 bin ton nafta gibi katma değeri yüksek petrol ürünleri imal etmektedir. Söz konusu tesisin inşaatı 2021 yılında tamamlanmıştır.[347] Ayrıca Hyundai firması, Karakalpakistan Takhiatash Elektrik Santralinde 280MW kapasiteli bir kombine doğal gaz çevrim türbini ünitesi kurmuştur.[348] Bir diğer Güney Koreli firma SK E&C, Mubarek Termik Santrali'ni yenilemek amacıyla 600 milyon dolarlık bir projeye imza atmıştır.[349] 30 yılı aşkın bir süredir hizmet veren bu tesise 300 ila 450 MW kapasiteli çevre dostu ve yüksek verimli yeni enerji santralleri eklenmiştir.[350] Öte yandan SK E&C firması, bu projede görev alarak Özbekistan'daki konumunu sağlamlaştırmıştır. Öyle ki SK E&C ve Uzbekneftegaz Buhara bölgesinde yer alan bir petrol rafinerisinin ıslah çalışmalarında ortak hareket etme kararı almışlardır.[351]

Yukarıda vurgulandığı üzere Güney Koreli firmaların başarıyla yürüttükleri projeler iki ülkenin iş birliği kapsamının zamanla ulaşım, altyapı ve tekstil gibi pek çok farklı alana yayılmasını sağlamıştır. Güney Koreli firmalar ilkin ulaşım sektöründe yapılan iş birliği kapsamında Nevai Havalimanı'nı yenileme çalışmaları başlatmışlardır. Doğal kaynak rezervlerine yakınlığı hasebiyle bu havalimanı

---

[344] Tezer, a.g.e., s.35.
[345] Deoksu Kim, Hyundai Engineering Özbekistan'ın En Büyük Gaz İşleme Tesisini İnşa Edecek, 27.04.2016, http://www.conslove.co.kr/news/articleView.html?idxno=42233, (21.09.2023).
[346] Lee Ha Young, Hyundai Engineering Özbekistan'da 3 Trilyon Wonluk GTL Tesisini Tamamladı, 29.12.2021, https://www.insightkorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=94199, (21.09.2023).
[347] Aynı yerde.
[348]Katta Yulduz, Takhiatash Termik Santrali Kurulumu, 20.06.2020, https://uznews.kr/306, (21.09.2023).
[349] Hwang So Seon, Koreli Şirketlerin Büyük Ölçekli Özbek Projelerine Katılımının Doğrulanması, 20.12.2021, http://www.globalnewspaper.co.kr/news/articleView.html?idxno=11290, (21.09.2023).
[350]Con Se Çin SK E&C, Özbekistan'daki Mubarek Enerji Santralinin Münhasır İş Geliştirme Hakları, 01.02.2021, https://dealsite.co.kr/articles/70461, (22.09.2023).
[351] Jinsu Kim, SK E&C, Özbekistan'daki Mubarek Termik Santrali Modernizasyon Projesi İçin 600 Milyon Dolarlık Sözleşme Kazandı, 01.02.2021, https://www.hankyung.com/realestate/article/202102012742i, (22.09.2023).

seçilmiştir.[352] Bu girişim başlangıçta her ne kadar bir havalimanı yenileme projesi olarak düşünülmüşse de daha sonra bunun kara ve hava yollarını birbirine bağlayan bir "taşıma ağı" hâline getirilmesine karar verilmiştir. Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov, bu havalimanının işletme haklarını Korean Air'e devretmiştir.[353] Korean Air, Nevai'yi uluslararası bir havalimanı ve lojistik merkeze dönüştürmüştür. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı Kerimov, burayı özel ekonomik bölge ilan etmiştir. Buradaki şirketlerden 10 yıl boyunca vergi alınmaması ayrıca elektrik ve su gibi tüm temel altyapı masraflarının da devlet tarafından karşılanması kararı alınmıştır.[354] Ulaşım alanında yatırım yapan diğer bir girişimci Posco firması olmuştur. Posco, Karakalpakistan'da Nukus bölgesine 175 milyon dolar değerinde bir otoban inşa etme hazırlığındadır.[355] Özbekistan'da faaliyet gösteren diğer bir Güney Koreli firma ise Daewoo olmuştur. Söz konusu firma, Daewoo Textile Fergana'yı kurarak 2007 yılından bu yana Özbekistan'da yıllık 200 bin ton pamuk ipliği ve 15 milyon metre pamuklu kumaş üretmektedir. Bu firma Özbekistan'ın en büyük iplik fabrikalarından birisi hâline gelmiştir.[356]

3.4.Kültür ve Dil

Güney Kore'nin Orta Asya politikasında yumuşak güç unsurları önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Seul, dil ve kültür kuruluşlarına özel bir önem atfetmektedir. Güney Kore, yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullanarak Orta Asya bölgesinde kendi kültürüne ilgi duyan bir kesim oluşturma arayışı içerisindedir. 2000'li yılların başından itibaren Orta Asya'da ünlenmeye başlayan Kore Dalgası, Güney Kore'nin yumuşak güç araçlarından bir tanesidir. Kore Dalgası Çin ve Güneydoğu Asya'dan başlayarak Orta Asya bölgesine kadar yayılmıştır. Güney Kore'nin Kore Dalgası aracılığıyla Orta Asya'daki kültürel etkisini güçlendirdiğini söylemek mümkündür. Şöyle ki Orta Asya coğrafyasında yaşayan Koryo Saramların

---

[352] Young, a.g.e., s.4.
[353] Nevai Özel Ekonomik Bölgesi Özbekistan'ın İtibarını Yeniden Kazandıracak, 19.10.2019, https://www.hani.co.kr/arti/PRINT/330255.html, (22.09.2023).
[354] Aynı yerde.
[355] Jeonghwan Choi, POSCO Özbekistan'da Modern Bir Yol İnşa Ediyor, 26.12.2013, https://www.asiatime.co.kr/50904?1=1#_mobwcvr#_doyouad, (22.09.2023).
[356] KOTRA, Özbekistan, Taşkent Ticaret Merkezi, 2013, s.99.

varlığı, Kore Dalgasının söz konusu bölgede daha hızlı bir şekilde yayılmasına yol açmaktadır. Etnik Koreliler ile yerli Orta Asya halklarının kültürel benzerlikleri, Güney Kore ve Orta Asya arasındaki kültürel ilişkilerin canlı kalmasını sağlamaktadır. Bu kültürel yakınlık Kore Dalgasının daha kolay bir şekilde anlaşılmasının ve kabul edilmesinin önünü açmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde Güney Kore'nin dış politikasında etkinliği günden güne artan yumuşak güç unsurları Seul-Taşkent ilişkileri çerçevesinde masaya yatırılmıştır. Bu minvalde Kore Dalgası başlıca yumuşak güç aracı olarak ele alınmamış, Seul hükûmetinin eğitime verdiği önem göz ardı edilmeyerek bu çerçevede gerçekleştirilen faaliyetlerin önemi vurgulanmıştır. Öte yandan Kral Sejong Enstitülerinin Güney Kore'nin kültür politikalarında ifa ettiği görev mercek altına alınmıştır. Son bölümde ise Özbekistan'da etkinliğini günden güne artıran Kore dizilerinden bahsedilmiştir.

3.4.1. Eğitim

Güney Kore, Özbekistan ile eğitim alanındaki iş birliğine büyük önem vermektedir. Güney Kore'nin Özbekistan'daki kültürel faaliyetlerinin temelini eğitim alanı oluşturmaktadır. Güney Koreliler, Korecenin Özbekistan'daki konumunu güçlendirmek amacıyla birçok faaliyet gerçekleştirmektedirler. Bunlar içerisinde en önemlisi hiç kuşkusuz Özbekistan'da Güney Kore yükseköğretim kurumlarının açılmasıdır. Bu minvalde Güney Kore ilkin Ekim 2014'te Taşkent'te Inha Üniversitesini faaliyete sokmuştur.[357] Bu eğitim kurumunda Bilgi ve İletişim Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, Yazılım Mühendisliği ve Lojistik Yönetimi bölümleri bulunmaktadır.[358] Bu bölümlerin müfredatı bizzat Güney Kore Inha Üniversitesi ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir.[359] Taşkent Inha Üniversitesi her yıl kendine has bir giriş sınavı yaparak öğrenci kabul etmektedir ki burada eğitim görmeye hak kazanan öğrenciler ilk üç yılı söz konusu kurumda tamamladıktan sonra bir yıl da Güney Kore'deki İnha Üniversitesinde okumaktadırlar. İlk mezunlarını 2018 yılında

[357] Yang Young Yu, Kore'nin 1 Numaralı Yükseköğrenim İhracatçısı' Taşkent Inha Üniversitesi'nin (IUT) Yükselişi, https://jmagazine.joins.com/art_print.php?art_id=312927, (22.09.2023).
[358] Taşkent Inha Üniversitesi (IUT), https://www.inha.ac.kr/kr/1315/subview.do, (23.09.2023).
[359] Lee Myung Ah, Ajou Üniversitesi de Dâhil Olmak Üzere Beş Üniversite Yurt İçi Müfredatı Yürütüyor, 15.04.2022, https://www.unipress.co.kr/news/articleView.html?idxno=5921, (23.09.2023).

veren Taşkent Inha Üniversitesi açıldığı günden bu yana Kore Dalgasının Özbekistan'da tanıtılmasında önemli bir rol oynamıştır.[360] Bu eğitim kurumu sunmuş olduğu kaliteli eğitim ve mezuniyet sonrası sağladığı istihdam desteğiyle Özbekistan'daki ününü her geçen gün pekiştirmektedir.

Özbekistan'da Koreceye olan rağbet de sürekli artmaktadır. Özbekistan hükûmeti ve Kore Eğitim Enstitüsü 2015-2017 yılları arasında Korece bir ders kitabı derlemiştir.[361] Bu kitabın yayımlanmasıyla birlikte Özbekistan'da Korece dil öğretimi veren kurumların sayısı hızla artmıştır. 2018 yılında Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in imzalamış olduğu kararname ile Özbekistan'da Bucheon Üniversitesi kurulmuştur.[362] Bu üniversite, Taşkent'in ikinci Kore üniversitesidir. Taşkent Bucheon Üniversitesinin temel amacı; nitelikli ve rekabetçi gençler yetiştirmektir. Ayrıca bu üniversitenin Özbekistan'da okul öncesi eğitim kurumlarındaki mevcut öğretmen eksikliğinin giderilmesine katkı sunması beklenmektedir. Bu üniversitede; Okul Öncesi Eğitim, Mimarlık, Korece İşletme Yönetimi, Multimedya, Bilgi Teknolojileri, Beslenme ve Diyetetik bölümleri yer almaktadır.[363] Söz konusu üniversitede derslerin büyük çoğunluğu Korece yapılmaktadır. Okul Öncesi Eğitim ve Mimarlık bölümlerindeki dersler Rusça veya Özbekçeye çevrilmektedir. İşletme Yönetimi Bölümünde ise derslerin çoğunluğu Korece işlenmektedir.[364]

Özbekistan'da faaliyette bulunan diğer bir eğitim kurumu ise, 27 Eylül 2019 tarihinde kurulan Fergana Uluslararası Kore Üniversitesidir. Bu üniversite; Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in'in 19 Nisan 2019'da Özbekistan'ı ziyareti vesilesiyle iki ülke ilişkilerinin özel stratejik ortaklık seviyesine yükseltmesi sonucunda hayata geçirilmiştir. Söz konusu üniversite 2019-2020 eğitim öğretim yılında; Turizm İşletmeciliği (160 öğrenci), Erken Çocukluk Eğitimi (120 öğrenci), Kore Dili ve Edebiyatı (40 öğrenci), İşletme Muhasebe ve Bilgisayar Bilimleri (80 öğrenci), İnternet Bilgi ve İletişim (80 öğrenci) Otomotiv (160 öğrenci) ve Mimarlık

---

[360] Kore Uluslararası Kültür Değişim Vakfı, Eğitimde Kore Dalgası ile Kore Üniversiteleri Özbekistan'a İlerliyor, 24.08.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1933572, (23.09.2023).
[361]Hyejeong Park, Özbekistan'ın Kore Eğitim Çılgınlığı Bir Kore Dili Koleji de Kuruldu, 17.12.2018, https://www.goodnews1.com/news/articleView.html?idxno=84812, (23.09.2023).
[362] https://bucheon.uz/en, (24.09.2023).
[363]Jeonghwan Lee, Bucheon Ulusal Üniversitesi 4 Yeni Bölüm Kuruyor, 23.09.2022, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=534362, (24.09.2023).
[364] https://bucheon.uz/en, (24.09.2023).

(80 öğrenci) gibi bölümler ile gençlere kapılarını açmıştır.[365] Eğitim dili Korece ve Özbekçe olan Fergana Uluslararası Kore Üniversitesinde dersler bizzat Koreli akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Bu üniversite kuramsal derslerden ziyade uygulamalı çalışmaları önceleyen bir eğitim anlayışına sahiptir. Diğer bir ifadeyle burada eğitim gören öğrenciler kuramsal dersleri tamamladıktan sonra uygulamadaki becerilerini geliştirme imkânı bulmaktadırlar. Bu eğitim sisteminden murat edilen şey öğrencilerin mezuniyetten hemen sonra iş dünyasına kolayca uyum sağlayabilmelerine vesile olmaktır.[366] Ayrıca Uluslararası Kore Üniversitesinin, başta Koreli firmalar olmak üzere Özbekistan'da faaliyet gösteren çeşitli şirketlerle dirsek temasında olması bu eğitim kurumundan mezun olan gençlerin istihdam şanslarını yükseltmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında öğrencilerin anlaşmalı şirketlerde staj yapmaları da önemli bir rol oynamaktadır.[367]

Fergana Uluslararası Kore Üniversitesinin kabul şartları arasında gençlerin Korece yeterlik sınavında (TOPIK) en düşük 5 ve üzeri bir not almaları gerekmektedir.[368] Burada eğitim öğretim görmeye hak kazanan öğrenciler diledikleri takdirde iki dönem de Kore'deki anlaşmalı üniversitelerin birinde eğitim alabilirler. Fergana Uluslararası Kore Üniversitesi; Seojeong, Şinhan, Kookmin, Seokyeong ve Sunmoon üniversiteleri ile iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Örneğin Güney Kore Sunmoon Üniversitesi ve Fergana Kore Uluslararası Üniversitesi 3+1 çift diploma programı yürütmektedir. Bu eğitim kurumları, 2020 yılında bir iş birliği anlaşmasına imza atmışlardır. Bu anlaşmaya göre Özbekistan Fergana Üniversitesinde üçüncü sınıfa kadar okuyan öğrenciler, son yıllarını Sunmoon Üniversitesinde tamamladıkları takdirde çift diploma alma hakkına sahip olmaktadırlar.[369] Öte yandan Şubat 2021'de Taşkent Ajou Üniversitesi açılmıştır. Bu üniversite, Özbekistan'da faaliyette bulunan dördüncü Güney Kore üniversitesi olma sıfatına haizdir. Ancak bu eğitim kurumunda

---

[365] Özbekistan'ın İncisi Fergana Eyaleti'nde İlk Kore Tarzı Özel Üniversitenin Kurulması, 01.06.2020, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=225112, (24.09.2023).
[366]Jeong Da Eun, Seongjun Lee, Kokand Üniversitesi Rektörü, Özbekistan, 10.07.2020, http://cp1990.co.kr/View.aspx?No=909965, (24.09.2023).
[367]Aynı yerde.
[368]Özbekistan'ın İncisi Fergana Eyaleti'nde İlk Kore Tarzı Özel Üniversitenin Kurulması, 01.06.2020, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=225112, (24.09.2023).
[369] Jeonghwan Lee, Özbek Öğrenciler Sunmoon Üniversitesinde Eğitim Görecek, 09.06.2022, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=533482, (25.09.2023).

sadece Bilgisayar Mühendisliği, Mimarlık ve İnşaat Mühendisliği bölümleri bulunmaktadır.[370]

Esasen Koreceye duyulan ilgi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Özbekistan'ın Güney Kore kalkınma modelini benimsemesiyle birlikte güçlenmiştir. Yani Güney Kore'nin rol model olarak kabullenilmesiyle birlikte Kore Dalgası ivme kazanmış ve Güney Kore'ye olan rağbet her geçen gün artmıştır. Böylece Korece eğitimi yalnızca yabancı üniversiteler tarafından değil bizzat Özbekistan'ın ulusal üniversiteleri tarafından da önemsenmiştir. Örneğin Taşkent Devlet Doğu Araştırmaları Üniversitesinde, 1992 yılında Kore Dili Bölümü kurulmuştur.[371] Ardından söz konusu üniversite 2018 yılında bu kez Kore Siyaseti ve Ekonomisi ile Kore Tarihi ve Kültürü bölümlerine hayatiyet kazandırmıştır.[372] Güney Kore'de eğitim görme hayali kuran gençler Korece öğrenmeye büyük önem atfetmektedirler. Özbekistan Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre Güney Kore'de eğitim gören Özbek öğrencilerin sayısı 2014'te 754 iken 2018 yılında 7.555'e yükselmiştir. Ayrıca Korece yeterlik sınavına giren öğrenci sayısı 2014'te 2.652'den 2018'de 6.183'e yükselmiştir.[373]

Özbekler kendi ulusal kurumları ve Güney Kore üniversiteleri ile de iş birliğine büyük önem vermektedirler. Örneğin; Güney Kore Kangwon Ulusal Üniversitesi, 28 Mart 2023 tarihinde Özbekistan'daki Jeoloji Bilimleri, Namangan ve Semerkant Üniversiteleri ile bir iş birliği anlaşması imzalamıştır. Kangwon Ulusal Üniversitesi Rektörü Kim Heon-young, Semerkant Devlet Üniversitesini ziyaret ederek iş birliğini ilerletme yolları hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.[374] Öte yandan Güney Kore Yeungnam Üniversitesi rektörü ve beraberindeki ekip ise 4-11 Haziran 2023 tarihleri arasında Özbekistan'ı ziyaret ederek, bu ülkedeki üniversiteler ile çeşitli değişim anlaşmaları imzalamıştır. Bu anlaşmalar, Özbekistan'da eğitim

---

[370]Ajou Üniversitesi, https://www.ajou.ac.kr/kr/ajou/aut.do, (25.09.2023).
[371]Özbekistan'ın Kore Eğitim Çılgınlığı Bir Kore Dili Koleji de Kuruldu, 17.12.2018, https://www.goodnews1.com/news/articleView.html?idxno=84812, (25.09.2023).
[372]Özbekistan'da Kore Çalışmalarının Gelişimi ve Misafir Profesörlerin Rolü, https://www.kf.or.kr/kfNewsletter/mgzinSubViewPage.do?mgzinSubSn=10906, (25.09.2023).
[373]Özbekistan'ın Kore Eğitim Çılgınlığı Bir Kore Dili Koleji de Kuruldu, 17.12.2018, https://www.goodnews1.com/news/articleView.html?idxno=84812, (25.09.2023).
[374] Kim Soo Mi, Kangwon Ulusal Üniversitesi, Özbekistan'daki Dört Üniversiteyle Değişim ve İşbirliği Anlaşması İmzaladı, 29.03.2023, https://www.gwnews.org/news/articleView.html?idxno=236159, (25.09.2023).

gören üstün yetenekli öğrencilerin son dönemlerini Yeungnam Üniversitesinde okumaları hâlinde bu üniversiteden de diploma almaya hak kazanmalarını sağlamaktadır.[375] Güney Kore Dukseong Kadın Üniversitesi ise Korece eğitimine destek olmak ve Özbekistanlı öğrencilere eğitim danışmanlığı yapmak amacıyla Dukseong Taşkent Merkezi'ni 20 Temmuz 2023 tarihinde faaliyete sokmuştur.[376] Bu merkez; Korece öğrenmek veya Güney Kore'de eğitim görmek isteyen Özbek öğrencilere danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Son olarak Güney Kore Havacılık Üniversitesi ve Taşkent Ulaştırma Üniversitesi 7 Temmuz 2023 tarihinde bir anlaşmaya imza atmışlardır. Bu anlaşmanın her iki ülkedeki havacılık endüstrisinin gelişmesine ve başarılı öğrenciler yetiştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.[377]

3.4.2. Kültür Merkezleri

Güney Kore, dünyada birçok ülkede Kore dil ve kültürü üzerine çalışmalar yapmak amacıyla Kral Sejong Enstitüleri kurmuştur. Güney Kore Cumhuriyeti Kültür Spor ve Turizm Bakanlığı tarafından hayata geçirilen bu enstitüler; yabancılara Korece öğreterek Kore kültürünün tüm dünyada benimsenmesine katkı sunmaya çalışmaktadır. Dünyada 82 farklı ülkede toplam 234 Kral Sejong Enstitüsü bulunmaktadır.[378] Özbekistan'daki ilk Kral Sejong Enstitüsü 2011 yılında Taşkent'te açılmıştır.[379] Bu enstitü, Kore dil ve kültürünün Özbekistan'da tanıtılmasında önemli bir rol oynamaktadır.[380] Diğer yandan bu enstitü; öğrencilerin Korece öğrenmelerini ve Kore kültürünü içselleştirmelerini desteklemek amacıyla kurslar ve seminerler düzenlemektedir. Bu maksatla enstitüye her dönem yaklaşık 450 öğrenci kayıt yaptırmaktadır.[381] Bu enstitü çeşitli etkinliklere ev sahipliği yaparak Özbekistan'da

---

[375] Yeungnam Üniversitesi, 'Eğitim İpek Yolu' Oluşturmak İçin Orta Asya'da Bir Üs Kuruyor, https://www.yu.ac.kr/pr/yunews/, (25.09.2023).
[376]Duksung Kadın Üniversitesi, Özbekistan'ın Başkentinde 'Duksung Taşkent Merkezi'ni Açtı, https://www.duksung.ac.kr/bbs/boardView.do?bsIdx=101&bIdx=633936&menuId=1330, (25.09.2023).
[377]Park Joo Won, Özbekistan Taşkent Ulusal Ulaştırma Üniversitesi ile Mutabakat Zaptı İmzalandı, 16.07.2023, (25.09.2023).
[378] Artar, vd., a.g.e., s.39.
[379]Küçük Kore Cumhuriyeti 30 Yılda Gelişti, 01.11.2021, https://www.ksif.or.kr/cop/bbs/selectBoardArticle.do?nttId=9220000003439&bbsId=BBSMSTR_000000000071, (25.09.2023).
[380]Kral Sejong Enstitüsü, https://blog.ksif.or.kr/tashkent, (25.09.2023).
[381] Kore Cumhuriyeti 30 Yılda Gelişti, 01.11.2021, https://www.ksif.or.kr/cop/bbs/selectBoardArticle.do?nttId=9220000003439&bbsId=BBSMSTR_000000000071, (25.09.2023).

Kore kültürünü tanıtmaktadır. Bu etkinlikler arasında en fazla rağbet gören ise ayda dört kez düzenlenen Kore yemeği pişirme yarışmasıdır. Ayrıca enstitünün K-pop kulübü Özbekistan'da nam salmıştır. K-popun son zamanlarda ünlenmesi ile Kore film ve dizilerine olan ilgi artmış bu durum ise enstitüde eğitim gören öğrenci sayısının yükselmesini tetiklemiştir. Öte yandan Chonbuk Ulusal Üniversitesi de, Özbekistan'ın Denau kentinde ikinci bir Kral Sejong Enstitüsü açmıştır. Enstitünün açılış töreni korona salgını nedeniyle yüz yüze gerçekleştirilememiş olsa da 17 Eylül 2021 tarihinde çevrimiçi olarak yapılmıştır. Denau Kral Sejong Enstitüsü, Kore dilinin ve kültürünün Özbekistan'da yaygınlaşmasına omuz vermiştir. Chonbuk Ulusal Üniversitesi Rektörü Kim Dong-won söz konusu enstitünün Özbekistan'ın güneyinde yaşayan insanların Kore diline ve kültürüne olan taleplerinin karşılanması amacıyla kurulduğunu vurgulamıştır.[382]

Taşkent Kral Sejong Enstitüsü ve Özbekistan Dil Tanıtım Ajansı 12 Nisan 2022 tarihinde bir anlaşma imzalamışlardır.[383] Bu anlaşma vasıtasıyla, Kore diline olan rağbetin güçlendirilmesi ve Özbekistan'da tanıtılması amaçlanmıştır.[384] Ayrıca Güney Kore Gyeongbuk Koleji ve Taşkent Kral Sejong Enstitüsü de eğitim sektöründe iş birliğini pekiştirmek amacıyla 2022 yılında bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşma vasıtasıyla söz konusu kurumlar kültürel değişim projelerinin hayata geçirilmesi ve Özbekistanlı öğrencilere Gyeongbuk Koleji'nde eğitim imkânı sağlanması gibi konularda anlaşmaya varmışlardır.[385] Ayrıca gene aynı yıl Soonchunhyang Üniversitesi ve Taşkent Kral Sejong Enstitüsü iş birliğine gitmek suretiyle "22'nci Korece Konuşma Yarışması" adı verilen etkinliği düzenlemişlerdir.[386]

---

[382]Özbekistan Denau'da Kral Sejong Enstitüsü Açılışı, 11.02.2022, https://top.jbnu.ac.kr/bbs/instituteidc/4147/257790/artclView.do, (25.09.2023).

[383] Özbekistan Dil Tanıtım Ajansı, vatandaşlarının yabancı dil yetkinliklerini güçlendirmek amacıyla Mayıs 2021'de kurulan bir devlet kurumudur. Söz konusu kurumun ana görevleri arasında; yabancı dil eğitimini denetleme, yabancı dil öğretmeni yetiştirme ve yeterlilik sınavları hazırlama yer almaktadır. [Lee Hyun Soo, Kral Sejong Enstitüsü Vakfı, Özbekistan Dil Destek Ajansı ile Anlaşma İmzaladı, 12.04.2022, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=45666, (25.09.2023)].

[384]Kral Sejong Enstitüsü Vakfı, Özbekistan Dil Destek Ajansı ile Anlaşma İmzaladı, 12.04.2022, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=45666, (26.09.2023).

[385]Choi Gyeong Mook, Chungnam Eğitim Ofisi, Özbekistan ve Taşkent Kore Eğitim Enstitüsü Uluslararası Değişim ve İşbirliği Çalışma Anlaşması, 18.08.2023, https://www.paxetv.com/news/articleView.html?idxno=183816, (26.09.2023).

[386] Taşkent 1 Kral Sejong Enstitüsü 2022 Kore Kültür Festivali'ni Taşkent Kore Kültür ve Sanat Evi'nde Düzenlendi, 16.06.2022, http://www.newskorea.ne.kr/news/articleView.html?idxno=5793, (26.09.2023).

3.4.3. Kore Dizileri

Kore dizilerinin dünya çapında rağbet görmesine paralel bir şekilde bu yapımlar 2000'li yılların başından itibaren Özbekistan'da da tutulmaya başlanmıştır. Bu durum söz konusu ülkede Kore dili ve kültürüne olan ilgiyi körüklemiştir. Kore dizileri gençlerin bu yapımlardaki aktörlerin davranışlarını taklit etmelerine yol açmıştır. Ezcümle bu diziler Güney Kore'ye yönelimi güçlendirmiştir. Özbek halkının Kore popüler kültürüyle nasıl tanıştığını konu edinen bir araştırmada cevapların %54'ü bunun "Kore dizileri" aracılığıyla gerçekleştiğini göstermiştir. Kadınların %80,9'u erkeklerin ise %66,3'ü daha önce en az bir kez Kore dizisi izlediğini vurgulamıştır.[387] Diğer yandan Kore Dalgası güçlendikçe Güney Kore kültürüne hayranlık duyanlar Korece öğrenmeye koyulmuşlardır. Dünya çapında Güney Kore'yi tanıyan ve bu ülkeye ilgi duyanların sayısının artmasına paralel olarak Seul'un yumuşak güç politikası güçlenmiştir.

Kore dizilerinin Özbekistan'da üne kavuşmalarının birçok nedeni bulunmaktadır. Bunların başında Güney Kore'nin söz konusu ülkede olumlu bir imaja sahip olması gelmektedir. Özbek halkı, Güney Kore'nin yalnızca yarım yüzyıl içerisinde İkinci Dünya Savaşı'nın yaralarını sararak ekonomik bir mucize yaratmış olmasını takdir etmektedir. Bu bakış açısı, Kore Dalgasının Özbekistan'a nüfuz etmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca bu dizilerde Güney Koreli gençlerin modern, varlıklı ve özgür bireyler olarak yansıtılmaları Güney Kore yapımlarına teveccühün önünü açmıştır. Öte yandan Kore dizilerinin aile, aşk ve başarı gibi sıradan olayları konu edinmesi Özbeklerin ilgisini çekmektedir. Her yaştan insanın dikkatini celp eden gündelik temaları işleyen Kore dizileri, coğrafi mesafeye rağmen Özbek izleyicilerle güçlü bir bağ kurmayı başarmıştır. Özbekistan'da yayımlanan Rusya ve Türkiye gibi diğer ülkelere ait diziler yalnızca belirli yaş gruplarına hitap ederken genelde aile hayatı ve aşka odaklanan Kore dizileri, tüm yaş ve cinsiyet grupları arasında ün kazanmıştır. Esasen Güney Kore dizilerinde geleneksel aile yapısının ve ataerkil değerlerin vurgulanması Özbeklerin takdirlerine yol açmaktadır. Aileye verilen önem ve büyüklere gösterilen saygı gibi geleneksel değerlere yapılan gönderme, dizilerin

[387] Lee Ji Eun, Özbekistan'da Kore Dizisi Çılgınlığı, 18.01.2012, https://www.kiep.go.kr/aif/, (26.09.2023).

Orta Asyalı izleyici kitlesini kendisine çekmiştir. Ayrıca Kore dizilerinin muhafazakâr öğeler barındırması Müslüman izleyici sayısını da artırmıştır.[388] Öte yandan tarihi Kore dizileri Özbekistan'da her yaştan insanın keyifle izlediği bir türdür. Özelikle Jumong adlı dizi bu türde en fazla rağbet gören yapımdır. Söz gelimi evler ve iş yerleri Jumong posterleriyle donatılmıştır. Özellikle bu dizi yetişkin erkekler arasında oldukça tutulmaktadır.[389]

Kore dizileri Özbekistan'da her geçen gün daha fazla rağbet görmektedir. Söz konusu ülkede gösterimde olan çok sayıda Güney Kore dizisi bulunmaktadır. Bunlardan A Star in My Heart, Hotelier, Winter Sonata, God of the Sea, Jumong, Boys Over Flowers, Dream High, Empress Myeongseong ve Daejang Geum gibi yapımlar revaçtadır. Örneğin 'Winter Sonata dizisi kış aylarında yeniden yayımlanarak izleyicileri her seferinde ekran karşısına kitlemeyi başarmaktadır. Seyirciler Winter Sonata dizisiyle saf aşkın hayalini kurmuşlardır.[390] Daejang Geum dizisi aracılığıyla Güney Kore'nin saray ve yemek kültürü hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.[391] Dream High dizisi ise Özbek gençlere hedeflerin daima yüksek tutulmasının elzem olduğunu ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde her türlü zahmete katlanılması gerektiğini aşılamıştır. Bu minvalde Güney Kore dizilerinin Özbek vatandaşlarının hayatlarında önemli bir etki yarattığı söylenebilir. Özbekistan'da çoğu insan izledikleri Kore dizileri hakkında konuşmaktadır. Özbekistan'ı kasıp kavuran Kore dizileri, kültürel unsurların bir ülkenin ulusal gücünün en önemli parçalarından biri olduğunu tam olarak gözler önüne sermektedir. Kore dizileri izleyerek büyüyen Orta Asyalı gençlerin Korelilere sempati besleyecekleri ve ülkeleri ile Güney Kore arasında önemli bir rol oynayacakları ifade edilebilir.

---

[388] Aynı yerde.
[389] Lee Yong So, Sadece Koreliler Olarak Baktığımızda Jumong Kapışılıyor, 11.06.2009, https://www.chosun.com/site/data/html_dir/2009/06/11/2009061100073.html, (27.09.2023).
[390] Gyu Chang Lee, Kış Sonatı Özbekistan'da %60 İzlenme Oranıyla Rekora Ulaştı, 02.03.2005, https://www.starnewskorea.com/, (27.09.2023).
[391] Myung Sook Lee, Daejang Geum Dizisi 5'nci Tekrarını Yayınlıyor, 19.02.2008, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=5808, (27.09.2023).

4. GÜNEY KORE'NİN KAZAKİSTAN POLİTİKASI

Güney Kore, Orta Asya'nın uluslararası camiadaki öneminin artmasıyla birlikte bölgeye yönelik politikalarına hız vermiştir. Seul'un, Orta Asya Cumhuriyetleri arasında iş birliğinde öncelik verdiği ülkelerin başında hiç şüphesiz Kazakistan gelmektedir. Kazakistan 1992 yılından itibaren başarılı bir ulusal kalkınma planı ortaya koyarak hızla büyüyen bir ekonomi hâline gelmiştir. Güney Kore, muazzam doğal kaynaklara (petrol, doğal gaz, uranyum vb.) sahip olan Kazakistan'ın bu zenginliği ile ilgilenmektedir. Kazakistan, Güney Koreli yatırımcılar tarafından enerji kaynaklarına erişimde ve yeni ihracat pazarları bulma noktainazarlarından önemli bir iş birliği ortağı olarak değerlendirilmektedir.[392] Bu minvalde Seul, dış politikasının yönünü Orta Asya'ya çevirerek Astana ile mevcut iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Öte yandan Kazakistan'da yaşamlarını sürdüren Koreliler, iki ülke arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Seul, ikili ilişkilerin geliştirilmesinde Orta Asya'da yaşayan soydaşlarını önemli bir yapıtaşı olarak görmektedir.[393] Güney Kore ve Kazakistan, diplomatik bağların kurulmasından bu yana siyaset, ekonomi ve kültür gibi alanlarda iş birliğini derinleştirmiştir. Güney Kore, Kazakistan'ı, Kore Yarımadası'nda barışı tesis etme girişimlerinde önemli bir ortak; enerji, doğal kaynaklar, inşaat, sağlık, bilgi ve iletişim gibi alanlarda ise iş birliğinin geliştirilmesi gereken bir ülke olarak görmektedir.

Bu bölüm; siyaset, diplomasi, Koreliler, iktisadi ilişkiler, kültür ve dil gibi alt başlıklardan meydana gelmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak Güney Kore'nin Kazakistan politikasının temel saikleri üzerinde durulmuş, bu minvalde gerçekleştirilen zirve ziyaretleri ve imzalanan anlaşmalar mercek altına alınmıştır. İkinci bölümde Kazakistan'da yaşayan Koreliler hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Daha sonra Seul'un Kazakistan'a yönelik ekonomi politikaları aydınlatılmıştır. Bu bölüm kalkınma yardımları, dış ticaret ve Güney Koreli firmalar alt başlıklarına ayrılmıştır. Bu çerçevede Seul'un; enerji, tarım, ulaşım vb. alanlardaki yatırımları

---

[392] Muratbekova, Albina, Kazakhstan - South Korea Relations in the Light of the Visit of President Tokayev, https://www.eurasian-research.org/publication/kazakhstan-south-korea-relations-in-the-light-of-the-visit-of-president-tokayev/, (28.09.2023).
[393] Aynı yerde.

tahlil edilmiştir. Ayrıca Kazakistan'a yapılan kalkınma yardımlarına değinilmiştir. Ardından kültür ve dil bölümü ise eğitim, Kore kültür merkezleri ve Kore dizileri alt başlıklarında incelenmiştir. Burada Güney Kore'nin Kazakistan üzerinde gün geçtikçe artan kültürel etkisinden bahsedilmiştir.

4.1. Siyaset ve Diplomasi

Güney Kore ve Kazakistan arasındaki diplomatik ilişkiler 28 Ocak 1992 tarihinde kurulmuştur. Bu tarihten itibaren iki ülke arasındaki ilişkiler istikrarlı bir şekilde gelişmiştir. Güney Kore Cumhuriyeti'nin Kazakistan'daki Büyükelçiliği 1993 yılında hayata geçirilmiştir. Aradan üç yıl geçtikten sonra ise Seul'da Kazakistan Büyükelçiliği açılmıştır.[394] Güney Kore, Kazakistan'daki Büyükelçiliğini 1997 yılında Almatı'dan Astana'ya taşımıştır. Ayrıca Seul hükûmeti, 2008 yılında Almatı kentinde, 2022'de ise Busan'da birer konsolosluğa hayatiyet kazandırmıştır.[395] Güney Kore ve Kazakistan; diplomatik bağların kurulmasından bu yana siyaset, ekonomi ve kültür gibi çeşitli alanlarda iş birliğini derinleştirmişler ve bunların neticesinde ikili ilişkilerinin mahiyetini 2009 yılında stratejik ortaklığa yükseltmişlerdir.[396]

Güney Kore ve Kazakistan arasında imzalanmış önemli anlaşmalardan bazıları aşağıda verilmiştir: İki ülke, Ekonomik İş Birliği Anlaşması (Mayıs 1991) ile Ortak Ticaret ve Ekonomi Komitesinin Kurulmasına Dair Anlaşma (Ocak 1992) gibi belgelere hayatiyet kazandırmıştır. Astana ve Seul 1994 yılında bu kez Dışişlerinde İş Birliği Protokolü imzalamışlardır. İki ülke ilerleyen yıllarda Bilim ve Teknoloji İş Birliği Anlaşması (1995), Yatırımların Korunması Anlaşması (1996), Konsolosluk Anlaşması (1996) ve Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (1997) gibi mukaveleleri hayata geçirmişlerdir.[397] Ayrıca Güney Kore ve Kazakistan arasında 16 Mayıs 2006 tarihinde Askerî Değişim Anlaşması imzalanmıştır. Kazakistan askerî personeli 2007 yılından bu yana Güney Kore'deki Deniz Üniversitesi ve Deniz Harp Okulu gibi kurumlarda eğitim görmektedir. Ayrıca Güney Kore ve Kazakistan

---

[394] Kondybayeva, Saltanat, Analysis of Current Stage and Future Perspectives of Kazakhstan-South Korea Cooperation, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Al-Farabi Kazakh National University, 2022, s.2.
[395]https://www.yna.co.kr/view/AKR20170803117100371, (01.10.2023).
[396] Hyunsoo Lee, 12. Kore-Kazakistan Politika Toplantıları Düzenlendi, 17.04.2023, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=47420, (01.10.2023).
[397] https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0058599, (01.10.2023).

Genelkurmay Başkanları, iki ülke arasındaki askerî ilişkileri ve dostluğu pekiştirmenin yollarını tartışmak üzere 26 Ocak 2010 tarihinde bir araya gelmişlerdir.[398] 2009 yılında ise iki ülke arasında yeni bir Gümrük Anlaşması imzalanmıştır. Seul ve Astana, gümrükleme işlemlerinden doğabilecek sorunların giderilmesinde birlikte hareket etme yönünde irade beyan etmişlerdir. Öte yandan Güney Kore ve Kazakistan 2014 yılında Karşılıklı Vize Muafiyeti Anlaşması'na hayatiyet kazandırmışlardır. Böylece söz konusu ülkelerin vatandaşları birbirlerinin topraklarına 30 güne kadar vizesiz giriş çıkış yapma hakkına sahip olmuşlardır.[399] Esasen söz konusu anlaşma aracılığıyla Kazakistan'daki Güney Koreli turist sayısının artırılması ve Güney Koreli şirketlerin yatırımlarının teşvik edilmesi hedeflenmiştir. İki ülke arasındaki bir diğer mukavele ise; Güney Kore Cumhuriyeti Orman Hizmetleri Bakanlığı ve Kazakistan Su Kaynakları Bakanlığı arasında imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma Kazakistan'da yeni ormanların oluşturulmasını amaçlamıştır.[400] Ayrıca Seul, çevre koruma deneyimlerini Kazakistan ile paylaşarak bu alanda iş birliğini pekiştirmeyi hedeflemektedir. Diplomatik ilişkilerin kurulmasından bu yana geçen otuz yıllık süre zarfında Kazakistan ve Güney Kore arasındaki siyasi, ticari, ekonomik, bilimsel, teknoloji ve kültürel alanlardaki ilişkilerde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Esasında 16 Mayıs 1995 tarihli "Karşılıklı İlişkiler ve İş Birliğinin Temel İlkeleri Bildirgesi" başlıklı metin iki ülke arasındaki iş birliğinin mihenk taşını oluşturmuştur.[401]

Güney Kore ve Kazakistan birçok önemli zirveye ev sahipliği yapmışlardır. Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, 1990, 1995, 2003, 2010 ve 2012 yıllarında Güney Kore'yi beş kez ziyaret etmiştir.[402] Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in 2003 yılında Güney Kore'ye yaptığı ziyaret ikili ilişkilerin pekiştirilmesine ve çeşitli alanlarda karşılıklı iş birliğinin geliştirilmesine büyük katkılar sağlamıştır. Liderler,

---

[398] https://www.emerics.org:446/nationInfoView.es?systemcode=04&mid=a10500000000&brdctsNo=349595&nation_idx=28&search_area=4, (02.10.2023).
[399] Seongwoon Hwang, Kore-Kazakistan Zirvesinin Ardından İş Ortamındaki Değişiklikler, 30.06.2014, https://president.globalwindow.org/kz.info.BizChngDetail.do?mou_seq=266, (02.10.2023).
[400] Aynı yerde.
[401] Satubaldina, Assel, Kazakhstan, South Korea Have Come a Long Way Together, But New Future Stands Ahead, Says Korean Ambassador to Kazakhstan, 10.10.2022, https://astanatimes.com/2022/10/kazakhstan-south-korea-have-come-a-long-way-together-but-new-future-stands-ahead-says-korean-ambassador-to-kazakhstan/ , (02.10.2023).
[402] Artar, vd., a.g.e., s. 9.

söz konusu zirvede iki ülke ekonomisinin birbirlerini tamamlayıcı bir yapıya sahip olduğuna dikkat çekerek ikili ilişkilerin daha da güçlendirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır. Güney Kore Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Roh Moo Hyun ise, Nazarbayev'in davetlisi olarak 19-20 Eylül 2004 tarihleri arasında Kazakistan'ı ziyaret etmiştir.[403] İki lider, Astana'da bir zirve toplantısı düzenleyerek iş birliğini derinleştirmenin yolları üzerine tafsilatlı görüş alışverişinde bulunmuştur. Roh ve Nazarbayev, ülkeleri arasındaki ikili ilişkileri Karşılıklı İlişkiler ve İş Birliğinin Temel İlkeleri Hakkındaki Bildirge temelinde güçlendireceklerini beyan etmişlerdir.[404] Öte yandan iki devlet başkanı, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar içerisinde birbirlerini destekleme kararı almıştır. Özellikle Asya bölgesinde barış ve güvenliğin korunması noktainazarından ortak çaba gösterme konusunda anlaşmaya varmışlardır. Nazarbayev, Kuzey Kore sorununun barışçıl bir şekilde çözümlenmesine ve Güney Kore'nin mevcut durumu korumaya yönelik olarak izlediği politikalara omuz vermeye hazır olduklarını yinelemiştir. Roh ise, Kazakistan'ın Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ye üyeliğini destekleyeceklerini beyan etmiştir. Öte yandan liderler, iki ülke halkları arasındaki dostane ilişkilerin pekiştirilmesini desteklemek amacıyla ortak bir kültür komitesi kurma konusunda anlaşmaya vararak eğitim, kültür, turizm ve spor gibi alanlarda iş birliğini derinleştirmeye karar vermişlerdir.[405]

Roh ve Nazarbayev, ekonomi alanında iş birliğine hız vermek amacıyla zirve toplantılarını sıklaştırma hususunda mutabık kalmışlardır. Bu görüşmede, ekonomi, ticaret, madencilik ve enerji alanlarında iş birliğinin geliştirilmesi gibi konuların önemi vurgulanmıştır.[406] Liderler, enerji ve maden kaynakları konularında ortak projeler yapma hususunda fikir birliğine varmışlardır. Bunların haricinde taraflar; bilgi ve iletişim endüstrisi, nükleer enerjinin barışçıl kullanımı ve teknoloji alanlarında iş birliği yapacaklarını taahhüt etmişlerdir.[407] Son olarak ise iki ülke arasında bir konsolosluk anlaşması imzalanması hususunda mutabakata varılmıştır.

---

[403] Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Cumhurbaşkanı Roh Moo Hyun'u Karşıladı, 20.09.2004, https://archives.knowhow.or.kr/m/record/image/view/71497?page=839, (02.10.2023).
[404]https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=186, (02.10.2023).
[405] Aynı yerde.
[406] Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev ve Eşinin Ev Sahipliğinde Öğle Yemeği, 20.09.2004, https://archives.knowhow.or.kr/m/record/all/view/2051577, (02.10.2023).
[407] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=186, (02.10.2023).

Cumhurbaşkanı Roh'un gerçekleştirdiği bu ziyaret iki ülke arasındaki iş birliğinde önemli bir kilometre taşı oluşturmuştur. Ayrıca Güney Kore Başbakanı Han Seung Soo ise Kazakistan'ı 2006 ve 2008 yıllarında iki kez ziyaret etmiştir.[408] Roh'un ziyareti vesilesiyle ivme kazanan ilişkiler, Cumhurbaşkanı Lee Myung Bak'ın 2009 yılındaki ziyaretinde imzalanan "Stratejik Ortaklık Bildirgesi" ile birlikte daha ileri boyutlara taşınmıştır.[409] Cumhurbaşkanı Lee, 2009, 2011 ve 2012 yıllarında olmak üzere Kazakistan'a toplamda üç kez çıkarma yapmıştır. Güney Koreli liderlerin Kazakistan ziyaretlerinde Cumhurbaşkanı Lee dönemiyle birlikte önemli bir sıçrama yaşanmıştır. Bunda Lee'nin "Küresel Kore" politikası gereğince Orta Asya'ya atfettiği önemin etkisi büyüktür.[410] Lee'nin ardından Park Geun Hye ve Moon Jae İn dönemlerinde iki ülke arasındaki karşılıklı ziyaretler devam etmiş, "Kuzey Ekonomik İş Birliği Komitesi", "Karma Ekonomik Komite" ve "Güney Kore Kazakistan Çalışma Grubu" gibi mecralara hayatiyet kazandırılmıştır. Kuzey Ekonomik İş Birliği Komitesi, Yeni Kuzey Politikası çerçevesinde Kazakistan ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu minvalde söz konusu komite düzenli toplantılar gerçekleştirerek yeni iş birliği projeleri üretmektedir.[411] Karma Ekonomi Komitesi ise sanayi, enerji, bilim, teknoloji, sağlık ve tıp gibi çeşitli alanlarda Güney Kore ve Kazakistan arasındaki iş birliği ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu komite, iki ülke arasındaki ekonomik iş birliği ilişkilerinin mevcut durumunu gözden geçirmek amacıyla belirli aralıklara toplantılar gerçekleştirmektedir.[412]

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Jomart Tokayev, Moon'un davetlisi olarak 16-17 Ağustos 2021'de Güney Kore'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. İki ülke devlet başkanları Seul'da gerçekleştirdikleri toplantılarda 1992 yılından bu yana ikili ilişkilerin karşılıklı güven ve saygı temelinde geliştiğini vurgulamışlardır.[413] Taraflar, ortak bölgesel ve uluslararası meseleler hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

---

[408] Artar, vd., a.g.e., s.8.
[409]Güney Kore'nin Orta Asya Diplomasisi, Mevcut Durum ve Zorluklar, 2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (02.10.2023).
[410]Artar, vd., a.g.e., s. 9.
[411] Kuzey Ekonomik İş Birliği Komitesi 10'uncu Toplantısını Gerçekleştirdi, 22.07.2021, https://president.globalwindow.org/kz.info.MediaDetail.do?media_seq=370, (02.10.2023).
[412] Orta Asya'nın En Büyük Ticaret Ülkesi Kazakistan ile Ekonomik İşbirliği, Bilim ve Teknoloji, Sağlık Hizmetleri, Tarım ve Kültürel Alışveriş Alanlarına Kadar Genişledi, 17.11.2020, https://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=596, (02.10.2023).
[413] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=429, (03.10.2023).

Cumhurbaşkanı Moon, bu görüşmede Avrasya kıtasında barış ve istikrarı temel alan "Yeni Kuzey Politikası" gereğince Kazakistan'ı vazgeçilmez bir ortak olarak gördüklerini vurgulamıştır. Ayrıca Sovyetler Birliği'nden miras kalan nükleer silahlardan gönüllü olarak vazgeçen Kazakistan, Güney Kore'nin Kore Yarımadası'nı nükleer silahlardan arındırma ve söz konusu bölgede barışı tesis etme planlarına güçlü bir destek vermektedir.[414] Bu görüşmede Kazakistan, Güney Kore'nin barışı sağlama girişimlerine yönelik desteğini yinelemiştir. İki taraf, bu bölgenin nükleer silahlardan arındırılması ve kalıcı barışın sağlanması noktasında diplomasinin önemini vurgulamıştır. Bu minvalde söz konusu ülkeler, aralarındaki diyalogun yeniden başlatılması için birlikte çalışma kararı almışlardır. Öte yandan her iki taraf da Birleşmiş Milletler Örgütü gibi çeşitli uluslararası kuruluşlarda iş birliğini güçlendirme niyetinde olduklarını ifade etmiştir. Başkan Moon, Kazakistan'ın uluslararası güvenliği sağlama uğruna harcadığı çabaları takdir etmiştir. Moon, Kazakistan'ın, Suriye'de barışın tesis edilmesi amacıyla yürütülen Astana Sürecine verdiği destek de dâhil olmak üzere, uluslararası toplumda barış ve istikrarın tesis edilmesine yönelik arabuluculuk çabalarından övgü ile söz etmiştir. Ayrıca Kazakistan Cumhurbaşkanı, bu görüşmede merkezi Güney Kore'de bulunan "Küresel Yeşil Büyüme Enstitüsü" ve Birleşmiş Milletler bünyesindeki "Yeşil İklim Fonu" gibi uluslararası kuruluşların önemini vurgulamıştır. Başkan Moon, Kazakistan'ın Küresel Yeşil Büyüme Enstitüsüne katılma çabalarını memnuniyetle karşıladıklarını ifade etmiştir. İki taraf, iklim değişikliğine karşı mücadele etmek amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasında iş birliğini geliştirme kararı almıştır.[415]

Seul ve Astana, Kazakistan'ın ulusal kalkınma planıyla eş güdüm içerisinde 2025 yılına kadar ortak projeler yürütme konusunda fikir birliğine varmışlardır.[416] Liderler, 24 farklı alanda iş birliğini güçlendirmeye yönelik projelerin yer aldığı 'Stratejik Ortaklığın Genişletilmesine İlişkin Ortak Bildiriyi kabul etmişlerdir. Ayrıca 2022'yi 'Karşılıklı Kültürel Değişim Yılı' olarak belirlemek suretiyle söz konusu yılda diplomatik ilişkilerin 30'uncu yıldönümünü anma etkinliklerinin yapılmasını karara

[414] Aynı yerde.
[415] Mavi Ev, Kore-Kazak Zirvesi 4. Sanayi Devriminde Yeni Endüstrilerde İşbirliğinin Genişletilmesi, 17.08.2021, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148891701, (03.10.2023).
[416] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=429, (03.10.2023).

bağlamışlardır.[417] Öte yandan, Güney Kore Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ile Kazakistan Dijital Kalkınma, İnovasyon ve Havacılık Sanayi Bakanlığı arasında Nisan 2019'da imzalanan bir anlaşma uyarınca dördüncü sanayi devrimi ve beşinci nesil mobil iletişim alanlarında iş birliğinin güçlendirilmesi konusunda mutabakata varılmıştır.[418] Ayrıca iki ülke, uzay endüstrisi alanında iş birliğini güçlendirme konusunda anlaşmıştır.[419] Taraflar, Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev'in bu ziyaretini ikili ilişkilerin gelişmesi için önemli bir fırsat olarak değerlendirmişlerdir. İki lider, ülkeleri arasındaki üst düzey ilişkileri sürdürme konusundaki kararlılıklarını bir kez daha yinelemiştir. Başkan Moon, Cumhurbaşkanı Tokayev'in ülkesine yaptığı ziyaretin korona salgının patlak vermesinden bu yana yabancı devlet başkanları tarafından yapılan ilk ziyaret olduğunu belirterek, bu durumun iki ülke arasındaki özel dostluğun bir nişanesi olduğunu vurgulamıştır.[420]

4.2. Koreliler

Kazakistan, Orta Asya'da Özbekistan'dan sonra Korelilerin en fazla yaşadıkları ülke olma sıfatına sahiptir. Korelilerin Kazakistan'daki ilk yerleşim yeri Üştöbe şehri olmuştur.[421] Kazakistan'ın eski başkenti Almatı'nın 360 kilometre kuzeybatısında yer alan Üştöbe, Karatal ilçesinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Korelileri taşıyan ilk tren 9 Ekim 1937 tarihinde bu şehre ulaşmıştır.[422] Burada âdeta kaderlerine terk edilen Koreliler, şiddetli soğuktan korunmak amacıyla küçük kulübeler inşa etmişlerdir. Buna rağmen birçok Koreli soğuk ve açlık nedeniyle hayatını kaybetmiştir.[423] Koreliler bahar geldiğinde ise bu çorak toprakları verimli tarım arazilerine dönüştürmüşlerdir. Orta Asya'da tarım büyük ölçüde Koreliler tarafından geliştirilmiştir. Koreliler, Özbekistan'da Politozel ve Kim Byung-hwa;

---

[417] https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148891701, (03.10.2023).
[418] Kondybayeva, a.g.e., s.2.
[419] https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=429, (03.10.2023).
[420] Lee In Hoo, Kore Kazakistan Liderleri Dostane Bir Atmosferde Buluştu, 17.08.2021, http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=4019, (03.10.2023).
[421] Koryo Halkının Zorunlu Göçü, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072274, (03.10.2023).
[422] Koryo-Saram – Sowjetkoreaner in Südkorea, https://german.korea.net/Events/Overseas/view?articleId=7510, (03.10.2023).
[423] Seungho Song, Kazakistan Açıklık Politikasıyla Gelişiyor, Özbekistan İse Kapanma Nedeniyle Zayıflıyor, http://monthly.chosun.com/client/news/viw.asp?nNewsNumb=200709100077, (05.10.2023).

Kazakistan'da ise Kızılorda Avangart Sovhoz gibi Sovyetler Birliği'nin en saygın kolektif çiftliklerini kurmuşlardır. Kısa bir süre içerisinde çorak toprakları verimli tarım arazileri hâline getiren Koreliler, Sovyet tarım üretiminin önemli bir bileşeni olmuşlardır.[424]

Koryo Saramlar eğitime de büyük önem vermişlerdir. En verimli arazilerine "Far Dong" adlı bir okul inşa etmişlerdir.[425] Koreliler, Kazakistan'da Kore okulları açmışlar, ayrıca birçok gazete ve Koryo Tiyatrosu'na da hayatiyet kazandırmışlardır. Böylece toplumda çok sayıda Koreli aydın yetişmiştir. Ezcümle tam da bu yüzden Kazakistan'ın sosyal ve kültürel hayatında birçok Koreli aydın, akademisyen ve yazar boy göstermiştir.[426]

Koreliler; zorunlu göç, Stalin rejiminin acı dolu dönemi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra başlayan demokratik sosyal reform yıllarında oldukça zorlu bir süreçten geçmişlerdir. Özellikle Kazak halkı Stalin'in politikaları nedeniyle Orta Asya'ya zorla göç ettirilen Korelilere oldukça sıcak ve misafirperver davranmıştır. Koreliler, Kazak halkının bu tutumundan duydukları memnuniyeti her yerde dile getirmektedirler. Esasen Korelilerin göçü basit bir meseleden ibaret değildir. Korelilerin zorla yerleştirildikleri bu bölgeler onları barındırabilecek maddi temellere sahip olmasalar da Sovyet hükûmeti bu durumu pek dikkate almamıştır. Ancak söz konusu dönemde kendileri de yoksulluk çeken Kazaklar hem maddi hem de manevi konularda Korelilere omuz vermişlerdir.[427] Göçün ilk yıllarında çiftçilik ve ağır fiziksel güç gerektiren işlerde görev alan Koreliler, daha sonraları ekonomi, kültür, bilim, eğitim, teknoloji ve spor gibi alanlarda gayretle çalışmışlardır. Örneğin, Sovyetler Birliği döneminde Koreli jimnastikçi Nellie Kim, olimpiyat oyunlarında şampiyon olmuştur. Koreliler, müzisyen Choi Viktor, opera sanatçısı Lyudmila Nam, yazar Anatoly Kim ve Sovyetler Birliği'nin ilk boks antrenörü Yuri Choi gibi önemli

---

[424]Kim, Myeong Sik, Üştöbe ,Orta Asya'daki İlk Yerleşim Yeri, 05.10.2022, https://www.namdonews.com/news/articleView.html?idxno=697849, (07.10.2023).
[425]Aynı yerde.
[426] Neden Korece Bilmiyorsun? " Sorma", 23.04.2019, https://www.pressian.com/pages/articles/237936, (07.10.2023).
[427] Kim, Byeong Hak, Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (07.10.2023).

isimler yetiştirerek toplumun gelişmesine olumlu katkılar sunmuşlardır.[428] Netice itibarıyla kahramanlıkları ve çalışkanlıkları ile göz dolduran Koreliler, Japon casusluğu suçlamalarının asılsız olduğunu tüm dünyaya ispat etmişlerdir. Mesleklerine olan bağlılıkları millî şereflerini geri kazanmalarında yeri doldurulamaz bir görev ifa etmiştir. Stalin döneminin acımasız politikalarından derinden etkilenen Koreliler bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte cumhuriyetin getirdiği tüm haklara sahip birer vatandaş olmuşlardır. Önceleri şüphe ile yaklaşılan Koreliler, bakanlık pozisyonlarına kadar yükselmişler, askeriyede yüksek görevlere kadar çıkmışlardır. Koreli profesörler, önde gelen araştırma enstitülerinin çalışmalarına rehberlik ederek bilim dünyasına değerli katkılar sunmuşlardır. Koreliler bilgi düzeyi bakımından hem Sovyet döneminde hem de Kazakistan Cumhuriyeti'nde önemli başarılar elde etmişlerdir.[429]

Öte yandan Kazakistan'da yaşamlarını sürdüren Korelileri temsilen 1989 yılında Kore Derneği kurulmuştur. Söz konusu dernek hayata geçirildiği ilk günden bu yana ulusal kültürü canlandırma ve Koreceye sahip çıkma görevlerini ifa etmiştir. Kazakistan Kore Derneği'nin kuruluş amacı Kore dilini ve kültürünü muhafaza etmek ve geliştirmektir.[430] Ayrıca bu dönemde Korelileri tek çatı altında birleştiren kurumların açılmasına büyük önem verilmiştir. Esasen Kore Derneği'nin hedefi, Korelilerin ana dilleri ve kültürleri ile olan bağlarının sağlamlaştırılmasıdır. Bu minvalde Kore Derneği, Kore halkının diline, kültürüne ve tarihine sahip çıkmak amacıyla birçok faaliyete imza atmıştır. Örneğin Kore Derneği, Kazakistan'da Ay Yeni Yılı etkinliğine ev sahipliği yapmıştır.[431] Güney Kore'nin ulusal bayramlarından birisi olan Ay Yeni Yılı kutlamaları kapsamında misafirlere Seul'un geleneksel lezzetleri ikram edilmiş, çeşitli Kore oyunları sergilenmiştir. Bu etkinlikte Kazakistan'da yaşamlarını sürdüren Korelilere destek olmak amacıyla çalışmaların sürdürüleceği de vurgulanmıştır.[432] 3 Nisan 2021 tarihinde ise Kore Derneği, Almatı

---

[428]Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70'nci Yıldönümü, 09.01.2009, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (07.10.2023).
[429] Aynı yerde.
[430] Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.10.2023).
[431] Kazakistan Açıklık Politikasıyla Gelişiyor, Özbekistan İse Kapanma Nedeniyle Zayıflıyor, http://monthly.chosun.com/client/news/viw.asp?nNewsNumb=200709100077, (08.10.2023).
[432] Aynı yerde.

Eğitim Merkezi'nin arka bahçesine 30 adet ağaçhatmi dikmiştir.[433] Ayrıca söz konusu dernek 1991 yılında Almatı'da açılan Korece Eğitim Merkezi ile iş birliği yapmak suretiyle Kazakistan genelinde Korece öğretme seferberliği başlatmıştır. Korece Eğitim Merkezi, söz konusu dilin ve kültürel geleneklerin yeniden canlandırılmasında yeri doldurulamaz bir görev ifa etmiştir. Eğitim Merkezinin ilk müdürü Shin Gye-cheol'un özverisi ve gayretli çalışmaları sayesinde önemli başarılara imza atılmıştır. Shim Yeong-seop döneminde ise yeni bir eğitim merkezi inşa edilmiştir. Tüm bu çabaların sonucunda ise aynı yıl Almatı Üniversitesinde Kore Dili Bölümü açılmıştır ki bu husus "kültür ve dil" başlığında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.[434]

Orta Asya'da yaşamlarını sürdüren Koryo Saramlar arasında özellikle Kazakistan'dakiler, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak en istikrarlı ve yüksek yaşam kalitesine sahip olan topluluktur. Bunun nedeni, Kazakistan hükûmetinin azınlık politikalarından ileri gelmektedir. Kazakistan'ın bir arada yaşayan diğer halklara kendi tarihlerini ve kültürlerini yaşatma hakkı tanıması, bu ülkedeki Korelilerin diğer komşu ülkelerde yaşamlarını sürdürenlere kıyasla daha güçlü bir kimliğe sahip olmalarına yol açmıştır.[435] Öte yandan Korelilerin dillerini, kimliklerini ve ruhlarını yansıtan Koryo Ilbo gazetesi ve Koryo Tiyatrosu gibi kurum ve kuruluşların Kazakistan'da faaliyet göstermesi diğer önemli bir nedendir. Kazakistan'daki Koreliler söz konusu gazete ve tiyatro aracılığıyla diğer ülkelerde yaşayan soydaşlarına nazaran ulusal kültürlerine sahip çıkma noktasında daha ileri bir bilinç düzeyine erişmişlerdir.[436]

Koryo Tiyatrosu, 9 Eylül 1932 tarihinde Rusya'nın Vladivostok şehrinde kurulmuştur. Bu kurum Korelilerin kültürel kimliklerinin korunmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Söz konusu tiyatro Korelilerin en eski oyun grubudur.[437] Korelilerin bu şehirden sürülmeleriyle birlikte tiyatro üyelerinin çoğu 13 Ocak 1942 tarihinde

---

[433] Kazakistan Kore Derneği, Ağaç Dikme Gününde Almatı Kore Eğitim Merkezine Ağaçhatmi Dikti, 07.04.2021, http://www.koreacenter.or.kr/bbs/board.php?bo_table=gallery&wr_id=74, (08.10.2023).
[434]Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.10.2023).
[435] Aynı yerde.
[436]Wonjun Choi, Koreli yurttaşların ve Gwangju Koryo Köyünün Kore Yemekleri, 14.02.2023, https://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0500&key=20230215.22014004118, (08.10.2023).
[437] Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.10.2023).

Korelilerin Kazakistan'daki ilk yerleşim yerleri olan Üştobe'ye taşınmıştır. Koryo Tiyatrosu 30 Mayıs 1959 tarihinde Kazakistan hükûmetinin kararıyla bu kez Kızılorda'ya taşınarak Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Koryo Tiyatrosu sıfatına sahip olmuştur. 1968 yılında ise başkent Almatı'ya taşınmasının ardından adı Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Müzik ve Drama Tiyatrosu olarak değiştirilmiştir.[438] Koryo Tiyatrosu, Korelilerin Orta Asya'ya zorunlu göçlerinin 60'ıncı yıl dönümü olan 1997 yılında, Almatı Cumhuriyet Sarayı'nda "Anılar" adlı bir oyun sahnelemiştir. 2002 yılında Kazakistan hükûmetinden ayrı bir bina alan Koryo Tiyatrosu, yeni bir dönemin fitilini ateşlemiş ve bu yıldan itibaren dünya çapında düzenlenen tiyatro festivallerine katılmaya başlamıştır. Kazakistan Kore Derneği ve Kazakistan'daki Güney Kore Büyükelçiliği söz konusu tiyatronun gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Öte yandan Koreliler, Koryo Tiyatrosu'nun yanı sıra dans ve orkestra toplulukları da oluşturmuştur. 1930'lu yıllarda Rus müziğinin dünyaya yayılmasında büyük rol oynayan Vladivostok Şehir Orkestrası ağırlıklı olarak Koreli müzisyenlerden meydana gelmiştir. Söz konusu orkestra, Koryo Tiyatrosu bünyesindeki müzik grubunun gelişimine temel teşkil etmiştir. 1961 yılında Koryo Tiyatrosu'nun müzik müdürü olarak atanan Jeong In-mook, Koreli müzisyenlerden oluşan bir grup kurarak etnik özellikler ile modern teknikleri birleştiren eserler üretmiştir. Söz konusu müzik topluluğu bir süre Koryo Tiyatrosu ile ortak icraatlar sergilemiş, sonraki yıllarda ise bireysel gösteriler hazırlamaya başlamıştır. Daha sonraları bu müzik topluluğu bağımsız hâle getirilerek profesyonel bir icraat grubuna dönüştürülmüştür.[439]

Çalışmanın bu kısmında Kazakistan'da yaşayan Korelilerin nüfusları hakkında derli toplu bir şekilde aşağıdaki değerlendirme yapılabilir: Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanlığı'nın 2020 yılında yayımladığı rapora göre ülkede 108 bin 551 Koreli ikamet etmektedir.[440] Kazakistan'daki Koreli nüfus özellikle eski başkent Almatı'da yoğunlaşmaktadır.[441] Orta Asya'daki Korelilerin büyük çoğunluğu Özbekistan ve Kazakistan'da yaşamaktadır. Bağımsızlıktan sonra 1992 ila 1997 yılları arasında iç savaşın pençesinde kıvranan Tacikistanlı Koreliler ve ekonomik zorluklarla

---

[438] Koryo Tiyatrosu, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072194, (08.10.2023).
[439] Aynı yerde.
[440] Artar, vd., a.g.e., s.14.
[441] Kazakistan Açıklık Politikasıyla Gelişiyor, Özbekistan İse Kapanma Nedeniyle Zayıflıyor, http://monthly.chosun.com/client/news/viw.asp?nNewsNumb=200709100077, (08.10.2023).

cebelleşen Kırgızistanlı Koreliler ise Kazakistan'a göç etmişlerdir.[442] Kazakistan'da yaşayan Koreliler, bu büyük ülkenin bir parçası olarak tüm haklara sahip vatandaşlar sıfatıyla yaşamlarını sürdürmektedirler. Günümüzde Kazakistan'da yaşayan Korelilerin %70'i bu ülkede doğmuştur.[443] Bu minvalde dünyaya geldikleri yer olan Kazakistan onların anavatanı durumundadır. Ancak Koreliler ulusal gelenekleri ve değerlerini korumayı da ihmal etmemişlerdir. Ezcümle Kazakistan'ın bağımsızlığına kavuşmasıyla Koreliler, birçok yönden Kazakistan Cumhuriyeti'nin ekonomik ve manevi kalkınmasına önemli katkılar sağlamışlar ve sağlamaya devam etmektedirler.

4.3. İktisadi İlişkiler

Güney Kore, Orta Asya'nın uluslararası camiada önem kazanmasıyla birlikte bölge ülkeleri ile güçlü ilişkiler geliştirmeye yönelmiştir. Bu minvalde Orta Asya ülkeleri arasında bilhassa Kazakistan, iktisadi ilişkiler bakımından öne çıkmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında Kazakistan'ın petrol, demir, bakır, kurşun, krom vb. madenler bakımından zengin bir ülke olması önemli bir rol oynamıştır. Elbette Kazakistan hükûmetinin liberal ekonomi politikası ve görece istikrarlı siyasi ortamı da bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Ezcümle Kazakistan, Güney Kore'nin Orta Asya bölgesindeki en önemli ekonomik ortaklarından biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu bölüm; kalkınma yardımları, dış ticaret ve Güney Koreli firmalar alt başlıklarından meydana gelmiştir. Kalkınma yardımları bölümünde Güney Kore'nin KOICA aracılığıyla Kazakistan'da gerçekleştirdiği çeşitli yardım faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede sağlık sektöründeki yardımlara özel önem atfedilmiştir. Ardından iki ülke arasındaki dış ticaret verileri incelenmiştir. Son olarak ise Güney Koreli firmaların başta enerji olmak üzere çeşitli alanlarda hayata geçirdikleri iş birliği projelerine yer verilmiş ve bu firmaların iki ülke arasındaki ilişkilerde ne tür bir rol üstlendikleri mercek altına alınmıştır.

---

[442] Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (09.10.2023).
[443] Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70'nci Yıldönümü, 09.01.2009, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (10.10.2023).

4.3.1. Kalkınma Yardımları

Güney Kore'nin genelde Orta Asya'ya özelde ise Kazakistan'a yapmış olduğu kalkınma yardımları söz konusu olduğunda, daha önceki bölümlerde de görüldüğü üzere öne çıkan kurum hiç kuşkusuz KOICA'dır. Güney Kore, KOICA aracılığıyla Kazakistan'ı sağlık, ekonomi, bilişim ve insani yardım alanlarında desteklemektedir. Güney Koreliler Kazaklara tarım, ulaşım, altyapı, teknoloji, çevre ve kültür gibi alanlarda omuz vermektedirler. Güney Kore'nin Kazakistan'a yönelik yardımları çeşitli alanlarda yansımalarını bulmuş olsa da bu minvalde özellikle sağlık, tarım ve bilişim sektörleri öne çıkmaktadır. Güney Kore hükûmetinin resmi kalkınma yardımları; bilgi paylaşımı, deneyimlerin aktarılması, teknik destek, denizaşırı yatırımlar, hibe ve krediler şeklinde gerçekleştirilmektedir.

KOICA, resmi kalkınma yardımları alanında edinmiş olduğu deneyimleri Kazakistan ile paylaşmaya gayret etmektedir.[444] Bu minvalde KOICA ve Kazakistan Uluslararası Kalkınma Ajansı (KazAID)[445] 2021 yılında bir anlaşmaya imza koymuşlardır. Böylece Güney Kore yardım alan ülke sıfatından kurtularak resmi kalkınma yardımları yapan bir uluslararası aktör konumuna yükselen Kazakistan'a destek vermektedir. Esasen Kazakistan böylelikle Güney Kore'nin tecrübelerinden yararlanmaya gayret etmektedir. Kazakistan'ın bu konuda Güney Kore'yi tercih etmesinin nedeni bu ülkenin ABD ve Çin gibi yayılmacı emeller gütmemesinden kaynaklanmaktadır.

KOICA ve Kazakistan tarım, sağlık ve bilişim gibi çeşitli alanlarda sağlam bir iş birliği geliştirmişlerdir. KOICA, Kazakistan'da entansif tarım projeleri hayata geçirerek çiftçilerin gelirini artırmayı hedeflemiştir. Bu minvalde 2021 yılında Güney Kore Tarım Gıda ve Köy İşleri Bakanlığının destekleriyle Almatı'da bir sera kurulmuştur. Koreli bir firma olan Nari Farm projeye 17,2 milyon dolarlık bir yatırım

---

[444] Shin Gyu Jin, KOICA, Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelik Yardım Deneyimini Kazakistan'a Aktarıyor, 10.11.2021, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20211110/110184555/1, (01.11.2023).

[445] 2020 yılında açılan KazAID, Kazakistan hükûmetine ait bir dış yardım kuruluşu olarak hizmet vermektedir. Söz konusu kurum, tıpkı KOICA gibi hükûmetin gelişmekte olan ülkelere gerçekleştirdiği yardımlardan sorumludur. [Kazakistan Güney Kore'nin Yardım Deneyimini Alıyor, 10.11.2021, https://www.moneys.co.kr/article/2021111019288064484, (01.11.2023)].

yapmıştır.[446] Söz konusu seranın, tarımsal üretimi en yüksek seviyeye çıkarması ümit edilmektedir. Bu serada elverişli koşullarda büyümeyi sağlayan sıcaklık ve nem ayarlayıcı teknolojiden faydalanılmıştır. Ayrıca sera yapımında kullanılan malzemeler bizzat Güney Kore'den tedarik edilmiştir. Bu sera, Almatı'nın bol yağış alan iklimi göz önünde bulundurularak yoğuşmayı önleyecek şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca Güney Kore hükûmeti, Kazakistanlı çiftçilere gübre, sera açma-kapama motorları ve manuel vinil mançlama aleti gibi Güney Kore'ye mahsus entansif tarım aletleri hibe etmiştir.[447] Öte yandan Güney Kore hükûmeti, Kazakistan'daki üniversite öğrencilerinin entansif tarım teknolojilerini uygulayabilmelerine destek olmak amacıyla çeşitli eğitim programları düzenlemiştir. Örneğin Seul, Kazakistan Ulusal Tarım Üniversitesi için kısa (20 kişi 1 hafta) ve uzun süreli (40 kişi 5 ay) olmak üzere iki çeşit eğitim programı hazırlamıştır. KOICA, Güney Kore'nin entansif tarım teknolojilerini tüm Orta Asya'ya tanıtmak amacıyla bölgeye bir halkla ilişkiler merkezi de açmıştır. Bu çerçevede Güney Kore hükûmeti, 2022 yılında Kazakistan'da entansif tarım haftası etkinliği düzenlemiştir. Bu proje Güney Kore ve Kazakistan arasındaki iş birliği fırsatlarını keşfetmek ve önde gelen Güney Koreli tarım şirketlerinin ülkeye girişlerini kolaylaştırmak amacıyla uygulamaya koyulmuştur.[448]

Öte yandan Güney Kore hükûmeti, Kazakistan'a ormancılık sektöründe de omuz vermektedir. Seul, Kazakistan coğrafyasında çeşitli ağaçlandırma projeleri yürütmektedir. İki ülke, 2014 yılında ormancılık sektöründe iş birliğine ilişkin bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmaya istinaden 2017 yılında Astana'da açılan Kore bahçesi 1,96 milyar wona mâl olmuştur. Kazakistan Cumhurbaşkanlığı Sarayı ve önemli hükûmet binalarının yakınlarında inşa edilen bu bahçeye çam, ebegümeci, akasya, kabak ve turpgiller de dâhil olmak üzere Kazakistan'a özgü 5 bin çeşit ağaç dikilmiştir.[449] Ayrıca Seul, çölleşmenin önlenmesi, yeni fidanlıkların kurulması,

---

[446] Kang Jin Gyu, K Akıllı Çiftlik Dünyaya Açılıyor. Kazakistan'da İlk Operasyon, 30.11.2021, https://www.hankyung.com/economy/article/2021112924881, (02.11.2023).
[447] Song Min Seop, Kore Akıllı Çiftlik Paketi 20 milyar Wona Kazakistan'a İhraç Edildi, 19.03.2019, https://www.segye.com/newsView/20190319525364, (02.11.2023).
[448] Joo Joon Jeong, KOTRA, Kore Tarzı Akıllı Çiftlik Avrasya'ya İhracat Yolu Tamamen Açık, 10.11.2022, https://zdnet.co.kr/view/?no=20221110085313, (02.11.2023).
[449]Kim Bang Hyun, Ormancılık Alanında Beş Orta Asya Ülkesiyle Yapılan İşbirliği, Kazakistan'da Geleneksel Bir Kore Bahçesinin Oluşturulmasıyla Sonuçlandı, 25.09.2017, https://www.joongang.co.kr/article/21970423, (03.11.2023).

tohum üretimi, orman bakımı, biyolojik çeşitliliğin korunması ve orman yangınlarının önlenmesi gibi konularda Astana'ya destek vereceğini açıklamıştır.

Güney Kore ve Kazakistan 2019 yılında su yönetimi konulu bir toplantı düzenlemişlerdir. Her iki ülkeden çeşitli şirketlerin katıldığı bu etkinlikte Kazakistan'ın su yönetimi politikaları ile kanalizasyon ve altyapı çalışmaları masaya yatırılmıştır. Ayrıca Güney Koreli firmalar söz konusu etkinlik sayesinde ürünlerini ve teknolojilerini tanıtma imkânına sahip olmuşlardır.[450] Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev'in 16-17 Ağustos 2021 tarihleri arasında Güney Kore'ye yaptığı resmi ziyaret vesilesiyle su kaynakları yönetimine ilişkin bir anlaşma imzalanmıştır. Bu doğrultuda iki ülkenin su sektörünün önde gelen temsilcileri olan Korea Water Resources Corporation ve Kazvodkhoz bir iş akdine hayatiyet kazandırmışlardır.[451]

KOICA, 2010 yılında Semey sakinlerine insani yardım yapılacağını duyurmuştur.[452] Bölge halkı, 1949-1991 döneminde gerçekleştirilen nükleer denemeler nedeniyle ciddi bir radyasyona maruz kalmıştır. Şöyle ki 1,5 milyondan fazla kişinin etkilendiği nükleer denemeler sonucunda bölgede erken çocuk doğumları artarken binlerce insan genç yaşta hayatını kaybetmiştir. KOICA, bölgeye kanser tarama testleri ve çeşitli yardımlar ulaştırarak kötü sağlık şartlarını iyileştirmek amacıyla yoğun çaba sarf etmiştir.[453] Öte yandan Güney Kore, Kazakistan'ın kırsal bölgelerine elektrik ve içme suyu ulaştırılması amacıyla çalışmalar gerçekleştirmektedir. Koreli Daesung firması, 2012 yılında Kazakistan'ın Sarıbulak köyüne elektrik ve içme suyu temin eden bir tesisin açılışını gerçekleştirmiştir. Söz konusu firma Sarıbulak köyünde bağımsız bir fotovoltaik enerji üretim sistemi ve dağıtım hatları kurarak her haneye elektrik vermiştir. Ayrıca firma köye 130 metrelik bir yeraltı tüp kuyusu inşa etmiştir.[454]

---

[450] Kim Ji Un, Çevre Bakanlığı, Kore ile Kazakistan Arasında Su Endüstrisi İşbirliği Toplantısı ve İş İstişareleri Düzenledi, 06.07.2021, http://www.watermaeil.com/news/articleView.html?idxno=5439, (05.11.2023).

[451] Jeon Yong Hoon, Kore-Kazakistan Su Kaynakları Sektöründe Yakın İşbirliği, 18.08.2021, https://www.ecotiger.co.kr/news/articleView.html?idxno=33976, (05.11.2023).

[452] Seonmi Kwon, KOICA, Kazakistan'daki Eski Nükleer Test Bölgelerine Erken Kanser Teşhis Ekipmanı Sağlıyor, 23.12.2010, https://www.hkn24.com/news/articleView.html?idxno=62590, (05.11.2023).

[453] Kazak Medyası 30 Yıllık Nükleer Karşıtı Harekete Dikkat Çekiyor. Yeni Bir Dünya Tarihi Rekoru, 27.02.2019, https://www.yna.co.kr/view/AKR20190226142500095, (06.11.2023).

[454] Hyunsang Kim, Daesung Grubu Kazakistan'ın Uzak Bölgelerine Elektrik ve İçme Suyu Sağlıyor, 22.06.2012, https://www.sedaily.com/NewsView/1HRN5KY7E7, (07.11.2023).

Güney Kore, Kazakistan'a 2005 yılında gümrük idaresi teknolojisi ihraç etmiştir. Kore Uluslararası Ticaret Birliği (KITA) tarafından ticari şirketlerin verimliliklerine katkıda bulunmak amacıyla kurulan bu sisteme Samsung ve LG gibi Güney Koreli büyük firmalar da destek vermektedirler. Kazakistan'ın gümrük sistemini yenilemek amacıyla oluşturulan bu projede ülkeye elektronik gümrükleme sistemi getirilmiştir. Bu projenin Güney Koreli firmalar tarafından hayata geçirilmesi oldukça anlamlıdır. Kazakistan hükûmeti, söz konusu proje için Japonya, Singapur, Tayvan ve Güney Kore gibi ülkelerin gümrük sistemlerini gözden geçirmiş ve bunlar arasında son anılan ülkeyi tercih etmiştir.[455] Öte yandan Güney Kore ve Kazakistan her iki ülkede faaliyet gösteren işadamlarının gümrük sorunlarını çözüme kavuşturmak amacıyla resmi bir merci kurulmasına karar vermişlerdir. İki ülke, ithalat, ihracat ve gümrükleme işlemlerinden doğabilecek aksaklıkların giderilmesinde ortak hareket etme konusunda mutabakata varmıştır. Bu minvalde 2015 yılında bir gümrük toplantısı düzenlenmiştir. Seul'da tertiplenen bu toplantıda elektronik gümrükleme ve bütüncül risk yönetim sistemi gibi çeşitli konular masaya yatırılmıştır. Ayrıca Kazakistanlı gümrük memurlarına yönelik bir eğitim programı hazırlanması karara bağlanmıştır.[456]

Diğer yandan Güney Kore Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 24 Nisan 2017 tarihinde Kazakistan ile e-devlet sistemi hususunda iş birliğine gitme kararı almıştır. Kazakistan'da yapılan toplantılarda her iki ülkeden yetkili isimler ve bu alanda uzman kişiler e-devlet sektöründeki iş birliği olanaklarını masaya yatırmışlardır. İki ülke, Kazak hükûmet sistemini halkın kolaylıkla anlayabileceği, ulusal hizmetlerin şeffaf ve açık bir şekilde yürütülebileceği bir yapıya dönüştürmeyi arzu etmektedir. [457] Öte yandan Güney Kore, Kazakistan'da gerçekleştirilen bilişim sektöründe iş birliği projesi (2020-2022) kapsamında bu ülkeye büyük bir veri analiz platformu

[455]KTNET, Elektronik Ticaret Altyapısının İlk İhracatı, 17.10.2005, https://www.klnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=83620, (07.11.2023).

[456] Nari Jo, Kore Gümrük Servisi, Ticaret Ortamını İyileştirmek Amacıyla Kazakistan ile İşbirliğini Güçlendiriyor, 09.08.2015, https://www.klnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=111930, (08.11.2023).

[457] Akash Dastan, Kore ile Kazakistan Arasında e-Devlet ve Telekomünikasyon Alanlarında Yeni İşbirliği, 31.05.2017, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=14019, (09.11.2023).

kurmuştur.[458] Söz konusu platform vasıtasıyla Kazakistanlı kamu görevlilerinin büyük verileri analiz etme yetkinliklerinin artırılması amaçlanmıştır.[459]

Güney Kore'nin Kazakistan'da gerçekleştirdiği kalkınma yardımları birçok alanda yansımalarını bulmuştur. Ancak söz konusu yardımların özellikle sağlık sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. Güney Kore Cumhuriyeti'nin yeni nesil sağlık teknolojisi ve mükemmel tıbbi olanaklara sahip olması hasebiyle Kazakistanlı birçok hasta tedavi için Seul'u tercih etmektedir. Güney Kore'nin güler yüzlü tedavi hizmetleri Kazaklar tarafından büyük ilgi toplamaktadır. Güney Kore'nin nispeten düşük tedavi maliyetleri de Kazak halkının bu ülkeye yönelmesinde etkili olmaktadır. Güney Kore hükûmetinin 2009 yılında yabancı hasta kabulüne onay vermesini müteakiben 2019 yılı itibarıyla Seul'da yaklaşık 2,26 milyon turist tedavi görmüştür. Söz konusu on yıllık dönemde Güney Kore'de tedavi gören yabancı hasta oranı %22,7'lik bir artış göstermiştir. Ülkeler temelinde Birleşik Arap Emirlikleri %77,9'luk oran ile birinci sırada gelirken bu ülkeyi %67,1 ile Kazakistan izlemiştir.[460] Tedavi olmak amacıyla Güney Kore'yi tercih eden Kazak hasta sayısı 2009'da 128 iken 2013 yılında 2.890'a yükselmiştir. Güney Kore'de tedavi gören Kazakistanlı hasta sayısı her yıl neredeyse %50 oranında bir artış göstermiştir.[461]

Öte yandan Güney Koreliler, Kazakistan'da birçok hastane ve tıbbi turizm şirketi kurmuşlardır. Örneğin Medical Partners Korea Clinic, açıldığı günden itibaren Kazakistan sağlık sektörünün gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Güney Kore Sejong Hastanesi, Almatı'da 100 yataklı bir kalp hastanesi olarak hizmet veren 'Sejong Eurasia Clinic'e hayatiyet kazandırmıştır.[462] Güney Koreli Korea Vision firması Almatı'da 2019 yılında "Incheon Medikal Turizm Danışma Merkezi" adlı bir kurum hayata geçirilmiştir. Söz konusu merkez, Kazakistan'ın çeşitli bölgelerinden Güney Kore hastanelerinde tedavi olmak isteyen hastalara rehberlik hizmeti sunmaktadır. Bu

---

[458] Kwon Hye Mi, NIA, Kore-Kazakistan BT İşbirliği Projesi İçin İşletme Anlaşması İmzaladı, 03.02.2023, https://news.zum.com/articles/81084130?cm=news_rankingNews, (09.11.2023).
[459] Oh Gyeong Mook, NIA, Kazakistan ile Uluslararası BT İşbirliği Projesi Anlaşması (CA) İmzaladı, 03.02.2023, https://www.hankyung.com/economy/article/202302033144h, (10.11.2023).
[460]Myeong Hoon Kim, Kazakistan'a Giriş İçin Beklentiler ve Önlemler, 25.11.2019, http://www.kmdianews.com/news/articleView.html?idxno=34567, (11.11.2023).
[461] Seul Şehri, Kazakistan'ın Almatı Kentinde Medikal Turizmi Çekmeyi Hedefliyor, 24.10.2014, https://seoulsolution.kr/en/node/2622, (12.11.2023).
[462]Kazakistan'a Giriş İçin Beklentiler ve Önlemler, 25.11.2019, http://www.kmdianews.com/news/articleView.html?idxno=34567, (12.11.2023).

merkez önceleri Kazakistan'dan Güney Kore'ye hasta gönderen tek acente olarak hizmet verirken Güney Kore sağlık sisteminin Orta Asya'da meşhur olmasıyla birlikte Almatı'da birçok tıp turizmi acentesi kurulmuştur.[463]

Güney Kore ve Kazakistan 2013 yılında sağlık sektöründe iş birliğini geliştirmek amacıyla bir forum düzenlemişlerdir. Bu etkinlik, Kazakistan'da yeni Güney Kore hastanelerinin açılmasını teşvik ve sağlık sektöründe güçlü bir iş birliğini tesis etmek amacıyla düzenlenmiştir. Söz konusu forumda Sejong Hastanesi, Myongji Hastanesi, Yonsei Tıp Merkezi ve Daejeon Sun Hastanesi gibi sağlık kurumlarının yanı sıra POSCO, Hyundai ve LG gibi şirketlerin temsilcileri de Kazakistan sağlık sektörüne giriş rehberi başlıklı sunumlar gerçekleştirmişlerdir.[464] Güney Kore Üniversitesi Anam Hastanesi ise Almatı'da bir tıp konferansı düzenlemiştir. 21-22 Haziran 2016 tarihleri arasında düzenlenen bu konferansta Güney Kore'nin üstün tıp teknolojileri tanıtılmıştır. Söz konusu etkinlikte, kadın hastalıkları, doğum, üroloji ve göğüs cerrahisi gibi bölümlerden profesörler, çeşitli hastalıklardan muzdarip 100 Kazak hastayı tedavi etmişlerdir. Ayıca prostat, mesane, rahim ağzı ve göğüs kanseri tanısı konulan hastalar tedavi görmek amacıyla Güney Kore'ye davet edilmişlerdir. Bu etkinlikte yerel sağlık personelinin tıbbi becerilerini artırmak amacıyla eğitim programları da düzenlenmiştir.[465]

Güney Kore ve Kazakistan sağlık sektöründeki iş birliği olanaklarını artırmak amacıyla 2017 yılında bir anlaşmaya imza koymuşlardır. Aynı yıl Güney Kore Sağlık Bakanlığından bir heyet Kazakistan'ı ziyaret ederek sağlık sektöründe iş birliğine ilişkin görüşmeler gerçekleştirmiştir.[466] Diğer yandan Seul ve Astana; ilaç endüstrisinin gelişimi, tıbbi personel eğitim programlarının çeşitlendirilmesi, Güney Kore'de tedavi gören Kazakistan vatandaşlarının sayısının artırılması gibi konularda anlaşmaya varmışlardır. Öte yandan Kazakistan ve Güney Kore, ikinci olarak anılan ülkedeki bazı lisans bölümlerinin Kazakistan'daki üniversitelerde açılması ve

---

[463] Kim Kang Hyeon, Kazakistan Kore Hastanelerinin İyi Olduğu Söyleniyor, 25.07.2019, https://www.incheontoday.com/news/articleView.html?idxno=115638, (15.11.2023).

[464] Bae Jun Yeol, Kore Tıp Kurumları Kazakistan'a Doğru Genişlemeye Başlıyor, 07.11.2013, https://www.medifonews.com/news/article.html?no=94973, (15.11.2023).

[465]https://www.kumc.or.kr/kr/index.do?BNO=2965&ORDNUM=251&BRDNUM=B022&HP_CD=AA, (16.11.2023).

[466] Changjin Lee, Bakan Yardımcısı, Kazakistan ile Sağlık ve Tıp Alanında Anlaşma İmzaladı, 02.04.2017, https://www.medicaltimes.com/Main/News/NewsView.html?ID=1110968, (16.11.2023).

derslerin eş güdüm içerisinde işlenmesine ilişkin bir anlaşma imzalamışlardır. Kore Vakfı, Kyungpook Ulusal Üniversitesi Hastanesi ve Kazakistan Ulusal Tıp Üniversitesi arasında 22 Nisan 2019 tarihinde öğrenci değişim programları gerçekleştirilmiştir.[467]

Bu olumlu gelişmeleri, Güney Kore ve Kazakistan'ın tıp kurumları arasındaki iş birliği projeleri izlemiştir. Son yıllarda Kazakistan'da açılan Güney Kore hastaneleri ve muayene merkezlerinin sayısında belirgin bir artış gözlenmiştir. Bu minvalde danışma, uzaktan muayene ve ücretsiz tedavi hizmetleri Kazakistan genelinde yayılmaya başlamıştır. Örneğin Dong-A Üniversitesi Hastanesi, Pavlodar'da bir muayene merkezi açılacağını duyurmuştur.[468] Söz konusu şehir iyi bir ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip olmasına rağmen tıbbi altyapı açısından oldukça zayıftır. Bu sebeple Dong-A Üniversitesi Hastanesi müdürü, Pavlodar'ı ziyaret ederek burada bir sağlık merkezi kurulması konusunda şehrin valisi ile anlaşmaya varmıştır. Pavlodar valisi ise, muayene merkezinin kurulmasında gerekli tüm kolaylıkların sağlanacağını ve söz konusu merkez için bir proje ekibi oluşturarak her türlü desteğin verileceğini açıklamıştır. Dong-A Hastanesi, söz konusu muayene merkezini son teknoloji röntgen ve ultrason ekipmanları ile donatmış, ayrıca yerel sağlık personelini eğitim almak üzere Güney Kore'ye davet etmiştir.[469] Öte yandan Chilgok Kyungpook Ulusal Üniversitesi Hastanesi, Almatı'da 2022 yılında bir tıbbi rehabilitasyon merkezine hayatiyet kazandırmıştır. Söz konusu kurum Kazakistan'ın tıbbi rehabilitasyon bölümünde görev yapan uzman doktorlar için özel bir fizik tedavi eğitim programı hazırlamıştır. Bu çerçevede Kazakistan'ın çeşitli bölgelerinden 280 tıp personeline pediatrik rehabilitasyon, fonksiyonel hareket eğitimi, miyofasyal gevşetme terapisi ve terapötik yaklaşımlar gibi konularda konferanslar verilmiştir.[470]

---

[467] Orta Asya'da Sağlık ve Tıp İşbirliğinin Temelini Oluşturmak, 23.04.2019, https://m.medigatenews.com/news/2173469447, (17.11.2023).
[468] Jeong Han Kyo, Dong-A Üniversite Hastanesi Kazakistan'da Bir Sağlık Merkezi Açıyor, 12.02.2018, http://www.healthmedia.co.kr/news/articleView.html?idxno=63847, (17.11.2023).
[469] Song Seong Cheol, Dong-A Üniversitesi Hastanesi Muayene Merkezi, Kazakistan'a Gidiyor, 05.02.2018, https://www.doctorsnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=121583, (18.11.2023).
[470] Kim Min Jun, Chilgok Kyungpook Ulusal Üniversite Hastanesi, Kazakistan'da Kore Tarzı Bir Rehabilitasyon Tıbbı Eğitim ve Araştırma Merkezi Açtı, 25.11.2022, https://www.medifonews.com/mobile/article.html?no=172810, (18.11.2023).

Öte yandan Seul Ulusal Üniversitesi Hastanesi, 2013 yılından bu yana Kazakistan'da karaciğer nakli ameliyatları gerçekleştirmektedir. Koreli Profesör Kwang Woong Lee liderliğindeki ekip 2013-2016 yılları arasında ülkede 35'ten fazla karaciğer nakli gerçekleştirmiştir. Profesörün üstün başarıları neticesinde Seul Ulusal Üniversitesi Hastanesi ve Kazakistan hükûmeti arasında 2016 yılında bir anlaşma imzalanmıştır.[471] Bu anlaşma kapsamında Seul Ulusal Üniversitesi Hastanesinin, Kazakistan'ın Aktöbe şehrinde karaciğer nakli ameliyatları gerçekleştirmesi hususunda mutabakata varılmıştır. Ayrıca söz konusu hastane karaciğer nakli alanındaki bilgi birikimlerini yerel sağlık personeliyle paylaşacağına dair bir irade beyanında bulunmuştur. Kazakistanlı tıp personelinin bir kısmı ise, Güney Kore'nin sağlık sistemi hakkında daha fazla bilgi edinmek amacıyla Seul Ulusal Üniversitesi Hastanesine davet edilmiştir. Güney Kore ve Kazakistan hükûmetleri bu anlaşmayı çeşitli hastalıkları kapsayacak şekilde genişletme arzusu içerisindedirler. Ayrıca iki ülke arasında sağlık personeli eğitim programları yapılması ve akademik sempozyumlar düzenlenmesi planlanmaktadır.[472] Öte yandan Kazakistan Ulusal Tıp Üniversitesi Hastanesi ve Güney Kore Sağlık Endüstrisi Kazakistan'ın kanser prevalansını azaltmak amacıyla ortaklaşa bir forum düzenlemişlerdir. Bu forumda Güney Kore'nin kanser politikaları ve tedavi teknolojileri tanıtılmıştır. Seul, Kazakistan'da faaliyet gösteren Ulusal Kanser Araştırma Merkezi'nin hastalıkları önleme, teşhis, tedavi ve uzman personel yetiştirme gibi hususlarda destekleneceğini açıklamıştır.[473]

Öte yandan Güney Kore, Kazakistan'a önemli miktarda tıbbi cihaz ihracatı gerçekleştirmektedir. Kazakistan, tıbbi cihaz ihraç etmek isteyen şirketler açısından gelişmekte olan önemli bir pazardır. Esasında tıbbi cihazların %90'ını yurtdışından ithal eden Kazakistan, Güney Kore yatırımları için adeta biçilmiş bir kaftandır. Nitekim Güney Kore'nin tıbbi cihaz ihracatı 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık

---

[471] Karaciğer Naklini Öğrenmek İstiyorum Kazakistan'da Kore Tıbbı Dalgası, 15.03.2016, http://www.snuh.org/m/board/B003/view.do?bbs_no=2676&searchKey=&searchWord=%EB%B8%8C%EB%9E%9C%EB%93%9C&pageIndex=1, (19.11.2023).

[472] Lee Jeong Hwan, Kazakistan'da Kore Tıbbı Dalgası Karaciğer Naklini Öğrenmek İstiyorum, 16.03.2016, https://www.doctorsnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=109213, (19.11.2023).

[473] Orta Asya'da Sağlık ve Tıp İşbirliğinin Temelini Oluşturmak, 23.04.2019, https://m.medigatenews.com/news/2173469447, (20.11.2023).

%42'lik bir artış göstererek 27,5 milyon dolar olarak kayıtlara geçmiştir.[474] Bu artışta Güney Koreli firmaların yurtdışındaki faaliyetleri önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin Güney Koreli Meerecompany firması ve Kazakistan hükûmeti, Korelilerin geliştirdikleri cerrahi robotlardan (Rebo-i) Kazakistan'a ihraç etmek amacıyla 2016 yılında bir anlaşma imzalamışlardır.[475] Yurtdışına gerçekleştirilen robot ihracının ilk örneği olan bu alışveriş, gelecekteki ihracat projelerinin de kapısını aralamıştır. Astana 20 Eylül 2022 tarihinde ise Güney Kore tıbbi cihaz ihraç ürünleri konferansına ev sahipliği yapmıştır.[476]

Güney Kore ve Kazakistan sağlık sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı yapısı iki ülke arasındaki iş birliği beklentilerini yükseltmektedir. Ancak Kazakistan'ın çeşitli yasal düzenlemeleri, ücretsiz tedaviye alışmış vatandaşların özel sağlık kuruluşlarını daha az tercih etmeleri, bölgeye uyum sağlamadaki zorluklar ve maaşların düşük olması Güney Koreli sağlık personellerinin Kazakistan'daki çalışmalarını engellemektedir. Bu sorunlar Güney Kore Başkanı Moon Jae-in'in 2019 yılında Kazakistan'a gerçekleştirdiği ziyarette hükûmet düzeyinde tartışılmıştır.[477] Bunlara ilaveten Kore, korona-19 salgınıyla mücadele eden Kazakistan hükûmetine de yardım elini uzatmıştır. KOICA, Kazakistan Sağlık Bakanlığına 30 milyon won değerinde 1.000 adet karantina kıyafeti bağışlamıştır. Good News World adlı Koreli sivil toplum örgütü bölgeye 65 milyon won değerinde el dezenfektanı, maske, koruyucu giysi, ilaç ve vantilatör hibe etmiştir.[478] Kore şirketi Shigong Tech ise ülkeye 2.000 adet test kiti ve 2.500 koruyucu giysi göndermiştir.[479] Esasında korona salgını sebebiyle iş birliği olanaklarının en fazla arttığı alan hiç şüphesiz sağlık sektörü olmuştur. Salgın sonucu insan hayatının dijital teknolojiye dayalı bir modele dönüşmesi, bu alanda lider konumda olan Güney Koreli tıp kurumlarının

---

[474] Young Hye Yoon, Bosanjin ve KOTRA, Orta Asya Medikal Pazarına Öncülük Edecek, 01.06.2021, https://www.akomnews.com/bbs/board.php?bo_table=news&wr_id=44752, (20.11.2023).
[475] Aynı yerde.
[476] Üç Orta Asya Ülkesiyle Sağlık ve Tıbbi İşbirliğinin Temelini Oluşturmak, 26.04.2019, https://www.ehnews.net/news/articleView.html?idxno=6451, (20.11.2023).
[477] Chilgok Kyungpook Ulusal Üniversite Hastanesi, Kazakistan'da Kore Tarzı Bir Rehabilitasyon Tıbbı Eğitim ve Araştırma Merkezi Açtı, 25.11.2022, https://www.medifonews.com/mobile/article.html?no=172810, (20.11.2023).
[478] Good News World, Kazakistan'a COVID-19'la Mücadelede Destek Sağlıyor, 24.08.2020, https://gnworld.org/B32/567?sst=wr_datetime&sod=asc&sop=and&page=5, (20.11.2023).
[479] Sigong Tech, Kazakistan'a COVID-19 Mücadelesinde Tıbbi Malzeme Temin Ediyor, 05.05.2020, https://m.yna.co.kr/amp/view/AKR20200504147200095, (20.11.2023).

Kazakistan'da yüz yüze olmayan tedavi yöntemlerinde öne çıkmalarına vesile olmuştur.

4.3.2. Dış Ticaret

Güney Kore ve Kazakistan arasındaki ticari ilişkiler bilhassa 2000'li yıllardan itibaren istikrarlı bir gelişme göstermiştir. Ancak daha önce iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi Güney Kore'de 1998 yılında yaşanan döviz krizi nedeniyle bir miktar düşüş yaşamış olsa da 1999'dan sonra tekrar yükselişe geçmiştir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren iki ülke arasındaki ekonomik iş birliği ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacmi 2000-2008 döneminde yıllık ortalama %20'lik bir artış göstermiştir.[480] İki ülkenin ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı yapısı düşünüldüğünde Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacminin önemli bir büyüme potansiyeli taşıdığı söylenebilir.

Tablo 3 Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Dış Ticaret Hacmi (Bin Dolar)

Dönem	**İhracat**	**İthalat**	**Toplam**
2003-2007	1.673.475	1.131.378	2.804.828
2008-2012	2.902.388	1.534.798	4.437.186
2013-2017	3.332.629	2.400.552	5.733.181
2018-2022	7.877.022	11.325.358	19.202.38
Toplam	15.785.514	16.392.086	32.177.575

Kaynak: (https://www.trademap.) adresindeki verilere istinaden oluşturulmuştur.

Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacmi bilhassa 2018-2022 döneminde ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. Güney Kore'nin Kazakistan'dan yaptığı ithalat 2013-2017 yılları arasında 2.400.552 bin dolara tekabül ederken 2018-2022 döneminde 11.325.358 rakamına ulaşarak zirveyi görmüştür. Aynı dönemdeki ihracat rakamları da dikkat çekicidir. Güney Kore'nin Kazakistan'a yaptığı ihracat 2018-2022 döneminde 7.877.022 bin dolara yükselmiştir. Güney Kore'nin Kazakistan'dan ithalatı

[480] Seong, a.g.e., s.9.

her dönem artış göstermiştir. İhracat rakamları da istikrarlı bir yükselme kaydetmiştir. Güney Kore'nin ihracat ve ithalat rakamları karşılaştırıldığında yalnızca 2018-2022 döneminde ithalat rakamlarının ihracatı geçtiği görülmektedir, (bk. Tablo 3).

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri arasında en büyük ikinci ticari ortağı Kazakistan'dır. Son yirmi yılda oldukça başarılı bir ulusal kalkınma planı ortaya koyan Astana, doğal kaynaklara sahip olmanın getirdiği avantajla Orta Asya'da hızla büyüyen ekonomik bir güç merkezi hâline gelmiştir. İki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 1997-1999 yılları arasında Asya mali krizi nedeniyle keskin bir düşüş yaşamışsa da 2000 yılından itibaren yeniden yükselişe geçmiştir. Güney Kore'nin Kazakistan'dan yaptığı ithalat 2003 yılında 154 milyon dolara tekabül ederken 2008 yılında 350 milyon dolara yükselmiştir. Güney Kore'nin Kazakistan'dan yaptığı ithalat 2016 yılında 3 milyon dolar olurken, 2017 yılında 1 milyar dolara yükselmiştir. 2022 yılında ise 4,9 milyar dolar ile rekor bir seviyeye ulaşmıştır. Güney Kore'nin Kazakistan'a yaptığı ihracat ise 2019 yılı itibarıyla 2,7 milyon dolara yükselmiştir. Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacmi dönemler temelinde sürekli olarak artış göstermiştir.

Güney Kore'nin ana ihracat kalemleri otomobil, sentetik reçineler ve elektronik aletler olurken temel ithalat kalemleri ise ham petrol, ferroalyaj ve uranyum olarak kayıtlara geçmiştir.[481] Güney Koreli şirketlerin Kazakistan'daki doğrudan yatırımları incelendiğinde ise; 2022 yılının Haziran ayı itibarıyla toplam yatırım tutarının yaklaşık 2,6 milyar dolar olduğu tespit edilmiştir. Güney Kore ve Kazakistan 2019 yılında aralarındaki dış ticaret ve yatırım imkânlarını artırmak amacıyla Fresh Wind adlı bir iş birliği programı başlatmışlardır. Bu program kapsamında; nakliyat, inşaat, sanayi, altyapı geliştirme, madencilik, metal işleme, inovasyon, iletişim, enerji ve tarım alanlarında olmak üzere toplam 58 proje bulunmaktadır.[482]

Kazakistan, Güney Kore'nin Orta Asya'daki en önemli ticaret ve yatırım ortaklarından bir tanesidir. İki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 2019'da 4,219 milyar dolar ile rekor seviyeye ulaşırken korona salgını ile birlikte 2020 ve 2021 yıllarında bir miktar düşmüştür. Ancak Fresh Wind programı, korona salgının olumsuz etkilerine

---

[481] Kim Jun Ho, Kore-Kazakistan Ekonomik Alışverişlerinin Durumu Nedir?, 27.01.2022, https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=5383148, (28.11.2023).

[482] Kore Kazakistan Zirvesi 4. Sanayi Devrimi Gibi Yeni Endüstrilerde İşbirliğinin Pekiştirilmesi, 17.08.2021, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148891701, (28.11.2023).

rağmen yatırımların hız kazanmasına katkı sunmuştur.[483] Söz konusu yıllarda Kazakistan'ın Güney Kore'ye ihraç ettiği başlıca kalemler ham petrol, demirli metaller ve alaşımsız çelik olurken, Güney Kore'den ithal edilen başlıca kalemler ise makineler, çeşitli teçhizat, taşıtlar, elektronik cihazlar ve aletler olarak kayıtlara geçmiştir.[484] Diğer yandan bu dönemde Güney Kore-Kazakistan Ticaret, Ekonomi, Bilim ve Teknoloji İşbirliği Ortak Komitesi, Güney Kore-Kazakistan Çalışma Grubu ve İş Konseyi gibi bazı iktisadi kuruluşlara hayatiyet kazandırılmıştır. İki ülke, hükümetler arası ortak komiteler ve çalışma grubu toplantıları yoluyla ikili ticareti, yatırımı ve ekonomik iş birliğini daha da güçlendirmeyi hedeflemiştir.[485]

Güney Kore, Kazakistan'daki yatırım potansiyelinin farkında olan ülkelerden bir tanesidir. Güney Kore hükûmetinin Kazakistan'daki yatırımları bağımsızlığın ilk yıllarından itibaren başlamış ve hızlı bir ilerleme göstermiştir. Güney Kore, Kazakistan'da birçok alanda yatırımlarda bulunmaktadır. 1991-2021 yılları arasında Güney Kore'nin Orta Asya bölgesindeki yatırımlarının %74'ü Kazakistan'da gerçekleştirilmiştir. Bunda Kazakistan hükûmetinin liberal ekonomik politikalar izlemesi ve görece istikrarlı siyasi bir ortam meydana getirmesi belirleyici olmuştur.[486] Diğer yandan Güney Kore, 2006-2021 döneminde Kazakistan ekonomisine yaklaşık 6,7 milyar dolar tutarında bir yatırımda bulunmuştur.

4.3.3. Güney Koreli Firmalar

Güney Kore, Kazakistan'daki en önemli yabancı yatırımcılardan bir tanesidir. Samsung, Hyundai, Kepco, Lotte, Posco ve Korea National Oil Corporation gibi çeşitli Koreli firmalar Kazakistan'da faaliyet göstermektedirler.[487] Söz konusu firmalar iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişimine önemli katkılar sunmaktadırlar. Güney Koreli yatırımcılar tarafından Kazakistan'da birçok önemli proje hayata geçirilmiştir.

---

[483]Lee Hyeon Jeong, Uluslararası Ticaret Birliği-Kazakistan Büyükelçi Toplantısı Ticaret Ölçeğini Büyütelim, 05.11.2021, https://www.busan.com/view/busan/view.php?code=2021110417072760410, (28.11.2023).

[484] Kondybayeva, a.g.e., s.2.

[485]Kore-Kazakistan Ekonomik Alışverişlerinin Durumu Nedir?, 27.01.2022, https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=5383148, (29.11.2023).

[486] Lee Ji Eun, Kore-Kazakistan Gelecekteki İşbirliğine Hazırlanıyor, 01.07.2022, http://www.eurasiareview.co.kr/news/articleView.html?idxno=223, (25.11.2023).

[487] Kim Ji Gyun, 500 Koreli Şirket Kazakistan'da 7 Milyar Dolar Değerinde 40 Proje Yürütüyor, 31.07.2019, https://news.g-enews.com, (29.11.2023).

Güney Koreli firmalar, Kazakistan pazarında faal bir rol oynayabilmek amacıyla gelecek vadeden pek çok alanda iş birliği önerisinde bulunmuşlardır. Ancak özellikle enerji alanına yönelmeyi uygun gören Seul yönetimi, bu minvalde yerel şirketler ile ortaklık kurmak suretiyle kaynakların keşfedilip işlenmesine odaklanmıştır. Kazakistan ve Güney Kore, 2004 yılında Hazar Denizi havzasında ortak arama tarama faaliyetlerinde bulunmaya karar vermişlerdir.[488] Ardından enerji alanındaki en mühim yatırımlardan birisi olan "Balkaş Santrali Projesi" gündeme gelmiştir. Söz konusu santral, Kepco ve Samsung öncülüğünde hayata geçirilmiştir.[489] 2010 yılında ise Güney Koreli KEPCO ve Korea Mineral Corporation adlı firmalar, Kazakistanlı nükleer yakıt ve enerji şirketi olan Kazatomprom ile bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmaya göre taraflar, nükleer yakıt alanında kapsamlı bir iş birliği geliştirmeyi kabul etmişlerdir.[490] Enerjiye kıyasla yabancı şirketlerin girişlerinin nispeten daha kolay olduğu madencilik alanında ise Seul ve Astana kurşun ve çinko gibi minerallerin keşfi hâlinde ortak projelere imza atacaklarını dile getirmişlerdir.[491]

Kepco firması, 2017 yılında Güney Kore ve Kazakistan Enerji Forumu adı verilen bir etkinlik düzenlemiştir. İki ülke arasındaki iş birliği olanaklarının ele alındığı bu forum Kepco firmasının yurtdışında ev sahipliği yaptığı ilk etkinlik olması bakımından büyük önem taşımaktadır. 17-21 Temmuz 2017 tarihleri arasında düzenlenen etkinliğe iki ülkeden hükûmet yetkilileri, enerji sektörü çalışanları ve alanında uzman kişiler olmak üzere yaklaşık 150 kişi katılmıştır. Bu minvalde Güney Kore ve Kazakistan "Geleceğin Enerjisi" konulu birçok iş birliği projesini masaya yatırmışlardır.[492] Bu forumu bir fırsat olarak değerlendiren Kepco, yenilenebilir enerji alanında önemli bir potansiyel barındıran Kazakistan ile güçlü ilişkiler kurmuştur. Şöyle ki Kepco ve Kazakistan'ın en büyük özel enerji şirketlerinden birisi olan Caepco

---

[488] Cumhurbaşkanının Kazakistan Ziyareti, 16.09.2004, https://www.sedaily.com/NewsView/1HUVRTNPUY, (30.11.2023).
[489] Lee Sang Hyeon, KEPCO-Samsung C&T, Kazakistan'daki Balkhash Elektrik Üretim Projesi için Sözleşme Kazandı, 25.03.2009, https://home.kepco.co.kr/kepco/, (01.12.2023).
[490] Kang Won Young, KEPCO, Korea Mineral Corporation, Kazakistan ile Nükleer Enerji Alanında İşbirliği Yapıyor, 23.04.2010, http://www.epnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=22272, (01.12.2023).
[491] Kazakistan'da Gelecek Vaat Eden Lityum Madeninin Araştırılması, 27.11.2022, http://m.dongascience.com/news.php?idx=57294, (02.12.2023).
[492] Yeo In Gyu, KEPCO, Kore ve Kazakistan'da Enerji Forumu Düzenliyor, 21.07.2017, http://www.kharn.kr/news/article.html?no=4648, (02.12.2023).

arasında 20 Temmuz 2017 tarihinde bir anlaşma imzalanmıştır.[493] Kepco, Kazakistan'daki enerji şirketleriyle ortaklık kurmak suretiyle yenilenebilir enerji sektöründe çeşitli projeler yapmayı hedeflemektedir. Bunun nedeni Kazakistan'ın, güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynakları bakımından elverişli doğal koşullara sahip olmasıdır. Çünkü Kazakistan'da havza ve çayırlarda yıl boyunca kuvvetli rüzgârlar esmektedir. Bu da rüzgâr türbinlerinin verimliliğini artıran bir husustur. Diğer yandan Kazakistan yılda yaklaşık 3 bin saat güneş ışığı almaktadır.[494] Tüm bu etkenler Kazakistan'ın güneş ve rüzgâr enerjisi üretiminde yüksek bir potansiyele sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Şöyle ki hükûmet 2013 yılında Kazakistan'ın "Yeşil Ekonomiye Geçiş" politikasını duyurmuştur. Böylece Kazakistan hükûmeti, 2050 yılına kadar elektrik üretiminin %50'sini güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir kaynaklar aracılığıyla gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.[495] Dolayısıyla Kepco firması, bu anlaşmaya imza atarak Kazakistan'ın yenilenebilir enerji piyasasında söz sahibi olmayı amaçlamıştır. Ayrıca Kepco ve Kotra, Koreli şirketlerin Kazakistan pazarındaki kazanımlarını artırmak amacıyla bir ihracat tanıtım toplantısı düzenlemişlerdir. Kepco söz konusu toplantıya 18 şirketin katıldığını, 72 yeni iş ortağı keşfedildiğini ve 84 milyon dolar tutarında yeni sözleşmelerin imzalandığını açıklamıştır.[496]

Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev, Koreli yatırımcılarla ortak projeler üretmek amacıyla 2021 yılında özel bir çalışma grubu kurmuştur. Bu çalışma grubunun önemli başarılarından bir tanesi, Pavlodar bölgesine 500 milyon dolarlık ferro alyaj tesisi kurulmasını öngören bir uluslararası projenin başlatılması olmuştur. Güney Kore ile ortaklaşa hazırlanan bu proje sayesinde 1.000'den fazla kişiye istihdam sağlanması beklenmektedir. Söz konusu projenin yatırımcısı, 60 yılı aşkın tecrübesiyle ferroalyaj üreten Koreli SIMPAC Group olurken mühendislik çalışmaları ise Koreli

---

[493] Jeon Jae Ho, KEPCO Kazakistan'da Enerji Forumu Düzenledi, 20.07.2017, https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2017/07/20/2017072001245.htm, (02.12.2023).
[494] Yükselen Güneş Enerjisi Pazarı Bölüm 1 - Kazakistan, Büyük Enerji Potansiyeline Sahip Bir Ülke, 26.06.2011, https://renewableenergyfollowers.org/212, (02.12.2023).
[495] Park Ji Won, Kaynak Zengini Ülkelerde Yeni ve Yenilenebilir Enerjinin Geliştirilmesi: Kazakistan ve Özbekistan'da Enerjiyi Etkileyen Faktörler ve Engeller, Slav Dergisi, 2022, Cilt. 37, Sayı.1, s.83-112.
[496]KEPCO, Kore ve Kazakistan'da Enerji Forumu Düzenliyor, 21.07.2017, http://www.kharn.kr/news/article.html?no=4648, (03.12.2023).

SAC şirketi tarafından icra edilmektedir.[497] Öte yandan Korea Hydro & Nuclear Power şirketi ve Kazakistan hükûmeti 2022 yılında bir anlaşmaya imza koymuşlardır. Söz konusu anlaşmayla taraflar iş birliğini güçlendirme sözü vermişlerdir. Şöyle ki Koreli firma, Kazakistan hükûmetine toplam kapasitesi 2800 MW olan iki yeni nükleer santralin inşasına ilişkin bir teklif sunmuştur. İnşaatına 2029 yılında başlanması düşünülen santralin 2035 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.[498]

Güney Kore'nin Kazakistan'da faaliyet gösterdiği alanlardan birisi de inşaat sektörüdür. Seul'un bu alandaki hedefi, yeni inşaat projeleri ve çeşitli altyapı çalışmalarıyla Koreli firmaların Kazakistan'a girişlerini hızlandırmaktır. 2015 yılında Korea Expressway Corporation firması, Kazakistan'da 1,4 milyon dolar değerinde yeni bir ücretli yol projesine başladığını duyurmuştur. Almatı ile Horgos kentleri arasındaki mevcut iki şeritli yolu (355 km), dört şeritten (305 km) oluşan ücretli bir yola dönüştürmeyi amaçlayan bu projeyi gerçekleştirmek için Korea Expressway Corporation, Güney Koreli bir mühendislik şirketi olan Isan Corporation ile bir konsorsiyum oluşturmuştur.[499] Güney Kore Ulaştırma Bakanı, ülkesine ait şirketlerin ulaşım alanındaki projelere iştiraklerini teşvik etmek amacıyla 2020 yılında "Almatı Çevre Yolu İnşaatı Projesi" için Kazakistan hükûmeti ile anlaşmaya varmıştır.[500] Yine aynı yıl Güney Koreli Hyundai şirketi tarafından Almatı'da bir otomobil montaj atölyesi açılmıştır. Yılda 30 bin otomobil üretilen bu tesislerdeki araçlar Orta Asya ülkelerine ihraç edilmektedir.[501] LG firması ise 1997 yılında Almatı şehrine bir televizyon montaj fabrikası açmıştır.[502]

---

[497] Lee Gyeong Sik, Kaynaklar Açısından Zengin Kazakistan, Kore İçin İdeal Bir Stratejik Ortaktır, 28.02.2022, https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=26563, (03.12.2023).
[498] Song Byeong Hoon, Kore Hidro ve Nükleer Enerji, Kazakistan'ın KNPP'si ile Nükleer Enerji Santrali İşbirliğine İlişkin Sözleşme İmzaladı, 28.06.2022, https://www.energydaily.co.kr/news/articleView.html?idxno=128860, (03.12.2023).
[499] Jong Oh Park, Korea Corporation, Kazakistan'da 1,4 Milyon Dolarlık İhale Kazandı, 02.03.2015, https://m.edaily.co.kr/amp/read?newsId=02938886609299384&mediaCodeNo=257, (03.12.2023).
[500] Yeon Chan Mo, SK E&C'nin Kazak Çevre Yolu Projesi 'Yılın Avrupa Ulaştırma Projesi' Seçildi, 23.02.2021, https://biz.newdaily.co.kr/site/data/html/2021/02/23/2021022300018.html, (03.12.2023).
[501] Kore ve Kazak Fabrika ve Enerji Santrali İnşaat Projelerinde İşbirliğini Güçlendiriyor, 27.05.2021, https://www.kita.net, (03.12.2023).
[502] LG Electronics Kazakistan'da Şirket Kurdu, 17.10.1997, https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/1997/10/17/1997101770155.html, (04.12.2023).

4.4.Kültür ve Dil

Güney Kore'nin Orta Asya'da yumuşak güç politikalarını uygulama alanı bulduğu ülkelerin başında hiç şüphesiz Kazakistan gelmektedir. Kültürü önemli bir diplomasi aracı olarak kullanan Seul, Kazakistan'daki etkinliğini günden güne artırmaktadır. Şöyle ki Güney Kore, kültür kuruluşlarına ve Korece eğitimine özel bir önem atfetmektedir. Diğer yandan Kazakistan'daki Koreliler, Güney Kore'nin yumuşak güç politikalarına önemli katkılar sunmaktadırlar. Kazakistan, Orta Asya'da en fazla Koreliye ev sahipliği yapan ikinci ülke konumundadır.[503] Bu durum, Güney Kore'nin yumuşak güç unsurlarının Kazakistan'a daha hızlı bir şekilde tesir etmesine yol açmıştır. Diğer bir ifadeyle Koryo Saramlar, Güney Kore ve Kazakistan arasındaki kültürel ilişkilerin canlı kalmasını sağlamaktadırlar.[504]

Çalışmanın bu bölümünde Güney Kore'nin Kazakistan'a yönelik kültür ve dil politikaları mercek altına alınmıştır. İlkin Seul'un eğitime biçtiği değer göz önünde bulundurularak bu çerçevede gerçekleştirilen faaliyetler masaya yatırılmıştır. Ardından Orta Asya bölgesindeki ilk ve tek Kore Kültür Merkezi hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Son bölümde ise Kazakistan'daki etkinliğini günden güne artıran Kore dizilerinden bahsedilmiştir.

4.4.1. Eğitim

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in Güney Kore'ye 1990 yılında gerçekleştirdiği ilk ziyaret kültürel iş birliğinin temelini oluşturmuştur. Güney Kore ve Kazakistan başta kültür olmak üzere eğitim, spor ve turizm gibi önemli konularda ortak hareket etme kararı almışlardır.[505] Güney Kore, özellikle eğitim alanındaki iş birliğine büyük önem vermektedir. Seul, Kore dili ve kültürüne olan rağbeti artırmak amacıyla yoğun çaba harcamaktadır. Şöyle ki Güney Kore, 22 Ağustos 1991 tarihinde Almatı Kore Eğitim Merkezine hayatiyet kazandırmıştır.[506] Söz konusu merkez Kazakistan'da Kore dili eğitiminden sorumlu bir kurum olarak hizmet vermektedir. Ayrıca bu kurum Korecenin Kazakistan genelinde yaygınlaştırılması görevini ifa

---

[503] Zhanadilova, a.g.e., s. 65.
[504] Adamz, Zachary, Territorializing The Koryo Saram : Negotiating South Korean Perspectives On Homeland And Diaspora, Yüksek Lisans Tezi, University of Kansas 2015, s.65.
[505] Zhanadilova, a.g.e., s.66.
[506] Almatı Kore Eğitim Merkezi, http://www.koreacenter.or.kr/history.php, (10.12.2023).

etmektedir. Güney Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı tarafından tesis edilen bu kurum, Koryo Saramlara ve Kazak halkına Korece öğrenme fırsatı sunmaktadır. Almatı Kore Eğitim Merkezi, Kore kültürünün Kazakistan'da tanıtılmasına ve Koryo Saramların kimliklerinin korunmasına öncülük etmektedir.[507] Almatı Kore Eğitim Merkezi, derslikler, seminer odaları, kütüphane, oditoryum, spor salonu ve yurt gibi mekânlarla donatılmıştır.[508] Eğitim merkezinde Koreli ve Kazak öğretmenler görev yapmaktadır. Korece öğretmenleri, Korece öğretmenliği lisans bölümünden mezun ve Kore dil okulunda çalışma deneyimine sahip kişiler arasından seçilmektedirler. Kazak öğretmenlerden ise Kore dili bölümlerinden mezun olma veya Korece yeterlik (TOPIK) sınavından en az 4 ve üzeri puan almış olma şartları aranmaktadır.[509]

Güney Kore Cumhuriyeti; siyaset, ekonomi ve kültür gibi alanlarda son elli yılda tüm dünyanın imrendiği ilerlemeler kaydetmiştir. Bu durum Kazakistan gibi birçok ülkede Kore diline olan ilginin güçlenmesine sebep olmuştur. Almatı Kore Eğitim Merkezinde her yıl yaklaşık bin kişi Korece öğrenmektedir. Söz konusu merkez, Kazakistan'daki ortaokul, lise ve yüksekokullara Korece ders kitabı desteği de vermektedir.[510] Almatı Kore Eğitim Merkezi, Kazak öğrencilerin ilgisini cezbeden çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Güney Kore'de eğitim almak isteyen öğrencilere yönelik olarak Almatı ve Astana gibi şehirlerde eğitim fuarları tertiplenmektir. Örneğin, Güney Kore Uluslararası Eğitim Enstitüsü ve Almatı Kore Eğitim Merkezinin ev sahipliğinde düzenlenen "2022 Study in Korea Fuarı" çok sayıda Kazak öğrenci tarafından ziyaret edilmiştir. Bu etkinlik vesilesiyle aday öğrenciler burs programları ve eğitim koşulları hakkında detaylı bilgi sahibi olmuşlardır.[511] Ezcümle Almatı Kore Eğitim Merkezi, Kore dili ve kültürünün Kazak halkına tanıtılmasında öncü bir rol oynamaktadır.

---

[507] Almatı Kore Eğitim Merkezinin Açılışının 30. Yıldönümü Münasebetiyle Özel Röportaj, 07.10.2021, https://haninnews.info/2021/10/07/, (11.12.2023).

[508] Lee Soo Jeong, Orta Asya, https://localitycenter.co.kr/bbs/board.php?bo_table=reporter_62&wr_id=1#google_vignette, (12.12.2023).

[509] Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Eğitim İşbirliğinde Lider Almatı Kore Eğitim Merkezi Müdürü Nam Hyeon Woo ile Röportaj, 18.09.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1934128, (13.12.2023).

[510] Almatı Kore Eğitim Merkezi, http://www.koreacenter.or.kr/history.php, (14.12.2023).

[511] Park Dong Ju, Kazakistan'da Güney Kore Yurtdışı Eğitimi Bilgilendirme Toplantısı, https://www.yna.co.kr/view/PYH20220917043800013, (15.12.2023).

Güney Kore hükûmeti, Kazakistan'da lisans bölümleri ve dil kursları açarak Korecenin ülkedeki konumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Sovyetler Birliği döneminde Kazakistan'da lisans düzeyinde öğretilmeyen Korece bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte birçok üniversitede müfredata girmiştir. Kazakistan'da ilk kez 1991 yılında Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesinde Korece dil kursları açılmıştır.[512] Söz konusu üniversitenin fitilini ateşlediği Kore dili eğitimi zamanla Kazakistan genelinde önemli bir gelişme kaydetmiştir. 1994 yılında Al Farabi Kazak Ulusal Üniversitesinde Kore Dili Bölümü kurulmuştur. Ancak bu bölüm günümüzde Türkiye, Japonya ve Çin çalışmalarını kapsayan Doğu Araştırmaları Bölümüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Al Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi, Kore Dili Bölümü öğrencilerine ikinci veya üçüncü sınıflarda Güney Kore'de en az bir dönem eğitim alma imkânı sunmaktadır. Bu amaçla Yonsei, Hankuk Yabancı Çalışmalar ve Hanyang üniversitelerinin de aralarında bulunduğu yükseköğretim kurumları ile değişim anlaşmaları imzalanmıştır. Ayrıca Abay Pedagoji Üniversitesi, Kazak Ekonomi Üniversitesi ve LN Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi gibi kurumların müfredatlarında da Kore dili dersleri yer almaktadır.[513] Tüm bunlar kültürel iş birliği alanında atılmış önemli adımlardır.

Kazakistan Abılay Han Uluslararası İlişkiler ve Dünya Dilleri Üniversitesi ise 1999'dan itibaren Korece dersleri vermeye başlamıştır. Ayrıca bu eğitim kurumunda Korece Araştırma Merkezine hayatiyet kazandırılmıştır. Bu merkez, Güney Kore hakkında detaylı çalışmalar yapmak amacıyla 9 Ekim 2012 tarihinde açılmıştır.[514] Kazak Abılay Han Uluslararası İlişkiler ve Dünya Dilleri Üniversitesi, ilk kez 2003 yılında Jeonju Üniversitesi ile öğrenci değişim programı başlatmıştır. Ardından Chung-Ang, Kyunghee ve Ajou üniversiteleri dâhil olmak üzere Güney Kore'nin ileri gelen 17 yükseköğretim kurumu ile iş birliği anlaşmaları imzalanmıştır.[515] İlerleyen dönemlerde sırasıyla Avrasya Milli Üniversitesi, Korkut

---

[512] Oh, Nellie, Kazakistan'da Korece Dil Kursları, Kazak Dünya Dilleri Üniversitesi, Uluslararası Kore Dili Eğitimi Derneği, No 278. s.2.

[513] Zhanadilova, a.g.e., s. 66.

[514] Yoon Yong Geun, Kore Dalgasının ve Kore Dilinin Orta Asya'nın Ötesinde Avrupa'ya Doğru Patlamasının Merkez Üssü, 12.08.2013, https://weekly.donga.com/coverstory/article/all/11/96250/1, (16.12.2023).

[515] Kore Dalgasının ve Kore Dilinin Orta Asya'nın Ötesinde Avrupa'ya Doğru Patlamasının Merkez Üssü, 12.08.2013, https://weekly.donga.com/coverstory/article/all/11/96250/1, (17.12.2023).

Ata Kızılorda Devlet Üniversitesi, Taraz Devlet Üniversitesi ve Kazak Ekonomi Üniversitesi gibi eğitim kurumlarında ise Korece ikinci yabancı dil veya ders dışı etkinlikler çerçevesinde öğretilmeye başlanmıştır.[516] Öte yandan Kazakistan'da Kore dili eğitimi üniversitelerin haricinde ilk ve orta öğretim okullarında, Almatı Kore Eğitim Merkezi, Astana Kore Kültür Merkezi ve King Sejong Enstitüleri gibi kurumlar tarafından öğretilmektedir. Ayrıca çeşitli özel eğitim kurumlarının da Korece dil kursları bulunmaktadır. Örneğin, KT&G-Unification Culture Research Institute, Almatı'da Korece bir dil okulu açmıştır. Söz konusu kurum Güney Kore kültürünün Kazakistan'da yayılmasına katkı sunmaktadır.[517] Diğer yandan ülkedeki çeşitli kurumlar Kore dili eğitimine özen göstermektedir. Örneğin Kazakistan Yönetim, Ekonomi ve Stratejik Araştırma Enstitüsü (KIMEP) ve Kazakistan Çalışma ve Sosyal İlişkiler Akademisi (KazATiSO) gibi kurumlarda Korece dersleri yapılmaktadır.[518]

Güney Kore ve Kazakistan eğitim sektöründe de çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmışlardır. Örneğin, 31 Mayıs-1 Haziran 2016 tarihleri arasında Almatı'da "Study in Korea Fuarı" düzenlenmiştir ki bu etkinlik Güney Kore eğitim sisteminin Kazakistan'da tanıtılmasında öncü bir rol oynamıştır. Kazakistan'da düzenlenen Kore'de Yükseköğretim Fuarına Güney Kore'den birçok üniversite katılmıştır. Bu etkinlik vesilesiyle katılımcılar, üniversite yetkilileriyle yapılan görüşmeler sonucunda kabul şartları, burs programları gibi konularda detaylı bilgi sahibi olmuşlardır.[519] Öte yandan Güney Kore Eğitim Enstitüsü, Kazakistan'da bir burs programı yürütmektedir. Seul hükûmeti, bu proje çerçevesinde özel olarak seçilmiş Kazakistanlı öğrencilere Güney Kore üniversitelerinde burslu okuma imkânı sunmaktadır. Ayrıca dileyen öğrenciler bir yıl boyunca Seul'da yabancı dil eğitimi alma olanağına da sahip olmaktadırlar.[520]

---

[516] Oh, a.g.e., s.2.
[517] Park Seong Won, KT&G Kültür Enstitüsü, Kazakistan'da Bir Kore Dili Enstitüsü Kuracak, 27.10.2022, https://www.dtnews24.com/news/articleView.html?idxno=734208, (18.12.2023).
[518] Zhanadilova, a.g.e., s.65.
[519] Özbekistan ve Kazakistan'da 'Kore'de Eğitim Fuarı' Düzenlenmiştir, 27.05.2016, https://m.blog.naver.com/PostView.naver?isHttpsRedirect=true&blogId=moeblog&logNo=220720650176, (19.12.2023).
[520] Kore ve Kazakistan Arasındaki Eğitim İşbirliğinde Lider Olan 'Almatı Kore Eğitim Merkezi' Müdürü Nam Hyeon Woo ile Röportaj, 18.09.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1934128, (20.12.2023).

Güney Kore Başkonsolosluğu, Çimkent'te bulunan M. Uezov Güney Kazakistan Devlet Üniversitesinde 25-26 Eylül 2018 tarihleri arasında "Kore Kültür Günleri" düzenlemiştir. Söz konusu üniversitenin rektörü, öğretim üyeleri, öğrencileri ve Çimkent halkının katıldıkları festivalde K-pop konserleri, Korece bilgi yarışması ve geleneksel Kore oyunları gibi çeşitli etkinlikler icra edilmiştir. Ayrıca misafirler kimchi, gimbap, bulgogi, japchae gibi Kore yemeklerini tadarak Kore mutfağıyla tanışma imkânına sahip olmuşlardır.[521] Öte yandan Kyundong ve Shakarim devlet üniversiteleri 2018 yılında bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmaya göre Shakarim Üniversitesinden 29 öğrenci ve bir profesör 10 haftalık Korece kursuna katılmak üzere Güney Kore'ye davet edilmişlerdir. Buna karşılık Kyungdong Üniversitesinden 30 civarında öğrenci ise, iki haftalığına Tekvando ve Korece derslerine katılmak ve K-pop dinlemek üzere Kazakistan'a gönderilmiştir.[522]

4.4.2. Kültür Merkezleri

Güney Kore, yabancılara Korece öğreterek Kore kültürünün benimsetilmesi amacıyla 28 Aralık 2009 tarihinde Kazakistan'da bir "Kore Kültür Merkezi" açmıştır. Bu Kültür Merkezinin açılışı münasebetiyle 2-7 Mart 2010 tarihleri arasında "Kore Kültür Festivali" düzenlenmiştir.[523] Araştırma neticesinde Orta Asya Cumhuriyetlerinden yalnızca Kazakistan'da Kore Kültür Merkezinin mevcudiyeti tespit edilmiştir.[524] Kore Kültür Merkezinin içerisinde sergi, dinlenme alanları, restoran, konferans salonu, kafe, kitap ve film izlenen mekânlar bulunmaktadır. Söz konusu merkez, Koreli şirketler tarafından üretilen televizyonlar, sinema sistemleri ve dizüstü bilgisayarlar ile donatılmıştır. Burada misafirlere sunulan çeşitli videolar ve filmler yardımıyla Kore kültürünün ülkede yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.[525] Kore Kültür Merkezi'nin Güney Kore ve Kazakistan arasındaki kültürel ilişkilere önemli

---

[521] So Young Yoo, Almatı Başkonsolosluğu, Kazakistan'ın Çimkent Kentindeki 'Kore Kültür Günü Etkinliğini Başarıyla Tamamladı, 28.09.2018, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=37957, (21.12.2023).

[522] Jang Jae Hwan, Kyungdong Üniversitesinde Kazak Üniversite Öğrencilerine Kore Dili Eğitimi, 18.06.2018, http://www.soraknews.co.kr/detail.php?number=9020&thread=28, (22.12.2023).

[523] Kazakistan'da Kore Kültür Merkezinin Açılışı, 03.03.2010, https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=155438467, (23.12.2023).

[524] Övüt, a.g.e., s. 204.

[525] https://kaz.korean-culture.org/ko/497/board/207/list, (01.01.2024).

katkılar sunduğu söylenebilir. Bölgedeki Koryo Saramlar ise söz konusu merkez sayesinde tarihsel anavatanları ile bağlarını güçlendirmektedirler.[526]

Kore Kültür Merkezi, Kore kültürünü Kazakistan halkına tanıtmak ve Seul ile Astana arasındaki kültürel ve sanatsal faaliyetleri pekiştirmek amacıyla çeşitli kültürel etkinlikler düzenlemektedir. Örneğin, Kazakistan Kore Kültür Merkezi ve Kore Kültür Endüstrisi Değişim Vakfı 23-25 Eylül 2016 tarihleri arasında "Feel Korea in Kazakhstan" adlı bir etkinlik düzenlemişlerdir. Bu etkinlik vesilesiyle ünlü şarkıcılar ve aktörler Kazakistan'a davet edilerek bu ülkedeki hayranlarına unutulmaz anlar yaşatmışlardır.[527] Astana Bilişim Üniversitesinde ise 25 Şubat 2022 tarihinde 'Kore ile Tanışın' adlı bir etkinlik düzenlenmiştir. Söz konusu etkinlikte misafirler, Güney Kore'ye özgü diziler veya filmler izlemişler, şarkılar söylemişler ve geleneksel oyunlar seyretme fırsatına sahip olmuşlardır.[528]

Astana ve Seul yönetimleri 2010 yılının Güney Kore'de Kazakistan, 2011 yılının da Kazakistan'da Güney Kore yılı olarak idrak edilmesini karara bağlamışlardır.[529] Bu vesileyle Kazakistan Kore Kültür Merkezi, 2011 yılında Kore kültürünü tanıtan birçok etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Kore Yılı açılış törenine sevilen Kore dizilerinin başrol oyuncuları ve şarkıcılar davet edilmiştir.[530] Öte yandan Güney Kore ve Kazakistan liderleri 2019 yılında gerçekleştirilen zirvede 2022 yılının kültürel değişim yılı olarak kutlanması konusunda anlaşamaya varmışlardır.[531] Diğer yandan Güney Kore Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı, Kazakistan Kore Kültür Merkezi ve Kore Uluslararası Kültürel Değişim Tanıtım Ajansı, 2022 yılında 'Merhaba K-Pop Festa' adlı etkinliğe hayatiyet kazandırmışlardır.[532] Sanatçı Park Dae-seong'un resim sergisi 24 Haziran-14 Ağustos tarihleri arasında sanatseverlerle buluşmuştur.

---

[526] Övüt, a.g.e., s. 204.
[527] Akash Dastan,Kore Kültür Merkezi Kazakistan'da Çeşitli Etkinlikler Sergiliyor, 31.03.2017, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=13664, (02.01.2024).
[528] Hong Mi Hee, Kazakistan'daki Kore Kültür Merkezi Astana'da Kore Kültür Etkinliği Düzenledi, 28.02.2022, https://www.worldkorean.net/news/articleView.html?idxno=43057, (02.01.2024).
[529] Zhanadilova, a.g.e., s. 65-66.
[530] Choi Geon İl, Kazakistan Kore Yılını Çeşitli Etkinliklerle Kutluyor, 31.12.2010, https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=2218865, (02.01.2024).
[531] Kore ve Kazakistan Arasındaki Kültürel Alışverişin Hikayesi, 18.08.2021, https://m.post.naver.com/viewer/postView.naver?volumeNo=32192603&memberNo=28148272, (03.01.2024).
[532] Kore Kazak Kültürel Değişim Yılı K-pop İle Açılıyor, 17.06. 2022, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148902620, (03.01.2024).

Ünlü Güney Koreli sanatçı Sumi Jo, 2022 yılının Eylül ayı boyunca Astana Opera Salonunda dans performansları sergilemiştir.[533] Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı, Kore Uluslararası Kültürel Değişim Tanıtım Ajansı ve Kore Kültür Merkezi 4 Ekim 2022 tarihinde bir kitap tanıtım programına ev sahipliği yapmışlardır. Kazak bir yazar ve Koreli bir tasarımcının ortak çalışmasıyla meydana çıkarılan resimli hikâye kitabı "Nevruz" Kazakistan genelinde büyük yankı uyandırmıştır.[534]

4.4.3. Kore Dizileri

2000'li yılların başından itibaren etkisini artıran "Hallyu" Seul'un yumuşak güç politikalarının mihenk taşı hâline gelmiştir. "Kore Dalgası" olarak Türkçeye çevrilebilecek bu terim Güney Kore'nin popüler kültürünün dünyaya yayılmasını ifade etmektedir. Başlangıçta daha çok Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya'da revaç bulan Kore Dalgası daha sonra sosyal medya ve çeşitli platformlar aracılığıyla Orta Asya bölgesini etkisi altına almaya başlamıştır. Böylece Kore popüler kültürü Orta Asya bölgesinde benimsenmeye başlamıştır. Kore Dalgasını bir diplomasi aracı olarak kullanan Güney Kore'nin, Orta Asya coğrafyasındaki etkisini günden güne artırdığını söylemek mümkündür.[535]

Esasen Kore Dalgası, Güney Kore dizilerine dayanmaktadır. Güney Kore hükûmeti, Kore Dalgasını televizyon dizileri aracılığıyla Orta Asya bölgesinde tanıtmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, Kore dizilerinin Orta Asya'ya ihraç edilmesiyle birlikte Seul bu bölgedeki kültürel etkisini enikonu hissettirmeye başlamıştır.[536] Kore Dalgası, Orta Asya ülkeleri arasında en çok Kazakistan'ı etkisi altına almıştır. Kore dizilerinin kötü söz ve müstehcen sahneler içermemesi Kazak halkının kalbini fethetmiştir. Ayrıca başrol oyuncularının gösterdikleri beceriler, fon müzikleri, ilginç olay örgüleri bu yapımların Kazakistan'da benimsenmesine yol açmıştır.[537]

---

[533] Geum Na Rae, Coşku Üstüne Coşku, Kore-Kazakistan Kültürel Alışverişi Tüm Hızıyla Devam Ediyor, 19.06.2022, https://koya-culture.com/news/article.html?no=135819, (03.01.2024).
[534] Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Kültürel Alışveriş Yılı Kitap Tanıtım Programı Düzenlendi, 04.10.2022, https://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0002869560, (03.01.2024).
[535] Artar, vd., a.g.e., s.34.
[536] K-pop ve Kore Dizileri Kazakistan Medyasının Kültür Bölümünde Sıklıkla Tartışılıyor, 24.08.2020, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1942791, (05.01.2024).
[537]Aynı yerde.

Kazakistan'da yapılan bir ankette katılımcıların %73'ü en az bir tane Kore dizisi izlediğini ifade etmiştir.[538] Bu sonuç Kazak halkının Kore dizilerine olan ilgisinin ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Kore Dalgasının Kazakistan'ı adeta kasıp kavurması Kore dizilerinin özellikle gençler arasında ünlenmesine yol açmıştır. Söz gelimi birçok Kazak genci Kore dizilerine olan hayranlığı nedeniyle Korece öğrenmeye başlamıştır.[539]

Kazakistan'daki Kore Dalgası çılgınlığı, "Jumong" adlı dizinin yayımlanmasıyla birlikte daha aşikâr bir hâle gelmiştir. Çünkü Jumong Kazakistan genelinde %70 oranında bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Hatta bu yapım bittikten sonra bile ününden bir şey kaybetmemiştir. Şöyle ki 2020 yılında tekrar gösterilmeye başlanan bu dizi yeniden yüksek izlenme rekoru kırmıştır. "Kore Haftası" etkinlikleri kapsamında 2011 yılında Kazakistan'a davet edilen Jumong dizisinin başrol oyuncusu Song Il Gook burada yoğun bir ilgiyle mazhar olmuştur. Jumong hâlen Kazakistan'da en ünlü Kore dizisi olarak kabul edilmektedir.[540] Bu duruma diğer bir örnek ise Isan adlı dizinin Kazak izleyicilerin gönlünü fethetmiş olmasıdır. 77 bölümlük bir tarih dizisi olan Isan, Joseon Hanedanı'nın 22'nci kralı Yi San'ın hayat hikâyesini ele almaktadır. Yi San, Joseon Hanedanı'nın en reformcu kralı olarak kabul edilmektedir. Isan dizisi izleyicilerine iktidardakilerin bilgeliklerini en ince ayrıntısıyla yansıtmaktadır. Bu yapım dönemin gücüne, ideolojisine ve felsefesine ışık tutması nedeniyle Kazak izleyiciler tarafından takdir toplamıştır.[541] Öte yandan Kazakistan'da yayımlanan ünlü Güney Kore dizileri arasında "All In", "Boys Over Flowers", "Autumn in My Heart", "Full House", "Phoneix", "Winter Sonata" ve "Dream High" yer almaktadır.[542] Kazakistan'da Kore dizilerine olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Kazakistanlılar artık yalnızca dizileri izlemekle kalmayıp bu dizilerde gösterilen eşyaların kullanımına da yönelmektedirler. Yapılan bir araştırmada izleyicilerin

---

[538] Zhanadilova, a.g.e., s. 60.
[539] K-pop ve Kore Dizileri Kazakistan Medyasının Kültür Bölümünde Sıklıkla Tartışılıyor, 24.08.2020, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1942791, (05.01.2024).
[540] Kazak Gençler Kore Dalgasına Aşık Oluyor, 16.06.2022, https://haninnews.info, (06.01.2024).
[541] Ulusal Yayın Kuruluşu "Kazakistan" "Isan" Dizisini Yeniden Yayınladı, 06.09.2020, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=18902, (07.01.2024).
[542] Jeong Seung Hye, Kazakistan Film Pazarında Kore Dalgası, 29.02.2012, https://dream.kotra.or.kr/kotranews/, (10.01.2024).

%37'si Kore dizileriyle alâkalı bir hediyelik eşyaya sahip olduklarını ifade etmişlerdir.[543]

Güney Kore ve Kazakistan dizi ve film sektöründeki iş birliğini geliştirmek amacıyla çeşitli projeler hayata geçirmişlerdir. Güney Koreli Plus F ve Kazakistan'ın Mg Production Plus firmaları ortak yapımlara imza atmak amacıyla 2014 yılında anlaşmaya varmışlardır.[544] Diğer yandan Kore Film Akademisi 19-23 Eylül 2020 tarihleri arasında Kazakistan'da bir "Film Endüstrisi Forumu" düzenlemiştir. Bu forumun Güney Kore ve Kazakistan arasındaki dizi ve film sektörüne canlılık kazandırması beklenmektedir. Bu etkinlik vesilesiyle her iki ülkeden film yapımcıları bir araya gelerek istişarelerde bulunmuşlardır. Kazakistanlı yönetmen Darenzhan Omibayev söz konusu etkinlikte mentorluk yaparak genç meslektaşlarına eğitimler vermiştir.[545] Ayrıca Kore Film Akademisi, Güney Kore ve Kazakistan arasındaki kültürel ilişkileri pekiştirmek amacıyla 2022 yılında "Kino Lab" adlı bir etkinlik düzenlemiştir. Bu etkinlik, Koreli yapımcıların dizi ve film sektöründeki bilgi birikimlerini Kazak yönetmenlere aktarmaları amacıyla tertiplenmiştir. Ayrıca söz konusu etkinlikte yapımcılık, senaryo, oyunculuk ve yönetmenlik gibi konularda da eğitimler verilmiştir.[546]

Öte yandan Kore Dalgasının ikinci aşamasını "K-Pop" adı verilen müzik türü oluşturmaktadır. Bu kavram İngilizcede "Korean Pop" olarak ifade edilmektedir. K-Pop; Pop, Hip-Hop, Elektro Pop ve Rock gibi çeşitli müzik türlerini bünyesinde barındırmaktadır.[547] Şöyle ki Kore dizi ve filmlerinde rol alan bazı oyuncuların aynı zamanda şarkıcı olması nedeniyle K-Pop kısa bir süre içerisinde Kazakistan'da yayılmıştır. Kazakistan'da K-Pop'tan esinlenerek Q-Pop (Qazaq Pop) adlı yeni bir müzik türü üretilmiştir. Böylece Kazakistan popuna ait "Ninety One", "Mad Men",

---

[543] Kore Dalgası Kazak Gençler Tarafından Benimsendi, 31.10.2011, https://dream.kotra.or.kr/kotranews/cms/news/actionKotraBoardDetail,(11.01.2024).
[544] Kore Kazakistan, Film ve Dizi İşbirliği Anlaşması İmzaladı. Yerel Medya Dikkatle Takip Ediyor, 08.07.2014, http://news.heraldcorp.com/view.php?ud=20140708000903, (12.01.2024).
[545] K-pop ve Kore Dizileri Kazakistan Medyasının Kültür Bölümünde Sıklıkla Tartışılıyor, 24.08.2020, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1942791, (12.01.2024).
[546] Dujeong Ah, Kore Film Akademisi Yurt Dışına Çıkıyor. Kore Film Akademisi Kazakistan'a Gidiyor, 16.09.2022, https://www.ngetnews.com/news/articleView.html?idxno=410803, (13.01.2024).
[547]K-Pop, https://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=101123001254680, (15.01.2024).

“New Ton”, “Ziruza” ve “Moonlight” gibi pek çok müzik grubu kurulmuştur. Ancak bu gruplar arasında en ünlüsü “Ninety One” olmuştur. Ninety One, Kazak popunda müzik yapan bir erkek grubu olarak 2014 yılında ortaya çıkmıştır. Grubun adı Kazakistan'ın bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından esinlenilerek seçilmiştir.[548] Adından da anlaşılacağı üzere Ninety One grubu, şarkılarını Kazakça olarak seslendirmektedir. Ayrıca birçok parça bağımsızlık ve kurtuluş mesajları içermektedir. Güçlü erkek figürlerine alışık olan Kazakistan'da Ninety One müzik grubunun asla başarılı olamayacağı düşünülse de Kazak popuna hayranlık duyan gençler bu müzik türünü benimsemişlerdir.[549]

Güney Kore ve Kazakistan, geleneksel müzik alanında da başarılı projelere imza atmışlardır. Örneğin, Koreli ve Kazakistanlı sanatçılar, Nevruz Bayramı kutlamaları çerçevesinde 1 Mart 2013 tarihinde bir konser düzenlemişlerdir.[550] 2014 yılında ise Kazakistan'da “Korece Şarkı Yarışması” düzenlenmiştir. Kazakistan Kore Kültür Merkezi tarafından tertiplenen bu yarışmaya ülke genelindeki müzik okullarından öğrenciler katılmışlardır. Kıyasıya rekabetin yaşandığı bu yarışmada bir haftalık Güney Kore ziyareti ödülünü 'The River in My Heart” şarkısını seslendiren Almatı Müzik Koleji öğrencisi Ainur Karlvai kazanmıştır. Ayrıca Samsung firması birinci ve ikinci olan öğrencilere tablet hediye etmiştir. Bu yarışma, Güney Kore ve Kazakistan arasındaki kültürel iş birliğini güçlendirmek ve Kore şarkılarını Kazakistan'da tanıtmak amacıyla tertiplenmiştir.[551]

---

[548] Kazak Gençler Kore Dalgasına Aşık Oluyor, 16.06.2022, https://haninnews.info, (18.01.2024).
[549] Doksan Bir: K-pop'tan İlham Alan 'Q-pop' Kazakistan'ı Nasıl Değiştirdi?, 04.01.2021, https://www.bbc.com/korean/international-55526554, (20.01.2024).
[550] Koreli ve Kazak Şarkıcıların Konseri, 27.03.2013, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=2602, (22.01.2024).
[551] Kazakistan’da Düzenlenen Şarkı Yarışması, 06.05.2014, http://www.okja.org/index.php?mid=cis_world&m=1&page=4&document_srl=6932&order_type=asc&sort_index=title, (26.01.2024).

5. SONUÇ

5.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular konu bütünlüğü içerisinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın başında ortaya atılan soru ve hipotezin sınanmasıyla ortaya çıkan sonuçlar ele alınmıştır. Bununla birlikte yazarın konuyla ilgili görüş, öngörü ve önerilerine yer verilmiştir. Bu bölümün amacı, elde edilen veriler istikametinde araştırma sorularına verilen cevapların okuyucular tarafından bütüncül bir şekilde anlaşılmasına hizmet etmektedir.

Çalışmanın analitik yapısında ortaya atılan hipotezin sınanması amacıyla; Neden Güney Kore, Orta Asya ülkeleri arasında Kazakistan ve Özbekistan'ı diğerlerine (Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan) tercih etmektedir? , Seul'un Taşkent ve Astana ile iş birliğine yönelmesinin arka planında yatan temel saikler nelerdir? Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişmesinde ekonominin haricinde Koreliler ve Kore kültürü nasıl bir rol oynamaktadır? sorularına cevap aranmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde toplanan nicel ve nitel veriler ışığında bu sorular cevaplanmış ve aşağıdaki üç hipotez de doğrulanmıştır.

Hipotez 1: Güney Kore'nin Orta Asya politikasının oluşumunda ekonomik çıkarlar önemli bir rol oynamaktadır.

Hipotez 2: Orta Asya ülkelerinin enerji ve doğal kaynaklar bakımından zengin olması Güney Kore'yi bu bölgenin ekonomik kalkınmasını desteklemeye itmektedir.

Hipotez 3: Orta Asya ülkelerinde özellikle Kazakistan ve Özbekistan'da yaşayan Koreliler ve Kore kültür merkezleri Güney Kore'nin bu ülkelerle ilişkilerinin katalizörü durumundadır.

Bu çalışmada araştırma soruları ve hipotezler, Joseph Nye ve Robert Keohane'nin 1977 yılında yayımladıkları "Power and Interdependence: World Politics in Transition" başlıklı kitapları vasıtasıyla uluslararası ilişkiler yazınına kazandırdıkları karşılıklı bağımlılık yaklaşımı kapsamında sınanmıştır. Karşılıklı bağımlılık yaklaşımı realizm ile taban tabana zıt bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim devletler ve hükûmet dışı örgütler arasındaki ilişkileri inceleyen

karşılıklı bağımlılık kuramı, gücü temel alan realizmi eleştirmektedir. Realizm askerî gücün uluslararası ilişkilerin en önemli gündem maddesi olduğunu ileri sürerken karşılıklı bağımlılık yaklaşımı ilişkilerin iş birliği çerçevesinde ele alınması gerektiğini öngörmektedir. Nitekim küreselleşmenin sonuçlarından birisi hiç şüphesiz uluslararası ilişkilerde ekonomik çıkarlar ve ihtiyaçların ön plana çıkmasıdır. Bu durum devletlerin birbirlerine olan bağımlılıklarının güçlenmesine sebep olmuştur. Günümüzün yükselen küresel güçlerinden biri olan Güney Kore'nin teknoloji ve ekonomi alanındaki atılımları, ülkenin hammadde, enerji ve pazar ihtiyaçlarını artırmıştır. Esasen Güney Kore kanadından Orta Asya coğrafyasının önemli görülmesinin nedeni enerji kaynaklarının yetersizliğinden ileri gelmektedir. Enerjide dışa bağımlı bir ülke olan Güney Kore, zengin kaynaklara sahip Kazakistan ve Özbekistan ile yakın iş birliği ilişkileri kurmuştur. Orta Asya ülkeleri ise her ne kadar zengin petrol ve doğal gaz yataklarına sahip olsalar da mevcut enerji kaynaklarını işleme becerisinden yoksundurlar. Bu bakımdan Taşkent ve Astana yabancı devletlere bağımlıdır. Nitekim Güney Kore Orta Asya politikasını doğru bir şekilde uygulayarak söz konusu ülkelerle karşılıklı bağımlılık ilişkisi meydana getirmiştir. Güney Kore Cumhuriyeti, 2006 yılında imzalanan akit gereği Özbekistan'da petrol ve doğal gaz arama hakkı kazanmıştır. Güney Kore'nin Orta Asya'ya yönelmesinin nedenlerinden biri olan uranyum ihtiyacı, 2008 yılında imzalanan mukavele mucibinde büyük ölçüde karşılanmıştır. Ayrıca Taşkent ve Astana'daki bazı önemli Koreli yatırımcılar enerji sektöründe çeşitli iş birliği projelerine imza atmışlardır.

Güney Kore'yi bölgeye iten nedenlerden bir diğeri de ekonomik çıkarları olmuştur. Orta Asya coğrafyası Güney Kore noktainazarından cazip bir yatırım bölgesi olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda Güney Kore yapmış olduğu yatırımların etkisiyle Orta Asya ülkeleri ile güçlü ekonomik ilişkiler kurmuştur. Zira bu açıdan bakıldığında Güney Kore'nin 1992-2022 döneminde kendisini Orta Asya'nın önemli ticaret ortaklarından biri olarak konumlandırmayı başardığı söylenebilir. Seul, Taşkent'in en büyük dördüncü ticaret ortağıdır. Güney Kore, ekonomi politikalarını şekillendirirken bölgedeki diğer büyük güçlerin aksine karşılıklı faydayı esas alan bir politika izlemiştir. Bu doğru strateji vesilesiyle Seul, bahsi geçen bölgede güvenilir bir ticaret ortağı olarak ortaya çıkmış ve Orta Asya Cumhuriyetleri ile arasındaki iş birliğinin derinleşmesini sağlamıştır.

Güney Kore, enerji ve maden kaynakları bakımından zengin ve jeopolitik anlamda kilit konumda bulunan Özbekistan ve Kazakistan'ın ekonomik kalkınmasını desteklemektedir. Güney Kore'nin Taşkent ve Astana'da bulunan sivil toplum örgütleri önemli görevler ifa etmektedir. Örneğin KOICA Orta Asya ülkelerinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla çeşitli projelere imza atmıştır. Bu bağlamda Güney Kore, enerji ihtiyacını karşılarken Orta Asya ülkeleri Seul'un teknolojik ve ekonomik desteklerinden yararlanmaktadır. KOICA yürüttüğü çeşitli iş birliği projeleri aracılığıyla taraflar arasındaki bağların gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır. Bu minvalde Seul'un bölgeye yönelik politikalarını yürütürken hükümet dışı aktörleri de devreye soktuğu gözlenmektedir. Zira karşılıklı bağımlılık kuramı devletlerin uluslararası sistemde yegâne aktörler oldukları görüşünü reddetmektedir. Bu yaklaşım uluslararası sistemde hükûmet dışı örgütlere ayrıcalıklı bir rol biçmektedir. Bu doğrultuda Güney Kore'nin Orta Asya politikasında bir aktör çeşitliliği göze çarpmaktadır.

Özbekistan ve Kazakistan'da yaşamlarını sürdüren Koreliler, Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkileri derinleştiren yegâne aktör olarak öne çıkmaktadır. Orta Asya'daki Koreli nüfus bölgeyle güçlü siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Zira Koryo Saramlar Güney Kore'nin izlediği yumuşak güç politikasının önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Orta Asya bölgesi özelinde Özbekistan 175.865 kişi ile en yoğun Koryo Saram nüfusuna sahip ülke konumundadır. Bu ülkeyi 109.495 kişi ile Kazakistan takip etmektedir. Nitekim Güney Kore, Koreli nüfusun yoğunlukta olduğu Kazakistan ve Özbekistan ile diğer Orta Asya ülkelerine nazaran daha güçlü iş birliği ilişkileri geliştirmiştir.

5.2. Yöntem

Bu çalışmada verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında kalitatif içerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi; araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olabilmektir. Bu çalışmada toplanan veriler nitel bir araştırma modeli olan çoklu vaka analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Bu yöntemin çalışmada analiz birimi olarak seçilmesinde iki ülke özelinde ayrıntılı bir çözümleme yapılmak istenmesi önemli bir rol oynamıştır.

Bu araştırmada iktisadi politikalara dair toplanan verilerin bir kısmı Kore Ticaret Yatırım ve Teşvik Ajansı, Kore Uluslararası Ekonomi Politikası Enstitüsü ve Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı gibi kurumların yayımladıkları eserlerden temin edilmiştir. Bunun yanı sıra daha fazla bilgiye erişebilmek maksadıyla Güney Kore'nin Orta Asya politikası hakkında yayın yapan basın organlarının verilerinden istifade edilmiştir. Güney Kore ve Orta Asya arasındaki ilişkileri basın üzerinden takip etmek, güncel gelişmeleri tüm ayrıntılarıyla öğrenme olanağı sağlamıştır. Çalışmanın yazarı, lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamlamış olduğundan Güney Koreli araştırma merkezleri tarafından hazırlanan raporlardan ve Korece makalelerden veri toplaması mümkün olmuştur.

5.3. Bulguların Özeti

Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin temelleri bu ülkelerin bağımsızlıklarına kavuşmalarıyla atılmıştır. Güney Kore açısından Orta Asya bölgesi oldukça önemli addedilmektedir. Bu durum söz konusu coğrafyanın sahip olduğu doğal kaynaklardan ileri gelmektedir. Seul Orta Asya coğrafyasıyla kurduğu ilişkilerde önceliği Özbekistan ve Kazakistan'a vermektedir. Bu durum Güney Kore'nin enerji açlığını bu ülkeler vasıtasıyla gidermek istemesinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan bu iki ülke yüksek ekonomik büyüme potansiyeline sahip olması hasebiyle Güney Kore noktainazarından cazip bir yatırım bölgesi olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada Seul, doğru stratejileri vasıtasıyla Orta Asya Cumhuriyetleriyle arasındaki iş birliğinin derinleşmesini sağlamıştır.

Güney Kore hükûmeti, ekonomik kalkınma deneyimlerini söz konusu ülkeler ile paylaşarak yakın ilişkiler kurmayı hedeflemektedir. Bunda Orta Asya ülkelerinin Güney Kore'nin ekonomik kalkınmada izlediği yolu elverişli bir model olarak addetmelerinin etkisi büyüktür. Seul'un Özbekistan ve Kazakistan'a ilişkin siyasi ihtiraslara sahip olmaması da ülkeler arası ilişkileri pekiştirmektedir. Zira Seul'un, diğer büyük güçlerden farklı olarak Orta Asya üzerinde herhangi bir nüfuz mücadelesine girmemesi, bu ülkelerin Güney Kore ile yakınlaşmasını sağlamıştır. Seul hükûmetinin tüm bu girişimleri Güney Kore'nin Orta Asya politikasının gelişip serpilmesinde önemli görevler ifa etmiştir.

Güney Kore'nin Orta Asya'ya yönelik dış politikasının temel yapı taşlarından bir diğeri ise ekonomik yardımlardır. Seul, kalkınma yardımları vasıtasıyla Orta Asya ülkelerinde yoksulluğun azaltılmasına, yaşam kalitesinin yükseltilmesine ve insan haklarının iyileştirilmesine omuz vermiştir. Güney Kore, en büyük ticaret ortakları olarak addettiği bu iki Orta Asya ülkesine tarım, ulaşım, altyapı, teknoloji, çevre ve kültür alanlarında destek vererek aralarındaki mevcut iş birliği ilişkilerini güçlendirme stratejisi izlemiştir.

Küreselleşmenin bir sonucu olarak günümüzün değişen koşulları yumuşak güç unsurlarının revaçta olduğu bir uluslararası sistem meydana getirmiştir. 21'inci yüzyılın yükselen güçlerinden bir tanesi olan Güney Kore dış politikasının rotasını yumuşak güç unsurlarına çevirerek yeni dünya düzenine uyum sağlamaya çalışan ülkeler arasındaki yerini almıştır. Güney Kore son yıllarda yalnızca teknoloji ve sanayi sektörleri ile değil kültürel unsurlarla da ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda Güney Kore dış politikasında özellikle yumuşak güç önem kazanmıştır. Güney Kore'nin yakın dönemde fark yaratmasına vesile olan yumuşak güç araçlarının başında "Kore Dalgası" gelmektedir. 2000'li yılların başından itibaren adı sıklıkla duyulmaya başlayan "Kore Dalgası" aslında daha çok Güney Kore'nin popüler kültürünün dünya genelinde yaygınlaşmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Güney Kore'nin yumuşak güç politikalarının uygulama alanı bulduğu en elverişli bölgelerin başında Orta Asya gelmektedir. Seul, Kore Dalgası marifetiyle Güney Kore kültürünü film, dizi, müzik ve drama gibi araçlarla Orta Asya Cumhuriyetlerinde tanıtmaktadır. Bu yönüyle Kore Dalgası, Güney Kore hükümetleri tarafından da desteklenmektedir. Kültürü önemli bir diplomasi aracı olarak kullanan Güney Kore, Orta Asya bölgesinde etkisini enikonu artırmıştır. Güney Kore, dil ve kültür politikalarına özel bir önem vermektedir. Özbekistan ve Kazakistan'daki üniversitelerde verilen Korece derslerinin yanı sıra Astana'da açılan Kore Kültür Merkezi ve Taşkent'te hizmet veren Kral Sejong Enstitüleri kültürel alandaki iş birliği süreçlerine büyük katkılar sağlamıştır.

Güney Koreli bürokratların ve iş adamlarının bölge dillerini bilmemeleri ve Orta Asya coğrafyası hakkında yetersiz bilgiye sahip olmaları ikili ilişkilerin gelişip serpilmesinin önündeki engellerden bir diğeridir. Orta Asyalı yetkililerle iletişimde yaşanan zorluklar Güney Kore'nin yumuşak güç politikalarında bölge dillerini öğrenmenin hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Orta Asya bölgesi

Güney Kore açısından hâlen yabancı bir coğrafyadır. Dolayısıyla Seul hükûmeti dikkatlerini bölge uzmanları yetiştirme ve bölge hakkındaki bilgi ihtiyacını gidermeye teksif etmelidir.

Kazakistan ve Özbekistan'da yaşamlarını sürdüren Koreliler, Kore Dalgasının söz konusu ülkelere daha hızlı bir şekilde tesir etmesine yol açmıştır. Güney Kore diasporası Seul'un ilgili ülkelerle mevcut bağlarının güçlenmesinde kilit bir rol oynamıştır. Zira Koryo Saram, Güney Kore ve söz konusu Orta Asya ülkeleri arasındaki münasebetleri derinleştiren bir unsur olarak öne çıkmıştır. Uzun yıllardır Özbekistan ve Kazakistan'da yaşayan Koryo Saramlar, Kore kültürünün bu coğrafyaya yayılmasına aracılık etmiştir. Seul yönetimi, bölgeyle güçlü siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirmek amacıyla Orta Asyalı Korelilere önemli bir işlev atfetmiştir. Zira kültürel münasebetler ekonomik iş birliğini de tetiklemiştir. Seul'un Koreli nüfusun yoğunlukta olduğu Kazakistan ve Özbekistan'la diğer Orta Asya Cumhuriyetlerine nazaran daha yakın ilişkiler içerisinde olması, bu durumu kanıtlar mahiyettedir. Ezcümle Koryo Saramlar Güney Kore'nin Orta Asya politikasının gelişip serpilmesinde önemli görevler ifa etmişlerdir.

Güney Kore hükûmeti, yurt dışı pazarlara girmiş veya girmeyi düşünen işletmelerin başarılı bir şekilde ticari faaliyette bulunabilmeleri için gerekli ortamı sağlamalıdır. Bu amaçla kısa vadede etki edilebilecek politikalara öncelik vermelidir. Seul hükûmetinin, Orta Asya bölgesindeki şirketlerin karşılaştıkları zorluklar hakkında kapsamlı bir araştırma yapması gerekmektedir. Buradaki zorlukları analiz etmek ve destek planı hazırlamak elzemdir. Öte yandan yerli ve yabancı şirketlerin fuarlar düzenlemesi ve çeşitli iş birliği kanalları kurması iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin pekişmesini sağlayacaktır. Ayrıca hükümetler arası müzakereler aracılığıyla iş ortamını iyileştirmek ve ticarette yaşanan sorunları çözmek için çaba sarf edilmelidir.

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleriyle ticaret rakamları diğer büyük güçlere kıyasla nispeten daha düşük seviyede seyretmektedir. Ancak Seul'un söz konusu ülkelerle arasındaki dış ticaret hacmini artırabileceği birçok alan bulunmaktadır. Güney Kore hükûmeti, güçlü olduğu imalat, tarım, teknoloji, sağlık, enerji, ulaşım ve altyapı gibi sektörlerde iş birliğini artırma arayışına girmelidir. Ayrıca hükûmetler

arası danışma organlarına hayatiyet kazandırarak Orta Asya Cumhuriyetleri ile ilişkilerini güçlendirilebilir.

5.4. Çalışmanın Katkıları

Bu çalışma bağlamında Seul ve Orta Asya başkentleri arasındaki ilişkilerin 1991'den sonra nasıl şekillendiğinin ortaya koyulmasının yanında Güney Kore'nin Orta Asya politikasının temel saikleri saptanmıştır. Böylece Güney Kore'nin Orta Asya politikasının belirlenmesinde etkili olan düşünsel arka plana dair bir fikir verilmiştir. Bu minvalde Güney Kore'nin dış politika yaklaşımında, Orta Asya Cumhuriyetlerinin oynadıkları rol ortaya koyulmuştur.

Güney Kore'nin Orta Asya politikası yazında yeterince çalışılan bir konu değildir. Bu konu hakkında yayımlanan eserlerin çoğu Güney Kore ve Orta Asya arasındaki ilişkileri genel bir perspektiften ele almaktadır. Ancak bu çalışma Güney Kore'nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ayrıntılı bir şekilde çözümleyerek bu alandaki boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın önemi Seul'un, Taşkent ve Astana'ya karşı izlediği politikaların şekillenmesinde rol oynayan unsurları ayrıntılı olarak ele almasından ileri gelmektedir. Bununla birlikte Güney Kore'nin Orta Asya politikasını doğrudan konu edinen Türkçe bir kaynak bulunmamaktadır. İşte bu yüzden elinizde tutmuş olduğunuz bu çalışmada daha ziyade yabancı eserlerden istifade edilmiştir.

Güney Kore'nin Orta Asya politikası farklı bir bakış açısından ele alınabilir. Söz gelimi yalnızca Kazakistan ve Özbekistan'ı ele almak yerine diğer üç ülkeyi de içeren bir çalışma gerçekleştirilebilir. Ancak bu bakış açısı olayların derinlemesine analiz edilmesini zorlaştıracaktır. Diğer yandan Güney Kore'nin Orta Asya politikası yalnızca kültürel boyutlarıyla ele alınarak daha ayrıntılı bir çözümleme ortaya koyulabilir. Söz gelimi, yumuşak güç çerçevesinde yalnızca Kore dizileri, filmleri ve müziği dikkate alınarak alan çalışması temelinde başka bir çalışmaya imza atılabilir.

5.5. Öngörüler

Yukarıda yapılan çözümlemeler doğrultusunda Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile mevcut çok yönlü iş birliğini gün geçtikçe daha ileri boyutlara taşınacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Yumuşak güç politikalarıyla bölgede ses getiren

Seul'un, Orta Asya başkentleri nezdinde uzun vadeli ortaklıkların kapısını araladığını söylemek mümkündür. Günümüzde Seul ve Orta Asya başkentleri arasında 30 yılı geride bırakan ilişkilerin siyasi, kültürel ve ekonomik açılardan ilerleme kaydedeceği söylenebilir. Ancak hâlen bazı alanlarda çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Zira Orta Asya bölgesindeki siyasal riskler Güney Kore hükûmetinin temkinli hareket etmesine sebep olmaktadır. Seul, bölgedeki stratejik çıkarları nedeniyle Rusya ve Çin gibi büyük güçlerle çatışma yaşamaktan imtina etmektedir. Orta Asya ülkelerinin kendi aralarındaki mevcut sorunlar da Güney Kore'nin söz konusu coğrafyaya karşı daha temkinli bir politika izlemesine sebebiyet vermektedir.

Güney Kore ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasındaki ekonomik ilişkilerde birtakım sorunlar da göze çarpmaktadır. Orta Asya ülkelerindeki döviz kurlarının dalgalanması ve söz konusu devletlerin sıkı döviz politikaları izlemeleri şirketlerin yatırımlarını ciddi bir şekilde sınırlandırmaktadır. Güney Koreli şirketlerin yüksek vergiler ödemek zorunda kalmaları da önemli sorunlardan bir tanesidir. Öte yandan Güney Kore ve Orta Asya arasındaki mesafenin 4 bin kilometreden daha fazla olması ve doğrudan bir karayolu bağlantısının bulunmaması lojistik maliyetleri artırmaktadır. Bu durum çoğu Güney Koreli yatırımcının rotasını farklı bölgelere çevirmesine sebep olmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

Akdemir, Sema, Küreselleşme, İletişim ve Normatif Kavramlaştırma Süreci, Kurgu Dergisi, Cilt 21, No 1, 2005, s. 41-54.

Aksoy Özcan, Berna, Çevre Sorunlarının Küreselleşmenin Yapısal Sorunları Açısından Bir Değerlendirilmesi, Beykoz Akademi Dergisi, Cilt 10, No 2, 2022, s.408-436.

Alokhanov, M.T, Uzbekistan- South Korea: New Perspectives of Cooperation in the Education Sector, EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, Cilt 6, No 12, 2020, s. 197-200.

Arı, Tayyar, Uluslararası İlişkiler Kuramları- I, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2013.

Arı, Tayyar, Uluslararası İlişkiler Kuramları- II, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2014.

Artar, Tuğçe, vd, Güney Kore'nin Orta Asya Politikası, Yayımlanmamış Kitap Bölümü.

Aydın, Mustafa, Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, No 1, 2004, s. 33-60.

Bag Ci Won, Güney Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliğinin Görevleri, Kotra, 2020, s.1-10.

Bag Sang Nam, Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30'uncu Yıldönümü ve Gelecekteki İş Birliğinin Değerlendirilmesi, KIEP, 2022, s. 1-10.

Dalar, Mehmet, Türkiye-Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi İlişkileri: Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Bağlamında Petrol İlişkisine Dayalı Bir Analiz, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt 34, No 1, s. 47-70.

Dedeoğlu, Beril, Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine, Uluslararası İlişkiler, Cilt 1, No 4, 2004, s.1-21.

Demiryol, Tolga, Türkiye-Rusya İlişkilerinde Enerjinin Rolü: Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık ve Sınırları, Gaziantep University Journal of Social Sciences, Cilt 17, No 4, 2018, s. 1438-1455.

Eren, Erdem ve Yantur, Pelin, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Perspektifinde Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle Dış Ticaret İlişkilerinin Ekonomi Politik Analizi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, No 2, 2022, s.443-466.

Gim, Yong Çin,,vd., Kore-Orta Asya Diplomatik İlişkilerinin 30. Yıldönümü: Ekonomik İşbirliği ve Dört Ana İşbirliği Görevinin Değerlendirilmesi, KIEP, 2021, No 21-33, s.1-385.

Gürkaynak, Muharrem ve Yalçıner, Serhan, Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme, Uluslararası İlişkiler, Cilt 6, No 23, 2009, s. 73-92.

Ho-Un Gim, "Kore ve Özbekistan Arasındaki Ekonomik İş Birliği: Karşılıklı Gelişim İçin Strateji ve Görevlere Odaklanma, Bölgesel Endüstri Araştırma Dergisi, Cilt 39, No 4, s.209-236.

Işıksal, Hüseyin, To What Extend Complex Interdependence Theorists Challange to Structural Realist School of International Relations, Alternatives: Turkish Journal of International Relations, Cilt 3, No 2-3, 2004, s. 130-156.

Jihyun Choi,, vd. TCR ile Karşılaştırıldığında Kazakistan ve Özbekistan Tarımsal Ürün İthalat ve İhracatı İçin İşbirliği Planı, Güney Kore Kırsal Ekonomi Enstitüsü, No 771, 2015, s.1-223.

Kakışım, Cemal, Karşılıklı Bağımlılık Kapsamında Türkiye-Rusya Enerji İlişkilerinin Analizi, Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi Cilt 7, No 1, 2019, s. 67-89.

Kanapiyanova, Zhuldyz, Türkmenistan'ın Doğal Gaz İş Birlikleri ve Projeleri, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, No 15, 2022, s. 225-242.

Kan, Kürşat, Globalleşmenin Uluslararası İlişkilere Etkileri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 13, No 20, 2011, s. 1-10.

Keohane, Robert O. ve Nye, Joseph, Güç ve Karşılıklı Bağımlılığı Yeniden Ele Almak, (Çev.) Dizdaroğlu, Hande, Uluslararası İlişkiler, Cilt 12, No 46, s. 79-104.

Kim Hyon Su ve Şim Hye Cong, Orta Asya'nın Merkezi Kazakistan ile Ekonomik İş Birliğini Geliştirme Yolları, Instıtute For International Trade (ITT), 2019, s.1-39.

Kim, Jong- Jin ve Choi Jong- İn, Kore'nin Gelişmekte Olan Ülkelerde Bilim ve Teknoloji Merkezleri Kurma Stratejisi: Ekvator ve Kazakistan Örnekleri, Asya-Pasifik İş Girişimi ve Girişimcilik Dergisi, Cilt 7, Sayı 4, 2012, s.131-141.

Kim, Seong Guk, Güney Kore'nin Kazakistan'da İhracat ve Rekabet Gücünü Pekiştirme Yolları Üzerine Bir Araştırma, Kore Ticaret Dergisi, Cilt 63, 2014, s.261-282.

Kim, Svetlana ve Pacher, Andreas, The Koryo saram in Uzbekistan and Their Relations to South Korea, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.51-66.

Kondybayeva, Saltanat, Analysis of Current Stage and Future Perspectives of Kazakhstan-South Korea Cooperation, Emerics, 1-5.

Lee, Dongin, Kazakistan Korelilerinin Sosyo - Kültürel Yapısı, Avrasya İncelemeleri Dergisi, Cilt 9, No 2, 2020 s. 259-282.

Lee, Dong Kil, Kazakistan Maden Kaynaklarının Mevcut Durumu ve Gelişimi, Kore Dünya Sistem Mühendisliği Derneği Dergisi, Cilt 46, No 5, 2009, s. 635-645.

Nazarova, Ogulgerek, Koreans in Turkmenistan: History and Modern Situation, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.43-50 s.43-50.

Oh, Chong-Jin Soviet Korean (Koryo- In) In Central Asıa And Korean Relıgıous Actıvıtıes In Post-Sovıet Central Asıa, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 53, No 2, 2013, s.211-224.

Oh, Nellie, Kazakistan'da Korece Dil Kursları, Kazak Dünya Dilleri Üniversitesi, Uluslararası Kore Dili Eğitimi Derneği, No 278. s.1-2.

Seonghak Yoon, Orta Asya Enerji Santrali Pazarının Geleceği ve Kore'nin Katılım Planı Üzerine Bir Çalışma, Stratejik Bölgelerin Derinlemesine İncelenmesi, 2010, s.1-312.

Övüt, Gülten Büşra, Eski Sovyet Coğrafyasında Yaşayan Etnik Koreliler Koryo Saram, Akademik Hassasiyetler, Cilt 5, No 9, 2018, s.195-217.

Pala, Medine, Güney Kore'nin Diasporadaki Vatandaşlarına Yönelik Yürüttüğü Kültürel Politikalar, Turkish Journal of Diaspora Studies, Cilt 2, No 2, 2022, s.185-207.

Park Ji Won, Kaynak Zengini Ülkelerde Yeni ve Yenilenebilir Enerjinin Geliştirilmesi: Kazakistan ve Özbekistan'da Enerjiyi Etkileyen Faktörler ve Engeller, Slav Dergisi, 2022, Cilt. 37, Sayı.1, s.83-112.

Polat, Doğan Şafak, Küreselleşme, Ulus Devlet Egemenliği ve Ulusal Güvenlik, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 22, No 2, 2020, s.491-503.

Pulat, Abdüssamet, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Açısından Türkiye-İran Ekonomik İlişkileri: 2002-2014, İran Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, No 2, 2018, s. 93-114.

Reckel, Johannes, Introduction, Reckel, Johannes; Schatz, Merle (der.) Korean Diaspora-Central Asia, Sibiria and Beyond, Universitaetsverlag Göttingen, Göttingen 2020, s.7-14.

Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, "Globalization: What's New? What's Not? (And So What?)", Foreign Policy, No 118, 2000, 104-120.

Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, "Power and Interdependence in the Information Age", Foreign Affairs, Cilt 77, No 5, s. 81-94.

Seonghak Yoon, Orta Asya Enerji Santrali Pazarının Geleceği ve Kore'nin Katılım Planı Üzerine Bir Çalışma, Stratejik Bölgelerin Derinlemesine İncelenmesi, 2010, s.1-312.

Seong Won- Yong, Orta Asya'da Ulaşımı Geliştirme Stratejisi ve Kore Orta Asya İş Birliğinin Durumu, Kore Ulaştırma Enstitüsü, No 8, 2017, s.1-5.

Şimşek, Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2018.

Tezer, Özlem, Güney Kore ve Orta Asya İlişkileri, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü (ERI), ERI Rapor No: 4, 2018, s.1-80.

Tezer, Özlem, vd., Güney Kore-Orta Asya İlişkileri, AAE Yayınları, No5, 2013, s.1-44.

Türkeş, İlkay ve Şahin, Güngör, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Çerçevesinde Türkiye-İsrail İlişkileri: Ortak Çıkarlar, Beklentiler ve Farklılıklar, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, No 75, 2023, s. 102-119.

Ülkeye Göre Deniz Aşırı Genişleme Rehberi Özbekistan, Kore İnşaat Mühendisliği ve Yapı Teknolojisi Enstitüsü/Yurtdışı İnşaat Derneği, 2018, s.1-198.

Yantur, Pelin ve Dedeli, Kemal, Türkiye-ABD Karşılıklı Bağımlılık İlişkilerinin Sektörel Analizi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 23, No 2, 2021, s. 687-705.

Yıldız, Uğur Burç, Avrupa Birliği-Rusya Karşılıklı Bağımlılığında Kuzey Boyutu Çevre Ortaklığı'nın Rolü, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt 13, No 2, 2014, s. 153-183.

Young, I Jhe, Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliği Stratejisi, KIEP, Cilt 9, No 14, 2009, s.1-4.

Young, Lee Jae, Kazakistan Bağlamında Orta Asya'da Ekonomik İş Birliği, Çin-Sovyet Araştırması, Cilt 1, No 12, 2007, s. 137-161.

Raporlar

Çong Min Hyon ve Kim Ço Rong, Kazakistan Ekonomisinin Analizi ve Kore-Kazakistan Ekonomik İş Birliğinin Yönü, KIEP, Rapor No: 46, 2021, s.1-11.

Kazakistan'a Giriş Stratejileri Raporu, Kotra, 2019, s.1-33.

Kazakistan Ülke Raporu, Kotra, 2017, s.1-199.

Kim Ço Rong, Kore-Özbekistan Zirvesinin Temel İçeriği ve Etkileri, KIEP, Rapor No: 55, 2021, s.1-9.

Özbekistan Ekonomik Kalkınma Tecrübe Paylaşımı Projesi (KSP)Talep Anketi ve Ayrıntılı Bilgi Toplama Raporu, Uluslararası Kalkınma İşbirliği Merkezi, 2012, s.1-4.

Tezler

Adamz, Zachary, Territorializing The Koryo Saram : Negotiating South Korean Perspectives On Homeland And Diaspora, Yüksek Lisans Tezi, University of Kansas 2015.

Akçay, Özlem, Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Ekseninde Avrupa Komşuluk Politikası: Azerbaycan Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2021.

Bahtiyar, Duygu, Bölgesel Güç Ekseninde Türkiye-İran İlişkileri: Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık Teorisi Bağlamında Suriye İç Savaşı, Katar Diplomatik Krizi ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Bağımsızlık Referandumu Sorunlarına Dayalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, 2020.

Can, Hüseyin Caner, Avrupa Birliği ve Rusya Arasında Doğal Gaz Temelli Karşılıklı Bağımlılık İlişkisi: Sıkı Bağlardan Çözülmeye, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 2022.

Dedeli, Kemal, Türkiye-ABD Karşılıklı Bağımlılık İlişkilerinin Sektörel Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2020.

İshankulov, İlyas, Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Türkiye Türkmenistan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, 2019.

Kaya, Hulusi Ekber, Karşılıklı Bağımlılık ve Asimetrik Bağımlılık Bağlamında Avrasya Ekonomik İş Birliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, 2019.

Kondybayeva, Saltanat, Analysis of Current Stage and Future Perspectives of Kazakhstan-South Korea Cooperation, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Al-Farabi Kazakh National University, 2022.

Mammadov, Aqil, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Perspektifinde Azerbaycan Dış Politikasının Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2017.

Mukhaeva, Mariia, Analysis of Turkey-Russia Relations Sınce the Early 2000s Through Complex Interdependence Approach, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022.

Oğuş, Nezir, Karşılıklı Bağımlılık Ekseninde Soğuk Savaş Sonrası Çin- Hindistan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2018.

Patir, Ersin, Karşılıklı Bağımlılık Bağlamında Ak Parti Dönemi Türkiye Enerji Politikaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2022.

Tepe, Özgür, Obama Döneminde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Türkiye-Irak Bölgesel Kürt Yönetimi(IBKY) İlişkilerine Etkisi: Karşılıklı Bağımlılık Kuramı Üzerinden Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.

Toştemirov, Azizbek, Güney Kore'nin Orta Asya ile İlişkilerinin Gelişimine Yönelik Bir Araştırma: Özbekistan Odaklı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Seul Yabancı Çalışmalar Üniversitesi, 2020.

Yüceer, Gökhan, Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Putin Dönemi Türkiye-Rusya İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 2019.

Zhanadılova, Aigul, Kazakistan'da Popüler Kültürün Bir Göstergesi Olarak K-Pop Kimliği (Astana Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2019.

İnternet Kaynakları

Ajou Üniversitesi, https://www.ajou.ac.kr/kr/ajou/aut.do, (25.09.2023).

Akash Dastan, Kore ile Kazakistan Arasında e-Devlet ve Telekomünikasyon Alanlarında Yeni İşbirliği, 31.05.2017, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=14019, (09.11.2023).

Akash Dastan, Kore Kültür Merkezi Kazakistan'da Çeşitli Etkinlikler Sergiliyor, 31.03.2017, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=13664, (02.01.2024).

Almatı Kore Eğitim Merkezi, http://www.koreacenter.or.kr/history.php, (10.12.2023).

Almatı Kore Eğitim Merkezinin Açılışının 30. Yıldönümü Münasebetiyle Özel Röportaj, 07.10.2021, https://haninnews.info/2021/10/07/, (11.12.2023).

Bae Jun Yeol, Kore Tıp Kurumları Kazakistan'a Doğru Genişlemeye Başlıyor, 07.11.2013, https://www.medifonews.com/news/article.html?no=94973, (15.11.2023).

Baek Jong Won, Güney Kore Özbekistan Zirvesi Gerçekleştirildi, 24.11.2017, http://www.powerkoreadaily.com/news/articleView.html?idxno=509248, (23.07.2023).

Baek Young- Joon, Başkan Lee, 10'unda Özbekistan ve Kazakistan'da, 06.05.2009, https://www.kyongbuk.co.kr/news/articleView.html?idxno=261686, (17.05.2023).

Bang Eun Ju, 1.500'e Yakın Özbek Hastanesi Kore'nin Yardımıyla Bilişim Hastanesine Dönüştürüldü, 28.07.2022, https://zdnet.co.kr/view/?no=20220726074634, (12.09.2023).
Başkan Lee Kaynak Diplomasisine Başlıyor, 10.05.2009, https://www.yna.co.kr/view/AKR20090508186600001, (20.05.2023).
Başkan Moon Jae-in, Orta Asya'da Ekonomik Büyüme İstiyor... 'Yeni Kuzey Diplomasisi' Ciddi Bir Şekilde Başlıyor, 17.04.2019, https://www-weeklytrade-co-kr.translate.goog/news/view.html?no=51786&section=1&category=3&_x_tr_sl=ko&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc, (01.06.2023).
Başkan Moon Jae-in'in Orta Asya Gezisinin Başarıları ve Gelecekteki Görevleri, 13.05.2019, https://www.ifans.go.kr, (29.05.2023).
Başkan Moon Jae-in'in Üç Orta Asya Ülkesini Ziyareti... Yeni Kuzey Politikası Konusunda İş Birliğini Tartışmak, 03.05.2019, https://www.emerics.org:446/, (04.06.2023).
Başkan Moon Özbekistan Cumhurbaşkanı ile Zirve Toplantısı Gerçekleştirmiştir.. Ticaret Anlaşması Görüşmeleri Başlıyor, 28.01.2021, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20210128/105171670/2, (03.09.2023).
Başkan, Orta Asya'da Ekonomik Büyüme İstiyor... Yeni Kuzey Diplomasisi Ciddi Bir Şekilde Başlıyor, 17.04.2019, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20190417/95098077/1, (01.06.2023).
Blue House "Orta Asya ile Ekonomik İş Birliğine Hız Veriliyor… Tam Teşekküllü Yeni Kuzey Politikası", 20.04.2019, https://yonhapnewstv.co.kr/news/MYH20190420007300038, (04.06.2023).
Byunghak Kim, Kazakistan'daki Korelilerin Mevcut Durumu, 13.07.2003, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (08.06.2023).
Changjin Lee, Bakan Yardımcısı, Kazakistan ile Sağlık ve Tıp Alanında Anlaşma İmzaladı, 02.04.2017, https://www.medicaltimes.com/Main/News/NewsView.html?ID=1110968, (16.11.2023).

Cheol Young Lee, Korelilere Gülümse... Özbekistan'da Tıbbi Hizmet, 15.09.2009, https://www.medifonews.com/news/article.html?no=56768, (02.09.2023).
Choi Geon İl, Kazakistan Kore Yılını Çeşitli Etkinliklerle Kutluyor, 31.12.2010, https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=2218865, (02.01.2024).
Choi Gyeong Mook, Chungnam Eğitim Ofisi, Özbekistan ve Taşkent Kore Eğitim Enstitüsü Uluslararası Değişim ve İşbirliği Çalışma Anlaşması, 18.08.2023, https://www.paxetv.com/news/articleView.html?idxno=183816, (26.09.2023).
Choi Hee-Young, İki Ülke Arasında Zirve Yoluyla Özel Birleştirme Ortaklıkları Anlaşması, 20.04.2019, https://www.mediapia.co.kr/news/articleView.html?idxno=14896, (05.09.2023).
Choi Hee-Young, KOPIA Özbekistan Merkezi Başkanı Ahn Hee-Seong'un Tarım Diplomasisi, 12.02.2020, http://www.horsebiz.co.kr/news/articleView.html?idxno=46282, (05.09.2023).
Choi Hee-Young, Kore-Özbekistan Zirvesi 5. Yeni Zirve Yoluyla 'Özel Stratejik Ortaklık' Anlaşması, 20.04.2019, http://www.mediapia.co.kr/news/articleView.html?idxno=14896#0BrP, (28.07.2023).
Choi Jin- Seok, 1937, Trajedi—Korelilerin Zorla Yerinden Edilmelerini Nasıl Hatırlayacağız?, https://diverseasia.snu.ac.kr/?p=1087, (12.06.2023).
Choi Nam Joo, Hyundai Özbekistan'daki Kore Köylerini Geliştirme Projesi'ni Destekliyor, 24.01.2019, https://fetv.co.kr/news/article.html?no=19414, (02.09.2023).
Choi Won-Jae, Özbekistan'daki Koreliler, 16.10.2019, https://www.kyeonggi.com/article/201910161092619, (25.08.2023).
Choi Won-Joon, Koryoin Kore Yemeği, 14.02.2023, http://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0500&key=20230215.22014004118, (28.06.2023).
Chonbuk Ulusal Üniversitesi, https://www.jbnu.ac.kr/eng/?menuID=455, (01.07.2023).
Cho Young- Kwan, Orta Asya'da Bağımsız Bölgesel İş Birliği Arayışı, 2023, http://diverseasia.snu.ac.kr/?p=5485, (01.05.2023).

Con Se Çin SK E&C, Özbekistan'daki Mubarek Enerji Santralinin Münhasır İş Geliştirme Hakları, 01.02.2021, https://dealsite.co.kr/articles/70461, (22.09.2023).
Cumhurbaşkanının Kazakistan Ziyareti, 16.09.2004, https://www.sedaily.com/NewsView/1HUVRTNPUY, (30.11.2023).
Cumhurbaşkanı Roh Moo Hyun Özbekistan'a Resmi Bir Ziyarette Bulundu, 10.05.2005, https://www.ehistory.go.kr/view/photo?mediasrcgbn=BK&mediagbn&mediaid=24&mediadtl=5676, (10.07.2023).
Deoksu Kim, Hyundai Engineering Özbekistan'ın En Büyük Gaz İşleme Tesisini İnşa Edecek, 27.04.2016, http://www.conslove.co.kr/news/articleView.html?idxno=42233, (21.09.2023).
Denizaşırı Gönüllülük, Özbekistan'daki Korelilere Sevgiyle Yardım Etmek, 22.06.2007, https://www.jaseng.org/welfare/news_view.do?idx=642, (02.09.2023).
Doksan Bir: K-pop'tan İlham Alan 'Q-pop' Kazakistan'ı Nasıl Değiştirdi?, 04.01.2021, https://www.bbc.com/korean/international-55526554, (20.01.2024).
Dujeong Ah, Kore Film Akademisi Yurt Dışına Çıkıyor. Kore Film Akademisi Kazakistan'a Gidiyor, 16.09.2022, https://www.ngetnews.com/news/articleView.html?idxno=410803, (13.01.2024).
Duksung Kadın Üniversitesi, Özbekistan'ın Başkentinde 'Duksung Taşkent Merkezi'ni Açtı, https://www.duksung.ac.kr/bbs/boardView.do?bsIdx=101&bIdx=633936&menuId=1330, (25.09.2023).
Eunkyung Oh, Güney Kore ile Özbekistan Arasındaki Diplomatik İlişkilerin 30. Yıldönümünde Ne Yapılmalı?, http://jpi.or.kr/?p=20078, (09.07.2023).
German Kim, Kore ve Orta Asya Ülkeleri Arasındaki İşbirliği Beklentileri, https://koreans.kz/news/640-.html, (30.05.2023).
Geum Na Rae, Coşku Üstüne Coşku, Kore-Kazakistan Kültürel Alışverişi Tüm Hızıyla Devam Ediyor, 19.06.2022, https://koya-culture.com/news/article.html?no=135819, (03.01.2024).
Gil Hee Kyung, Kazakistan'ın Yabancı Yatırım Politikası ve Özel Ekonomik Bölgeler, 31.12.2013, https://dream.kotra.or.kr/, (01.07.2023).

Gil So Yeon, Özbekistan'ın Koronavirüs Desteği Talebine Yanıt Olarak Kore İntikamcıları Kuruldu, 28.04.2020, https://www.theguru.co.kr/news/article.html?no=10504, (15.09.2023).
Good News World, Kazakistan'a COVID-19'la Mücadelede Destek Sağlıyor, 24.08.2020, https://gnworld.org/B32/567?sst=wr_datetime&sod=asc&sop=and&page=5, (20.11.2023).
Güney Kore-Özbekistan Ortak Açıklamasının Tam Metni, 11.05.2009, https://world.kbs.co.kr/service/contents_view.htm?lang=k&menu_cate&id&board_seq=255796, (22.07.2023).
Güney Kore-Özbekistan Ticaret Anlaşması Müzakereleri Resmi Deklarasyonu, 28.01.2021, https://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=613&listUrl=kz.info.SupprtSysList.do&&s_cnts&pageUnit=10&pageIndex=1, (24.07.2023).
Güney Kore-Özbekistan Zirvesi, https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=350, (23.07.2023).
Güney Korelilerin Birlik Olmasıyla Elde Edilen 'Kore Kültür Evi'nin Kurulması, 20.06.2016, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=12532, (26.08.2023).
Güney Kore'nin Orta Asya ile Diplomasisi: Mevcut Durum ve Zorluklar, 06.08.2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (03.09.2023).
Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Eğitim İşbirliğinde Lider Almatı Kore Eğitim Merkezi Müdürü Nam Hyeon Woo ile Röportaj, 18.09.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1934128, (13.12.2023).
Güney Kore ve Kazakistan Arasındaki Kültürel Alışveriş Yılı Kitap Tanıtım Programı Düzenlendi, 04.10.2022, https://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0002869560, (03.01.2024).

Gyeongbuk Il, Güney Kore ile Özbekistan Arasında Güvene Dayalı İş Birliği 30 Yıldır Devam Etmektedir, 17.01.2022, https://www.hidomin.com/news/articleView.html?idxno=474206, (26.07.2023).
Gyongcemin, Cucıbekistandesa Gugneonron, 2009, https://www.mofa.go.kr/www/brd/m_4095/view.do?seq=302851&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&amp, (07.05.2023).
Gyu Chang Lee, Kış Sonatı Özbekistan'da %60 İzlenme Oranıyla Rekora Ulaştı, 02.03.2005, https://www.starnewskorea.com/, (27.09.2023).
Hankyu Kim, Başkan Moon Jae-İn, üç Orta Asya Ülkesine Yaptığı Gezi Sırasında Ekonomik İş Birliğinde Bir Dayanak Sağlıyor, 24.04.2019, http://www.ikbn.news/news/article.html?no=78196, (03.06.2023).
Hanshin Firması, Hokand Bölgesinde Konut İnşa Ediyor, 13.06.2020, https://uznews.kr/287, (07.09.2023).
Heeyong, Zorunlu Göçün 80. Yıldönümü Münasebetiyle Özbekistan'da Koreliler ve Koreli Sanatçıların Ortak Sergisi, 02.11.2017, https://www.yna.co.kr/view/AKR20171102094900371, (01.09.2023).
Hojun Kim, 1937'de Korelilerin Zorunlu Göçünü Hatırlamak, 23.05.2017, http://www.jamir.or.kr/bbs/board.php?bo_table=sub_2_1&wr_id=9, (23.06.2023).
Hong Mi Hee, Kazakistan'daki Kore Kültür Merkezi Astana'da Kore Kültür Etkinliği Düzenledi, 28.02.2022, https://www.worldkorean.net/news/articleView.html?idxno=43057, (02.01.2024).
https://bucheon.uz/en, (24.09.2023).
https://www.emerics.org:446/issueDetail.es?brdctsNo=330961&mid=a10200000000&systemcode=04, (07.05.2023).
https://www.emerics.org:446/nationInfoView.es?systemcode=04&mid=a10500000000&brdctsNo=349595&nation_idx=28&search_area=4, (02.10.2023).
https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0057862, (25.08.2023).
https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0058599, (01.10.2023).
https://imnews.imbc.com/news/2009/politics/article/2408230_30905.html, (20.05.2023).

https://www.internationaldisabilityalliance.org/stakeholder/korea-international-cooperation-agency-koica, (03.09.2023).
http://jpi.or.kr/?p=10073, (07.05.2023).
https://kaz.korean-culture.org/ko/497/board/207/list, (01.01.2024).
https://www.keei.re.kr/main.nsf/index.html?open&p=%2Fweb_keei%2Fd_dataroom.nsf%2F0%2F109e82ea6946cac7492575ac00166f46&s=%3FOpenDocument%26Click%3D, (15.05.2023).
https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=13474, (01.05.2023).
https://www.koica.go.kr/koica_kr/851/subview.do, (08.05.2023).
https://www.koica.go.kr/sites/koica_kr/index.do, (20.04.2023).
https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=155364873, (20.05.2023).
https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (25.05.2023).
https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148860204, (15.05.2023).
https://koreans.kz/korean-wave/2484--.html?lang=ru, (12.11.2023).
https://koreans.kz/news/640-.html, (15.05.2023).
https://www.kukinews.com/newsView/kuk200905040071, (17.05.2023).
https://www.kumc.or.kr/kr/index.do?BNO=2965&ORDNUM=251&BRDNUM=B022&HP_CD=AA, (16.11.2023).
https://m.naeil.com/m_news_view.php?id_art=427110, (08.05.2023).
https://www.mofa.go.kr, (20.05.2023).
https://www.mofa.go.kr/eng/index.do, (28.05.2023).
https://www.newswire.co.kr/newsRead.php?no=421544, (20.05.2023).
https://www.oda.go.kr/opo/bsin/bsnsSumryDocDetail.do?P_BSNS_NO=2016-00047, (05.09.2023).
https://overseas.mofa.go.kr/uz-ko/wpge/m_23440/contents.do, (20.07.2023).
http://prapp.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=266, (22.07.2023).
https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=186, (02.10.2023).
https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=207, (12.07.2023).

https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=429, (03.10.2023).
http://sisanews3.mediaon.co.kr/news/article.html?no=17713, (17.05.2023).
http://tashkent.sejonghakdang.org/blog/main.ksif, (22.04.2023).
http://www.todayenergy.kr/news/articleView.html?idxno=48332, (20.05.2023).
https://tr.korean-culture.org/tr/1024/korea/778, (22.04.2023).
https://www.trademap.org/Index.aspx, (18.09.2023).
https://ungo.com.tr/2020/07/stalin-buyuk-temizlik/, (14.06.2023).
http://uzbekistan.or.kr/page/470#, (20.07.2023).
http://webzine.korean.net/201106/pages/sub03_02_06.jsp, (01.07.2023).
https://www.yna.co.kr/view/AKR20170803117100371, (01.10.2023).
Hwang, Jeong-Wook ve Lee, Seung –Gwan, Başkan Lee'nin 'Yeni Asya Girişimi'nin Arka Planı ve Anlamı, 8 Mart 2009, https://www.hani.co.kr/arti/politics/bluehouse/342803.html, (10.05.2023).
Hwang So Seon, Koreli Şirketlerin Büyük Ölçekli Özbek Projelerine Katılımının Doğrulanması, 20.12.2021, http://www.globalnewspaper.co.kr/news/articleView.html?idxno=11290, (21.09.2023).
Hyejeong Park, Özbekistan'ın Kore Eğitim Çılgınlığı Bir Kore Dili Koleji de Kuruldu, 17.12.2018, https://www.goodnews1.com/news/articleView.html?idxno=84812, (23.09.2023).
Hye Rin Yoo, Kore Enerji Ajansı, Özbekistan'daki AnaOkulu Binası Modernizasyon Projesini Destekliyor, 17.04.2019, https://www.energykorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=35527, (06.09.2023).
Hyung, Jun Hyoo, Başkan Lee Özbekistan ve Kazakistan'ı Ziyaret Etti, 6 Mayıs 2009, https://www.etnews.com/200905040146, (15.05.2023).
Hyung Lee, Orta Asya'daki Denizaşırı Korelilere Yönelik Desteğin Güçlendirilmesi, 05.06.2019, http://www.k-today.com/news/articleView.html?idxno=4044, (25.06.2023).
Hyun Park, Özbekistan'daki Kore Köyünde Tıbbi Gönüllü Çalışma, 25.06.2010, https://www.khanews.com/news/articleView.html?idxno=62149, (02.09.2023).

Hyunsang Kim, Daesung Grubu Kazakistan'ın Uzak Bölgelerine Elektrik ve İçme Suyu Sağlıyor, 22.06.2012, https://www.sedaily.com/NewsView/1HRN5KY7E7, (07.11.2023).

Hyunsoo Lee, 12. Kore-Kazakistan Politika Toplantıları Düzenlendi, 17.04.2023, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=47420, (01.10.2023).

Hyunsoo Lee, Bakan Jin Park Özbekistan'da Korelilerle Buluştu, 05.06.2023, http://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=47679, (01.09.2023).

Jae Hyun Lee, Yeni Güney Politikasına Dayalı Kore Tarzı Bir İnsani Yardım Stratejisi Önerisi, 28 Şubat 2022,https://www.asaninst.org/contents, (28.05.2023).

Jae Wook Choi, Kore Üniversitesi Tıp Fakültesi, Özbekistan'da Birinci Sınıf Sağlık Madalyası ile Ödüllendirildi, 16.09.2020, https://tekdeeps.com/professor-jae-wook-choi-university-of-korea-university-medical-school-awarded-the-first-class-health-medal-in-uzbekistan/, (18.09.2023).

Jae Young Lee, Kore-Orta Asya Ekonomik İş Birliği Stratejileri, 08.05.2009, https://www.kiep.go.kr/gallery.es?mid=a10102020000&bid=0003&act=view&list_no=3099&cg_code, (17.05.2023).

Jang Jae Hwan, Kyungdong Üniversitesinde Kazak Üniversite Öğrencilerine Kore Dili Eğitimi, 18.06.2018, http://www.soraknews.co.kr/detail.php?number=9020&thread=28, (22.12.2023).

Jeong Da Eun, Seongjun Lee, Kokand Üniversitesi Rektörü, Özbekistan, 10.07.2020, http://cp1990.co.kr/View.aspx?No=909965, (24.09.2023).

Jeong Geun Tae, Orta Asya Hikayesi, 11.05.2005, http://1stdream.com/index.php?mid=Central_Asia&l=en&page=27&sort_index=voted_count&m=0&document_srl=6178, (13.07.2023).

Jeonghwan Choi, POSCO Özbekistan'da Modern Bir Yol İnşa Ediyor, 26.12.2013, https://www.asiatime.co.kr/50904?1=1#_mobwcvr#_doyouad, (22.09.2023).

Jeonghwan Lee, Bucheon Ulusal Üniversitesi 4 Yeni Bölüm Kuruyor, 23.09.2022, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=534362, (24.09.2023).

Jeong Jae Hoon, Başkan Lee, Özbekistan ve Kazakistan'a Gezi, 04.05.2009, https://www.nocutnews.co.kr/news/582575, (17.05.2023).

Jeong Jae Hoon, Başkan Lee "Yeni Asya Diplomasisi'ni" Açıkladı, 2 Mart 2009, https://www.nocutnews.co.kr/news/557880, (10.05.2023).

Jeong Je Hyeok, Başkan Moon Jae-in, Özbekistan Cumhurbaşkanı ile Bir Zirve Toplantısı Düzenledi, İlişkiler "Özel Stratejik Ortaklığa Yükseltildi", 19.04.2019, https://m.khan.co.kr/politics/president/article/201904191731001, (24.07.2023).
Jeong Han Kyo, Dong-A Üniversite Hastanesi Kazakistan'da Bir Sağlık Merkezi Açıyor, 12.02.2018, http://www.healthmedia.co.kr/news/articleView.html?idxno=63847, (17.11.2023).
Jeonghwan Lee, Özbek Öğrenciler Sunmoon Üniversitesinde Eğitim Görecek, 09.06.2022, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=533482, (25.09.2023).
Jeong Min-Hyeon, Zamanında Orta Asya, 2023, http://diverseasia.snu.ac.kr/?p=5079, (07.05.2023).
Jeong Seung Hye, Kazakistan Film Pazarında Kore Dalgası, 29.02.2012, https://dream.kotra.or.kr/kotranews/, (10.01.2024).
Jeong Wi- Yong, Zorunlu Göçün 70. Yılı, Ushtobe, ilk Kore Yerleşimi, https://www.donga.com/news/Inter/article/all/20070101/8391054/1, (23.06.2023).
Jeon Jae Ho, KEPCO Kazakistan'da Enerji Forumu Düzenledi, 20.07.2017, https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2017/07/20/2017072001245.htm, (02.12.2023).
Jeon Jong Sun, Özbek Sasha'nın Ailesinden 'KBS Özel' Arirang, Korelilerin 80 Yıllık Zorunlu Göçü, 15.12.2017, https://www.sedaily.com/NewsView/1OOV775P8O, (11.08.2023).
Jeon Yong Hoon, Kore-Kazakistan Su Kaynakları Sektöründe Yakın İşbirliği, 18.08.2021, https://www.ecotiger.co.kr/news/articleView.html?idxno=33976, (05.11.2023).
Jinhee Shin, Özbekistan'daki Koryoin Köyü'ne CHA Bundang Tıp Merkezi Tıbbi Hizmeti, 28.06.2010, http://www.healthmedia.co.kr/news/articleView.html?idxno=24390, (03.09.2023).
Jinsu Kim, SK E&C, Özbekistan'daki Mubarek Termik Santrali Modernizasyon Projesi İçin 600 Milyon Dolarlık Sözleşme Kazandı, 01.02.2021, https://www.hankyung.com/realestate/article/202102012742i, (22.09.2023).

Jo Jeong Nam, Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70. Yıldönümü, 09.01.2009, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (23.06.2023).

Joo Joon Jeong, KOTRA, Kore Tarzı Akıllı Çiftlik Avrasya'ya İhracat Yolu Tamamen Açık, 10.11.2022, https://zdnet.co.kr/view/?no=20221110085313, (02.11.2023).

Jong Oh Park, Korea Corporation, Kazakistan'da 1,4 Milyon Dolarlık İhale Kazandı, 02.03.2015, https://m.edaily.co.kr/amp/read?newsId=02938886609299384&mediaCodeNo=257, (03.12.2023).

K-Pop, https://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=111123001254680, (15.01.2024).

K-pop ve Kore Dizileri Kazakistan Medyasının Kültür Bölümünde Sıklıkla Tartışılıyor, 24.08.2020, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1942791, (05.01.2024).

Kalkınma Yardımlarının Amacı ve Motivasyonu, https://www.oda.go.kr/opo/odin/mainInfoPage.do?P_SCRIN_ID=OPOA601000S02, (03.09.2023).

Kang Jin Gyu, K Akıllı Çiftlik Dünyaya Açılıyor. Kazakistan'da İlk Operasyon, 30.11.2021, https://www.hankyung.com/economy/article/2021112924881, (02.11.2023).

Kang Myeong-Gu, Yeni Kuzey Politikasının İlerlemesi ve Etkileri, 23.03.2020, http://president.globalwindow.org/kz.relateData.InDepthDataDetail.do?data_seq=521, (28.05.2023).

Kang Won Young, KEPCO, Korea Mineral Corporation, Kazakistan ile Nükleer Enerji Alanında İşbirliği Yapıyor, 23.04.2010, http://www.epnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=22272, (01.12.2023).

Karaciğer Naklini Öğrenmek İstiyorum Kazakistan'da Kore Tıbbı Dalgası, 15.03.2016, http://www.snuh.org/, (19.11.2023).

Katta Yulduz, Takhiatash Termik Santrali Kurulumu, 20.06.2020, https://uznews.kr/306, (21.09.2023).

Kazak Gençler Kore Dalgasına Aşık Oluyor, 16.06.2022, https://haninnews.info, (06.01.2024).

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev ve Eşinin Ev Sahipliğinde Öğle Yemeği, 20.09.2004, https://archives.knowhow.or.kr/m/record/all/view/2051577, (02.10.2023).

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Cumhurbaşkanı Roh Moo Hyun'u Karşıladı, 20.09.2004, https://archives.knowhow.or.kr/m/record/image/view/71497?page=839, (02.10.2023).

Kazakistan'da Düzenlenen Şarkı Yarışması, 06.05.2014, http://www.okja.org/index.php?mid=cis_world&m=1&page=4&document_srl=6932&order_type=asc&sort_index=title, (26.01.2024).

Kazakistan'da Kore Kültür Merkezinin Açılışı, 03.03.2010, https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=155438467, (23.12.2023).

Kazakistan Güney Kore'nin Yardım Deneyimini Alıyor, 10.11.2021, https://www.moneys.co.kr/article/2021111019288064484, (01.11.2023).

Kazakistan Kore Derneği, Ağaç Dikme Gününde Almatı Kore Eğitim Merkezine Ağaçhatmi Dikti, 07.04.2021, http://www.koreacenter.or.kr/bbs/board.php?bo_table=gallery&wr_id=74, (08.10.2023).

Kazak Medyası 30 Yıllık Nükleer Karşıtı Harekete Dikkat Çekiyor. Yeni Bir Dünya Tarihi Rekoru, 27.02.2019, https://www.yna.co.kr/view/AKR20190226142500095, (06.11.2023).

Kendi Halkına Sahip Çıkmayan Bir Ülkenin Geleceği Yoktur, 28.04.2004, https://www.mofa.go.kr/, (21.08.2023).

Kerıman, Kim, Arirang: Kazakistan'daki Kore Diasporasının Ulusal Kimliğinin Sembolü, https://koreans.kz/news/539-.html, (28.06.2023).

Kibyung Park, Özbekistan'daki Koreliler, 19.09.2011, https://www.kado.net/news/articleView.html?idxno=531565, (09.08.2023).

Kim Bang Hyun, Ormancılık Alanında Beş Orta Asya Ülkesiyle Yapılan İşbirliği, Kazakistan'da Geleneksel Bir Kore Bahçesinin Oluşturulmasıyla Sonuçlandı, 25.09.2017, https://www.joongang.co.kr/article/21970423, (03.11.2023).

Kim, Byeong Hak, Kazakistan'daki Kore Topluluğunun Mevcut Durumu, 13.07.2003, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=868, (07.10.2023).

Kim Chi-Gwan, Güney Kore-Özbekistan Zirvesi İlişkiler Özel Stratejik Ortaklığa Yükseltildi, 20.04.2019, http://www.tongilnews.com/news/articleView.html?idxno=128488, (28.07.2023).

Kim, Cho-Rong, Kore-Özbekistan Zirvesinin Temel İçerikleri ve Etkileri, 24.12.2021, https://www.kiep.go.kr/gallery.es?act=view&mid=a10102030000&bid=0004&list_no=9886, (29.07.2023).

Kim Duk Soo, Hyundai Özbekistan Koryoin Köyünün Gelişimi, 30.01.2019, http://www.conslove.co.kr/news/articleView.html?idxno=52106, (01.09.2023).

Kim Han Gyeol, Kore Su Kaynakları Şirketi ve Asya Kalkınma Bankası, Özbek Su Tedariki Yeteneğini Geliştirmek için Güçlerini Birleştiriyor, 13.09.2021, https://m.ecomedia.co.kr/news/newsview.php?ncode=1065592148068004, (05.09.2023).

Kim Heung-Jong, Kore-Özbekistan Zirvesi ve Yeni Ekonomik İş Birliğinin Yönü, 17 Aralık 2021, https://www.korea.kr/news/contributePolicyView.do?newsId=148896887, (06.05.2023).

Kim Hyun-Min, Korelilerin Zorla Yer Değiştirmesi, Terk Edilmiş İnsanlar, 17.10.2022, http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=5720, (02.08.2023).

Kim Ji Gyun, 500 Koreli Şirket Kazakistan'da 7 Milyar Dolar Değerinde 40 Proje Yürütüyor, 31.07.2019, https://news.g-enews.com, (29.11.2023).

Kim Ji Un, Çevre Bakanlığı, Kore ile Kazakistan Arasında Su Endüstrisi İşbirliği Toplantısı ve İş İstişareleri Düzenledi, 06.07.2021, http://www.watermaeil.com/news/articleView.html?idxno=5439, (05.11.2023).

Kim Jong-Un, Tarımda Kuzey Ekonomik İş Birliği'nin Canlandırılması Önerisi, http://www.krei.re.kr/krei/selectBbsNttView.do?key=109&bbsNo=75&nttNo=131942, (28.05.2023).

Kim Jun Ho, Kore-Kazakistan Ekonomik Alışverişlerinin Durumu Nedir?, 27.01.2022, https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=5383148, (28.11.2023).

Kim Kang Hyeon, Kazakistan Kore Hastanelerinin İyi Olduğu Söyleniyor, 25.07.2019, https://www.incheontoday.com/news/articleView.html?idxno=115638, (15.11.2023).

Kim Kyung-Guk, Başkan Lee İki Ülkeyi Ziyaret Etti, 10 Mayıs 2009, http://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0100&key=20090511.22004213815, (15.05.2023).

Kim Min Jun, Chilgok Kyungpook Ulusal Üniversite Hastanesi, Kazakistan'da Kore Tarzı Bir Rehabilitasyon Tıbbı Eğitim ve Araştırma Merkezi Açtı, 25.11.2022, https://www.medifonews.com/mobile/article.html?no=172810, (18.11.2023).

Kim Myeong Sik, Üştöbe Orta Asya'daki İlk Yerleşim Yeri, 05.10.2022, https://www.namdonews.com/news/articleView.html?idxno=697849, (07.10.2023).

Kim Seong- Gon, Başkan Lee, 10'unda Özbekistan ve Kazakistan'a Devlet Ziyareti Gerçekleştiriyor, 04.05.2009, https://cm.asiae.co.kr/article/2009050408392100786, (15.05.2023).

Kim Soo Mi, Kangwon Ulusal Üniversitesi, Özbekistan'daki Dört Üniversiteyle Değişim ve İşbirliği Anlaşması İmzaladı, 29.03.2023, https://www.gwnews.org/news/articleView.html?idxno=236159, (25.09.2023).

Kim Yong Bin, Incheon Şehri, Özbekistan'ın Fergana Eyaleti ile Dostluk Anlaşması İmzaladı, 16.12.2022, https://www.incheonin.com/news/articleView.html?idxno=92741, (01.08.2023).

Kim Yong Bin, Özbekistan Kore KültürDerneği Incheon Yurtdışı Kore Ofisini Destekliyor, 18.12.2022, https://www.incheonin.com/news/articleView.html?idxno=92754, (30.08.2023).

Kim Yong-Hee, Gwangju'daki Goryeoin Köyü, 1 Mart Hareketi'nin 104. Yıldönümü Goryeo Ilbo'nun 100. Yıldönümü, 27.02.2023, https://www.hani.co.kr/arti/area/honam/1081384.html, (14.06.2023).

Koh Jae Nam, Güney Kore'nin Orta Asya Diplomasisi Mevcut Zorluklar, 6 Ağustos 2009, http://jpi.or.kr/?p=10073, (07.05.2023).
KOICA, Basın Bülteni, 14.05.2021, https://www.koica.go.kr/koica_kr/, (12.09.2023).
KOICA, Gelişmekte Olan Ülkelere Yardım Konusundaki Deneyimini Kazakistan'a Aktarıyor, 10.11.2021, http://news.heraldcorp.com/military/view.php?ud=20211110000736, (02.11.2023).
KOICA, Korona Sonrası Döneme Hazırlık Amacıyla Özbekistan'a Yardım Sağlayacak, 17.12.2021, https://www.hankyung.com/politics/article/202112176307i, (15.09.2023).
KOICA, Semerkand'da Eğitim Merkezi Açıyor, 12.03.2015, https://www.yna.co.kr/view/AKR20150312104000371, (07.09.2023).
Korean Cultural Center, https://kaz.korean-culture.org/ko/497/board/207/list, (01.07.2023).
Kore Cumhuriyeti 30 Yılda Gelişti, 01.11.2021, https://www.ksif.or.kr/cop/bbs/selectBoardArticle.do?nttId=9220000003439&bbsId=BBSMSTR_000000000071, (25.09.2023).
Kore Dalgası Kazak Gençler Tarafından Benimsendi, 31.10.2011, https://dream.kotra.or.kr/kotranews/cms/news/actionKotraBoardDetail., (11.01.2024).
Kore Dalgasının ve Kore Dilinin Orta Asya'nın Ötesinde Avrupa'ya Doğru Patlamasının Merkez Üssü, 12.08.2013, https://weekly.donga.com/coverstory/article/all/11/96250/1, (17.12.2023).
Kore ile Özbekistan Arasındaki Ticaret ve Yatırımın Mevcut Durumu ve Koreli Şirketlerin Giriş Planları, 18.12.2007, https://eiec.kdi.re.kr/policy/domesticView.do?ac=0000084968, (18.09.2023).
Kore Kazakistan, Film ve Dizi İşbirliği Anlaşması İmzaladı. Yerel Medya Dikkatle Takip Ediyor, 08.07.2014, http://news.heraldcorp.com/view.php?ud=20140708000903, (12.01.2024).
Kore Kazakistan Zirvesi, 20.09.2004, https://president.globalwindow.org/kz.info.ConfrDetail.do?confr_seq=186, (01.10.2023).

Kore Kazakistan Zirvesi 4. Sanayi Devrimi Gibi Yeni Endüstrilerde İşbirliğinin Pekiştirilmesi, 17.08.2021, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148891701, (28.11.2023).
Kore Kazak Kültürel Değişim Yılı K-pop İle Açılıyor, 17.06. 2022, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148902620, (03.01.2024).
Korelilerin Kazakistan'a Yerleşmesinin 70'nci Yıldönümü, 09.01.2009, http://www.nationsworld.kr/bbs/board.php?bo_table=academy&wr_id=55706&page=2, (10.10.2023).
Korelilerin Özbekistan'a Yerleşmesinin 80. Yıldönümü Anısına 'Anıt' Dikildi, 03.07.2017, https://opengov.seoul.go.kr/mediahub/12539369, (01.09.2023).
Koreli ve Kazak Şarkıcıların Konseri, 27.03.2013, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=2602, (22.01.2024).
Kore Okullarında Bir Çıkış Yolu Bulmak Orta Asya'daki Özbekistan'da Korelileri Ziyaret Etmek, 08.12.2011, http://news.kmib.co.kr/article/view.asp?arcid=0005632356, (10.08.2023).
Kore Özbekistan e-Devlet ve Dijital Ekonomi İşbirliği Merkezinin Kurulması, https://prapp.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=524, (05.09.2023).
Kore Özbekistan Ortak Kültür Komitesi Düzenlendi, 27.05.2004, https://www.mofa.go.kr/, (09.07.2023).
Kore Özbekistan Ortak Kültür Komitesi Düzenlendi, 20.07.2006, https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=155117169, (10.07.2023).
Kore Özbekistan Tekstil Endüstrisi İşbirliği Anlaşması, 17.06.2014, https://president.globalwindow.org/kz.info.MouDetail.do?mou_seq=271, (02.08.2023).
Kore Uluslararası Kültür Değişim Vakfı, Eğitimde Kore Dalgası ile Kore Üniversiteleri Özbekistan'a İlerliyor, 24.08.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1933572, (23.09.2023).
Kore ve Kazak Fabrika ve Enerji Santrali İnşaat Projelerinde İşbirliğini Güçlendiriyor, 27.05.2021, https://www.kita.net, (03.12.2023).

Kore ve Kazakistan Arasındaki Eğitim İşbirliğinde Lider Olan 'Almatı Kore Eğitim Merkezi' Müdürü Nam Hyeon Woo ile Röportaj, 18.09.2018, https://welcon.kocca.kr/ko/info/trend/1934128, (20.12.2023).
Kore ve Kazakistan Arasındaki Kültürel Alışverişin Hikayesi, 18.08.2021, https://m.post.naver.com/viewer/postView.naver?volumeNo=32192603&memberNo=28148272, (03.01.2024).
Kore ve Özbekistan 'Stratejik Ortaklık' İlan Etti, 29.03.2006, https://m.ktv.go.kr/program/again/view?content_id=104565, (14.07.2023).
Koryo Halkının Göçü ve Kimliği, 25.08.2011, http://www.kwanhun.com/page/brd_view.php?idx=4804&startPage=0&listNo=14&table=cs_bbs_data&code=event2_1, (21.08.2023).
Koryo Saram, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072273, (08.06.2023).
Koryo-Saram: Life of Korean Community in Tajikistan, 23.01.2020, https://cabar.asia/en/koryo-saram-life-of-korean-community-in-tajikistan, (12.06.2023).
Koryo Tiyatrosu, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0072194, (08.10.2023).
Kral Sejong Enstitüsü, https://blog.ksif.or.kr/tashkent, (25.09.2023).
KTNET, Elektronik Ticaret Altyapısının İlk İhracatı, 17.10.2005, https://www.klnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=83620, (07.11.2023).
Kuzey Ekonomik İş Birliği Komitesi 10'uncu Toplantısını Gerçekleştirdi, 22.07.2021, https://president.globalwindow.org/kz.info.MediaDetail.do?media_seq=370, (02.10.2023).
Küçük Kore Cumhuriyeti 30 Yılda Gelişti, 01.11.2021, https://www.ksif.or.kr/cop/bbs/selectBoardArticle.do?nttId=9220000003439&bbsId=BBSMSTR_000000000071, (25.09.2023).
Kwon Hye Mi, NIA, Kore-Kazakistan BT İşbirliği Projesi İçin İşletme Anlaşması İmzaladı, 03.02.2023, https://news.zum.com/articles/81084130?cm=news_rankingNews, (09.11.2023).
Kwon Oh Eun, Korea Trade Information and Communication, Özbek Kamu e-Ticaret Platformunu Kuruyor, 30.06.2022,

https://biz.chosun.com/industry/company/2022/06/30/3VGBOD63RNFRXBJUX6GCPEQEAU/, (05.09.2023).
Lee Chun Gyu, Kore Gümrük Servisi, Orta Asya Ülkeleriyle Ticareti Kolaylaştırmak İçin Asya Kalkınma Bankası ile El Ele Verdi, 30.03.2023, https://www.intn.co.kr/news/articleView.html?idxno=2028021, (05.09.2023).
Lee Gyeong Sik, Kaynaklar Açısından Zengin Kazakistan, Kore İçin İdeal Bir Stratejik Ortaktır, 28.02.2022, https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=26563, (03.12.2023).
Lee Ha Young, Hyundai Engineering Özbekistan'da 3 Trilyon Wonluk GTL Tesisini Tamamladı, 29.12.2021, https://www.insightkorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=94199, (21.09.2023).
Lee Heon Tae, Lee Heon Tae'nin Özbekistan Ziyareti Geçmişi Hatırlayan Son Nesil, 07.11.2014, http://newsdg.jinbo.net/detail.php?number=4281&thread=21r05, (03.08.2023).
Lee Hyeon Jeong, Uluslararası Ticaret Birliği-Kazakistan Büyükelçi Toplantısı Ticaret Ölçeğini Büyütelim, 05.11.2021, https://www.busan.com/view/busan/view.php?code=2021110417072760410, (28.11.2023).
Lee Hyun Soo, Kral Sejong Enstitüsü Vakfı, Özbekistan Dil Destek Ajansı ile Anlaşma İmzaladı, 12.04.2022, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=45666, (25.09.2023).
Lee In Hoo, Kore Kazakistan Liderleri Dostane Bir Atmosferde Buluştu, 17.08.2021, http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=4019, (03.10.2023).
Lee Jae Won, Hyundai, Özbekistan Koryo Köyü Destekleri Büyük Tepki Aldı, 29.01.2019,https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2019/01/29/2019012902133.html, (01.09.2023).
Lee Jeong Hwan, Kazakistan'da Kore Tıbbı Dalgası Karaciğer Naklini Öğrenmek İstiyorum, 16.03.2016, https://www.doctorsnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=109213, (19.11.2023).
Lee Ji Eun, Kore-Kazakistan Gelecekteki İşbirliğine Hazırlanıyor, 01.07.2022, http://www.eurasiareview.co.kr/news/articleView.html?idxno=223, (25.11.2023).

Lee Ji Eun, Özbekistan'da Kore Dizisi Çılgınlığı, 18.01.2012, https://www.kiep.go.kr/aif/, (26.09.2023).
Lee Myung Ah, Ajou Üniversitesi de Dâhil Olmak Üzere Beş Üniversite Yurt İçi Müfredatı Yürütüyor, 15.04.2022, https://www.unipress.co.kr/news/articleView.html?idxno=5921, (23.09.2023).
Lee Sam Seop, Özbekistan Gwangju Kore Köyü, Koronavirüs Fonlarını Bağışladı, 04.10.2020, http://www.mdilbo.com/detail/SexeuZ/600217, (15.09.2023).
Lee Sang Hyeon, KEPCO-Samsung C&T, Kazakistan'daki Balkhash Elektrik Üretim Projesi için Sözleşme Kazandı, 25.03.2009, https://home.kepco.co.kr/kepco/, (01.12.2023).
Lee Seo In, Özbek Goryeoin, "Yurtdışı Koreliler Ofisi Incheon'un Cazibe Merkezine" Desteğini Açıkladı, 19.12.2022, https://www.incheontoday.com/news/articleView.html?idxno=224863, (01.07.2023).
Lee Seung- Gwan, Başkan Lee'nin Yeni Asya Diplomasisi, 20 Mayıs 2009, https://www.hankyung.com/politics/article/2009052041118, (10.05.2023).
Lee Soo Jeong, Orta Asya, https://localitycenter.co.kr/bbs/board.php?bo_table=reporter_62&wr_id=1#google_vignette, (12.12.2023).
Lee Yong Jeong, Kore Gümrük Servisi, Orta Asya Ülkeleriyle Ticareti Kolaylaştırmak için Asya Kalkınma Bankası ile El Ele Veriyor, 30.03.2023, https://www.kcnews.org/news/articleView.html?idxno=4333, (05.09.2023).
Lee Yong So, Sadece Koreliler Olarak Baktığımızda Jumong Kapışılıyor, 11.06.2009, https://www.chosun.com/site/data/html_dir/2009/06/11/2009061100073.html, (27.09.2023).
LG Electronics Kazakistan'da Şirket Kurdu, 17.10.1997, https://biz.chosun.com/site/data/html_dir/1997/10/17/1997101770155.html, (04.12.2023).
Mavi Ev, Kore-Kazak Zirvesi 4. Sanayi Devriminde Yeni Endüstrilerde İşbirliğinin Genişletilmesi, 17.08.2021, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148891701, (03.10.2023).

Min Byeong Gi, Doğal kaynak raporu Özbekistan ile Ekonomik İttifak Orta Asya ve Güney Kore Arasındaki Diplomatik Alanın Genişletilmesi, 16.12.2021, https://news.nate.com/view/20211216n10968, (10.09.2023).
Moon Eun Hye, Hyundai Özbekistan'daki Kore Köylerini Destekliyor, 24.01.2019, https://www.ebn.co.kr/news/view/970029, (01.09.2023).
Muratbekova, Albina, Kazakhstan - South Korea Relations in the Light of the Visit of President Tokayev, https://www.eurasian-research.org/publication/kazakhstan-south-korea-relations-in-the-light-of-the-visit-of-president-tokayev/, (28.09.2023).
Myeong Hoon Kim, Kazakistan'a Giriş İçin Beklentiler ve Önlemler, 25.11.2019, http://www.kmdianews.com/news/articleView.html?idxno=34567, (11.11.2023).
Myungin Park, Özbekistan Koryo Sağlık Hizmeti, 28.06.2010, http://www.medworld.co.kr/news/articleView.html?idxno=46266, (03.09.2023).
Myung Sook Lee, Daejang Geum Dizisi 5'nci Tekrarını Yayınlıyor, 19.02.2008, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=5808, (27.09.2023).
Nari Jo, Kore Gümrük Servisi, Ticaret Ortamını İyileştirmek Amacıyla Kazakistan ile İşbirliğini Güçlendiriyor, 09.08.2015, https://www.klnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=111930, (08.11.2023).
Nevai Özel Ekonomik Bölgesi Özbekistan'ın İtibarını Yeniden Kazandıracak, 19.10.2019, https://www.hani.co.kr/arti/PRINT/330255.html, (22.09.2023).
Nurdinova, Shoirakhon, Orta Asya Bölgesel Bütünleşme Girişiminin Mevcut Durumu ve Beklentiler, 20.06.2022,https://www.emerics.org:446/issueDetail.es?brdctsNo=330961&mid=a10200000000&systemcode=04, (01.07.2023).
ODA'nın Amacı ve Misyonu, https://www.oda.go.kr/opo/odin/mainInfoPage.do?P_SCRIN_ID=OPOA601000S02, (08.05.2023).
Oh Gyeong Mook, NIA, Kazakistan ile Uluslararası BT İşbirliği Projesi Anlaşması (CA) İmzaladı, 03.02.2023, https://www.hankyung.com/economy/article/202302033144h, (10.11.2023).
Oh Seung- Eon, Başkan Lee'nin 'Yeni Asya Girişimi' Hayata Geçti, 14.05.2009, https://www.shinailbo.co.kr/news/articleView.html?idxno=129659, (17.05.2023).

Outcomes of the 1st Korea-Central Asia Cooperation Forum, 15.11.2007, https://www.mofa.go.kr/eng/ brd/m_5676/view.do?seq=304777, (15.05.2023).
Orta Asya'da Bir Cumhuriyet Özbekistan, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0040126, (29.07.2023).
Orta Asya'daki Yeni Kuzey Politikasının Başarıları ve Gelecekteki Görevleri, 03.12.2021, https://snuac.snu.ac.kr, (30.05.2023).
Orta Asya'nın En Büyük Ticaret Ülkesi Kazakistan ile Ekonomik İşbirliği, Bilim ve Teknoloji, Sağlık Hizmetleri, Tarım ve Kültürel Alışveriş Alanlarına Kadar Genişledi, 17.11.2020, https://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=596, (02.10.2023).
Orta Asya'da Sağlık ve Tıbbi İşbirliğinin Temelini Oluşturuyoruz, 24.04.2019, https://www.khidi.or.kr/board/, (12.09.2023).
Orta Asya'da Sağlık ve Tıp İşbirliğinin Temelini Oluşturmak, 23.04.2019, https://m.medigatenews.com/news/2173469447, (17.11.2023).
Özbek Doğu Tıbbına Artan İlgiyi Hissedebiliyorum, 23.07.2018, https://cistoday.com, (10.09.2023).
Özbekistan'a Genel Bakış, 25.11.2016, https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0040126, (01.08.2023).
Özbekistan Cumhurbaşkanının Kore'ye Resmi Ziyareti ve Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısının Güncel Konulara İlişkin Rapora Özel Brifing, 09.12.2021, https://www.korea.kr/news/blueHouseView.do?newsId=148896625&pWise=sub&pWiseSub=B12, (03.09.2023).
Özbekistan'daki Koreliler Incheon, Hambak Köyü'ndeki Koreliler Derneği Başkanı Lee Viktor Kimdir?, 14.08.2022, https://www.ekw.co.kr/news/curationView.html?idxno=10946, (15.08.2023).
Özbekistan'da Kore Çalışmalarının Gelişimi ve Misafir Profesörlerin Rolü, https://www.kf.or.kr/kfNewsletter/mgzinSubViewPage.do?mgzinSubSn=10906, (25.09.2023).
Özbekistan Denau'da Kral Sejong Enstitüsü Açılışı, 11.02.2022, https://top.jbnu.ac.kr/bbs/instituteidc/4147/257790/artclView.do, (25.09.2023).

Özbekistan Devlet Başkanı ve Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-In ile Zirve Toplantısı, 17.12.2021, http://central-asia.or.kr/xe/index.php?mid=sisa1&sort_index=last_update&order_type=desc&comment_srl=40677&page=8&listStyle=gallery&document_srl=899144, (25.07.2023).
Özbekistan Hükûmetiyle İnşaat Teknolojisi Alanında İşbirliğinin Güçlendirilmesi, 09.03.2023, https://www.kict.re.kr/board.es?mid=a10105060000&bid=pressrls&list_no=16800&act=view, (06.09.2023).
Özbekistan'ın İncisi Fergana Eyaleti'nde İlk Kore Tarzı Özel Üniversitenin Kurulması, 01.06.2020, https://news.unn.net/news/articleView.html?idxno=225112, (24.09.2023).
Özbekistan Kral Sejong Enstitüsü Müdürü Ho, Ekim 2011, http://webzine.korean.net/201110/pages/sub03_02_03.jsp, (25.09.023).
Özbekistan Sosyal Kültür, 09.07.2016, https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/bbs_shop/read.htm?print_yn=1&board_code=turk&idx=1121, (05.08.2023).
Özbekistan Tıbbi Kore Dalgasının Yeni Merkezi Olarak Ortaya Çıkıyor, 26.08.2016, https://cistoday.com/, (09.09.2023).
Özbekistan Ticaret Anlaşması İmzalama Durumu ve Menşe Kuralları, https://dream.kotra.or.kr/, (05.07.2023).
Özbekistan ve Kazakistan'da 'Kore'de Eğitim Fuarı' Düzenlenmiştir, 27.05.2016, https://m.blog.naver.com/PostView.naver?isHttpsRedirect=true&blogId=moeblog&logNo=220720650176, (19.12.2023).
Özbekistan ve Kazakistan "Güney Kore'de Eğitim Fuarı" Düzenliyor, 27.05.2016, https://m.blog.naver.com/PostView.naver?isHttpsRedirect=true&blogId=moeblog&logNo=220720650176, (15.12.2023).
Park Byung-Seok, Orta Asya'ya 'Yeni Kuzey Politikası' Gezisi... "Sağlık İş Birliğinin Temelini Güçlendireceğiz", 31.03.2021, https://www.newspim.com/news/view/20210331001254, (04.06.2023).
Park Dong Ju, Kazakistan'da Güney Kore Yurtdışı Eğitimi Bilgilendirme Toplantısı, https://www.yna.co.kr/view/PYH20220917043800013, (15.12.2023).

Park Jeong Woong, KOICA, Gelişmekte Olan Ülkelere Yardım Deneyimini Kazakistan'a Aktarıyor, https://www.moneys.co.kr/news/mwView.php?no=2021111017378049300, (08.05.2023).
Park Jin-Kwan, Korelilerin Orta Asya'ya Zorunlu Göçünün 80. Yıldönümüne Özel Makale Özbekistan'a Seyahat, 19.10.2017, https://www.yeongnam.com/web/view.php?key=20171019.010060729350001, (25.08.2023).
Park Joo Won, Özbekistan Taşkent Ulusal Ulaştırma Üniversitesi ile Mutabakat Zaptı İmzalandı, 16.07.2023, (25.09.2023).
Park Kyung Hee, Kuzey Politikasında Önemli Bir Ortak Olan Merkezi Üç Ülkeye Gidiyor, 16.04.2019, http://www.newsworker.co.kr/news/articleView.html?idxno=28610, (28.05.2023).
Park Kyung Hee, Myungsung Pragon Firması Özbekistan'da Sera İnşa Etti, 12.05.2020, https://www.g-enews.com/article/Global-Biz/2020/05/202005120856198297b5d048c6f3_1, (05.09.2023).
Park Seong Won, KT&G Kültür Enstitüsü, Kazakistan'da Bir Kore Dili Enstitüsü Kuracak, 27.10.2022, https://www.dtnews24.com/news/articleView.html?idxno=734208, (18.12.2023).
Reisenbichler, Alexander, Koryo-Saram – Sowjetkoreaner in Südkorea, https://german.korea.net/Events/Overseas/view?articleId=7510, (08.06.2023).
Satubaldina, Assel, Kazakhstan, South Korea Have Come a Long Way Together, But New Future Stands Ahead, Says Korean Ambassador to Kazakhstan, 10.10.2022, https://astanatimes.com/2022/10/kazakhstan-south-korea-have-come-a-long-way-together-but-new-future-stands-ahead-says-korean-ambassador-to-kazakhstan/, (02.10.2023).
Seongwoon Hwang, Kore-Kazakistan Zirvesinin Ardından İş Ortamındaki Değişiklikler, 30.06.2014, https://president.globalwindow.org/kz.info.BizChngDetail.do?mou_seq=266, (02.10.2023).

Seong Yeon- Cheol, Başkan Moon Jae-İn Üç Ülkeyi Kapsayan Orta Asya Turuna Çıkıyor… New Northem Policy'in Tam Olarak Uygulanması, 16.04.2019, https://www.hani.co.kr/arti/politics/bluehouse/890200.html, (01.06.2023).
Seonmi Kwon, KOICA, Kazakistan'daki Eski Nükleer Test Bölgelerine Erken Kanser Teşhis Ekipmanı Sağlıyor, 23.12.2010, https://www.hkn24.com/news/articleView.html?idxno=62590, (05.11.2023).
Seo Young Jin, Samsung Electronics, Özbekistan'daki Kore Köyünde Bir Bilgi Teknolojileri Merkezi Kurmuştur, 16.12.2011, https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2011121609098236276, (02.09.2023).
Seul Şehri, Kazakistan'ın Almatı Kentinde Medikal Turizmi Çekmeyi Hedefliyor, 24.10.2014, https://seoulsolution.kr/en/node/2622, (12.11.2023).
Seungho Song, Kazakistan Açıklık Politikasıyla Gelişiyor, Özbekistan İse Kapanma Nedeniyle Zayıflıyor, http://monthly.chosun.com/client/news/viw.asp?nNewsNumb=200709100077, (05.10.2023).
Seungsu Han, Özbekistan'a Kovid-19 Karantina Malzemeleri Sağlanıyor, 30.04.2020, https://www.straightnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=73535, (15.09.2023).
Shin Gyu Jin, KOICA, Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelik Yardım Deneyimini Kazakistan'a Aktarıyor, 10.11.2021, https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20211110/110184555/1, (01.11.2023).
Shin Hyeong Joo, Kore Üniversitesi Tıp Merkezi, Özbekistan'a COVID-19 Klinik Danışman Profesörü Gönderdi, 29.04.2020, http://www.monews.co.kr/news/articleView.html?idxno=210284, (15.09.2023).
Shin Hyun Don, İpek Yolu Üzerinde Oluşturulan Kore Bahçesi, 02.07.2014, https://www.lafent.com/inews/news_view.html?news_id=112131, (22.07.2023).
Sigong Tech, Kazakistan'a COVID-19 Mücadelesinde Tıbbi Malzeme Temin Ediyor, 05.05.2020, https://m.yna.co.kr/amp/view/AKR20200504147200095, (20.11.2023).
Soohyun Lee, Hükûmet, Koronavirüsle Mücadeleyi Desteklemek Amacıyla Özbekistan'a 87 Oksijen Tüpü Bağışladı, 13.10.2021, https://www.spnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=44487, (12.09.2023).

Song Byeong Hoon, Kore Hidro ve Nükleer Enerji, Kazakistan'ın KNPP'si ile Nükleer Enerji Santrali İşbirliğine İlişkin Sözleşme İmzaladı, 28.06.2022, https://www.energydaily.co.kr/news/articleView.html?idxno=128860, (03.12.2023).
Song Min Seop, Kore Akıllı Çiftlik Paketi 20 milyar Wona Kazakistan'a İhraç Edildi, 19.03.2019, https://www.segye.com/newsView/20190319525364, (02.11.2023).
Song Seong Cheol, Dong-A Üniversitesi Hastanesi Muayene Merkezi, Kazakistan'a Gidiyor, 05.02.2018, https://www.doctorsnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=121583, (18.11.2023).
Song Yoon- Kyung, Benim Adım Ne… Kore Yarımadası, Kazak ve Özbek "Gezgin Koreliler", 25.05.2019, https://m.khan.co.kr/national/national-general/article/201905250600055, (12.06.2023).
Song Yong Çan, KOICA, 'Korona Sonrası' Özbekistan'a 99,2 milyon won Yardım Sağlayacak, 17.12.2021, https://www.hankyung.com/politics/article/202112176307i, (08.05.2023).
Song Youngchan, KOICA, Korona Sonrası Döneme Hazırlık Amacıyla Özbekistan'a 99,2 Milyar Won Yardım Sağlayacak, 17.12.2021, https://www.hankyung.com/politics/article/202112176307i, (09.09.2023).
So Young Yoo, Almatı Başkonsolosluğu, Kazakistan'ın Çimkent Kentindeki 'Kore Kültür Günü Etkinliğini Başarıyla Tamamladı, 28.09.2018, https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=37957, (21.12.2023).
Sungjoo Kang, Başkan Lee Tur Sonrası Memlekete Döndü, 14.05.2009, https://www.domin.co.kr/news/articleView.html?idxno=723488&sc_section_code=S1N6, (17.05.2023).
Sung Won- Young, Yaptırımlar Paradoksu Orta Asya'ya İlerlemek İçin Bir 'Fırsat Penceresi' Açıyor, 23 Haziran, 2022, https://m.naeil.com/m_news_view.php?id_art=427110, (02.05.2023).
Taşkent 1 Kral Sejong Enstitüsü 2022 Kore Kültür Festivali'ni Taşkent Kore Kültür ve Sanat Evi'nde Düzenlendi, 16.06.2022, http://www.newskorea.ne.kr/news/articleView.html?idxno=5793, (26.09.2023).
Taşkent Inha Üniversitesi (IUT), https://www.inha.ac.kr/kr/1315/subview.do, (23.09.2023).

Ulusal Yayın Kuruluşu “Kazakistan” “Isan” Dizisini Yeniden Yayınladı, 06.09.2020, https://kofice.or.kr/c30correspondent/c30_correspondent_02_view.asp?seq=18902, (07.01.2024).

Ushtobe, Zorunlu Göçün İlk Yerleşim Yeri, 27.12.2013, https://www.yna.co.kr/view/AKR20131226044200009, (20.06.2023).

Usmanov, Donijor, Güney Kore ile Özbekistan Arasında Güvene Dayalı İş Birliği 30 Yıldır Devam Ediyor, 17.01.2022, http://m.ksmnews.co.kr/view.php?idx=365367, (29.07.2023).

Üştöbe ,Orta Asya’daki İlk Yerleşim Yeri, 05.10.2022, https://www.namdonews.com/news/articleView.html?idxno=697849, (07.10.2023).

Vernachlässigte Tuchfühlung in Zentralasien?, 23.12.2005, https://daz.asia/blog/vernachlssigte-tuchfhlung-in-zentralasien/, (08.06.2023).

Wonjun Choi, Koreli yurttaşların ve Gwangju Koryo Köyünün Kore Yemekleri, 14.02.2023, https://www.kookje.co.kr/news2011/asp/newsbody.asp?code=0500&key=20230215.22014004118, (08.10.2023).

Yang Hhye Won, Hyundai’den Özbekistan’daki Kore Köylerine Destek, 03.08.2018, https://www.womaneconomy.co.kr/news/articleView.html?idxno=65928, (02.09.2023).

Yang In Beom, Çevre Bakanlığı Özbekistan’da Çöp Gazı Santrali Kuruyor, 27.01.2023, http://www.gasnews.com/news/articleView.html?idxno=108754, (06.09.2023).

Yang Young Yu, Kore'nin 1 Numaralı Yükseköğrenim İhracatçısı' Taşkent Inha Üniversitesi'nin (IUT) Yükselişi, https://jmagazine.joins.com/art_print.php?art_id=312927, (22.09.2023).

Yeni Asya Girişimi'nin İlk Adımı… Doğal Kaynaklarda Kapsamlı İş Birliğinin Sonuçları, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (17.05.2023).

Yeni Asya Girişimi’nin İlk Adımı, Doğal Kaynak Temelli İşbirliği Performansı, 14.05.2009, https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148670194, (28.05.2023).

Yeni Kuzey Ekonomik İş Birliği Yoluyla Barış ve Refaha Giden yolu İnşa Ediyoruz, 14.11.2019, http://president.globalwindow.org/kz.info.SupprtSysDetail.do?supprt_sys_seq=498, (29.05.2023).
Yeni Kuzey Politikası, 02.03.2020, https://www.korea.kr/special/policyCurationView.do?newsId=148865644, (28.05.2023).
Yeni Kuzey Politikası Nasıl Geliştirilir?, https://www.nrc.re.kr/board.es?mid=a10301000000&bid=0008&act=view&list_no=175739&otp_id, (30.05.2023).
Yeo In Gyu, KEPCO, Kore ve Kazakistan'da Enerji Forumu Düzenliyor, 21.07.2017, http://www.kharn.kr/news/article.html?no=4648, (02.12.2023).
Yeon Chan Mo, SK E&C'nin Kazak Çevre Yolu Projesi 'Yılın Avrupa Ulaştırma Projesi' Seçildi, 23.02.2021, https://biz.newdaily.co.kr/site/data/html/2021/02/23/2021022300018.html, (03.12.2023).
Yeungnam Üniversitesi, 'Eğitim İpek Yolu' Oluşturmak İçin Orta Asya'da Bir Üs Kuruyor, https://www.yu.ac.kr/pr/yunews/, (25.09.2023).
Yoo Jeong- Hwa, Başkan Moon Jae-İn'in Ekonomik ve Endüstriyel Canlılık İçin Karşılıklı İş Birliğine Yönelik Üç Orta Asya Gezisi, 02.05.2019, http://www.interviewm.com/news/articleView.html?idxno=719, (06.06.2023).
Yoon Yong Geun, Kore Dalgasının ve Kore Dilinin Orta Asya'nın Ötesinde Avrupa'ya Doğru Patlamasının Merkez Üssü, 12.08.2013, https://weekly.donga.com/coverstory/article/all/11/96250/1, (16.12.2023).
Yongsoo Han, Inha Üniversitesi'nde 1. Kore-Özbekistan Forumuna Ev Sahipliği Yaptı, 16.10.2012, https://m.dhnews.co.kr/news/view/179511728274276, (23.07.2023).
Youngcheol Yoo, Başkan Roh Moo Hyun'un Özbekistan Ziyaretinin Önemi ve Beklentileri, 03.05.2005, https://news.koreadaily.com/2005/05/02/society/opinion/550279.html, (19.07.2023).
Young Hye Yoon, Bosanjin ve KOTRA, Orta Asya Medikal Pazarına Öncülük Edecek, 01.06.2021,

https://www.akomnews.com/bbs/board.php?bo_table=news&wr_id=44752, (20.11.2023).
Youngjin, Kim, Diplomatik İlişkilerin 30. Yıl Dönümü Münasebetiyle Kore ve Beş Orta Asya Ülkesi Arasındaki Ekonomik İş Birliğine Geriye Dönük Bakış, 22 Haziran, 2022, http://www.eurasiareview.co.kr/news/articleView.html?idxno=234, (07.05.2023).
Yükselen Güneş Enerjisi Pazarı Bölüm 1 - Kazakistan, Büyük Enerji Potansiyeline Sahip Bir Ülke, 26.06.2011, https://renewableenergyfollowers.org/212, (02.12.2023).